

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 1700–1795

Inntektskapitler: 4700–4799

Innhold

Del I				
Innledende del	9	3.5.5	Operativ logistikk	39
1 Sammenheng	11	3.5.6	Strategisk sjø- og lufttransport- kapasitet	39
1.1 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk	11	3.5.7	Spesialstyrker	40
1.2 Hovedmål og prioriteringer	11	3.5.8	Kystvakten	40
1.3 Økonomiske rammer	14	3.5.9	Totalforsvar og sikring av vitale samfunnsinteresser	40
2 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og norske hovedprioriteringer	15	3.5.10	Vern mot atom, radiologiske, biologiske og kjemiske våpen	41
2.1 Norges sikkerhetspolitiske interesser	15	3.5.11	Utvikling av system for styrkeopp- bygging og nytt beredskapssystem	41
2.2 Sikkerhetspolitiske utfordringer ...	15	3.5.12	Øvelser	41
2.3 Viktige sikkerhetspolitiske utviklingstrekk	16	3.6	Verneplikten	42
2.4 Deltakelse i militære operasjoner i utlandet	17	3.7	Personell og kompetanse	43
2.5 Behovet for en moderne etterretningstjeneste	18	3.8	Eiendomsforvaltning og avhending	45
2.6 Utviklingen i FN	18	3.9	Drift og vedlikehold	46
2.7 Utviklingen i NATO	19	3.10	Investeringer	46
2.8 USA og den transatlantiske dimensjonen	21	3.10.1	Materiellinvesteringer	47
2.9 Utviklingen i EU og ESDP	21	3.10.2	Investeringer i bygninger og eiendommer	47
2.10 Nordområdene og forholdet til Russland	23	3.11	Program Golf	47
2.11 Nordsjøstrategien	23	3.12	Ulike former for offentlig-private løsninger	49
2.12 Norden og de baltiske stater	24	3.13	Forskning og utvikling	50
3 Hovedmål og prioriteringer	25	3.14	Miljøvern	50
3.1 Målene for regjeringens økonomiske politikk	25	3.15	Komparativ analyse av det danske og norske forsvar	50
3.2 Hovedmål og virkemidler i forsvarspolitikken	25	4	Rapport for virksomheten i 2004	52
3.3 Økonomiske rammer	27	4.1	Innledning	52
3.4 Oppfølging av forsvarsplanen for perioden 2005–2008	27	4.2	Budsjettutvikling	53
3.4.1 Generelt	27	4.3	Forsvarsdepartementet	54
3.4.2 Felles	28	4.4	Likestillingssituasjonen i Forsvars- departementet	55
3.4.3 Landstyrker	33	4.5	Struktur og organisasjon	55
3.4.4 Sjøstyrker	34	4.6	Virksomhetsområder	55
3.4.5 Luftstyrker	36	4.6.1	Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)	55
3.5 Operativ virksomhet	37	4.6.2	Program Golf	56
3.5.1 Operativ evne	37	4.6.3	Utdanning	56
3.5.2 Deltakelse i operasjoner i utlandet	37	4.6.4	Tillitsmannsordningen (TMO)	58
3.5.3 Hurtige reaksjonsstyrker	38	4.6.5	Internasjonalt militært engasjement	58
3.5.4 NATO Response Force (NRF)	38	4.6.6	Støtte ved flomkatastrofen i Sørøst-Asia	59
		4.6.7	Investeringer	59
		4.6.8	Drift og vedlikehold	60
		4.6.9	Personell	60
		4.6.10	Øvelser og alliert trening i 2004	61

4.6.11	Beredskapssystemer	63	Kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)	80
4.6.12	Kystvakten	63	Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	81
4.6.13	Forskning og utvikling (FoU)	63	Kap. 4719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	86
4.7	Forsvarsbygg (FB)	63	Kap. 1720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)	86
4.8	Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)	64	Kap. 4720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)	88
4.9	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)	65	Kap. 1723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	89
4.10	Miljøvern	65	Kap. 4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)	90
5	Informasjonssaker	67	Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)	90
5.1	Avhending av skyte- og øvingsfelt .	67	Kap. 4725 Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)	92
5.2	Psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell	67	Kap. 1731 Hæren (jf. kap. 4731)	93
5.3	Western European Armaments Group (WEAG), norsk tilknytning til European Defence Agency (EDA) og norsk formannskap i Western European Armaments Organisation (WEAO)	67	Kap. 4731 Hæren (jf. kap. 1731)	95
5.4	Revisjon av de teknologiske kompetanseområdene	67	Kap. 1732 Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	95
5.5	Nye kostnadsfordelingsnøkler for medlemsnasjonene i NATO	68	Kap. 4732 Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	97
5.6	Gjennomgang av godtgjørings-systemet for vernepliktige	68	Kap. 1733 Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	98
5.7	Familiepolitikk	69	Kap. 4733 Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	100
5.8	Evaluering av systemet med horisontal samhandel (HS) i Forsvaret	69	Kap. 1734 Heimevernet (jf. kap. 4734)	100
5.9	Miljøtiltak ved Forsvarets skytefelt	69	Kap. 4734 Heimevernet (jf. kap. 1734)	102
5.10	Bruk av konsulenter i Forsvarets anskaffelsesvirksomhet	69	Kap. 1735 Etterretningstjenesten	103
5.11	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	69	Kap. 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)	103
5.11.1	Anmodningsvedtak nr. 470 – Sentralisering av lager for håndvåpen	69	Kap. 4740 Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)	105
5.11.2	Anmodningsvedtak nr. 473 – Vurdering av gradsnivå for militære embeter	70	Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	105
			Kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	117
			Kap. 1790 Kystvakten (jf. kap. 4790)	118
			Kap. 4790 Kystvakten (jf. kap. 1790)	119
			Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	120
			Kap. 4791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)	121
			Kap. 1792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	121
			Kap. 4792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)	124
			Kap. 1795 Kulturelle og allmenntilgittige formål (jf. kap. 4795)	124
			Kap. 4795 Kulturelle og allmenntilgittige formål (jf. kap. 1795)	125
			Kap. 4799 Militære bøter	126
Del II				
Budsjettforslag		71		
Programområde 04 Militært forsvar		73		
<i>Programkategori 04.10 Militært forsvar mv. ...</i>		<i>73</i>		
Kap. 1700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)		75		
Kap. 4700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)		76		
Kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)		76		

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 1700–1795, 4700–4799	128
---	------------

Vedlegg 1	
Ordninger i tilknytning til verneplikten	134

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Forsvarsrammen 2006 ift. 2005 ..	27	Tabell 6.3	Tildeling til sivile organisasjoner	85
Tabell 3.2	Operative felleselementer	33	Tabell 6.4	Budsjettekniske endringer	87
Tabell 3.3	Landstyrker	34	Tabell 6.5	Budsjettekniske endringer	90
Tabell 3.4	Sjøstyrker	35	Tabell 6.6	Budsjettekniske endringer	93
Tabell 3.5	Luftstyrker	36	Tabell 6.7	Utdanning i Hæren	95
Tabell 3.6	Norsk deltakelse i militære operasjoner i utlandet	38	Tabell 6.8	Budsjettekniske endringer	96
Tabell 3.7	Norske innmeldinger til NATO Response Force	39	Tabell 6.9	Utdanning i Sjøforsvaret	97
Tabell 3.8	Hovedsatsinger – materiell-investeringer	47	Tabell 6.10	Budsjettekniske endringer	98
Tabell 4.1	Bevilgningsmessige endringer ...	54	Tabell 6.11	Utdanning i Luftforsvaret	100
Tabell 4.2	Førstegangstjeneste	57	Tabell 6.12	Budsjettekniske endringer	101
Tabell 4.3	Status avlønnede personer i FMO, omregnet til årsverk	60	Tabell 6.13	Utdanning i Heimevernet	102
Tabell 6.1	Prosjekter over 100 mill. kroner (i mill. kroner)	80	Tabell 6.14	Budsjettekniske endringer	104
Tabell 6.2	Forsvarsattachéer ved norske utenriksstasjoner	82	Tabell 6.15	Formålstabell – materiell-investeringer	107
			Tabell 6.16	Kategori 1-prosjekter – materiell	108
			Tabell 6.17	Fellesfinansierte prosjekter (postene 44, 48 og 01)	117
			Tabell 6.18	Budsjettekniske endringer	118

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Joint Warfare Centre (JWC) i Stavanger	20	Boks 2.2	Amerikansk forhåndslagring i Norge	22
			Boks 3.1	Nye kampfly	48

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 1700–1795

Inntektskapitler: 4700–4799

*Tilråding fra Forsvarsdepartementet av 23. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

*Del I
Innledende del*

1 Sammendrag

1.1 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk

Norge står overfor en rekke faktiske og potensielle sikkerhetspolitiske utfordringer både lokalt og globalt. Norsk sikkerhet ivaretas best ved å bidra til fred, sikkerhet og stabilitet, i norske nærområder og globalt. På kort og midlere sikt eksisterer det riktignok ingen trussel om et konvensjonelt militært angrep mot Norge fra en annen stat.

Norge må allikevel demonstrere vilje og evne til å ta ansvar for vår egen sikkerhet, samtidig som vi må legge forholdene til rette for politisk støtte og, om nødvendig, militær assistanse fra våre allierte, dersom situasjonen skulle kreve det. Norge må også vise vilje og evne til å bidra til det internasjonale samfunns arbeid for å hindre utvikling og spredning av kriser, væpnede konflikter og kriger, innbefattet internasjonal terrorisme. Terroraksjonene i London og Sharm el-Sheikh sommeren 2005 ga oss nok en påminnelse om trusselen fra internasjonal terrorisme. I likhet med en rekke andre land fremstår også Norge som et mulig mål for slik terrorisme.

For effektivt å ivareta våre sikkerhetspolitiske interesser, må Norge kunne anvende et bredt spekter av sikkerhetspolitiske virkemidler, inkludert politiske, rettslige, politimessige, diplomatiske, økonomiske, informasjonsmessige, humanitære og militære. Forsvaret er i denne sammenheng et sentralt redskap for norske myndigheter både i våre nærområder og internasjonalt. Kystvaktens sentrale rolle i nordområdene og den norske sanitetsenheten i Sudan er eksempler på dette.

Hovedpilarene i norsk sikkerhetspolitikk er FN og NATO. Norge legger avgjørende vekt på FN som et globalt og overordnet sikkerhetspolitisk fastpunkt, som har primæransvaret for å ivareta internasjonal fred og sikkerhet. Innenfor den ramme FN legger, utgjør NATO hovedpilaren i norsk sikkerhetspolitikk. Det er i Norges interesse å styrke FN og NATOs evne til å møte de sikkerhetsutfordringene det internasjonale samfunn står ovenfor i dag. Norge støtter derfor aktivt det reformarbeidet som pågår i begge organisasjoner.

Samholdet i NATO har i senere tid vært preget av uenighet mellom sentrale allierte. Det er klart i Norges interesse at de transatlantiske bånd forblir

sterke og at NATOs rolle som konsultasjonsorgan styrkes. Norge arbeider derfor aktivt for at alliansen skal beholde sin sikkerhetspolitiske relevans for medlemslandene på begge sider av Atlanteren. Etter norsk syn bør NATO være et sentralt konsultasjonsorgan i alle spørsmål som berører medlemslandenes sikkerhet.

Samtidig er det viktig for Norge å ta del i det europeiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet, som tross utfordringer har utviklet seg raskt i de siste årene. Beslutningen om at Norge, sammen med Sverige, Finland og Estland, skal opprette en nordisk militær innsatsstyrke for EU er et viktig skritt i så henseende. Norges vil fortsette sin innsats for at NATOs og EUs militære kapasiteter videreutvikles i gjensidig harmoni, slik at organisasjonene utfyller hverandre gjennom et nært samarbeid.

Den politiske utviklingen i Russland er viktig for utviklingen i våre nærområder – både i østersjøområdet og nordområdene. Selv om utviklingen i landet har vist mange positive trekk, er det enkelte tendenser som gir grunnlag for bekymring. Det er derfor nødvendig at Norge følger den politiske, økonomiske og militære utviklingen i Russland generelt, og nordområdene spesielt. Samtidig er det viktig for Norge å bidra til det internasjonale arbeidet for å engasjere Russland i et nært og omfattende samarbeid gjennom NATO-Russland rådet.

1.2 Hovedmål og prioriteringer

Forsvarspolitikken for perioden 2005–2008 er fastlagt gjennom Stortingets behandling av langtidsplanen 2005–2008, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004) og St. prp. nr. 42 (2003–2004). Hovedformålet med den pågående omstillingen er å forbedre Forsvarets operative evne, der utviklingen av Forsvaret til et mer moderne, fleksibelt og alliansetilpasset sikkerhetspolitisk virkemiddel skal fortsette. Forsvarets styrkestruktur bygges opp med kapasiteter og personell som vil kunne løse oppgaver både hjemme og ute, gjensidig forsterkende. Forsvarsvirksomheten skal baseres på et nært samarbeid med relevante sivile myndigheter og på en verneplikt som praktiseres i tråd med Forsvarets behov.

Balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurstilgang er nødvendige forutsetninger. Gjennom driftsinnsparringstiltak – først og fremst i logistikk og støtteapparatet – skal ressurser frigjøres til prioriterte operative virksomheter og materiellinvesteringer.

2006 utgjør andre året i planperioden 2005–2008, og regjeringen følger opp viktige deler av forsvarsplanen i budsjettforslaget for 2006. I den vedtatte langtidsplanen for 2005–2008 ble det lagt til grunn en budsjetttramme for perioden 2005–2008 på 118 mrd. 2004-kroner for å finansiere forsvarsplanen for 2005–2008, noe som tilsvarer en årlig budsjetttramme som i gjennomsnitt er reelt om lag 0,5 mrd. kroner høyere enn regjeringens forslag til budsjetttramme for 2006. Regjeringen foreslår en forsvarsramme på 28,7 mrd. kroner (30,6 mrd. kroner inklusiv mva.). Innføring av netto budsjettering for 2006 betyr at årets budsjetttramme tilsvarer 30,6 mrd. kroner i forhold til fjorårets budsjettnivå. Dette understreker ytterligere behovet for rask omstilling og effektivisering i Forsvaret. Jf. også føringer gitt av Stortinget ved behandlingen av bl.a. Innst. S. nr. 234 (2003–2004).

Gjennomføringen av langtidsplanen for perioden 2005–2008 bygger på forutsetningen om at de planlagte økonomiske og administrative målene fra foregående planperiode realiseres. Driftsinnsparringsmålet for omleggingsperioden 2002–2005 på minimum 2 mrd. kroner innen utgangen av 2005 sammenlignet med et alternativ uten omlegging, ligger an til å bli nådd. Vedtatt budsjett for 2005 på drift eksklusiv kapittel 1792 er på 19 639 mill. kroner, og vil en gi en innsparing i forhold til et alternativ uten omlegging på 2 ¼ mrd. kroner, dvs. en ¼ mrd. kroner bedre enn målkravet. Denne positive utviklingen vil bli videreført i 2006. Målet om en bemanningsreduksjon på 5 000 årsverk innen utgangen av 2005 i forhold til nivået i september 2000, ble nådd medio 2005. Målet om en reduksjon av eiendoms- og bygningsmassen i bruk med minimum 2 mill. kvm – fra 6 mill. kvm til 4 mill. kvm – innen utgangen av 2005, ble nådd i april 2005. Alle struktur- og organisasjonsendringstiltak som skulle gjennomføres i 2002–2005, er gjennomført, de fleste før fastsatt tidsfrist. Dette har vært nødvendig for å nå Stortingets fastsatte mål. Nivået på avsetningene til investeringer er blitt løftet fra 7,5 mrd. kroner i 2000 til 9,2 mrd. kroner i 2005, og regjeringen opprettholder dette høye nivået i 2006.

I langtidsplanen for 2005–2008 er det lagt til grunn at ytterligere økonomiske og administrative omleggingsmål skal nås. Disse målene er viktige forutsetninger for å kunne finansiere omstillingen og kvalitetshevingen i Forsvaret som det er lagt opp til i langtidsplanen 2005–2008. Innen 2008 skal

minimum 2 mrd. 2004-kroner forskyves fra logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet og materiellinvesteringer, sammenlignet med 2004-nivået. Dette krever et fortsatt høyt tempo på effektivisering av støttevirksomheten. Hvis ikke vil den operative evne svekkes.

Så langt er Forsvaret godt i gang med å realisere vesentlige deler av den strukturendring, effektivisering og rasjonalisering som ligger til grunn for langtidsperioden 2005–2008. I 2006 styrkes materiellinvesteringsbudsjettet med en reell økning på 1,9 pst. sammenlignet med vedtatt budsjett for 2005.

Fremdriften i 2006 er i stor grad avhengig av utviklingen i 2005. Betydelige ressurser settes inn for å sikre at omstillingens tempo opprettholdes og at budsjetttrammen holdes. I 2006 vil det overordnede fokus rettes mot å komme i bedre balanse på driftssiden og å realisere gevinstmålene så langt som mulig.

En rekke utfordringer er knyttet til å gjennomføre den samlede gevinstrealiseringen så raskt som planlagt. Det arbeides kontinuerlig med å identifisere tiltak for å sikre planlagte gevinstrealiseringer, og Forsvarsdepartementet legger til grunn at de økonomiske og administrative målene skal nås innen 2008. Forsvaret vil fortsatt aktivt nytte ulike former for løsningsmodeller som involverer privat virksomhet, der hensikten er å oppnå økt fokus på strategiske områder, kvalitetsforbedring av kjernevirksomheten og reelle kostnadsreduksjoner.

Regjeringen vil ha et særskilt fokus på realiseringen av hovedmålene i perioden, og vil komme tilbake til Stortinget med eventuelle ytterligere tiltak dersom dette skulle bli nødvendig for å sikre helheten og fremdriften i den videre moderniseringen av Forsvaret.

Regjeringen vil fremme en egen stortingsmelding om Forsvarets økonomistyring for Stortinget høsten 2005.

I 2006 tas det sikte på en svak økning av *Forsvarets operative virksomhet*. Budsjettreduksjonene i revidert budsjett for 2005 – som følge av overskridelsene i 2004 – førte til at noen berørte avdelinger fikk lavere virksomhetsnivå.

Hærens aktivitet i 2006 øker i forhold til justert aktivitet i 2005, dvs. etter at den fastsatte andel av merforbruket i 2004 er innekket i 2005 i tråd med forutsetningene i Revidert nasjonalbudsjett. Aktiviteten knyttet til grensevakt og H M Kongens Garde holdes på nåværende nivå, mens aktiviteten ved Hærens jegerkommando vil bli prioritert og øke iht. ambisjonene for Forsvarets spesialstyrker og planlagt deltakelse i flernasjonale operasjoner. Også Hærens hurtige reaksjonsstyrke vil øke både

omfanget av organisasjonen og aktivitetsnivået i 2006, til en høyere reaksjonsevne enn noen gang tidligere. Som en del av omstillingen vil Panserbataljonen kalles inn i januar 2006, og utgjøre en viktig rekrutteringsbasis for internasjonale operasjoner fra våren 2007.

Sjøforsvarets aktivitet i 2006 videreføres på samme nivå som i 2005. Operativ aktivitet knyttet til operative seilingsdøgn, bl.a. med tilstedeværelse i Nord-Norge, styrkes. Aktiviteten ved Marinejegerkommandoen øker iht. økte ambisjoner for Forsvarets spesialstyrker. Sjøforsvaret fortsetter med strukturutviklings- og effektiviseringstiltak innenfor rammen av gjeldende langtidsplan.

Luftforsvarets aktivitet i 2006 videreføres i forhold til 2005 innenfor de fleste områder. Aktivitetene knyttet til maritim overvåking og taktisk transport reduseres noe, mens aktiviteten knyttet til kampfly, luftovervåking og stridsledelse videreføres. Luftforsvaret fortsetter å gjennomføre struktur- og effektiviseringstiltak innenfor rammen av gjeldende langtidsplan. Fokus i omstillingen ligger på produksjon av operativ evne, bl.a. gjennom å opprettholde et høyt aktivitetsnivå.

Inkludert forventet forbruk av investeringsmidler på 200 mill. kroner vil regjeringen legge stor vekt på at kvalitetsreformen i *Heimevernet (HV)* skal gjennomføres i henhold til planen. Det foreslås at HV vil få en totalramme på 1 249 mill. kroner i 2006 inklusiv materiellinvesteringer. Etter etablering av ny distriktsstruktur og nye styrkekatégorier, vil fokus i 2006 i HV være etablering av nytt treningsmønster og trening av styrkene. Styrkeproduksjon og operativ virksomhet vil derfor øke noe i 2006.

For *Kystvakten* planlegges det med å seile ti havgående fartøyer og syv fartøyer for kystnære operasjoner i 2006. Det tas sikte på å opprettholde antall seilingsdøgn og flytimer til kystvaktformål i 2006. Den kystnære del av strukturen tilføres medio 2006 de første nye fartøylene til erstatning for eldre fartøy. Dette forventes å bidra til økt kvalitet på kystvakttjenesten. Kystvakten vil videreføre kjøp av sivile flytjenester iht. inngåtte kontrakter for overvåking i Nordsjøen og nordområdene. Forsvaret viderefører gjennom Kystvakten sin støtte til den statlige slepebåtberedskapen i Nord-Norge med to fartøy i 2006.

For 2006 tas det sikte på å videreføre *Norges militære engasjement i utlandet* på tilsvarende nivå som i 2005. For perioden 2007–2010 planlegges en opptrapping av budsjettet for deltakelse i internasjonale operasjoner fra 800 mill. kroner til 1,6 mrd. kroner, med endring på 200 mill. kroner årlig. Også for 2006 vil hovedsatsningsområdet være Afghanistan. Regjeringen sikter mot å opprett-

holde det begrensede engasjementet i Irak på dagens nivå, men konsentrerer innsatsen til NATOs treningsoperasjon ved at personellressursene overføres dit fra den internasjonale styrken i Irak fra årsskiftet. Regjeringen legger i den forbindelse vekt på FN-resolusjon 1546, som retter en sterk oppfordring til det internasjonale samfunn om å bidra til stabilisering og gjenoppbygging av Irak. Bidragene til NATOs og EUs operasjoner på Balkan, samt NATOs overvåkingsoperasjon i Middelhavet, opprettholdes. Bidraget til FNs operasjon i Sudan opprettholdes på dagens nivå. Det samme gjelder bidragene til ulike observatør- og monitoreringsoppdrag i Midt-Østen og Afrika.

Etter reduksjoner i *øvingsvirksomheten* i 2005, bl.a. som følge av Hærens merforbruk i 2004, legges det opp til at denne økes i 2006. Dette er nødvendig for å sikre produksjon av tilstrekkelig operativ evne til å kunne møte nasjonale og internasjonale forpliktelser. Øvingsvirksomheten er også et viktig element i videreutviklingen av nasjonal og alliert styrkestruktur.

Verneplikten vil fortsatt være en del av forsvarskonseptet og en bærebjelke i Forsvaret. Innkalling av vernepliktige til førstegangstjeneste vil basere seg på Forsvarets behov. Dimisjonsgodtgjørelsen for dem som gjennomfører tolv måneders førstegangstjeneste, økes fra 1. januar 2006 til 20 000 kroner. Regjeringen vil trappe videre opp til 25 000 kroner i løpet av planperioden. Videre planlegges det å legge forholdene til rette for at vernepliktige kan ta inntil 20 studiepoeng under førstegangstjenesten. Studiekursene skal være basert på førstegangstjenestens grunnutdanning og ha militærfaglig relevans. Fra 2006 vil kvinner innkalles til frivillig sesjon, og endringer i vernepliktsloven fremmes høsten 2005 for å kunne gjennomføre dette. Denne ordningen gir Forsvaret en strukturert og ny måte å nå kvinner på, også med informasjon om hva Forsvaret har å tilby av utdannings- og karrieremuligheter.

Innenfor *materiellinvesteringsbudsjettet* er fortsatt fregattprosjektet Forsvarets største enkeltinvestering, mens Skjold-klasse MTB legger beslag på den nest største andelen av investeringsmidlene i 2006. Satsningen innenfor luftforsvarsstyrker videreføres med oppgradering av Norwegian Advanced Surface to Air Missile System, nye enhetshelikoptre og forskjellige prosjekter for kampflyvåpenet. Investeringer i hærstyrker omfatter bl.a. brukte Leopard-2 stridsvogner. De resterende investeringene i Hæren omfatter hovedsakelig videreføring av eksisterende prosjekter. En felles satsning mot et nettverksbasert forsvar er representert med store investeringer i Link-16. Bevilgningen til *eiendommer, bygg- og anleggs*

(EBA)-prosjekter vil i hovedsak gå til å videreføre og ferdigstille igangsatte arbeider. De to største av de pågående prosjektene er Regionfelt Østlandet og ledelsesbygget på Akershus festning. Regjeringen foreslår at *Forsvarets musikk* får en bevilgning i 2006 på et nivå tilnærmet som i 2003 for å kunne opprettholde et høyt aktivitetsnivå, med særlig vekt på Forsvarets eget behov og viktige nasjonale høytidsdager.

1.3 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag legger opp til et forsvarsbudsjett med en utgiftsramme på 30 610,2 mill. kroner og en inntektsramme på 1 003,5 mill. kroner. Av utgiftsrammen er det avsatt 1 908,6 mill. kroner i forbindelse med innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift (mva.) i statsforvaltningen, som innføres i

2006. Netto utgiftsramme i 2006 er således 28 701,6 mill. kroner. Utgiftsrammen reduseres reelt med 264,7 mill. kroner (0,9 pst.) sammenlignet med saldert budsjett 2005. Det foreslås i budsjettproposisjonen å ikke bygge tørrdokk for inntil 270 mill. kroner. Sammenlignet med vedtatt forsvarsbudsjett etter behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 2005 foreslår regjeringen en reell økning av forsvarsbudsjettet på 307 mill. kroner (1 pst.). Budsjettet er fordelt med 6 933,2 mill. kroner (eksklusiv mva.) til materiellinvesteringer, 1 730,1 mill. kroner (eksklusiv mva.) til nasjonalfinansierte og fellesfinansierte EBA-investeringer og totalt 20 038 mill. kroner (eksklusiv mva) til drift av forsvarsektoren. Det er avsatt 792 mill. kroner (eksklusiv mva.) til operasjoner i utlandet i 2006. I tråd med gjeldende praksis er budsjetterte inntekter innarbeidet i utgiftsrammen.

2 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og norske hovedprioriteringer

For en utførlig redegjørelse for de sikkerhets- og forsvarspolitiske rammebetingelser viser regjeringen til St.prp. nr. 42 (2003–2004) *Den videre moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005–2008, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004)*. Det sikkerhetspolitiske kapittelet i denne proposisjonen oppsummerer de sentrale punktene i den sikkerhetspolitiske redegjørelsen i St.prp. nr. 42 (2003–2004), og oppdaterer disse i henhold til den utviklingen som har funnet sted frem til høsten 2005.

2.1 Norges sikkerhetspolitiske interesser

Norges overordnede sikkerhetspolitiske interesser er formulert i de overordnede mål Stortinget har satt for norsk sikkerhetspolitikk. Disse er:

- å forebygge krig og fremveksten av ulike trusler mot norsk og kollektiv sikkerhet;
- å bidra til fred, stabilitet og videre utvikling av den internasjonale rettsorden;
- å ivareta norsk suverenitet, norske rettigheter og interesser og beskytte norsk handlefrihet ovenfor politisk, militært og annet press;
- sammen med våre allierte å forsvare Norge og NATO mot anslag og angrep;
- å sikre samfunnet mot anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

For effektivt å ivareta våre sikkerhetspolitiske interesser, må Norge kunne anvende et helt spekter av sikkerhetspolitiske virkemidler, inkludert politiske, rettslige, politimessige, diplomatiske, økonomiske, informasjonsmessige, humanitære og militære sådanne. Forsvaret er i denne sammenheng et sentralt redskap for norske myndigheter både i våre nærområder og internasjonalt, også i situasjoner der det ikke kreves aktiv bruk av militærmakt. Samspillet mellom etterretning, maritime overvåkningsfly, radarkjede, AIS, landsdelskommandoen på Reitan og Kystvakten i nordområdene er et eksempel på dette. Også regelmessig tilstedeværelse av øvrig marine, luftforsvar og allierte som trener i Norge, utgjør en helhet i dette. Aktiv bruk av militærmakt representerer i visse situasjoner en

siste utvei, når andre virkemidler ikke kan anvendes eller har slått feil.

Norsk sikkerhet er nært knyttet til internasjonal sikkerhet. Norge må derfor ha et globalt perspektiv i sin sikkerhetspolitiske tilnærming. Hovedpilarene i norsk sikkerhetspolitikk er FN og NATO. Norge legger avgjørende vekt på FN som et globalt og overordnet sikkerhetspolitisk fastpunkt, som har primæransvaret for å ivareta internasjonal fred og sikkerhet. Innenfor den rammen FN legger, utgjør NATO hovedpilaren i norsk sikkerhetspolitikk. Det er et viktig mål for Norge, og klart i vår egen interesse, å bidra til å styrke internasjonal sikkerhet ved å delta aktivt og konstruktivt både i FN og NATO. Ved aktivt å delta i fredsoperasjoner i regi av disse organisasjonene, innbefattet stabiliseringsoperasjoner, bidrar Norge ikke bare til å sikre internasjonal fred og sikkerhet, men også til å styrke multilateralt samarbeid og de multilaterale institusjonene.

2.2 Sikkerhetspolitiske utfordringer

I ivaretagelsen av våre sikkerhetspolitiske interesser står Norge overfor en rekke faktiske og potensielle utfordringer både lokalt og globalt. Dagens uforutsigbare og uoversiktlige risikobilde gjør imidlertid at en ensidig fokusering på konvensjonelt forsvar av norsk territorium ikke lenger utgjør en tilstrekkelig garanti for vår sikkerhet. På kort og midlere sikt eksisterer det ingen trussel om et konvensjonelt militært angrep mot Norge fra en annen stat.

Norsk sikkerhet ivaretas best ved å bidra til fred, sikkerhet og stabilitet, både globalt og i norske nærområder. Det er i norsk interesse å bidra til å hindre utvikling og spredning av kriser, væpnede konflikter og kriger, innbefattet internasjonal terrorisme, som direkte eller indirekte kan true vår egen sikkerhet.

For å unngå en slik utvikling, må Norge demonstrere vilje og evne til å ta ansvar for egen sikkerhet og raskt møte eventuelle akutte sikkerhetsutfordringer. Samtidig må vi legge forholdene til rette for politisk støtte og, om nødvendig, mili-

tær assistanse fra våre allierte, dersom situasjonen skulle kreve det.

I Norges nærrområder er det særlig i nord, hvor vi rår over rike naturressurser og grenser mot stormakten Russland, at målet om en stabil og forutsigbar utvikling er viktig. Overvåkning, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i de omfattende havområdene i nord utgjør i denne forbindelse spesielt utfordrende oppgaver for Forsvaret.

Globalt utgjør internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen og masseødeleggelsesmidler de alvorligste truslene. Terroraksjonene i London og Sharm el-Sheikh sommeren 2005 ga oss nok en påminnelse om dette. I likhet med en rekke andre land fremstår også Norge som et mulig mål for internasjonal terrorisme.

Norge arbeider både lokalt og globalt for å møte trusselen fra internasjonal terrorisme og spredningen av masseødeleggelsesvåpen og -midler. Lokalt gjør vi det ved kontinuerlig å arbeide for å bedre beredskapen og sikringen mot disse truslene. Globalt bidrar vi til det internasjonale arbeidet for ikke-spredning og kampen mot internasjonal terrorisme. Forsvarets betydelige og moderniserte ressurser utgjør en viktig ressurs i dette arbeidet, både hjemme og ute.

2.3 Viktige sikkerhetspolitiske utviklingstrekk

Mange sider ved den internasjonale utviklingen vi ser i dag er av stor betydning for Norge og norske sikkerhetspolitiske interesser. Dette gjelder både endringene som er underveis i FN og NATO, utviklingen i forholdet mellom Europa og USA, den fortsatte styrkingen av det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i EU og den politiske utviklingen i Russland og regioner som Midt-Østen og Asia.

Det er klart i Norges interesse å styrke FN og NATOs evne til å møte de sikkerhetsutfordringene det internasjonale samfunn står overfor i dag. Norge støtter derfor aktivt det reformarbeidet som pågår i begge organisasjoner. FN fokuserer på arbeidet med å styrke sin evne til å planlegge og lede fredsoperasjoner, herunder økt bruk av regionale organisasjoner som NATO, EU og AU til gjennomføring av operasjoner. NATO har reformert sin kommandostruktur og evne til å lede nye parallelle operasjoner og er nå inne i en reformperiode som bl.a. vil omfatte en omorganisering av NATOs hovedkvarter i Brussel.

Arbeidet med å styrke NATOs evne til å håndtere endrede sikkerhetsutfordringer og oppgaver er viktig også ift. opprettholdelsen og styrkingen

av det transatlantiske samarbeidet. Særlig operasjonen i Irak har medført uenighet mellom sentrale NATO-land. Selv om forholdet over Atlanterhavet nå langt på vei er normalisert, gjenstår det utfordringer. Det er klart i Norges interesse at de transatlantiske bånd forblir sterke, og at NATO styrkes som sikkerhetspolitisk konsultasjonsorgan. Også av denne grunn velger Norge å fortsette sin prioritering av operasjoner i regi av NATO. Det er viktig at alle nasjoner bidrar til de operasjoner NATO kollektivt har besluttet å engasjere seg i. Dette dreier seg om operasjoner som enten har et formelt FN-mandat eller som FN har oppfordret til.

Den europeiske union tar mål av seg til å ta større ansvar for sikkerheten i Europa og globalt, i tråd med EUs sikkerhetsstrategi. Til tross for at også EUs medlemsland har hatt problemer med å bli enige på enkelte saksfelt, har EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid utviklet seg raskt i senere år. Sentralt i arbeidet for å utvikle EUs krisehåndteringsevne står beslutningen om å opprette militære og sivile innsatsstyrker. Det er viktig for Norge å ta del i det europeiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet, noe vi gjør bl.a. gjennom opprettelsen av en nordisk militær innsatsstyrke for EU, sammen med Sverige, Finland og Estland. På samme tid er det i Norges interesse å arbeide for at NATOs og EUs militære kapasiteter er komplementære, for slik å bidra til at organisasjonene utfyller hverandre gjennom et nært samarbeid, framfor å konkurrere.

FN, NATO og EU arbeider alle for å møte vår tids sikkerhetsutfordringer, hvor terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler, innbefattet missilteknologi, er de alvorligste. Dette arbeidet foregår på flere plan, med en rekke sikkerhetspolitiske virkemidler og i ulike deler av verden. NATO og Norge prioriterer på det militære plan særlig arbeidet for å sikre stabilitet og en fredelig utvikling i Afghanistan. Et annet viktig mål er å bidra til stabilitet og en konstruktiv utvikling i Midt-Østen-området. NATOs bidrag til å gjøre en irakisk folkevalgt regjering i stand til overta kontrollen over sitt eget land, og EUs forhandlinger om ikke-spredning av atomvåpen med Iran, er viktige i så henseende. Fred og stabilitet i denne delen av verden er også i norsk interesse, og noe vi lenge også har søkt å oppnå i konflikten mellom Israel og palestinerne.

Også utviklingen i deler av verden som tradisjonelt har tiltrukket mindre sikkerhetspolitisk oppmerksomhet her i Norge, kan få økende betydning i årene fremover. Dette gjelder Afrika, hvor særlig EU har tatt en mer aktiv rolle både direkte og indirekte i sin støtte til Den afrikanske union, men også Asia. Situasjonen i Asia er preget av til dels

sterke underliggende interessemotsetninger og militær oppbygging, noe som kan medføre et alvorlig konfliktpotensial. Delvis som resultat av dette fokuserer USA i stadig større grad på utviklingen i Asia. Nord-Koreas utvikling av masseødeleggelsesvåpen representerer en potensiell trussel mot verdensfreden som kan få omfattende, om kanskje bare indirekte, konsekvenser også for Norge. Kinas økende økonomiske og militære styrke vil i årene som kommer trolig endre den sikkerhetspolitiske balansen i Asia. Dette vil pålegge Kina et særlig ansvar for å bidra til en stabil og fredelig utvikling både i Asia og Stillehavsregionen, noe hele verdenssamfunnet er tjent med.

I mer hjemlige trakter er den politiske utviklingen Russland, vår stormaktsnabo, viktig for utviklingen i våre nærområder – både i østersjøområdet og nordområdene. Selv om utviklingen i Russland har vist mange positive trekk, er det enkelte tendenser som gir grunnlag for bekymring. Det er derfor nødvendig at Norge følger den politiske, økonomiske og militære utviklingen i Russland generelt, og nordområdene spesielt. Samtidig er det viktig for Norge å bidra til det internasjonale arbeidet for å engasjere Russland i et nært og omfattende samarbeid igjennom NATO-Russland rådet.

2.4 Deltakelse i militære operasjoner i utlandet

Forsvarets deltakelse i militære operasjoner i utlandet er en integrert og viktig del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Vår deltakelse ute styrker internasjonal og dermed også norsk sikkerhet. Gjennom vårt engasjement bidrar vi til fred og demonstrerer solidaritet med det internasjonale samfunn, og vi oppfyller de politiske forpliktelser vi har påtatt oss som følge av medlemskapet i internasjonale organisasjoner som NATO og FN. Vårt engasjement bidrar også til å opprettholde den nære kontakten og det gode samarbeidet med allierte land, og til at norske styrker høster nyttige operative erfaringer. Dessuten er denne type aktivitet et viktig element i kampen mot global terrorisme, gjennom å bidra til fred og til en positiv politisk og økonomisk utvikling i andre deler av verden. Det er en forutsetning for norsk deltakelse i utenlandsoperasjoner at de er folkerettslig forankret i form av et FN-mandat eller annet anerkjent folkerettslig grunnlag. Videre legges det vekt på at det er en egnet flernasjonal ramme rundt våre bidrag, i form av FN, NATO, EU eller evt. en flernasjonal koalisjon.

I 2006 tar vi i store trekk sikte på å videreføre vårt engasjement på tilsvarende nivå som i 2005.

Det internasjonale militære nærværet i Afghanistan foregår innenfor rammen av den NATO-ledede operasjonen ISAF, og den amerikansk ledede koalisjonen OEF (*Operation Enduring Freedom*). Hovedsatsingsområdet for Norge i 2006 vil være ISAF (*International Security Assistance Force*), der vi deltar med ca. 380 personer. Hovedutfordringen for NATO vil være videre ISAF-utvidelse utover i provinsene. I dag opererer ISAF nord og vest i landet, men allerede i 2006 vil man begynne utvidelsen sørover, og etter hvert østover. Her er sikkerhetssituasjonen vanskeligere, og det blir dermed behov for mer robuste militære styrker, inkludert fleksible utrykningsstyrker og flystøtte. Norge vil derfor tilby tre til fire F-16 jagerfly med tilhørende støttefunksjoner til ISAF i 2006. Bidraget vil være basert på en generell anmodning fra NATO og tidsavgrenses til tre måneder. Nederland og Belgia har allerede deployert F-16 fra midten av 2005, og det er viktig at norske jagerfly inngår som del av en rotasjonsordning. Flyene vil operere ut fra flybaser i Afghanistan. Stabiliseringsoppgavene som ISAF utfører er avhengige av den sikkerheten som OEF besørger, og de to operasjonene utfyller dermed hverandre. Utvidelsen av ISAF understreker behovet for et generelt tettere samarbeid mellom ISAF og OEF, inkludert enhetlige kommandoarrangementer og gjensidig støtte. På sikt vil det kunne bli aktuelt at de to operasjonene slås sammen til én større operasjon under ledelse av NATO.

Vi er i en kritisk fase i utviklingen i Irak. Det største utestående problem er fortsatt knyttet til sikkerhet, som er en forutsetning for politisk og økonomisk utvikling. Varig stabilitet og gjenoppbygging forutsetter at irakiske myndigheter selv settes i stand til å ivareta egen sikkerhet, bl.a. gjennom utdanning av irakisk sikkerhetspersonell. Som oppfølging av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1546 av 8. juni 2004 og direkte invitasjon fra den irakiske regjering, besluttet NATOs toppmøte i Istanbul i slutten av juni samme år at alliansen skulle ta en rolle i opplæring av irakisk stabspersonell, gjennom etableringen av NATOs treningsmisjon i Irak (NTM-I). En rekke NATO-land bidrar i dag med personell til NTM-I, som nå går over i en ny fase gjennom etableringen av treningssenteret Ar Rustamiyah utenfor Bagdad. Norge har fulgt opp NATOs vedtak gjennom å bidra med instruktører helt fra starten. Fortsatt bred internasjonal deltakelse vil være av meget stor betydning for den videre utvikling. Regjeringen vil på denne bakgrunn opprettholde Norges begrensede militære deltakelse i Irak på dagens nivå (inntil 20 offiserer), men vil samle disse under NATOs ledelse i NTM-I. Norske offiserers erfaring fra Irak er

meget positive. De har bidratt til utdanning av stabspersonell og institusjonsbygging, med vekt på bl.a oppbygging av et demokratisk styrt forsvarsdepartement.

Den omfattende fredsavtalen (CPA, *Comprehensive Peace Agreement*) av 9. januar 2005, markerer et vendepunkt for Sudan. FNs fredsoperasjon i Sudan, UNMIS, står helt sentralt i å understøtte implementeringen av den omfattende fredsavtalen. Deployeringen av norske styrker til UNMIS, inntil 30 personell bestående av sanitetspersonell, observatører og stabsoffiserer, fant sted sommeren/høsten 2005. Det er regjeringens målsetning å opprettholde et norsk militært bidrag i UNMIS på minst tilsvarende nivå også i 2006.

Vi vil ellers i store trekk opprettholde vår nåværende deltakelse i de operasjoner som vi i dag deltar i, inkludert på Balkan og i FN-regi.

Flernasjonalt militær tilstedeværelse blir stadig oftere brukt som virkemiddel for å skape stabilitet og legge grunnlaget for gjenoppbygging i kriserammede områder. Det internasjonale samfunnet synes i økende grad innstilt på å engasjere seg aktivt i nye områder for å bidra til en positiv utvikling, inkl. i Afrika og Midt-Østen. Dette gjelder i første rekke FN, men i økende grad også NATO og EU. Det er en stor og vedvarende etterspørsel fra FN, NATO, EU og ulike koalisjoner etter godt kvalifisert militært personell og materiell som kan settes inn i ulike typer fredsoperasjoner. Dette innebærer store utfordringer for alle land, inkludert Norge.

Forventningene ute til norsk deltakelse er høye, og også fra norsk side ønsker vi å bidra aktivt til internasjonal stabilitet gjennom bred deltakelse i slike operasjoner. Norske styrker i utlandet anses å være meget godt kvalifisert og er veldig ettertraktede.

Vårt samlede engasjement i militære operasjoner i utlandet framstår imidlertid i dag som lavt, ikke minst sett i forhold til sammenlignbare allierte. Det er derfor viktig at vi øker antallet styrker ute. For å gi den nødvendige handlefrihet må budsjettet for deltakelse i operasjoner i utlandet styrkes i årene framover. Det er et mål å øke budsjettet til det dobbelte i løpet av fireårsperioden 2007–2010, ved en oppbygging i størrelsesorden 200 mill. kroner årlig. Etter hvert som omstillingen av det norske forsvaret går framover, vil det være naturlig å øke vårt bidrag til operasjoner ute.

2.5 Behovet for en moderne etterretningstjeneste

Etterretningstjenesten gir viktige bidrag til utformingen av norsk utenriks-, forsvars- og sikkerhets-

politikk, ved fortløpende å opprettholde og videreutvikle et godt situasjonsbilde som grunnlag for norske myndigheters beslutninger. Dette skjer ved at tjenesten, med egne ressurser og i samarbeid med utvalgte utenlandske partnere, samler inn og analyserer informasjon om ulike utenlandske aktører (statlige som ikke-statlige), kapasiteter og utviklingstrekk.

De nye sikkerhetsutfordringer Norge er stilt overfor, særlig bekjempelsen av internasjonal terrorisme, har ført til at etterretningstjenesten har bygget opp en betydelig kompetanse på dette felt. Norges evne til effektivt å møte disse utfordringene avhenger også av en god koordinering og samarbeid med de norske sikkerhetstjenestene (Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet).

En troverdig håndhevelse av norsk suverenitet forutsetter evnen til en effektiv overvåkning av norsk interesseområde. Etterretningstjenesten gir på dette felt viktige bidrag til norsk suverenitetshevdelse, inklusive håndteringen av episoder og kriser i vårt nærområde.

Støtte til norske militære enheter er en av Etterretningstjenestens viktigste oppgaver. Dette gjelder særlig for norske styrker som deltar i internasjonale operasjoner. Utførelsen av oppdraget og mannskapenes sikkerhet vil avhenge av Etterretningstjenestens evne til å frembringe rettidige og korrekte informasjon og vurderinger.

Nye trusler og utfordringer, og endrede informasjonsbehov, krever en moderne etterretningstjeneste som både kan støtte nasjonale myndigheter med informasjon og vurderinger, og fremskaffe taktisk etterretning for støtte til militære operasjoner. Det er nødvendig å legge stor vekt på etterretning fordi trusselbildet er komplisert, og fordi den teknologiske utvikling gjør det mer krevende å fremskaffe relevante etterretninger rettidig.

2.6 Utviklingen i FN

FN spiller en nøkkelrolle for norsk sikkerhetspolitikk. Samarbeidet gjennom FN er av stor betydning for Norge og for internasjonal sikkerhet. Det er regjeringens mål at Norge skal bidra aktivt til at FN skal kunne være i stand til å løse sine oppgaver på en god måte, inkludert gjennom militære bidrag til FN-operasjoner. Norsk politikk er avhengig av at det eksisterer gode ordninger for sikkerhetssamarbeid i en global ramme. Internasjonale sikkerhetsutfordringer bør løses med basis i FN-pakten og med forankring i folkeretten.

FN har ikke selv ressurser til å ta et direkte ansvar for å gjennomføre alle de fredsoperasjoner

som det har vært nødvendig å etablere i arbeidet for internasjonal fred og sikkerhet. Samtidig som FN deltar i større og flere operasjoner enn tidligere (17 operasjoner med snart 80 000 personell), har den militære planleggingskapasiteten i FN ikke økt. Det er et faktum at FN i dag mangler et øvet kommando- og kontrollapparat, noe som medfører en mindre effektiv feltorganisasjon. Blant annet av denne grunn er FN ikke utrustet til å håndtere mer komplekse militære operasjoner, og da særlig komplekse fellesoperasjoner (som innebærer koordinering av land, luft og sjøstyrker). En slik evne er spesielt viktig for sikkerheten i krevende operasjoner under FN-charterets kapittel VII.

FNs samarbeid med regionale organisasjoner

Fordi FNs tilgjengelige ressurser og nåværende struktur gjør at organisasjonen ikke er i stand til å ta ansvar for alle de komplekse fredsoperasjonene som er blitt etablert i løpet av de siste år, har FN bedt regionale organisasjoner som EU, NATO og Den afrikanske union (AU) om å påta seg et større ansvar for internasjonal fred og sikkerhet. Generalsekretær Kofi Annan gjentok bl.a. dette våren 2005 i sin rapport «*In larger freedom: Towards development, security and human rights for all*» (ref. punkt 112). FN har i en rekke tilfeller gitt det folkerettslige grunnlaget til operasjoner der medlemsland eller regionale organisasjoner står for den faktiske gjennomføringen, som f.eks. i Irak, i Afghanistan og på Balkan. Gjennom denne ansvarsdeling kan de regionale organisasjonene avlaste FN, og dermed styrke FNs rolle og handlegraft. I internasjonale kriser vil FN selv kunne stille styrker, eller be regionale organisasjoner gjennomføre en operasjon på vegne av FN. FNs viktigste oppgave vil i slike situasjoner være å sikre operasjonens legitimitet og folkerettslige forankring. Generelt har FN god tilgang på standard infanterienheter. Det FN etterspør er reaksjonsstyrker og spesialistfunksjoner for å understøtte løpende operasjoner (kommando og kontroll, planleggingskapasitet, logistikk, ingeniør). Når fredsoperasjoner utføres av regionale organisasjoner på vegne av FN belastes operasjonene ikke FNs allerede svært anstrengte budsjett.

For å reflektere FNs ønske om styrket samarbeid med regionale organisasjoner, har NATO utarbeidet et utkast til intensjonsavtale. Avtalen ligger nå i FN til behandling. Denne avtalen tar sikte på å styrke samarbeidet mellom de to organisasjonene innenfor fredsoperasjoner der FN ikke har kapasitet til å gjennomføre operasjonene i egen regi. EUs militære innsatsstyrker ble opprettet bl.a. for å hurtig kunne bidra med styrker til FN-

operasjoner. Dette var et viktig element i Norges beslutning om å delta i innsatsstyrkene.

For å øke FNs evne til selv å håndtere mer komplekse militære oppdrag har Generalsekretær Kofi Annan satt i gang et arbeid med sikte på å forbedre FNs evne til å styre og lede militære operasjoner. Blant annet er FNs evne til hurtigere å få hovedkvarter og styrker på plass i nye operasjoner blitt forbedret gjennom en styrking av FNs *Stand-by Arrangements System*, gjennom relevante finansieringsordninger, samt gjennom etablering av en strategisk materiellreserve.

Det vurderes nå om *Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations* (SHIRBRIG) skal endres fra å være en styrkebrønn for en brigadestruktur til å bli et hurtig deployerbart hovedkvarter som støtter FN med militær planleggingskapasitet og utgjør en samtrent kjernestab i de innledende faser av en ny operasjon. Dette vil bidra til å gjøre SHIRBRIG til et mer relevant verktøy for FN og vil samtidig legge forholdene bedre til rette for norske styrkebidrag til fremtidige FN-operasjoner.

2.7 Utviklingen i NATO

Innenfor den overordnede rammen som legges av FN, er NATO hjørnesteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. NATOs geografiske fokus er det euroatlantiske området og alliansen arbeider aktivt for å fremme sikkerhet og stabilitet i hele dette området. Hovedfokuset er på forebygging, begrensning og løsning av regionale kriser og konflikter som kan utvikle seg til å true sikkerheten til ett eller flere medlemsland. De nye sikkerhetsutfordringene har imidlertid et globalt nedslagsfelt, noe som har fått følger også for NATO-samarbeidet. NATOs gjensidige sikkerhetsgaranti, der et angrep mot én er å betrakte som et angrep mot alle, er basert på evnen til å kunne møte trusler og sikkerhetsutfordringer der de oppstår. For Norge er det et overordnet mål å bidra aktivt til at NATO kan utføre sine samlede sikkerhetsoppgaver på en troverdig og effektiv måte.

Norge legger stor vekt på å sikre at NATO forblir et sentralt konsultasjonsorgan, både i transatlantisk kontekst og i ivaretagelsen av europeisk og internasjonal sikkerhet. Med dette formål arbeider Norge aktivt bl.a. for å fremme arbeidet med å rasjonalisere og effektivisere NATOs organisasjon og styrke alliansens operative evne.

Fra i hovedsak å ha vært en planleggingsorganisasjon under den kalde krigen, da hovedfunksjonen var militær avskrekking, er NATO nå også en organisasjon som aktivt leder og gjennomfører

Boks 2.1 Joint Warfare Centre (JWC) i Stavanger

NATO vedtok i juni 2003 dyptgripende endringer i kommandostrukturen. Den er nå organisert i to søyler, hver ledet av et hovedkvarter på strategisk nivå. *Allied Command Operations (ACO)* leder NATOs operasjoner, mens *Allied Command Transformation (ACT)* ivaretar transformasjon, konseptutvikling og kompetansebygging.

Norge arbeidet for at NATOs viktigste europeiske del av ACT skulle legges til Norge. Det nye NATO-hovedkvarteret i Stavanger – *Joint Warfare Centre (JWC)* – ble åpnet 23. oktober 2003 og har en stillingsramme på 280 personer fra 24 land. Det er kommandomessig underlagt sjefen for ACT i Norfolk i USA, og innehar en helt sentral rolle i et styrket samarbeid for å utvikle relevante og interoperable militære kapasiteter. Som vertsnasjon fyller Norge 35 stillinger. NATO har også ønsket land utenfor alliansen velkommen til JWC, og det er åpnet for inntil seks stillinger fra partnerlandene (Pfp). Hovedkvarteret har også vist at det kan håndtere utradisjonelle oppdrag gjennom bl.a. den kursing og opplæring som JWC gir irakiske høyere sivile og militære ledere.

JWC har et hovedansvar for planlegging og gjennomføring av utdanning, trening, utprøving av doktriner og utvikling av nye konsepter i NATO. En spesielt viktig oppgave for JWC består i å trene og forberede personell og staber knyttet til etableringen av *NATO Response Force (NRF)* og hovedkvarter som deployeres til operasjoner som f. eks. ISAF i Afghanistan. NRF ansees å være selve lokomotivet og drivkraften i NATOs transformasjonsarbeid, og JWC har så langt lagt ned en betydelig innsats i arbeidet med å gjøre NATOs nye utrykningsstyrke fullt operativ innen sommeren 2006.

Aktiviteten ved JWC er i fortsatt vekst, hvilket krever mer plass og ny infrastruktur. Norge har så langt tilbudt en interimsløsning ved den tidligere marinebasen på Ulsnes. NATO har nå avsatt nærmere en halv milliard kroner til etablering av nye trenings-, stabs- og øvingslokaler på Jåttå. Dette viser at NATO prioriterer JWC, en organisasjon som allerede etter drøyt to års drift har demonstrert meget god evne til å levere viktige produkter iht. forventningene.

ulike typer militære operasjoner. Dette har vært og er fortsatt en krevende prosess som organisasjonen løser gjennom omstilling og nyskaping. NATO viderefører sitt fokus på samarbeid med partnerland og andre samarbeidsland. Antall land NATO samarbeider med er blitt utvidet i den senere tid, herunder til land i middelhavsregionen og Midt-Østen. Utvikling av interoperabilitet og forsvarsreform er særlig viktige mål for det militære samarbeidet.

NATO har i 2005 operasjoner i Afghanistan (ISAF – *International Security Assistance Force*), Kosovo (KFOR – *Kosovo Force*), Irak (NTM-I – *NATO Training Mission – Iraq*), og Bosnia. Alle disse operasjonene er basert på et mandat fra FNs sikkerhetsråd eller en invitasjon fra den berørte stats myndigheter. I tillegg har NATO en overvåkningsoperasjon i Middelhavet (OAE – *Operation Active Endeavour*) basert på Atlanterhavspaktens artikkel 5 (selvforsvar). Alliansen har også støttet Den afrikanske union (AU) i tilknytning til operasjonen AU nå gjennomfører i Darfur i Sudan. På operasjonssiden er de største utfordringene knyttet til den geografiske utvidelsen av ISAF i Afghanistan. Partnerland deltar med ca. ti pst. av styrkene til NATO-ledede operasjoner.

NATOs nye kommandostruktur er under implementering og oppnådde initiell operativ kapasitet sommeren 2005. Full operativ kapasitet skal nås medio 2006. Også reaksjonsstyrken *NATO Response Force (NRF)* nådde initiell operativ kapasitet sommeren 2005. Full operativ kapasitet for styrken skal nås innen høsten 2006. Norge bidrar aktivt til NRF, og hadde sitt foreløpig største enkeltbidrag i styrken med Telemark bataljon i første halvår 2005.

Et hovedfokuset for alliansen er å fortsette omstillingen for å møte de nye sikkerhetsutfordringene. Denne omstillingen er helt nødvendig, og har klare likhetstrekk med vår nasjonale omstillingsprosess. Både NATO og Norge har tatt viktige skritt fremover i denne prosessen.

Et viktig element i omstillingen av alliansen er *NATO Reform*. Denne omfatter en omorganisering av NATOs hovedkvarter i Brussel. Hensikten er å effektivisere og tilpasse hovedkvarteret slik at det er best mulig rustet til å håndtere endrede sikkerhetsutfordringer og oppgaver. Arbeidet gjennomføres i regi av NATOs generalsekretær, og utredningsprosessen planlegges gjennomført innen utgangen av året.

Initiativet som betegnes *Comprehensive Political Guidance (CPG)* ble initiert i forbindelse med NATO-toppmøtet i Istanbul i juni 2004. Hensikten med å utarbeide et dokument som CPG er å angi i hvilken retning NATO bør utvikles i de kommende

10–15 år. Dette vil omfatte ambisjonsnivået for alliansen, samarbeid med andre internasjonale organisasjoner som EU og FN, samt de oppgaver alliansen må ivareta for å trygge kollektiv sikkerhet. CPG vil bygge på NATOs strategiske konsept fra april 1999, og kan således betraktes som en påbygning av dette. Arbeidet planlegges ferdigstilt innen utgangen av 2005. Et viktig aspekt ved CPG er at dokumentet skal gi føringer for den videre utvikling av de militære kapasitetene i alliansen, slik at alliert kapasitetsplanlegging (*force planning*) blir bedre tilpasset den operative virkeligheten med mange parallelle oppdrag. Det er i dag for stor avstand mellom de faktiske behov i styrkegenerering til reelle operasjoner, og den allierte kapasitetsplanleggingen som foregår ut fra tidligere forutsatt ambisjonsnivå.

Den sikkerhetspolitiske rollefordelingen mellom NATO og EU, og med det også mellom EU og USA, er i endring. Det er av grunnleggende betydning at samarbeidet mellom EU og NATO forblir konstruktivt og baseres på åpenhet, samarbeid og gjensidig koordinering.

2.8 USA og den transatlantiske dimensjonen

USAs dominerende posisjon i internasjonal politikk og det sterke fokuset etter terrorangrepene i september 2001 på aktivt å ivareta amerikanske sikkerhetsinteresser internasjonalt, legger betydelige føringer på USAs politikk på den internasjonale arena og overfor Europa. Det endrede risikobildet har ført til nye internasjonale samarbeidsmønstre, fremfor alt knyttet til kampen mot internasjonal terrorisme. Tidligere motsetninger er kommet i bakgrunnen ift. samarbeid for å motvirke, begrense og om nødvendig bekjempe nye og felles trusler.

Et annet trekk ved det nye strategiske bildet er mer fremtredende politiske forskjeller mellom USA og enkelte sentrale europeiske allierte, i første rekke Frankrike, noe som på utvalgte områder har ført til mer markant politisk uenighet. Slike motsetninger har til dels blitt forsterket ved at den sikkerhetspolitiske rollefordelingen mellom EU og NATO, et viktig aspekt ved forholdet mellom EU og USA generelt, fortsatt er i støpeskjeen. Disse forskjellene vil fortsatt sette sitt preg på det transatlantiske samarbeidet fremover, men betydningen av dem bør ikke overdrives.

De transatlantiske bånd er sterke. Fellesskapet fra den kalde krigen er endret, men på ingen måte borte. Tidligere var den gjensidige avhengigheten åpenbar i møtet med trusselen fra Sovjetunionen. Med bortfallet av denne trusselen er den gjensi-

dige avhengigheten naturlig nok endret og mindre fremtredende. De euroatlantiske bånd bygger imidlertid på felles verdier og en grunnleggende gjensidig avhengighet som går utover de til enhver tid gjeldende rammebetingelser. Samtidig skal man ikke undervurdere de samarbeidsutfordringer som følger av endringer i institusjonelle forhold, ulik trusseloppfatning, misforholdet i militær styrke over Atlanterhavet og ulik tilnærming til håndtering av enkelte nye sikkerhetsutfordringer. I så henseende er det svært viktig for Norge at NATOs rolle som konsultasjonsorgan videreutvikles og styrkes. Etter norsk syn bør NATO være et sentralt konsultasjonsorgan i alle spørsmål som berører medlemslandenes sikkerhet.

2.9 Utviklingen i EU og ESDP

EU tar mål av seg til å ta større ansvar for fred og sikkerhet både i Europa og globalt. For å oppnå målene vil EU ta i bruk hele spekteret av sikkerhetspolitiske virkemidler – diplomati, konfliktforebygging, sivil og militær krisehåndtering, utviklingssamarbeid, samt handelspolitiske, justis- og innenrikspolitiske virkemidler.

Utviklingen av EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) har for alvor skutt fart de siste to årene. Et vendepunkt i den forbindelse var enigheten i 2003 om EUs sikkerhetspolitiske strategi. Denne strategien er det sentrale rammeverket for EUs tilnærming til og innsats overfor vår tids sikkerhetsutfordringer. EU har videre styrket den institusjonelle rammen for ESDP, spesielt gjennom opprettelsen av en egen sikkerhetspolitisk komité (PSC), EUs militærkomité (EUMC), samt det nye forsvarsbyrået *European Defence Agency* (EDA).

En av målsettingene med sikkerhetsstrategien er å styrke organisasjonens bidrag til sikkerhet og stabilitet utenfor EUs grenser. EU utvikler i denne sammenheng egne forsvarskapasiteter og viser en økende evne og vilje til å påta seg militære og sivile krisehåndteringsoppdrag gjennom EU-ledede militære og sivile operasjoner. Sentralt i dette arbeidet står EUs beslutning om å opprette 13 stridsgrupper, som på kort varsel skal kunne rykke ut for å håndtere oppdukkende kriser. EU tar sikte på å benytte styrkene til aktivt å støtte opp under FNs krisehåndteringsevne. Afrika trekkes i denne sammenheng frem som et særlig aktuelt område for innsetting.

I desember i fjor overtok EU ansvaret for den militære stabiliseringsoperasjonen i Bosnia fra NATO. EU-styrken består av 7 000 personell og er den mest komplekse og omfattende EU-operasjonen noen sinne. Videre utfører EU en rekke sivile

Boks 2.2 Amerikansk forhåndslagring i Norge

Den amerikanske forhåndslagringen av militært materiell i Norge har i 25 år vært et håndfast bevis på amerikansk vilje til å bidra til forsvaret av Norge og NATO. Forhåndslagringsprogrammene ble i sin tid etablert for å tilrettelegge for hurtig innsetting av amerikanske forsterkninger i vår region. De opprinnelige sikkerhetspolitiske rammebetingelsene som lå til grunn er nå endret. Samtidig er forhåndslagringen av amerikansk materiell i Norge en viktig pilar i vårt bilaterale forsvarssamarbeid med USA, som det er viktig å videreføre. For å videreutvikle konseptet for forhåndslagringen har det vært behov for en revisjon av avtalene og de tre forhåndslagringsprogrammene.

Det største programmet, *Norwegian Air-Landed Expeditionary Brigade*, har skiftet navn til *Marine Corps Prepositioning Program Norway* (MCPN), og det vil fortsatt omfatte lagring av våpen og annet militært materiell. Samtidig legges det vekt på at Marinekorpset kan nytte utstyret til et bredere spekter av oppgaver som fredsoperasjoner, humanitær bistand, assistanse ved katastrofer, konsekvenshåndtering ved terroranslag og evakueringsoperasjoner. Utstyret vil også være viktig for amerikansk deltakelse i øvelser i Norge og samtredning med norske og allierte styrker.

Den daglige driften av MCPN-lagrene blir tilnærmet uforandret, med norsk bemanning og norsk kontroll og ettersyn til daglig. Det skal fortsatt legges til grunn en 50:50 kostnadsdeling av driftsutgiftene, og at norske myndigheter skal ha innflytelse på hvilket materiell som kan lagres. En tilpasset avtale, eller *Memo-randum of Understanding* (MOU), for MCPN ble signert av de to lands forsvarsministere 8. juni i år. Det er planlagt at en proposisjon som ratifiserer den vil bli fremmet i høst.

Collocated Operating Bases (COB) betegner det amerikanske luftforsvarets lagring av utstyr ved fem norske flystasjoner (Sola, Bodø, Andøya, Bardufoss og Evenes). Programmet vil bli redusert til kun å omfatte to flystasjoner (Sola og Bodø), noe som vil halvere utgiftene til daglig drift.

Det tredje programmet er lagringen av to store, 500-sengers feltsykehus tilhørende den amerikanske marinen, de såkalte *US Navy Fleet Hospitals*. Disse vil bli erstattet av mindre moduler med stor behandlingskapasitet. Norske og amerikanske myndigheter er i dialog om detaljene vedrørende volumet på fremtidig lagring av feltsykehus. Avtalen innebærer kun lagring av materiell, og medfører ingen utgifter for Norge. USA vedlikeholder selv materiellet.

krisehåndteringsoperasjoner, herunder politiooperasjoner. Sivil-militært samarbeid fremstår som et særskilt satsingsområde i EU i tiden fremover.

For å understøtte utviklingen av den militære og sivile krisehåndteringsevnen ble det nye forsvarsbyrået EDA opprettet 1. januar 2005. Byrået vil få det overordede ansvaret for EUs satsning innenfor kapasitetsutvikling, forsvarsrelatert forskning og utvikling, materiellsamarbeid og forsvarsindustrielt samarbeid.

Utviklingen av ESDP antas å ville fortsette til tross for de utfordringer EU nå står overfor med tanke på manglende ratifisering av grunnlovstraktaten og utfordringer knyttet til godkjenning av langtidsbudsjettet. Det synes å være bred enighet innad i EU om at behovet for en styrket europeisk rolle på globalt nivå er for viktig til å bli holdt som gissel på grunn av politisk uenighet på andre saksfelt.

Norge har som mål å samarbeide tett med EU innen sikkerhets- og forsvarspolitikken. Det er

positivt at EU tar større ansvar på dette området, og der er viktig at også Norge bidrar. På denne bakgrunn har Norge sammen med Sverige, Finland og Estland besluttet å opprette en av EUs 13 planlagte innsatsstyrker.

Det er i Norges interesse å få innsikt i og mulighet til å delta i det sikkerhetspolitiske og militære samarbeidet som nå utvikles i EU. Norge har derfor fremforhandlet et utkast til en samarbeidsavtale med EDA, og vi har som mål å kunne delta i relevante samarbeidsprosjekter innenfor rammen av byråets arbeid (jf. kapittel 5.3). Foreløpig har uenighet internt i EU om avtalen mellom Tyrkia og EDA forhindret at Norges avtale med EDA har kunnet signeres.

Utviklingen av forsvarssamarbeidet i EU er i praksis nært koordinert med samarbeidet i NATO. Det er i dag 19 land som er medlem av begge organisasjoner. Disse landene er, i likhet med Norge, opptatt av at EU og NATO skal utfylle heller enn å konkurrere med hverandre.

ESDP er til dels tuftet på avtalte samarbeidsmekanismer mellom EU og NATO. Det er disse mekanismene som ligger til grunn for EUs overtakelse av operasjonen i Bosnia. I denne operasjonen benytter EU seg av NATOs planleggings- og kommandoapparat.

Samtidig er det behov for å styrke den sikkerhets- og forsvarspolitiske dialogen mellom EU og NATO. Enkelte uavklarte politiske spørsmål har lagt hindringer i veien for en substansiell dialog mellom de to organisasjonene. Sammen med sentrale allierte arbeider Norge for å styrke denne dialogen.

2.10 Nordområdene og forholdet til Russland

Dagens Russland utgjør ingen militær trussel mot Norge. Landet vil imidlertid også i fremtiden være en sentral rammefaktor for utformingen av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk. Den innenrikspolitiske utviklingen i Russland vil fortsatt kunne få betydning for norske interesser. En utvikling som innebærer økt innenrikspolitisk stabilitet, økonomisk fremgang og demokratisk konsolidering, vil være positivt også for Norge.

Norges forhold til Russland på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området utvikler seg i gunstig retning og preges av større åpenhet og tillit. Vi regner med at Russland vil ratifisere en statusavtale for personell med NATO (PfP SOFA) høsten 2005. Dette vil åpne for et utvidet militært samarbeid med NATO, noe som muliggjør flernasjonale militære aktiviteter også i nord. En avtale vil gjøre det lettere å utnytte potensialet for bilateralt militært samarbeid, noe som vil kunne ha en viktig tillitskappende effekt.

Russland fortsetter å prioritere et tettere politisk og militært samarbeid med NATO så vel som med EU, USA og Kina. Norske interesser er tjent med en slik utvikling der Russland, som en viktig internasjonal aktør, påtar seg et aktivt og konstruktivt medansvar for internasjonal sikkerhet. Vi vil derfor fortsette å støtte aktivt opp under arbeidet i NATO-Russland rådet.

Norge og Russland grenser mot hverandre i et område av betydelig ressursmessig og strategisk betydning. Russland har fortsatt konsentrert store militære styrker på Kola og i Nordvest-Russland. Disse militære kapasitetene, herunder sjøbaserte strategiske kjernevåpen, er av stor viktighet for Russland. Dette vil neppe endre seg i overskuelig fremtid. Disse realitetene vil derfor ha implikasjoner for norsk sikkerhet – på kort, midlere og lengre sikt.

Det er viktig å sikre at nordområdene forblir en stabil og trygg del av Europa. Dette krever effektive og troverdige kapasiteter for suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse, overvåking, etterretning og krisehåndtering. Kystvakten er Norges viktigste virkemiddel for suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse til sjøs. Kystvakten er kontinuerlig til stede i havområder hvor Norge har viktige og legitime interesser å ivareta, innbefattet suverene rettigheter iht. folkeretten. Samtidig er Kystvakten en brikke i et større hele, der etterretning, maritime luftfartøy, LDKN, radarkjeder, AIS, øvrige luftforsvarskapasiteter og marinen spiller sammen i et hele som gir Norge en god maritim overvåkningskapasitet.

Utviklingen i nordområdene er ikke lenger ensidig styrt av militære faktorer, men preges i større grad av sivile forhold, spesielt knyttet til balansegangen mellom ressursutnyttelse og vern av områdets sårbare miljø. Økt olje- og gassutvinning i nord og sjøtransport av petroleum langs norskekysten, gir økt risiko for forurensning og er derved en trussel mot samfunnssikkerheten. Norge og Russland har sammenfallende interesser i å utvikle gode og hensiktsmessige prosedyrer for varsling og beredskap som vil bidra til å beskytte Barentshavets sårbare økologi.

Et effektivt sivil-militært samarbeid utgjør en kritisk faktor for håndtering av episoder og kriser i nordområdene. Forsvaret og sivile etater som Kystverket, politiet og hovedredningssentralene har utviklet et godt og nært samarbeid om overvåking og beredskap langs kysten, ikke minst i nord. Fra norsk side ønsker vi også å styrke evnen til samhandling med Russland ift. sivil krisehåndtering og for å videreutvikle samarbeidet mellom norske og russiske sivile og militære myndigheter lokalt og sentralt. Øvelse *Barents Rescue*, som ble avholdt høsten 2005, var et viktig bidrag i denne sammenheng.

Norske sikkerhetsutfordringer kan ikke ses isolert fra europeisk sikkerhet. Utfordringene innenfor ressursutvikling, de miljømessige sider i denne sammenheng, klimaendringer og de militære faktorer som preger nordområdene, må håndteres i nær kontakt med våre allierte og med EU og andre samarbeidspartnere. For Norge er det derfor viktig at både NATO og EU opprettholder et politisk fokus på nordområdene.

2.11 Nordsjøstrategien

Flernasjonalt samarbeid innenfor sikkerhets- og forsvarspolitikk blir stadig viktigere. På denne bakgrunn har Norge inngått et omfattende samarbeid med utvalgte nære allierte innenfor rammene av

det vi i Norge kaller Nordsjøstrategien, som fokuserer på bilateralt samarbeid med Storbritannia, Tyskland, Nederland og Danmark.

Hovedformålet med vår Nordsjøstrategi er å bygge videre på de etablerte bilaterale båndene mellom Norge og disse nære allierte for så å styrke vår felles operative evne. I hovedsak omfatter samarbeidet utvikling av forsvarskapasiteter, anskaffelser av forsvarsmateriell, logistikksamarbeid, trening og øving, og operativt samarbeid.

Som et lite land har ikke Norge på egen hånd evne til å utvikle og anskaffe hele spekteret av de forsvarskapasiteter vi trenger. Kapasitetsutvikling og anskaffelser av forsvarsmateriell er meget ressurskrevende, og kan løses mer kostnadseffektivt gjennom tett flernasjonalt samarbeid. Foruten økonomiske gevinster vil samarbeidet innenfor Nordsjøstrategien kunne gi Norge tilgang til kapasiteter som av ressursmessige årsaker ellers ville vært utilgjengelige.

Strategien er tuftet på et nært politisk verdifelleskap og det allerede etablerte og tette samarbeid vi har med disse landene innenfor de fleste av vår tids internasjonale spørsmål. Fra et operativt ståsted vil Nordsjøsamrådet gjøre det lettere å deployere til internasjonale operasjoner sammen med våre samarbeidspartnere.

Målsetningen med Nordsjøstrategien er en kostnadseffektiv styrking av Forsvarets operative evne. Resultatet vil kunne bli et bedre og sterkere norsk forsvar som kan settes inn både hjemme og ute, og en styrket felles sikkerhet.

Nordsjøstrategien baseres på et avtaleverk som omfatter ambisjoner og intensjoner for alle samarbeidsområdene som inngår. Samarbeidet vil videreutvikles og grunnlagsdokumentene oppdateres etter hvert som samarbeidet konsolideres, og nye områder blir aktuelle.

2.12 Norden og de baltiske stater

Det nordiske forsvarssamarbeidet er i positiv og dynamisk utvikling. Norsk deltakelse i den nordiske EU-stridsgruppen sammen med Sverige, Finland og Estland representerer en ytterligere fordykning og styrking av det nordiske samarbeidet innenfor sikkerhets- og forsvarspolitik. Det er enighet om at de eksisterende samarbeidsstrukturene i det nordiske samarbeidet skal benyttes. NORDCAPS vil derfor få en nøkkelrolle i det videre arbeidet.

Det ble i fjor tatt et felles nordisk initiativ om et utvidet «region til region»-samarbeid med de mest konfliktutsatte landene på Balkan. Responser har vært meget god og en rekke tiltak er allerede igangsatt med vekt på støtte til reformer innenfor forsvars- og sikkerhetssektoren. Det nordiske sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet er i seg selv en modell for landene på Balkan. Målsetningen er å stimulere til tettere regionalt samarbeid som et bidrag til økt stabilitet og gjensidig tillit.

Norge har i over ti år arbeidet aktivt med å bistå oppbyggingen av de baltiske lands forsvar gjennom et bredt spekter av prosjekter og tiltak. Blant annet har dette ført til at de baltiske land i 2005 har fått en egen kapasitet til militær luftovervåkning. BALTSEA (*Baltic Security Assistance Forum*) ble opprettet i 1997 på bakgrunn av et norsk initiativ. Dette forumet har sørget for å koordinere forsvarsrelatert støtte til de baltiske land og bidratt til at landene oppnådde NATO-medlemskap i mars 2004. I lys av NATO-medlemskapet vil den norske støtten til de baltiske land bli nedtrappet og årlige tiltaksplaner avvirket innen 2007. Samarbeidet vil fortsatt være tett, men finne sted innenfor den normale rammen av NATO-samarbeidet.

De nordiske lands samarbeid med de baltiske land vil også etter hvert få et endret fokus, fra støtte til forsvarsreform og mer i retning av tettere operativt samarbeid og koordinert støtte overfor partnerland. På det nordisk-baltiske forsvarsministermøtet i 2005, ble man enige om å utvide det nordisk-baltiske samarbeidet med vekt på disse to målene.

3 Hovedmål og prioriteringer

3.1 Målene for regjeringens økonomiske politikk

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og langsiktig bærekraftig utvikling. For å nå disse målene fører Regjeringen en økonomisk politikk for høy, bærekraftig og stabil vekst i norsk økonomi.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå hovedmålene i den økonomiske politikken. Regjeringen legger stor vekt på å bedre rammevilkårene for næringsvirksomhet, bl.a. ved å føre en økonomisk politikk som underbygger næringslivets konkurranseevne.

Regjeringen følger retningslinjene for budsjettpolitikken som Stortinget har sluttet seg til. De budsjettpolitiske retningslinjene sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av petroleumsinntektene i norsk økonomi, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond (handlingsregelen). Retningslinjene bygger på at budsjettpolitikken må være opprettholdbar over tid. Samtidig skal budsjettpolitikken bidra til en stabil økonomisk utvikling. Retningslinjene for pengepolitikken innebærer at Norges Banks rentesetting skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon. Det betyr at pengepolitikken har en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Over tid er det veksten i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Det må derfor legges avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Skattereformen og et lavere skatte- og avgiftsnivå kan bidra til å øke arbeidsstyrken, styrke kapitaltilførselen til næringslivet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. Forskning og utvikling (FoU), utdanning og godt fungerende markeder er viktig for å sikre langsiktig vekst i økonomien. Moderniseringsarbeidet i offentlig sektor sikter mot et bedre og mer kostnadseffektivt tjenestetilbud.

Norsk økonomi går godt. Etter konjunkturomslaget i 2003 har veksten i fastlandsøkonomien vært sterk. Lave renter og markert økning i inntekt og formue har bidratt til at husholdninge-

nes etterspørsel har vært den viktigste drivkraften bak oppgangen. Etter hvert har også lønnsomheten i næringslivet bedret seg og fastlandsinvesteringene har tatt seg opp. Kraftig vekst i oljeinvesteringene og god utvikling i internasjonal økonomi har gitt ytterligere vekstimpulser mot fastlandsøkonomien og bidratt til at oppgangen i norsk økonomi gradvis er blitt bredere basert. Verdiskapingen øker raskt, og både bedriftsledere og husholdninger ser optimistisk på framtiden. Sysselsettingen er på god vei oppover, og det ventes at veksten vil fortsette neste år. Tallet på registrerte ledige avtar, samtidig som inflasjon og renter er på et lavt nivå.

3.2 Hovedmål og virkemidler i forsvarspolitikken

Forsvarspolitikken for perioden 2005–2008 er fastlagt gjennom Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). I langtidsplanen for 2005–2008 videreføres arbeidet med å omstille og modernisere Forsvaret, med det hovedmål å forbedre den operative evnen gjennom økt anvendbarhet og reaksjonsevne til styrkene. 2006 utgjør andre året i planperioden 2005–2008, og regjeringen følger opp viktige deler av forsvarsplanen i budsjettforslaget for 2006. I Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), ble det lagt til grunn en budsjetttramme for perioden 2005–2008 på 118 mrd. 2004-kroner for å finansiere forsvarsplanen for 2005–2008. Denne budsjetttrammen tilsvarer et årlig budsjettnivå som i gjennomsnitt er reelt om lag 0,5 mrd. kroner høyere enn regjeringens forslag til budsjetttramme for 2006. Ut fra en samlet vurdering av statsbudsjettet for 2006, foreslår regjeringen en budsjetttramme for forsvarssektoren på 28,7 mrd. kroner (30,6 mrd. kroner inklusiv mva.). Dette understreker ytterligere behovet for rask omstilling og effektivisering i Forsvaret. Jf. også føringer gitt av Stortinget ved behandlingen av bl.a. Innst. S. nr. 234 (2003–2004).

Forsvarets rammebetingelser er i endring. Et uforutsigbart sikkerhetsbilde, en rask teknologisk utvikling og endringer i internasjonale samarbeidsmønstre skaper betydelige utfordringer, og gjør at regjeringen legger stor vekt på å ha en helhetlig til-

nærming til innretningen på og videreutviklingen av Forsvaret.

For perioden 2005–2008 er følgende forsvarspolitiske mål styrende for Forsvarets virksomhet:

- Alene og sammen med allierte sikre norsk suverenitet, norske rettigheter og interesser, samt bevare norsk handlefrihet mot militært og annet press
- sammen med allierte, gjennom deltakelse i flernasjonale fredsoperasjoner og internasjonalt forsvarssamarbeid å bidra til fred, stabilitet, håndhevelse av internasjonal rett og respekt for menneskerettighetene samt forebygge bruk av makt fra stater og ikke-statlige aktører mot Norge og NATO
- sammen med allierte bidra til kollektivt forsvar av Norge og andre allierte iht. våre allianseforpliktelser, og til å møte ulike typer anslag og angrep med tvangsmakt for å sikre norsk og kollektiv sikkerhet
- bidra til å ivareta norsk samfunnssikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

Forsvaret skal ved effektivt å løse pålagte oppgaver bidra til å oppfylle disse forsvarspolitiske målene. For å kunne oppnå dette skal Forsvaret videreutvikles som et moderne, fleksibelt og alliansetilpasset sikkerhetspolitisk virkemiddel. Det er avgjørende for Forsvaret å oppnå balanse mellom oppgaver, struktur og ressurstilgang. Et sentralt virkemiddel i denne sammenheng er effektivisering av logistikk- og støttevirksomheten. Frigjorte ressurser innenfor disse områdene prioriteres mot omstilling og kvalitetsheving av styrkestrukturen. Flernasjonale og sivil-militære samarbeidsløsninger vil også være viktige virkemidler i denne sammenheng. Det nye forsvaret har et nært samarbeid med relevante sivile myndigheter, og baseres på en verneplikt som praktiseres i tråd med Forsvarets behov.

Forsvarsstrukturens operative evne er avgjørende for Forsvarets evne til å løse de pålagte oppgavene. I kapasitetsutviklingen gis, i tråd med Stortingets føringer i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), høy prioritet til kapasiteter som dekker et bredt område av oppgavespektret, kapasiteter som har hurtig reaksjons- og forflytningsevne og kapasiteter som bidrar til transformasjon. Enhetene skal i minst mulig grad være overlappende, og i størst mulig grad utfylle hverandre, både for nasjonale formål og innenfor rammen av NATO-samarbeidet.

Modernisering er en forutsetning for at Forsvaret skal være fleksibelt nok til kontinuerlig å kunne

møte fremtidens utfordringer. Et uforutsigbart trusselbilde og rammefaktorer som er i stadig utvikling, setter krav til evne og vilje til å foreta løpende endringer og tilpasninger.

Gjennomføringen av langtidsplanen for perioden 2005–2008 bygger på forutsetningen om at de overordnede økonomiske og administrative målene fra foregående planperiode realiseres. Målprognosene så langt tilsier at det vil være tilfellet. Driftsinnsparingsmålet for omleggingsperioden 2002–2005 på minimum to mrd. kroner innen utgangen av 2005 sammenlignet med et alternativ uten omlegging, vil bli nådd. Vedtatt budsjett for 2005 på drift eksklusiv kapittel 1792 er på 19 639 mill. kroner, og vil en gi en innsparing ift. et alternativ uten omlegging på 2 ¼ mrd. kroner, dvs. ¼ mrd. kroner bedre enn målkravet. Denne positive utviklingen vil bli videreført i 2006. Målet om en bemanningsreduksjon på 5 000 årsverk innen utgangen av 2005 ift. nivået i september 2000, ble nådd medio 2005. Målet om en reduksjon av eiendoms- og bygningsmassen i bruk med minimum to mill. kvadratmeter – fra seks til fire mill. kvadratmeter – innen utgangen av 2005, ble nådd i april 2005. Alle struktur- og organisasjonsendringstiltak som skulle gjennomføres i 2002–2005 er gjennomført. Nivået på avsetningene til investeringer er blitt løftet fra 7,5 mrd. kroner i 2000 til 9,2 mrd. kroner i 2005, og regjeringen opprettholder dette høye nivået i budsjettforslaget for 2006.

I langtidsplanen for 2005–2008 er det lagt til grunn ytterligere økonomiske og administrative omleggingskrav. Formålet er å styrke Forsvarets fleksibilitet, reaksjonsevne og utholdenhet ytterligere, gjennom en mer fleksibel styrkestruktur som kan løse ulike oppgaver hjemme og ute. Realisering av disse økonomiske og administrative omleggingsmålene er avgjørende forutsetninger for å kunne finansiere den planlagte moderniseringen av den operative strukturen. Innen 2008 er det et overordnet mål at minimum to mrd. 2004-kroner skal forskyves fra logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet og materiellinvesteringer, sammenlignet med 2004-nivået.

Så langt er Forsvaret godt i gang med å realisere vesentlige deler av de strukturendringer, effektiviseringer og rasjonaliseringer som ligger til grunn for langtidsperioden 2005–2008. I 2006 fortsetter styrking av avsetningen til materiellinvesteringer, som med regjeringens forslag gir en reell økning på 1,9 pst. for materiellinvesteringer sammenlignet med vedtatt budsjett for 2005. Samtidig er det oppstått en rekke utfordringer for å kunne gjennomføre den samlede gevinstrealiseringen så raskt som planlagt, samt at kostnadsnivået som er utgangspunkt for den anslåtte driftsprofilen 2005–

2008, på enkelte delområder var beregnet noe for lavt. Det høye kostnadsnivået i Forsvaret er også en særskilt utfordring, særlig knyttet til utviklingen i diverse aktivitetsbaserte tillegg. Forsvarsdepartementet har bedt FFI se særskilt på Forsvarets kostnadsutfordringer, og foreslå tiltak som kan avhjelpe dette (KOSTER-prosjektet). Det arbeides imidlertid kontinuerlig med å identifisere tiltak for å minimalisere manglende planlagte gevinstrealiseringer og identifisere mer presist evt. svakheter i plangrunnlaget. Forsvarsdepartementet vil evt. komme tilbake til Stortinget med ytterligere tiltak dersom behovet skulle oppstå, men legger uansett til grunn at de økonomiske og administrative målene skal nås innen utgangen av 2008. Forsvaret vil fortsatt aktivt nytte ulike former for løsningsmodeller som involverer privat virksomhet, der hensikten er å oppnå økt fokus på strategiske områder, kvalitetsforbedring av kjernevirksomheten og reelle kostnadsreduksjoner.

Regjeringen vil høsten 2005 fremme en egen stortingsmelding om økonomistyring i Forsvaret.

3.3 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag legger opp til et forsvarsbudsjett med en utgiftsramme på 30 610, 2 mill. kroner og en inntektsramme på 1 003,5 mill. kroner. Av utgiftsrammen er det avsatt 1 908,6 mill. kroner ifm. innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift (mva.) i statsforvaltningen, som innføres i 2006. Netto utgiftsramme i 2006 er således 28 701,6 mill. kroner. Utgiftsrammen reduseres reelt med 264,7 mill. kroner (0,87 pst.) sammenlignet med saldert budsjett 2005. Budsjettet er fordelt med 6 933,2 mill. kroner (eksklusiv mva.) til materiellinvesteringer, 1 730,1 mill. kroner (eksklusiv mva.) til nasjonalfinansierte og fellesfinansierte EBA-investeringer og totalt 20 038 mill. kroner (eksklusiv mva.) til drift av forsvarsektoren. Det er avsatt 792 mill. kroner (eksklusiv mva.) til operasjoner i utlandet i 2006. I tråd med gjeldende praksis er budsjetterte inntekter innarbeidet i utgiftsrammen.

Tabell 3.1 Forsvarsrammen 2006 ift. 2005¹

	Vedtatt 2005 budsjett (2005-kroner)	Forslag 2006 inkl. mva. (2006-kroner)	Forslag 2006 eksl.mva. (2006-kroner)	Reell pst.-vis endring
Total forsvarsramme	30 388 943	30 610 218	28 701 626	-0,87 pst.
Drift	21 175 214	21 167 370	20 038 301	-1,69 pst.
EBA investeringer	1 778 729	1 757 236	1 730 134	-2,69 pst.
Materiellinvesteringer	7 435 000	7 685 612	6 933 191	1,89 pst.
Totale investeringer	9 213 729	9 442 848	8 663 325	1,00 pst.

¹ Tabellen viser utviklingen på forsvarsbudsjettet for 2006 sett ift. vedtatt 2005-budsjett. Kolonnen for reell prosentvis endring gir uttrykk for reell endring og er beregnet ved å korrigere for pris- og lønnskompensasjon, og ved å se bort fra avsetning til mva.

3.4 Oppfølging av forsvarsplanen for perioden 2005–2008

3.4.1 Generelt

Omstillingsmålene og tiltakene for forsvarssektoren, som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002) og Innst. S. nr. 234, jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), er vesentlige premisser for realiseringen av en relevant og kapabel forsvarsstruktur. Så langt har omstillingen i hovedsak gått etter planen, og har bidratt til å snu utviklingen i riktig retning. Det er regjeringens klare opp-

fatning at de overordnede målene for moderniseringen av Forsvaret må ligge fast.

Langtidsplanen iverksetter og følger opp vesentlige tiltak for å vri ressursstrømmen fra støttevirkosomhet til operativ virksomhet og investeringer, i tillegg til å styrke kontrollen med Forsvarets utgifter. Det legges også stor vekt på en målrettet bruk av investeringsmidlene for å styrke Forsvarets operative evne. Kvalitet prioriteres fremfor kvantitet. Betydelige endringer gjennomføres på personellområdet. Regjeringen ser det som svært viktig at disse tiltakene iverksettes og følges aktivt opp. 2006 vil bli et satsningsår i så måte.

Det er summen av de ulike vedtatte tiltak som gir omlegging i retning av et mer moderne og fleksibelt forsvar, og som vil bidra til å sikre at Forsva-

ret kan sikre den nødvendige kontroll med årsverksrammen og driftsutgiftene også i fremtiden. Oppnår en ikke dette, vil utfallet kunne bli at Forsvaret beveger seg inn i nye ubalanser, noe som ville bidra til å redusere verdien av de betydelige resultater som allerede er oppnådd gjennom omleggingen i løpet av de senere år.

Det er behov for en sterk strategisk styring av omleggingsarbeidet, både for å sikre at implementeringen skjer med nødvendig kraft og tempo og for løpende å fokusere på de mest kritiske områder i prosessen. Dette innebærer samtidig at behovet for ytterligere tiltak må identifiseres på et tidligst mulig tidspunkt for å kunne ha størst mulig effekt.

På grunn av den kompleksiteten som både omgir og preger moderniseringsprosessen i Forsvaret, er det nødvendig å ha beredskap for løpende å kunne vurdere behovet for ytterligere justeringer i lys av utviklingen og usikkerhet som måtte oppstå underveis i omleggingen. Kortsiktige likviditetsstyringstiltak må vurderes innenfor rammen av en helhet, der disse ses i nær sammenheng med de grunnleggende plan- og strukturforutsetningene for Forsvarets videre utvikling. Regjeringen vil i størst mulig grad søke å skjerme de aktiviteter, tiltak og investeringer som utgjør fundamentet for den modernisering Stortinget har vedtatt for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser og Forsvarets evne til nasjonal oppgaveløsning på en effektiv og troverdig måte.

Fremdriften i 2006 er i stor grad avhengig av utviklingen i 2005. Betydelige ressurser settes inn for å sikre at tempo i omstillingen opprettholdes. I 2006 er det behov for å sette fokus på å komme i bedre balanse på driftssiden, og å realisere flest mulig av de planlagte gevinstmålene som er satt for den tidlige delen av perioden. Fokus på å komme i balanse innenfor knappe økonomiske ressurser ift. forutsetningene, vil derimot kunne medføre at innføring av enkelte nye kapasiteter forsinkes og forskyves. Også de utfordringer som fulgte av overskridelsene i 2004, med kostnads- og aktivitetsreduserende tiltak i 2005, har skapt utfordringer i så måte.

Regjeringen vil ha særskilt fokus på realiseringen av hovedmålene i perioden, og vil komme tilbake til Stortinget med evt. ytterligere tiltak dersom dette skulle bli nødvendig for å sikre helheten og fremdriften i den videre moderniseringen av Forsvaret.

3.4.2 Felles

Strategisk ledelse og kommandostruktur

Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben vil flytte sammen i nytt ledelsesbygg rundt sommeren 2006. Denne samlokaliseringen legger til rette for en styrking av den samlede øverste ledelsen.

I St.prp. nr. 42 (2003–2004) anbefalte regjeringen å foreta ytterligere justeringer i operativ kommandostruktur, bl.a. som en tilpasning til de muligheter som ligger i et nettverksbasert ledelseskonsept, nedleggelsen av Landsdelskommando sør i Trondheim og videreføring av Landsdelskommando nord (LDKN) som en krisestyringskommando. Innenfor rammen av Stortingets overordnede føringer har det vært arbeidet med å videreutvikle den operative kommandostrukturen, slik at denne på en mest mulig effektiv måte skal være i stand til å løse pålagte oppgaver innenfor rammen av et endret trusselbilde.

De fleste operasjoner, inkludert episode- og krisehåndtering, krever felles innsats fra flere forsvarsgrener. Dette betinger evne til å etablere en felles situasjonsforståelse og evne til å koordinere innsats på tvers av forsvarsgrenene. Det viktigste grepet som er tatt for å oppnå dette, er en justering av organisasjonen ved Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) på Jåtta, der fellestillnærmingen på tvers av forsvarsgrenene er tillagt større vekt.

LDKN videreføres som en selvstendig kommando med hovedfokus på krisestyring i nordområdene underlagt FOHK. Det er kun foretatt mindre justeringer i personelloppsettet.

Det legges vekt på å skape og videreutvikle en mest mulig hensiktsmessig og effektiv arbeidsdeling mellom FOHK og LDKN. I et helhetsperspektiv tilstrebes en rasjonell utnyttelse av de samlede ressursene sett i forhold til oppgavene. De tiltak som nå gjennomføres, vil bidra til å sikre at både FOHK og LDKN er i stand til å løse sine oppgaver på en troverdig måte.

De innsparinger i Forsvarets øverste ledelse og kommandostruktur som Stortinget sluttet seg til i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), anses fremdeles som en sentral del av innsatsen for å overføre ressurser til styrking av Forsvarets operative struktur. Grunnet utfordringene knyttet til å lede og styre omstillingen, samt behovet for styrket økonomisk styring i Forsvaret, er imidlertid denne innsparingen foreløpig ikke tatt ut i sin helhet. Dette arbeidet vil bli videreført i 2006.

Heimevernet

Kvalitetsreformen i Heimevernet (HV) videreføres i 2006. Reformen innebærer innføring av ny distriktsstruktur, differensiering av HVs styrker, nye styrkeregistre og etablert treningsmønster for den årlige treningen. Ny distriktsstruktur var på plass fra 1. august 2005. Fokus i 2006 vil være trening av de nye HV-styrkene. Forsvaret vil gjennom kvalitetsreformen i HV få synlige og operative innsatsstyrker, forsterknings- og oppfølgingsstyrker. Grunnleggende befalsopplæring videreføres på Værnes og ved Garnisonen i Porsanger (GP), mens rekrutt opplæring gjennomføres på Værnes. Det er også planlagt oppstart av HVs mannskapsutdanning på Porsangmoen, med en innkallingsstyrke av omtrent et kompani størrelse i januar 2006.

Oppbevaring av våpen og differensiering av våpentyper i Heimevernet

Regjeringen anbefaler at ordningen med oppbevaring av personlig våpen hjemme hos den enkelte soldat videreføres både for innsats-, forsterknings- og oppfølgingsstyrkene. Dette begrunnes ikke minst med den ressursbruk og den risiko som planlegging og gjennomføring av et stort antall våpentransporter langs veiene i forbindelse med Heimevernets øvelser vil medføre. Ved oppbevaring hjemme skal vital del være atskilt fra våpenet og oppbevart på et annet sted i boligen med tanke på faren for tyveri. Ammunisjon for forsterknings- og oppfølgingsstyrken trekkes inn og lagres lokalt ved heimevernsdistriktene/sjøheimvernskommandoene.

I Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002–2003) ga Stortinget samtykke til at det kan innføres kammerlås for heimevernsvåpen lagret i hjemmene, og at tennstemplene på heimevernsvåpen inndras som et strakstiltak, inntil kammerlås innføres. Dette hadde bakgrunn i regjeringens forslag, jf. St.prp. nr. 13 (2002–2003). Erfaringene med inndragning av våpenenes tennstempel som et strakstiltak, er så langt meget gode. Det er registrert en markant nedgang i antall tyverier av våpen, og det er ikke registrert misbruk av personlige våpen i affekt i den tiden denne ordningen har virket. Tidshorisonen for erstatning av alle personlige våpen i Heimevernet med en mer moderne type er ikke klarlagt, noe som medfører en betydelig risiko for at for tidlig anskaffelse av kammerlåser kan bli en feilinvestering. Et prøveprosjekt med et større antall kammerlåser er allerede gjennomført. I tråd med Stortingets behandling av St.prp. nr. 42 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), for-

skyves derfor anskaffelsen av ytterligere kammerlåser til senere i planperioden.

Heimevernet skal videreføre ordningen med desentralisert lagring av avdelingsvåpen og ammunisjon i sikrede lagre tilknyttet heimevernsdistriktene/sjøheimvernskommandoene. Ved slik lagring vil kravene til sikkerhet kunne bety at vitale deler som underbeslag/sluttstykke blir fjernet fra våpnene og oppbevart i andre sikrede lagre. Ammunisjon til avdelingsvåpen skal oppbevares for seg i sikrede lagre både lokalt og sentralt.

Det gjennomføres også en større differensiering av hvilke våpentyper, i tillegg til soldatenes personlige våpen, som de ulike avdelinger i Heimevernet skal utrustes med. Denne differensieringen av hvilke enheter som tilføres avdelingsvåpen baseres bl.a. på om enheten er en del av innsats-, forsterknings- eller oppfølgingsstyrken. Innsatsstyrkene har kortest reaksjonstid og er best trent, og det er derfor hensiktsmessig at disse disponerer også de tyngste våpentypene i Heimevernet. Det vil samtidig bli en reduksjon i antallet avdelingsvåpen i Heimevernet i forhold til den tidligere strukturen. Alle avdelingsvåpen i Heimevernet skal oppbevares i sikrede lagre.

Felleskapasiteter

De nye fellesinstitusjonene Forsvaret kompetansesenter for logistikk (FKL) på Base Sessvollmoen og Forsvarets kompetansesenter for KKIS (kommando-, kontroll- og informasjonssystemer) på Jørstadmoen er etablert, og vil være under videre oppbygging i 2006. Etableringen av disse kompetansesentrene er ment å skulle styrke utvikling, styring og koordinering av aktivitetene innenfor disse områdene, både nivåmessig og mellom forsvargrenene. Mulighetene for å anvende fellesløsinger blir økt, og det vil bli bedre kontroll med kostnader ved at det blir færre grensesnitt mot andre aktører.

ISTAR

ISTAR (*Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance*) er et satsingsområde i NATO, med bakgrunn i behovet for innsamling av informasjon. ISTAR er et konsept som i korthet går ut på å integrere og synkronisere anvendelsen av sensorer og informasjon, etterretninger og målangivelsesdata til støtte for operasjoner. Det forutsettes at enheten kan samvirke på tvers av forsvarsgrener og nettverksorganisering, og vil kunne gjøres flernasjonal. Enheten vil ha stor fleksibilitet og anvendelighet og vil være svært godt egnet til kri-
sehåndtering.

For å kunne tilfredsstillere det initielle behovet for nasjonal kapasitet, og kapasitet innmeldt til NATO, iverksettes det anskaffelser av materiell til en ISTAR-enhet av inntil en bataljons størrelse. Det vil bli anskaffet materiell til kommando og kontroll, sensorer, observasjonsutrustning, personlig bekledning og helikopterkoordinator med materiell. Materiellet vil ha kapasitet til å kunne opereres individuelt eller sammen, i tillegg til samvirke med andre nasjonale eller internasjonale enheter.

Omstilling av Forsvarets logistikkorganisasjon og operativ logistikk- og støttestruktur

På bakgrunn av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), fokuseres omstillingen av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) langs to dimensjoner, ved å øke den operative tilgjengeligheten i logistikk- og støttetjenesten og ved å søke å foreta betydelige effektiviseringer av den totale virksomheten. Forsvarets virksomhet utvikles i retning av en struktur med et begrenset antall hovedbaser med underliggende filialer, supplert med et mobilt basekonsept. Det skal etableres helhetlige fellesløsninger på tvers av forsvarsgrenene. Kapasitetene som etableres, vil kunne benyttes både til å understøtte nasjonale styrkebidrag og som selvstendige styrkebidrag internasjonalt, samt for å understøtte nasjonal kri- sehandtering.

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 93 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 12 (2003–2004), vedtok Stortinget at FLO skulle videreutvikles ved at det ble opprettet en prosessbasert internstruktur, i utgangspunktet basert på en struktur på fire divisjoner. FLO skulle samtidig utvikles mot å være en i hovedsak kundefinansiert organisasjon med Forsvarets militære organisasjon (FMO) som viktigste kunde. Forsvarets operative behov og kjernevirksomhet skal i enda større grad være styrende for hvilke tjenester og produkter FLO skal kunne levere. FLO overtar ansvaret for deployerbare logistikkbaser ved inngangen til 2006, og arbeidet med å tilpasse FLO til den nye operative strukturen videreføres. FLO skal endres til en organisasjon som til enhver tid kan tilpasse seg kundens behov. Aktiviteter som kunden ikke benytter seg av, vil bli lagt ned. Et flertall i forsvarskomiteen understreker i Innst. S. nr. 234 (2003–2004) i flere sammenhenger sterkt den sentrale betydning effektiviseringen av FLO har for den videre moderniseringen av Forsvaret.

Moderniseringen av en kompleks organisasjon som FLO, er krevende. Store og viktige grep er allerede tatt, men viktige steg i overgangen frem mot økt operativ tilgjengelighet i logistikk- og støt-

tetjenesten og betydelig effektivisering gjenstår. Disse vil bli fulgt opp i 2006, slik at dreiningen av ressursinnsatsen i Forsvaret kan lykkes. Meget store deler av personellet i FLO er berørt av omstillingen. Det er en betydelig utfordring både for organisasjonen og den enkelte ansatte å gjennomføre omstillingen samtidig som viktige aktiviteter opprettholdes. Fremdriften i FLO-omstillingen er imidlertid avgjørende for at frigjorte ressurser skal kunne omdisponeres, slik et bredt flertall i Stortinget har sluttet seg til.

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) orienterte regjeringen bl.a. om at FLOs driftsrelaterte virksomhet ville kunne reorganiseres i en enda mer prosessbasert modell, med utgangspunkt i prosessene systemstyring, vedlikehold og forsyning samt informasjon og kommunikasjonsteknologi. I Budsjettinnst. S. nr. 7 (2004–2005) viste forsvarskomiteen bl.a. til at fastsettelse av vedtatt organisasjonsstruktur, innenfor de rammer og effektiviseringskrav Stortinget har gitt, var delegert, og at det pågikk forhandlinger mellom Forsvaret og de ansattes organisasjoner om dette.

For å kunne oppnå de innsparingsmål som Stortinget sluttet seg til å ta ut i FLO og de regionale støttefunksjoner i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), har det vært nødvendig å redusere antall organisasjonsmessige nivåer og revurdere FLOs regionale organisasjon. Forsvarssjefen etablerte høsten 2004 Arbeidsgruppe omstilling FLO for å utarbeide konkrete alternativer til effektivisering. Ulike omstillingstiltak, både i langtidspano- den 2002–2005 og langtidspano- den frem til 2008, er sett i sammenheng, slik at den nødvendige effektivisering kan realiseres innenfor faglig og personellmessig forsvarlige rammer.

Ny intern organisering av FLO ble iverksatt 1. september 2005. Den nye organisasjonen er utviklet for å kunne løse sine oppgaver på en mest mulig kostnadseffektiv måte. Dette vil oppnås gjennom en forenkling av organisasjonen og en flatere organisasjonsstruktur. Sentrale endringer er at divisjonsnivået og Produksjons- og resultatene- tene (PRE) er fjernet, og at informasjons- og kommunikasjonsteknologivirksomheten er samlet i én enhet. Viktige gevinster er tatt ut i forbindelse med etableringen av den nye strukturen, men også i 2006 vil fokus i FLO måtte ligge på gevinstrealisering, også for å følge opp Stortingets føringer.

I tillegg til FLO stab og Forsvarets materielltilsyn, består den omorganiserte FLO av avdelingene Investering, Systemstyring, Produksjon, Forsyning, Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, Regional støttefunksjon og Tungt vedlikehold.

FLO stab erstatter den tidligere konsernstaben og deler av de tidligere divisjonsstabene. Den skal være en støtte på strategisk nivå for sjef FLO og omfatter enheter for strategi og styring, *Human Resource Management* (HRM), controller-virksomhet og presse og informasjon. Antall stillinger er redusert med ca. to tredjedeler. Staben er lokalisert i nær tilknytning til Akershus festning i Oslo.

Forsvarets materielltilsyn er etablert på Kolsås direkte under sjef FLO. Tilsynet skal sikre at et entydig regelverk er til stede og tilgjengelig, og at dette etterlevs. Tilsynet er ansvarlig for formell sertifisering av materiell for bruk i Forsvaret.

Investeringsavdelingen skal ivareta helheten av Forsvarets materiellanskaffelser. Avdelingen skal fremskaffe vedtatte materiellkapasiteter og styre hele Forsvarets portefølje av materiellanskaffelser. Hoveddelen av investeringsavdelingen er etablert på Kolsås. Avdelingen har totalansvar for gjennomføring av prosjektene i forhold til parametrene tid, kostnad og ytelse. I hovedsak er organisasjonen og kompetansen for fremskaffelse av luftsystemer lokalisert til Kjeller, for land- og IKT-systemer til Kolsås og for maritime systemer til Haakonvern. Investeringsavdelingen vil på samme måte som i dag hente ressurser også fra andre deler av FLO, spesielt Systemstyringsavdelingen, men også fra Forsvaret for øvrig. I tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), planlegger regjeringen å legge frem en sak for Stortinget vedrørende opprettelse av en ny etat med helhetlig ansvar for den utøvende delen av Forsvarets investerings- og innkjøpsvirksomhet i løpet av 2006. Investeringsavdelingen er slik organisert at den enkelt og med marginale justeringer kan skilles ut som egen virksomhet hvis dette besluttes.

Systemstyringsavdelingen skal være kundeportalen mot generalinspektørene og øvrige kunder, og skal ha leveranseansvaret og systemansvaret i FLO. Avdelingen er etablert på Kolsås. Avdelingen vil ha fokus på å understøtte den operative virksomheten i alle forsvarsgrenene og Heimevernet. Kompetansen vil være lokalisert til Kolsås, Kjeller og Haakonvern. Dette gir mulighet for synergier ved at kompetansemiljøene for fremskaffelse og drift av land-, sjø- og luftsystemer er lokalisert på samme sted.

Produksjonsavdelingen har faglig ansvar for vedlikeholdsvirksomheten i FLO. Ledelsen er lokalisert til Kjeller. Avdelingen vil også forestå den daglige driften av Forsvarets åtte logistikkbasen. Disse FLO-basene etableres som egne driftsenheter. Avdelingen vil øke i omfang fra 1. januar 2006, da hele den lokale RSF-organisasjonen blir lagt inn i

logistikkbasene, jf. nedenunder. Hver av de åtte basene får en egen basesjef med selvstendig ansvar for både vedlikehold, forsyning og RSF-tjenester innenfor sitt geografiske ansvarsområde

Forsyningsavdelingen har ansvaret for materiellstyring, driftsanskaffelser, distribusjon, avhending og transportkontroll. Avdelingen er opprettet med ledelsen lokalisert til Kjeller. Avdelingen skal også ha det faglige ansvaret for all forsyningsvirksomhet i FLO, herunder de lokale forsyningsavdelinger på FLO-basene.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologiavdelingen (IKT) skal ha forvaltnings- og fagmyndighetsansvaret for IKT i Forsvaret og styre denne. Avdelingen er opprettet med ledelsen lokalisert til Kolsås. Avdelingen skal samle både den sentrale og lokale IKT-virksomheten.

Ved behandling av St.prp. nr. 1 (2004–2005) for Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) besluttet Stortinget bl.a. å legge ned Loran C navigasjonssystem fra 1. januar 2006. Navigasjonssystemet opereres av FLO på vegne av FKD. Arbeidet med avvikling er startet opp og vil etter planen bli sluttført i løpet av 2006.

Som følge av at NATO har besluttet å legge ned sine 16 satelittbakkestasjoner i Europa og erstatte disse med mobile enheter, vil FLO legge ned satelittbakkestasjonen i Bjerkvik 31. desember 2005. Satelittbakkestasjonene på Eggemoen videreføres inntil en mobil løsning er på plass.

Avdeling for regional støttefunksjon (RSF) skal bidra til at styrkeproduserende enheter, operative staber og avdelinger i Forsvaret gis større mulighet til å fokusere på sin primærvirksomhet, og derigjennom skape et klarere skille mellom kjernevirksomhet og støttevirksomhet. Avdelingen er lokalisert til Oslo. Videre skal RSF gjennom å effektivisere støttetjenestene i Forsvaret frigjøre ressurser til å styrke den operative virksomheten. Nåværende organisering av RSF ble etablert våren 2004, og det er denne som danner grunnlag for etablering av en ny organisasjon under én ledelse. Avdelingen planlegges formelt etablert 1. januar 2006 og skal være fullt operativ senest fra 1. februar 2006. Den vil da ha det faglige ansvaret for de lokale RSF-avdelinger under basene i produksjonsavdelingen og utføre administrative og forvaltningsmessige tjenester. Ansvaret for koordinering og evt. avdømminger mellom de enkelte sjefer stasjonert på basene skal legges i den operative linjen. Dette skal ikke ha innvirkning på prinsippet om at bruker belastes for de tjenester som etter avtale eller ordre leveres fra FLO. Det har så langt ikke vært mulig å starte den praktiske gjennomføringen av arbeid med et pilotprosjekt for evt. bortsetting av basedriften på Haakonvern, jf. St.prp.

nr. 42 (2003–2004). Andre avgjørende omstillingsaktiviteter som berører Haakonssvern, er blitt faset foran i tid. Dette gjelder spesielt etableringen og effektiviseringen av RSF-funksjonen samt prosessene tilknyttet FLO/TVs maritime virksomhet. Ordningen med at RSF organiseres som underavdeling i FLO, skal evalueres etter ett år, dvs. innen 31. desember 2006. Som resultat av evalueringen kan det bli foretatt nødvendige justeringer og tilpasninger i RSF-funksjonen.

Avdeling for tungt vedlikehold (TV) er pr. 1. september 2005 etablert med basis i divisjonen for tungt vedlikehold uten at det er foretatt organisasjonsmessige endringer. Ledelsen er lokalisert til Kjeller. Ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. 42 (2003–2004), sluttet Stortinget seg til at FLO/TV snarest mulig og senest innen utgangen av 2008 skal omorganiseres til statlig/privat eid aksjeselskap, skilt ut fra Forsvarets organisasjon. Målet med endringen er først og fremst å skape bedre overensstemmelse mellom faktisk vedlikeholdsbehov og eksisterende produksjonskapasitet i Forsvaret, for dermed å skape større fleksibilitet ved svingninger i markedet og oppdragsporteføljen. Stortinget er tidligere informert om at saken var planlagt lagt frem høsten 2005. Regjeringen trenger mer tid og kommer tilbake til denne saken i Revidert nasjonalbudsjett i 2006. Ved behandlingen av Innst. S. nr. 137 (2004–2005), jf. Dokument nr. 8:37 (2004–2005), vedtok Stortinget å opprettholde de seks verkstedene knyttet til Tungt vedlikeholdsdivisjonen inntil den endelige organisasjonsformen var behandlet i Stortinget.

Det er gjennom første halvår 2005 utarbeidet et omfattende underlag med sikte på å etablere det kommersielle grunnlaget for selskapet, herunder forretningsplaner og åpningsbalanse. Arbeidet vil bli kvalitetssikret og slutført i løpet av høsten 2005/våren 2006. Forslag om omdanningen av FLO/TV planlegges lagt frem for Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett 2006.

Effektivisering av den samlede virksomheten i FLO er av avgjørende betydning for å realisere målene for den videre moderniseringen av Forsvaret som Stortinget sluttet seg til ved behandlingen av langtidsplanen for perioden 2005–2008. For å oppnå disse krevende målene er det svært viktig at

effektiviseringstiltak innenfor FLOs virksomhetsområder gjennomføres tidlig slik at det kan oppnås ønsket effekt ved utgangen av perioden. FLO/TV utgjør en betydelig andel av den totale virksomheten i FLO. I den videre prosessen med å omdanne FLO/TV vil de seks verkstedene bestå i henhold til Stortingets vedtak. Som et sentralt bidrag i prosessen med å vri ressurser fra Forsvarets logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet og materiellinvesteringer slik Stortinget har sluttet seg til, er det samtidig nødvendig å effektivisere den interne driften av disse verkstedene, på samme måte som de øvrige avdelinger i FLOs organisasjon. Dette arbeidet vil være en viktig del av den pågående prosessen med å legge til rette for å skape et konkurransedyktig selskap, skilt ut fra Forsvaret, til beste både for Forsvaret og de ansatte, spesielt i etableringsfasen.

Luftforsvarets hovedverksted (FLO/TV/LHK) på Kjeller vil inngå som et hovedelement i selskapet/selskapene som planlegges skilt ut. Flytting av virksomhet fra Kjeller til Gardermoen i tråd med Stortingets vedtak tilknyttet behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), forutsetter en godkjenning av prøveflyving fra Gardermoen. På oppdrag fra Oslo Lufthavn AS (OSL), har Det Norske Veritas AS i samarbeid med bl.a. Forsvaret og OSL, utarbeidet en rapport som vurderer risikoendringen med hensyn til flysikkerhet og regularitet for sivil trafikk ved flytting av Forsvarets aktiviteter fra Kjeller til Gardermoen. Styret i Avinor har i brev av 5. september 2005, på grunnlag av den risiko som er synliggjort i analysearbeidet, anbefalt at flyttingen av Forsvarets aktiviteter til Gardermoen revurderes. Forsvarsdepartementet avventer en endelig avklaring fra Samferdselsdepartementet i forhold til hva alle virkninger av flyttingen fra Kjeller til Gardermoen vil medføre for OSL, i løpet av høsten 2005. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget når disse forhold er avklart. Stortingets vedtak under behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42, (2003–2004) knyttet til Base Gardermoen, Base Rygge og FLO/TV/LHK på Kjeller må ses i en helhetlig sammenheng. Dette innebærer at 335 skvadron forblir lokalisert på Gardermoen inntil de nødvendige beslutninger tilknyttet FLO/TV/LHK foreligger.

Tabell 3.2 Operative felleselementer

Strukturelementer 2008	Antall	Tiltak 2006
Fellesoperativt hovedkvarter	1	Videreføres
Landsdelskommando Nord	1	Videreføres som krisestyringskommando
Territoriell kommandostruktur (HV-distrikter)	13	13 nye HV-distrikter videreføres
Forsvarets spesialstyrker	3	Se Land-, Sjø-, og Luftstyrkestruktur
Etterretningstjenesten	1	Videreføres
Felles ISTAR-enhet	1	Etableringen med elementer fra Hæren, Sjø- og Luftforsvaret videreføres
Luftbåren bakkeovervåkning (AGS)	1	Fellesprosjekt i NATO, videreføres
Strategisk sjøtransport		Fellesprosjekt i NATO, videreføres
Strategisk lufttransport		Fellesprosjekt i NATO, kapasitet planlagt tilgjengelig fra 2006
Luft-til-luft-tanking		Fellesprosjekt i NATO, fremdrift og leveranse er til vurdering i alliansen
Deployerbar logistikkstøtte		Operativ logistikk- og støttestruktur videreutvikles
Kapasitet for militære informasjonsoperasjoner	1	Videreutvikles
Felles KKIS-enhet	1	Videreutvikles
Fleksible sanitetsmoduler		Videreutvikles
Kjemisk analyselaboratorium	1	Stasjonær verifikasjonsenhet videreføres ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Mobil kjemisk analyseenhet planlegges etablert senere i langtidsplanperioden
Sivil-militær koordineringsenhet (CIMIC-enhet)	1	Videreføres
Eksplisvryddeenhet (EOD-kompani)	1	Videreutvikles
Vertslandsstøttebataljoner	2	Videreføres

3.4.3 Landstyrker

Etter omleggingen i 2005 er Hærens styrkeproduksjons- og kompetansevirksomhet organisert i to enheter, henholdsvis Hærens styrker (HSTY) og Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK). I tillegg ligger Hærens Jegerkommando (HJK) direkte under Generalinspektøren for Hæren (GIH).

HSTY utdanner og trener Hærens avdelinger. I 2006 prioriteres grensevakt og H M Kongens Garde, samt opprettelse av en siste kampeskadron i Telemark bataljon, slik at denne blir fullt oppsatt med tre kampeskadroner. Som en del av omstillingen vil Panserbataljonen/Brig N kalles inn i januar 2006. Dette vil gi styrket nasjonal beredskap og

utgjøre rekrutteringsbasis for operasjoner i utlandet våren 2007. De nødvendige forberedelser vil også bli foretatt for at Hæren skal kunne levere de foreskrevne styrker til operasjoner i utlandet også høsten 2007. I 2006 vil det være en liten økning i antall vernepliktige som utdannes og trenes i Hæren sammenlignet med i 2005.

TRADOK forestår utvikling, tilpasning og implementering av nye konsepter for Hæren innen doktrine, strukturelementer, operative kapasiteter og materiell. I tillegg gjennomføres kurs i regi av TRADOK og offisersutdanning i regi av Krigsskolen.

HJK vil i 2006 videreutvikles iht. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), og være i stand til å stille styrker til nasjonal og inter-

nasjonal beredskap, yte støtte til sivile myndigheter, forestå styrkeproduksjon for å løse nasjonale beredskapsoppdrag og utdanne personell til egen beredskapsorganisasjon, samt ivareta våpenskoleansvar innenfor eget fagfelt.

Hæren er forutsatt å være største nasjonale bidragsyter og levere styrkebidrag til operasjoner i utlandet. Innføringen av avdelingsbefal startet opp i 2005 og vil videreføres i 2006, mens videreutviklingen av Hærens avdelinger vil medføre økt andel vervede.

Tabell 3.3 Landstyrker

Strukturelementer 2008	Antall	Tiltak 2006
Mekanisert infanteribrigade (Brigade Nord)	1	Initiell kapasitet etablert, videreutvikles. Underavdelingene i Brigade Nord (Brig N) skal ha differensierte klartider
Mekanisert infanteribataljon (del av hurtig reaksjonsstyrke)	1	Videreutvikles, Telemark bataljon inngår i Brig N
Mekanisert infanteribataljon (reaksjons- og oppfølgingsstyrke)	1	Videreføres, inngår i Brig N
Brigade 6 (mobilisering)	1	Videreføres
Taktisk mobil landkommando (6. divisjonskommando)	1	Videreføres med justert ambisjon
Divisjons-/korpsavdelinger:		
Modulbasert ISTAR-enhet	1	Etablering av initiell kapasitet, inngår i felles ISTAR-enhet
Maskin- og konstruksjonskompani.	1	Videreføres
Bro- og oversettingskompani.	1	Videreføres
Transportenhet	1	Videreutvikles
ARBC søke- og renskapasitet		Videreføres
Hærens jegerkommando	1	Videreutvikles
Grensevakt	1	Videreføres
HM Kongens Garde	1	Videreføres
Landheimevern	1	Videreføres, tilpasset ny HV-struktur

3.4.4 Sjøstyrker

Sjøforsvaret har gjennomført en revisjon av egen organisasjon med sikte på å kunne innfri de omstillingskrav som er pålagt Sjøforsvaret. Reorganiseringen styrker den operative evnen og gir økt tilgjengelighet gjennom reduksjon av landorganisasjonen.

Sjøforsvaret organiseres som i dag langs tre søyler: Kystvakten (KV), Kysteskadren og Sjøforsvarets skoler. Det er foretatt mindre endringer i oppgavefordelingen mellom søylene.

Kystvakten vil som i dag bli ledet av en stab i Oslo, med KV Sør lokalisert til Haakonsværn og KV Nord til Sortland. Kystvakten er operativt underlagt LDKN i Reitan som kanaliserer Forsvarets ressurser knyttet til krisestyring i Nord.

Den tidligere flotiljeinndelingen i Kysteskadren erstattes med en inndeling i våpen for hver av de ulike fartøyene og enhetene. Hvert våpen får sitt eget treningsmiljø, slik at en større del av Sjøforsvarets ansatte blir flyttet over i det styrkeproduserende leddet. Den operative logistiske understøttelsen som tidligere var organisert i flotiljene, samles i en organisatorisk enhet som støtter alle marinens fartøyer.

Sjøforsvarets skoler organiseres fortsatt i KNM Tordenskjold, KNM Harald Haarfagre, Sjøkrigsskolen og befalsskolen, men får endrede oppgaver og redusert bemanning. Sjøforsvaret forutsettes imidlertid å ivareta behovet for utdanning til de nye fartøyklassene, samt vernepliktige til så vel Sjøforsvaret som til fellesstillinger.

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), besluttet Stor-

tinget bl.a. å legge ni kystfort og seks undervannsanlegg i «møllpose». Stortinget forutsatte i den forbindelse at det stasjonære kystartilleri foreløpig skulle videreføres til 2010, basert på langtidslagring for mobiliseringsforsvaret. Dette omfattet seks 75mm artillerifort, tre 120mm artillerifort, tre kontrollerbare minefelt og tre torpedobatterier. Styrkeproduksjonen skulle opphøre.

Både Forsvarsstudien 2000, St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Militærfaglig utredning 2003 konkluderte i lys av operative vurderinger, og som en del av de helhetlige prioriteringene knyttet til Forsvarets videre utvikling, med at de ovennevnte anleggene burde avvikles. Hovedprinsippene for Forsvarets videre utvikling er omtalt i St.prp. nr. 42 (2003–2004) og fikk bred tilslutning i Stortinget. Disse vektlegger i enda sterkere grad en utvikling i retning av et fleksibelt forsvar med vekt på reaksjonsevne, deployerbarhet og mobilitet i styrkestrukturen. Kapasiteter som kun egner seg til statisk forsvar, prioriteres ytterligere ned. St.prp. nr. 42 (2003–2004) understreker også behovet for fleksible og mobile bygg og anlegg. En videre reduksjon i antallet permanente og stasjonære anlegg er en naturlig konsekvens.

I dag er det kun et fåtall offiserer som har operativ kompetanse på artillerifort og undervannsanlegg i Sjøforsvaret. I tillegg er kompetansen gammel og delvis utdatert. Naturlig avgang forringer denne kompetansebrønnen ytterligere og gjør det stadig mer krevende å starte ny kompetanseoppbygging ved en evt. regenerering av fortene fra og med 2010. En videreføring av de ni artillerifortene og seks undervannsanleggene i strukturen medfører driftskostnader som dermed går på bekostning av høyere prioritert virksomhet og fremtidsrettede investeringer.

Ved utfasing av de stasjonære kystartillerianleggene er det anslått en årlig frigjøring av ressurser i størrelsesorden ca. 50 mill. kroner. Dette omfatter bl.a. husleie og drift av eiendom, bygg og anlegg, samt lagring, vedlikehold, tilsyn og delvis opprettholdelse av kompetanse på våpen, ildledningssystemer og ammunisjon. Avhending vil måtte skje over tid og i nært samarbeid mellom Forsvarets militære organisasjon, Forsvarsbygg og sivile- og museale myndigheter. Det vil bli utarbeidet en plan for å sikre en god prosess og minimalisere kostnadene, bl.a. gjennom å se avhendingen i sammenheng med andre avhendingsprosjekter i Forsvaret.

Regjeringen anbefaler at langtidslagring av stasjonære kystartillerianlegg avvikles. Ni artillerifort og seks undervannsanlegg tas ut av Forsvarets struktur fra 1. januar 2006, demilitariseres og avhendes. Et slikt tiltak vil være i tråd med Stortingets tidligere vedtak knyttet til Forsvarets fremtidige innretning, og et viktig grep med sikte på å bidra til finansiering av den videre moderniseringen av Forsvaret.

KNM Horten ble ved Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), besluttet utfaset innen 31. desember 2002. Videre ble utfasingen utsatt til 31. desember 2005 ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), grunnet et behov for å videreføre KNM Horten i forbindelse med innfasingen av nye fregatter.

Det er imidlertid ytterligere behov for å beholde KNM Horten i strukturen i tilknytning til innfasingen av Fridtjof Nansen-klasse fregatter. Regjeringen foreslår derfor at ufasingen av KNM Horten utsettes til senest 31. desember 2008.

Tabell 3.4 Sjøstyrker

Strukturelementer 2008	Antall	Tiltak 2006
Fregatter Oslo-klassen	0	Utfases i takt med innfasing av Fridtjof Nansen-klassen. 2 fartøyer seiler
Fregatter Fridtjof Nansen-klassen	4 (et femte fartøy leveres i 2009)	1 fartøy leveres. 1 fartøy innfases
MTB Hauk-klassen	14	Utfases i takt med innfasing av Skjold-klassen
MTB Skjold-klassen	3 av 6	Under bygging
Ubåter Ula-klassen	6	Videreføres
Mineryddere	6	Videreføres
Logistikk-, kommando- og støttefartøy	1–5	Ulike løsninger vurderes, forutsatt besparelser i dagens logistikk- og verkstedstruktur for Sjøforsvaret
Sivilrekvirerte fartøy	7	Ingen tiltak i 2006

Tabell 3.4 Sjøstyrker

Strukturelementer 2008	Antall	Tiltak 2006
Kystjegerkommando	1	Videreføres i redusert omfang. Inngår i felles ISTAR
Marinejegerkommando	1	Videreføres
Minedykkerkommando	1	Videreutvikles
Taktisk maritim kommando	1	Videreutvikles
Kystvakten	4 + 7 innleide	Videreføres
Indre kystvakt	10	OPP-løsning for inntil ti fartøy
Sjøheimvern	1	Videreføres, tilpasset ny HV-struktur

3.4.5 Luftstyrker

Luftforsvaret har revidert sin organisasjon for å oppfylle Stortingets forutsetninger mht. innsparinger og operativitet, og ny organisasjon vil etter planen være gjeldende fra 1. januar 2006. Luftforsvaret vil i 2006 arbeide videre med implementeringen av denne, herunder tilpasning og effektivisering av kompetanse- og styrkeproduksjonsmiljøene. Fokus vil være på modernisering av kampflyvåpenet gjennom en mer effektiv basestruktur, opprettelse av en UAV-enhet (*Unmanned Aerial Vehicle*, dvs. ubemannede luftfartøyer) med tilknytning til etableringen av ISTAR-kapasiteten, samt diverse oppgraderinger av materiell. I 2006 vil Luftforsvaret i det alt vesentlige videreføre aktiviteten for de to høyest prioriterte systemene (kampfly og luftovervåking).

Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), ble det

besluttet å benytte Sola som base for maritime helikoptre for 330-, 334- og 337-skvadronene i forbindelse med innføringen av nye enhetshelikoptre (NH-90) for fregatter og kystvakt. Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), ble saken behandlet på nytt. Stortinget har ved behandlingen av Innst. S. nr. 194 (2004–2005), jf. Dokument nr. 8:69 (2004–2005), vedtatt fortsatt stasjonering av Forsvarets 337-skvadron, kystvakthelikopterskvadronen, med skvadronledelse på Bardufoss, også etter innfasingen av de nye NH-90 helikoptrene. 330- og 334-skvadronene vil fremdeles bli etablert på Sola. Forberedelser knyttet til Forsvarets maritime helikoptervirksomhet vil ha en fremdrift som sikrer at de maritime helikoptrene kan mottas og innfases på en formålstjenlig måte i henhold til foreliggende stortingsvedtak og planer. Regjeringen planlegger å fremme konkrete forslag i dette henseende i St.prp. nr. 1 (2006–2007).

Tabell 3.5 Luftstyrker

Operative strukturenheter 2008	Antall	Tiltak 2006
F-16 kampfly	48 (+ 9)	Kampflyene gjennomgår planlagt oppgradering
C-130 transportfly	4–6	Nåværende taktiske transportflykapasitet videreføres i et begrenset tidsrom, deretter interimsløsning, gjennom oppdatering og/eller leie/lease, inntil permanent kapasitet er anskaffet
Orion maritime overvåkningsfly	4+2	Oppdaterer fire fly
DA-20 Jet Falcon EK-fly	2+1	Videreføres
Bell 412 transporthelikoptre	18	Totalt seks Bell 412 skal inngå i spesialstyrkeenhet luft. Ett helikopter er dedikert til sanitetsoppdrag
NH-90 maritime helikoptre	14	
Sea King redningshelikoptre	12	Videreføres
UAV-kapasitet		Inngår i felles ISTAR-enhet

Tabell 3.5 Luftstyrker

Operative strukturenheter 2008	Antall	Tiltak 2006
Luftovervåking og stridsledelse	2	ARS Mågerø og ARS Sørreisa videreføres
Luftvern	2	Ett deployerbart og ett mobiliseringsbatteri oppgraderes til NASAMS II
Deployerbar basestøtte	2	Videreutvikles og oppdateres
Spesialstyrkeenhet Luft	1	Forbereder etablering som del av 137 Luftving
Luftheimevern	1	Videreføres, tilpasset ny HV-struktur

3.5 Operativ virksomhet

Forsvaret tar i 2006 sikte på økt øvingsaktivitet samt å opprettholde omfanget av sine operasjoner i Norge og i utlandet. Til sammen betyr dette en svak økning av Forsvarets operative virksomhet. Gjennom økt fokus på gevinstrealisering i ikke-operativ drift i 2006 vil ytterligere økning av operativ aktivitet kunne gjennomføres i 2007.

3.5.1 Operativ evne

Hovedformålet med moderniseringen og omstillingen av Forsvaret er å forbedre den operative evnen, dvs. evnen Forsvaret har til å løse sine oppgaver. Operativ evne er en funksjon av styrkenes evner og kapasiteter, tilgjengelighet, deployerbarhet og utholdenhet.

For kontinuerlig å bedre Forsvarets operative evne, er det avgjørende å videreføre omstillingen ved en fortsatt dreining av ressursinnsatsen fra drift til investering, og fra støttevirksomhet til prioritert operativ virksomhet. Også målrettet bruk av investeringsmidlene er en forutsetning for å styrke den operative evne.

Modernisering av militære kapasiteter beholder høy prioritet nasjonalt og i NATO. I Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), er transformasjon relatert til strukturutvikling i langtidspano. Hensikten er å tilpasse norske militære kapasiteter til den sikkerhetspolitiske situasjonen og til ny teknologi, slik at de er best mulig egnet til å løse Forsvarets oppgaver både nasjonalt og i samarbeid med andre. Flernasjonale løsninger vil øke graden av interoperabilitet og bidra til kostnadseffektiv utnyttelse av ressursene.

Overgangen til et nettverksbasert forsvar, med en utvikling mot et integrert databasert informasjonssystem for sensorer, beslutningstakere og våpensystemer, inngår i omstillingsprosessen. En annen del av denne satsingen er utvikling av evnen til å kunne operere sammen med allierte. Dette krever imidlertid flernasjonal trening og øving, slik

at styrkene teknisk, operativt og prosedyremessig er i stand til å operere effektivt sammen med andre styrker.

Kjernen i Forsvarets virksomhet er kontinuerlig å forbedre sin operative evne. Et nært samarbeid med våre allierte i å søke nye løsninger og utnytte moderne teknologi, et tettere flernasjonalt samarbeid, vektlegging av kvalitet i den operative struktur og fortsatt omstilling, vil skape et fremtidsrettet forsvar med økt operativ evne.

3.5.2 Deltakelse i operasjoner i utlandet

For 2006 tas det sikte på å videreføre Norges militære engasjement i utlandet på tilsvarende nivå som i 2005, dvs. 800 mill. kroner pr. år. Det er et mål å doble denne aktiviteten fra 2007 til 2010 til 1,6 mrd. kroner, gjennom en opptrappingsplan på 200 mill. kroner pr. år fra 2007. Også for 2006 vil hovedsatsningsområdet være Afghanistan, der Norge vil delta med ca. 380 personer i NATOs stabiliseringsoperasjon ISAF. I takt med utvidelsen av NATOs nærvær utover i landet, planlegges det dessuten, for en begrenset tidsperiode på tre måneder i 2006, å bidra med tre til fire F-16 fly innenfor rammen av ISAF. Fortsatt bred internasjonal deltagelse i Irak er en forutsetning for å nå målsettingen om varig stabilitet og demokrati i landet. Regjeringen sikter mot å opprettholde det begrensede engasjement i Irak på dagens nivå, men konsentrerer innsatsen til NATOs treningsmisjon slik at stillinger fra den multinasjonale stabiliseringsstyrken overføres til treningsmisjonen fra årsskiftet. Regjeringen legger i den forbindelse vekt på FN-resolusjon 1546 som retter en sterk oppfordring til det internasjonale samfunn om å bidra til stabilisering og gjenoppbygging av Irak. Bidragene til NATOs (KFOR) og EUs (Althea) operasjoner på Balkan, samt NATOs overvåkingsoperasjon i Middelhavet (Active Endeavour) opprettholdes. Bidraget til FNs operasjon i Sudan (UNMIS) opprettholdes på minst dagens nivå. Det samme gjel-

der bidragene til ulike observatør- og monitoreringsoppdrag i Midt-Østen og Afrika.

Tabell 3.6 Norsk deltakelse i militære operasjoner i utlandet

Operasjon		Merknader
Afghanistan/ISAF	Provincial Reconstruction Team Utrykningsstyrke Stabspersonell Kirurgisk enhet	Videre planlegges et bidrag med F-16 kampfly og et flynavigasjonssystem (TACAN)
Afghanistan/OEF	Spesialstyrker	Avgrenset tidsperiode i 2005, avvikles ila. januar 2006
Bosnia/Althea	Forbindelses- og stabspersonell	
Kosovo/KFOR	Etterretnings-/analyseenhet Stabspersonell	
Irak/NTM-I	Instruktører	
Middelhavet/OAE	Ubåt	Antall varierer
Sudan, UNMIS	Observatører	
Etiopia/Eritrea/UNMEE	Observatører	
UNTSO	Observatører	
Sinai/MFO	Stabspersonell	

Bidragene til hver enkelt operasjon er nærmere omtalt i del II, under kapittel 1792.

3.5.3 Hurtige reaksjonsstyrker

Krav til klartid for de ulike strukturelementene fastsettes etter en balansert vurdering av operative behov og kostnader. Et utvalg avdelinger får pålagt kort klartid og forberedes for ulike operasjoner, herunder også operasjoner i utlandet. Utvelgelsen skjer i samråd med NATO-allierte og med andre land i den grad det er hensiktsmessig.

Beredskap for krisehåndtering i norske områder opprettholdes med avdelinger som er oppsatt til daglig. Hærens viktigste bidrag til hurtige reaksjonsstyrker er Telemark bataljon. Avdelingen er bemannet med vervet personell og har nådd et meget høyt operativt nivå. Den har bidratt til NATOs hurtige reaksjonsstyrker i 2005, og av styrken deltar deler i ISAF-styrken i Afghanistan. Luftforsvaret har et kampflybidrag på meget kort klartid. Sjøforsvaret bidrar med et utvalg av fartøyer

som kan variere gjennom året. Samlet gir norske hurtige reaksjonsstyrker meget god evne til krisehåndtering hjemme.

3.5.4 NATO Response Force (NRF)

NATO Response Force er NATOs hurtige reaksjonsstyrke, som skal kunne iverksette robuste militære operasjoner på kort varsel, innenfor eller utenfor NATO-territoret. Avdelingene i styrken roteres hver sjettede måned.

Norsk deltakelse i NRF vil være en sentral faktor i forhold til å ivareta vår allianseforpliktelse, og representerer samtidig et viktig bidrag for å ivareta den kollektive sikkerheten. Det legges derfor opp til norsk deltakelse i alle NRF-kontingenter. Samtidig vil en innmelding av avdelinger og enheter til NRF binde disse kapasitetene slik at de ikke kan disponeres til andre operasjoner. Dog vil de – bortsett fra ved en evt. deployering – selvfølgelig være tilgjengelig for rask innsetting ved en evt. nasjonal krisesituasjon.

Tabell 3.7 Norske innmeldinger til NATO Response Force

NRF 6 (jan-jun 06)	Et ISTAR-element samt et mindre element for koordinering med sivil skipsfart Ro-ro fartøy	ca. 35 personer
NRF 7 (jul-des 06)	Spesialstyrker Marinefartøyer Orion maritimt overvåkningsfly F-16 EOD team Logistikkenheter og et mindre element for koordinering med sivil skipsfart CIS-enhet, innkjøpt spesielt (kommunikasjonsmodul) Ro-ro fartøy	Samlet ca. 400 personer

3.5.5 Operativ logistikk

Som følge av endrede behov i den operative strukturen er det iverksatt modernisering innenfor strukturen for operativ logistikk. Målet er økt fleksibilitet, tilgjengelighet og deployeringsevne for disse enhetene. Kapasitetene som etableres, vil kunne benyttes til å understøtte krisehåndtering både hjemme og i utlandet.

Initiell utholdenhet til Forsvarets operative avdelinger krever at det medbringes forsyninger i tilstrekkelig mengde, og logistikkapparatet skal ha samme mobilitet og deployerbarhet som styrkene det støtter. Dette krever et logistikkonsept som strekker seg fra Norge og inn i aktuelle operasjonsområder. I tillegg skal logistikkorganisasjonen være i stand til å etterforsyne og vedlikeholde øvrig operativ struktur.

Initiell utholdenhet krever også beredskapsbeholdninger tilpasset de oppdrag avdelingene skal utføre. Disse beholdningene skal fungere som en buffer før produksjonsapparatet er kommet i gang. Behovet kan dekkes på flere måter: militære lagre, sivile lagre, kontrakter/avtaler med leverandører, samt bi- og multinasjonale avtaler. Løsningsvalg vil være et resultat av tilgang i markedet, ledetid på materiellet, enhetens klartid og kostnader.

3.5.6 Strategisk sjø- og lufttransportkapasitet

Strategisk sjøtransport

Et prioritert område innenfor militær transformasjon er å bedre deployerbare styrkers tilgang til strategisk sjø- og lufttransport. Norge spiller en sentral rolle i utviklingen av strategisk sjøtransport i alliansen, og har lederansvaret for høynivågruppen som er etablert for å fokusere på utvikling av

kapasiteter for å dekke alliansens mangler innenfor dette området.

Gruppen har nå etablert to delaktiviteter for å tilfredsstille alliansens behov. Den ene består av å etablere en multinasjonal kapasitetspakke for 2004, med en rammeavtale for åtte til ni transportskip. Dette ble gjort under ministermøtet i desember 2003, hvor ni forsvarsministere signerte avtalen, Multinational Implementation Arrangement (MIA). Kapasitetspakken ble videreført i 2005, og arbeidet med en forbedret kapasitetspakke for 2006 er kommet godt i gang. Et viktig element er å inkludere EU i samarbeidet. Den andre delaktiviteten er arbeidet ved *Sealift Co-ordination Centre* (SCC) i Eindhoven i Nederland. Senteret ble etablert av Nederland, Storbritannia og Norge på permanent basis høsten 2003. Senteret har til formål å sikre kostnadseffektiv koordinering og utnyttelse av brukernes eksisterende ressurser for strategisk sjøtransport. Senteret ga for Norge i 2004 en direkte kostnadsbesparelse på ca. ti mill. kroner. Belgia, Danmark, Frankrike, Tyskland, Tyrkia og Ungarn ble med i 2004, slik at det nå er ni nasjoner som deltar. Interessen for senteret er økende, og målet for 2006 er å få med flere nasjoner i samarbeidet og å utvide senterets aktiviteter.

Strategisk lufttransport

Norge signerte i juni 2005 en multilateral myndighetsavtale om strategisk lufttransport innenfor rammen av PCC. Kapasiteten skal frembringes ved innleie av et antall flytimer, anslagsvis 60–130 timer, og målsettingen er at den skal være operativ 1. januar 2006. En slik fremdrift forutsetter at de involverte landene blir enige om de kommersielle betingelsene. Norge ble våren 2004 opptatt som assosiert medlem av *European Airlift Centre* (EAC) i Eindhoven, Nederland. EAC fungerer som et plan- og koordineringssenter som skal gi med-

lemsnasjonene driftsinnsparinger og økt fleksibilitet gjennom å effektivisere transportflyvirksomheten og luft-til-luft-tankingskapasiteten blant medlemslandene. For 2006 er det budsjettert for 27 mill. kroner til strategisk lufttransport fra norsk side.

3.5.7 Spesialstyrker

Forsvarets spesialstyrker besitter særlig utrustning og trening som setter dem i stand til å bidra innenfor suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og episode- og krisehåndtering. På anmodning fra justismyndighetene kan spesialstyrkene gi bistand til å forebygge og bekjempe begrensede terroranslag. Styrkene er godt i stand til å samarbeide med styrker fra andre land i kollektivt forsvar av Norge og i flernasjonale operasjoner utenlands.

I henhold til Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), skal overordnet nivå styrkes i sin evne til å lede spesialstyrkenes operasjoner.

Erfaringer fra operasjoner i utlandet og utviklingen i NATO har synliggjort behovet for å tilpasse styrkenes kapabilitet til NATOs felles krav og nasjonale krav. Spesialstyrkene er avhengige av støtte fra andre avdelinger til å gjennomføre sine operasjoner, både til strategisk deployering og til taktisk innsetting og støtte. Etableringen av en luftving integrert i spesialstyrkene er iverksatt. Avdelingenes virksomhet på Rena, Rygge og i Ramsund videreføres.

3.5.8 Kystvakten

Kystvakten er statens mest sentrale aktør innenfor suverenitetshevdelse i norsk sjøområde, og hovedverktøy for myndighetsutøvelse i norske jurisdiksjonsområder til havs i fredstid. Kystvaktens aktive tilstedeværelse er viktig for å utøve norsk myndighet, og håndtere større og mindre episoder både i norsk territorialfarvann samt norske jurisdiksjonsområder. Kystvakten er videre en av Forsvarets viktigste bidragsyttere til sivile myndigheter, særlig innenfor søk, redning og kystberedskap.

I forbindelse med at kontrakter for to innleide havgående fartøyer utløper, vil regjeringen styrke Kystvaktens evne til å løse sine oppgaver ved å ta i bruk mer moderne fartøyer. Et av de nye fartøyene vil ha kapasitet til å inngå i den statlige slepeberedskapen. Forsvaret viderefører dermed gjennom Kystvakten sin støtte til den statlige slepebåtberedskapen i Nord-Norge med to fartøy i 2006.

I tillegg oppgraderes de helikopterbærende fartøyene i Nordkapp-klassen og KV Svalbard for å

kunne bære nye enhetshelikoptre NH-90, og radar-systemene oppgraderes for å tillate best mulig utnyttelse av helikoptre. Oppgraderingene ventes ferdigstilt første halvår 2007. De nevnte oppgraderingene innebærer at et helikopterbærende fartøy til enhver tid vil være tatt ut av drift i 2006. Det planlegges således med å seile ti havgående fartøyer, samt syv fartøyer for kystnære operasjoner (sammenslått indre kystvakt og bruksvakt). Den kystnære del av strukturen tilføres medio 2006 de første nye fartøyene til erstatning for eldre fartøy. Dette forventes å bidra til en økt kvalitet på kystvakttjenesten. Det tas sikte på å opprettholde antall seilingsdøgn og flytimer til kystvaktformål i 2006. I tillegg fokuseres det på sammenhengen mellom etterretning, radarkjede, satellittovervåking, AIS, LDKN, P-3 Orion, F-16 og Sjøforsvaret ut over Kystvakten. Det er tilfanget av presis informasjon som sikrer Kystvaktens evne til målrettet seiling der behovet er størst. Kvaliteten på seilingsdøgn er vel så viktig som fokus på antall seilingsdøgn alene. Kystvakten vil videreføre kjøp av sivile flytjenester iht. inngåtte kontrakter for overvåking i Nordsjøen og nordområdene (spesielt Fiskevernsonen ved Svalbard).

Sikring av norske interesser og forpliktelser inkludert forsvarlig ressurskontroll forblir en sentral politisk målsetting. Tilstedeværelse og kontrollvirksomhet til havs vil derfor fortsatt prioriteres.

Det har i perioden 2000 til 2005 vært en positiv trend med en økning av rammen på kapittel 1790, hvor Kystvakten har fått en større andel av det totale forsvarsbudsjettet. Også på materiellsiden foregår en meget positiv utvikling. Innfasing av KV Svalbard ga Kystvakten en helt unik kapasitet som også har betydning for Norge som polarnasjon. Eldre fartøysmateriell skiftes ut, og dette vil gi en kvalitetsheving på Kystvaktens tilgjengelige enheter. Som eksempler nevnes KV Harstad, og beslutningen om å leie inn fem nybygde fartøyer til indre kystvakt. Det er videre besluttet at det skal inngås kontrakt om levering av ytterligere fartøy med kapasitet tilsvarende KV Harstad, med opsjon på ytterligere ett fartøy i 2007. Kystvaktens operative kapasiteter forbedres, og dette forventes sammen med opprettholdt fokus på kompetanse, å bidra til en fortsatt forbedring av Kystvaktens operative evne.

3.5.9 Totalforsvar og sikring av vitale samfunnsinteresser

Totalforsvarskonseptets grunnprinsipp har i hele etterkrigstiden vært at samfunnets samlede ressurser om nødvendig skal kunne settes inn for å

understøtte forsvaret av Norge. Konseptet har vært basert på beredskapslovgivningen og Forsvarets behov for støtte fra det sivile samfunn når vilkårene har vært til stede. Konseptet omfattet ikke de lavere krisenivåene. Det endrede trussel- og risikobildet har medført at samfunnssikkerhet har fått økt betydning, og den tradisjonelle totalforsvarstenkningen måtte revurderes i lys av utviklingen.

Stortinget har ved behandlingen av i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004) og Innst. S. nr. 49 (2004–2005), jf. St.meld. nr. 39 (2003–2004) sluttet seg til en utvidelse og modernisering av totalforsvarskonseptet. Det moderniserte totalforsvarskonseptet omfatter gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn i hele krisespekteret fra fred via sikkerhetspolitisk krise til krig. Det er ikke lenger en forutsetning at beredskapslovgivningen trer i kraft.

Prinsippet om sivil støtte til Forsvaret i krise og krig ligger likevel fast. Det moderniserte totalforsvarskonseptet vektlegger samtidig i større grad militær støtte til det sivile samfunn. Samtidig skal dette ikke være dimensjonerende for styrkestrukturen. Forsvarets støtte i slike situasjoner skal skje med utgangspunkt i tilgjengelige kapasiteter samt den kompetanse og de ressurser Forsvaret har for å løse primæroppgavene. Territorialforsvarets innretning, utrustning og trening skal imidlertid vektlegge evnen til å bidra til å løse samfunnssikkerhetsoppgaver i den høyere del av krisespekteret, bl.a. gjennom kvalitetsreformen i Heimevernet. Bekjempelse og forebygging av terror er en politioppgave i de tilfeller hvor det ikke er grunnlag for å vurdere situasjonen til å ha en sikkerhetspolitisk dimensjon.

Forsvarets støtte til samfunnssikkerhetsarbeidet er først og fremst aktuelt i forbindelse med alvorlige, krisepregede hendelser der situasjonen er av en slik art at de sivile myndigheter som har primæransvaret, ikke klarer å håndtere situasjonen ved hjelp av egne ressurser. Det bør prioriteres å yte støtte innenfor områder hvor Forsvaret har kompetanse som andre myndigheter ikke har.

Regjeringen varslet i St.prp. nr. 42 (2003–2004) at det må legges vekt på å styrke og utvide et gjensidig sivilt-militært samarbeid for å kunne møte endrede sikkerhetsutfordringer, fremfor alt knyttet til samfunnssikkerheten, på en mest mulig effektiv måte. Regjeringen har etablert et Sentralt totalforsvarsforum som skal bidra til samordning og overordnet koordinering av totalforsvarsrelaterte problemstillinger og spørsmål knyttet til sivilt-militært samarbeid og samfunnssikkerhet. Forumets formål vil være å legge til rette for et best mulig samarbeid mellom sivile og militære myndigheter når det gjelder beredskapsplanlegging og samhand-

ling i hele krisespekteret, innenfor rammen av et utvidet totalforsvarskonsept.

3.5.10 Vern mot atom, radiologiske, biologiske og kjemiske våpen

Dagens trussel- og risikobilde omfatter potensiell spredning og bruk av ARBC-våpen (dvs. atom, radiologiske, biologiske og/eller kjemiske våpen). Dette medfører behov for et effektivt og samordnet vern mot disse truslene. Det ble i 2004 gjennomført en utredning av Forsvarets arbeid med ARBC-vern og aktuelle problemstillinger knyttet til dette. På bakgrunn av utredningen er det bestemt å gjennomføre en rekke konkrete tiltak for å bedre koordinering, organisering og ansvarsfordeling, samt tiltak for samordning av kompetanse og ressurser innenfor ARBC-vertjenesten i Forsvaret. Det vil også bli gjennomført ytterligere utredninger i en fase to av prosjektet. Som en del av tiltakene skal det også gjennomføres en særskilt vurdering av organiseringen av Forsvarets verifikasjonsvirksomhet for ARBC-midler. En sentral del av denne virksomheten er driften av Forsvarets forskningsinstituttets verifikasjonslaboratorium. Dette har i flere år vært prosjektfinansiert som del av ulike forskningsprosjekter, men vil fra 2006 finansieres gjennom den ordinære driften i Forsvarets militære organisasjon.

I løpet av 2006 er det planlagt å utarbeide teknisk/økonomisk beslutningsgrunnlag knyttet til evt. samarbeid med deler av Forsvarets sanitet med Ullevål universitetssykehus. Formålet med tiltaket er å få vurdert potensialet for å øke den medisinske beredskapen, spesielt rettet mot den nasjonale beredskapen innenfor ARBC-området.

3.5.11 Utvikling av system for styrkeoppbygging og nytt beredskapssystem

Utvikling og innføring av et helhetlig system for styrkeoppbygging som er tilpasset dagens trusselbilde, den endrede forsvarsstrukturen og Forsvarets nye innretning, vil fortsette i 2006.

Videreutvikling og tilpasning av nytt Beredskapssystem for Forsvaret fortsetter, med vekt på tilpasning av de underliggende planer som er basert på beredskapssystemet.

3.5.12 Øvelser

Omleggingen av Forsvaret og endringer i NATO får konsekvenser også for øvelsesåret 2006. Etter reduksjoner i øvingsvirksomheten i 2005 særlig knyttet til Forsvarets merforbruk i 2004, legges det

opp til at øvingsaktiviteten i 2006 økes ift. 2005. Dette er nødvendig for å sikre produksjon av tilstrekkelig operativ evne for å møte nasjonale og internasjonale forpliktelser. Øvingsvirksomheten er også et viktig element i videreutviklingen av nasjonal og alliert styrkestruktur.

NATOs øvingsprogram er i fortsatt endring for å tilpasses de operative behov og behovet for utvikling av nye kapasiteter og konsepter. Programmet er preget av at planlagte NATO-PfP-øvelser faller bort eller endrer karakter. Som kompensasjon oppmuntres nasjonene til å tilby nasjonale øvelser med relevant innhold til øvrige allianse- og PfP-partnere, noe Norge allerede har gjort i flere år.

Nasjonalt prioriteres øvelser som setter Forsvaret i stand til å møte Forsvarets nasjonale og allierte forpliktelser. Det legges spesiell vekt på reaksjonsevne, strategisk mobilitet og evne til å lede operasjoner. Dessuten fokuseres det på krisehåndtering og fredsoperasjoner, samt tiltak mot internasjonal terrorisme og bruk av masseødeleggelsesvåpen. Både trenings- og øvingsmønsteret har i stor grad som formål å bidra til transformasjon av militære kapasiteter. For øvrig vil programmet dekke behovet for samøving mellom Forsvaret og politiet i forbindelse med innsats mot terroranslag.

I et alliansebasert forsvar er det viktig for Norge å trekke øvingsvirksomhet til landet, både bilateralt og i en NATO-ramme. Dette gjøres ved å tilby øvingsopplegg som er tidsriktige og som tilrettelegger for utvikling og eksperimentering av nye kapasiteter og nye operasjonskonsepter. Dette innebærer bl.a. at Allied Command Transformation (ACT) og Joint Warfare Center (JWC) inviteres til å delta i planlegging, gjennomføring og etterarbeid/analyse av øvelser.

Alliert kompetansesenter for operasjoner under vinterforhold COE/CWO (*Center of Excellence/Cold Water Operations*) på Jåtta utgjør et sentralt norsk bidrag til alliansens transformasjonsarbeid, spesielt i forhold til utviklingen av NATO Response Force (NRF). Kompetansesenteret utgjør videre et viktig element i arbeidet med å gjøre det attraktivt for allierte styrker å trene i Norge. Alliert treningssenter nord (ATS/N) i Harstad og Alliert treningssenter sør (ATS/S) på Voss er viktige elementer i tilretteleggingen for alliert trening. I tillegg tilbys treningsmuligheter ved Garnisonen i Porsanger, Østerdalen Garnison, Ørland, Ramneset, spesialstyrkefelt mv.

På luftsiden er Ørland hovedflystasjon og Banak flystasjon spesielt utpekt til å ta imot utenlandske luftstyrker på trening. I de tilfeller der skarpskyting vil foregå i Halkvarre skytefelt, skal utenlandske flystyrker hovedsakelig legges til Bodø flystasjon, avdeling Banak. Også Bardufoss

tilrettelegges for aktivitet. Utenlandsk fartøysaktivitet skal i størst mulig grad ha Haakonsværn (Bergen) i Sør-Norge og Olavsvern (Tromsø) i Nord-Norge som utgangspunkt.

Ved alliert/utenlandsk aktivitet i Norge skal det i de tilfeller det er mulig, øves samvirke med nasjonale styrker. Utbyttet av slik samtrening er svært positivt og verdifullt. Den sentrale øvelsen i 2006 vil være vinterøvelsen Cold Response i Nord-Norge, der det legges opp til bred internasjonal deltakelse. Øvelsen fokuserer på oppdragstyper som NRF forventes å skulle løse.

Deltakelse i NATOs krisehåndteringsøvelse (CMX) ventes å gi godt utbytte for Forsvaret og betydelige deler av sentraladministrasjonen. Øvelsen i 2006 vil ha særlig fokus på håndtering av asymmetriske trusler og mulig innsetting av NATOs reaksjonsstyrke. Det står videre sentralt i øvelsen å anvende det nye beredskapssystemet i NATO, samt tilhørende systemer nasjonalt, herunder Sivilt beredskapssystem og Beredskapssystem for Forsvaret.

Norge deltar aktivt i initiativet for å motvirke spredning av masseødeleggelsesvåpen, det såkalte Proliferation Security Initiative (PSI). I 2006 er det planlagt seks øvelser i tillegg til en «skrivebordsøvelse». Under disse øvelsene er hovedvekten lagt på etterretningssamarbeid, operativt samarbeid og avklaring av juridiske og folkerettslige spørsmål. Norge vil delta med observatører eller styrkeelementer i enkelte av øvelsene. Norge var vertskap for en slik øvelse høsten 2005.

3.6 Verneplikten

Verneplikten er en avgjørende del av forsvarskonseptet og en bærebjelke i Forsvaret. Verneplikten sikrer en stabil tilgang av godt egnet personell til Forsvaret, både ved personell som kan bekle funksjoner på det laveste nivå og ved å sikre en god rekruttering til senere tjeneste som vervet og befal. Verneplikten sikrer også kvaliteten på Forsvarets personell ved alltid å rekruttere den best egnede delen av ungdommen. Behovet for vernepliktige er i de senere år redusert i takt med reduksjonene i Forsvarets styrkestruktur. Innkalling av vernepliktige til førstegangstjeneste vil fortsatt basere seg på Forsvarets behov, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42. (2003–2004). Forsvaret arbeider systematisk for at verneplikten skal være meningsfylt, både innholdsmessig og statusmessig.

Ordningen med en selektiv og differensiert innkalling til militærtjeneste medfører utfordringer i forhold til godtgjørelser, byrdefordeling og opplevelsen av rettferdighet for den enkelte. Derfor er

det vektlagt at de som fullfører førstegangstjenesten, skal belønnes i form av statushevede tiltak. Dimisjonsgodtgjørelsen for dem som gjennomfører tolv måneders førstegangstjeneste, er fra 2001 hevet fra 7 000 kroner til 16 500 kroner fra 1. juli 2005. Regjeringen legger opp til en ytterligere økning fra 1. januar 2006 til 20 000 kroner, og deretter en ytterligere opptrapping til 25 000 kroner. Videre planlegges det å legge forholdene til rette for at vernepliktige kan ta inntil 20 studiepoeng under førstegangstjenesten. Studiekursene skal være basert på førstegangstjenestens grunnutdanning og ha militærfaglig relevans. Forsvarets skolesenter vil få ansvaret for den faglige tilrettelegging av dette utdanningstilbudet. Litteraturlesing, oppgaver og eksamen tilrettelegges og gjennomføres på frivillig basis, som et grunnlag for videre sivil eller militær utdanning for den enkelte.

Innkalling til førstegangstjeneste i Hæren fordeles på to hovedinnrykk, henholdsvis et sommer- og et vinterinnrykk. Dette øker den militære beredskapen ved at utdanningsnivået i styrkestrukturen blir jevnere fordelt og bedre utnyttet i løpet av året. Varigheten av førstegangstjenesten i Hæren, Sjø- og Luftforsvaret skal fortsatt være tolv måneder, og antallet vernepliktige dimensjoneres ut fra forsvarsgrenenes behov. Utdanning for Heimevernet skal være fire måneder.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdimisjon videreføres. Forsvarssjefen kan av andre grunner gi inntil fire ukers forkortet tjenestetid. Alle mannskaper som får forkortet tjeneste mottar dimisjonsgodtgjørelse i henhold til gjeldende satser og regler på dimisjonstidspunktet.

Kvaliteten på utdanningen av de vernepliktige inne til førstegangstjeneste skal styrkes for å møte de økte krav til tjenesten og gjøre denne mer meningsfylt. Den enkeltes skikkethet og samlede kompetanse i forhold til Forsvarets behov vil være avgjørende for innkalling til tjeneste. Rett person på rett plass er viktig for å øke motivasjonen og redusere frafall under gjennomføring av førstegangstjenesten. Fra 2006 vil kvinner innkalles til frivillig sesjon og regjeringen fremmer en egen proposisjon høsten 2005 om endring i vernepliktsloven for å kunne gjennomføre dette. Med denne ordningen vil kvinner nås på en strukturert måte med informasjon om hva Forsvaret har å tilby av utdanning og karrieremuligheter.

Sesjon skal være et sentralt rekrutterings- og seleksjonsverktøy. Innholdet i sesjonen skal videreutvikles for i større grad å motivere for førstegangstjeneste og videre utdanning i Forsvaret. Det vil bli vektlagt å ha en bedre kommunikasjon med den enkelte vernepliktige i tiden fra gjennomføring av sesjon og til innkalling til tjeneste foreligger.

Regjeringen varslet i St.prp. nr. 42 (2003–2004) en gjennomgang av Voksenopplæringen (VO) i Forsvaret. Voksenopplæringen vil bli organisert på sentralt nivå med fagmyndighet og direktivansvaret tillagt Forsvarets skolesenter (FSS). Voksenopplæringen vil organisasjonsmessig bli lagt til Forsvarets kurssenter (FKS) på skolesenteret. Med bakgrunn i St.prp. nr. 42 (2003–2004) ble ansvaret for all akademisk virksomhet underlagt Forsvarets skolesenter. Forsvarets studiesenter på Bardufoss (FS) er tidligere underlagt skolesenteret ved Forsvarets kurssenter. For å få en best mulig ressursutnyttelse og koordinering, er det naturlig å ha en faglig kobling mellom studiesenteret og andre deler av FKS, herunder Voksenopplæringen. Forsvarets kurssenter skal gi et landsomfattende regionalt tilbud til ansatte og vernepliktige i Forsvaret. Som ledd i statushevingen av verneplikten vil FKS på vegne av skolesenteret få ansvar for å videreutvikle og implementere tilbud om poeng-givende utdanning for alle vernepliktige.

Midler til VO vil i tråd med Stortingets føringer øremerkes. Voksenopplæringen vil primært ivareta opplæringstilbud til vernepliktige mannskaper som avtjener førstegangstjeneste, med særlig prioritet til mannskaper med svak utdanningsbakgrunn. VO skal for øvrig gi tilbud for å heve den sivile kompetansen blant vervede, lærlinger, kontrakts- og avdelingsbefal.

Lærlingeordningen videreføres i samsvar med Forsvarets behov.

3.7 Personell og kompetanse

Et personellkorps med relevant kompetanse er en helt avgjørende ressurs i et moderne forsvar. Færre medarbeidere enn tidligere skal løse mer sammensatte oppgaver både nasjonalt og internasjonalt. Det overordnede mål for personellpolitikken er derfor et kompetent og høyt motivert personellkorps, som sikrer god oppgaveløsning. Målsettingen om å redusere antall årsverk med minimum 5 000 innen utgangen av 2005, sammenlignet med antall årsverk i september 2000, ble nådd medio 2005, og det antas at Forsvarets militære organisasjon vil bestå av ca. 15 800 årsverk ved utløpet av 2005. Arbeidet med reduksjoner i ledelses- og støtrefunksjoner fortsetter, og også årsverksmålet for neste planperiode (15 300 årsverk eksklusiv ytterligere gevinster for rasjonalisering av FLO) forventes å bli nådd tidlig i perioden 2005–2008.

Avgangsstimulerende tiltak (AST) ved omstillingen av Forsvaret behandles etter et revidert direktiv fra Forsvarsdepartementet. I korte trekk går det ut på at de ansatte fra 1. januar 2005 ikke lenger gis anledning til å søke AST, men at arbeids-

giver skal kunne tilby dette til overtallig personell. Alle tiltakene er videreført med små justeringer.

Det er behov for å etablere en bedre balanse i personell- og gradsstrukturen for å øke de militære styrkenes fleksibilitet, reaksjonsevne og gripbarhet. I dagens struktur er det en uhensiktsmessig stor andel offiserer på de høyere og midlere gradsnivå i forhold til antall offiserer og befal på de lavere gradsnivåer, da særlig avdelingsbefal. Basert på en helhetlig gjennomgang av gradsstrukturen i 2005 vil det i 2006 bli gitt nye rammer for militære grader med sikte på å redusere det totale gradsnivå og bedre prinsippene for gradsfastsettelse. I denne sammenheng vil det også være riktig å endre det fastsatte gradsnivået for militære embeter, jf. omtale under kapittel 5.11.2. Avdelingsbefalsordningen er innført i henhold til Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Dette gir en gradvis økning i tilsettinger av avdelingsbefal og en økning i antall vervede som på sikt vil gjøre personellstrukturen bedre tilpasset Forsvarets oppgaver. Avdelingsbefalsordningen vil gi bedre kontinuitet, høyere erfaringsnivå og mer relevant kompetanse på lavere nivå i Forsvarets organisasjon, noe som øker operative avdelingers effektivitet og sikkerhet.

Et større antall vervede er nødvendig for ytterligere å forbedre anvendbarheten, reaksjonsevnen og kvaliteten i Forsvarets operative avdelinger. Rekrutteringen av vervede og fordeling til operativ tjeneste gjennomføres normalt under førstegangstjenesten. Det vil bli vektlagt å videreutvikle rekrutteringsprosessen av vernepliktige mannska- per til befalsutdanning eller til kontrakt som ver- vet. Forholdet mellom militære og sivile årsverk vil også bli vurdert. Krav til kompetanse og kontinui- tet i stillinger som ivaretar Forsvarets økonomisty- ring, vil bli tillagt spesielt stor vekt.

I tråd med Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004) blir antall faste interna- sjonale stillinger redusert til ca. 380 i løpet av plan- perioden (2005–2008). Også på dette punkt vil inn- satsen bli intensivert i 2006 for å sikre det planlagte gevinstuttak.

En videre utvikling og implementering av per- sonellpolitiske tiltak innenfor rekruttering, kompe- tanse, likestilling, familie og HMS-arbeid har høy prioritet. En plan for strategisk kompetansestyring vil bli innført i Forsvaret. Dette er ment å skulle sikre en mer effektiv styring av kompetansepro- duksjonen og en bedre anvendelse av Forsvarets samlede personellressurser. En ny personellorga- nisasjon (Forsvarets personelltjeneste) underlagt Forsvarsstaben vil bli etablert som et viktig bidrag for å oppnå målsettingene på personellområdet og effektivisere ressursbruken.

I 2006 vil det bli iverksatt en ordning med en begrenset rekruttering til krigsskolene av perso- nell som har en sivil bachelor eller annen relevant utdanning og som ikke har gjennomført grunnleg- gende befalsutdanning. Dette vil gi Forsvaret økt tilfang av akademisk personell til militære stillin- ger.

Det vil bli innført et kompetansestyringssystem som ivaretar en målrettet produksjon rettet mot Forsvarets behov.

Forsvarets lønssystem skal gjennomgå i en helhetlig sammenheng. Forsvarssjefen har ansva- ret for evt. tiltak som krever forhandlingsløsninger med de ansattes organisasjoner, med sikte på å skape bedre kontroll over og forutsigbarhet i utvik- lingen av Forsvarets lønnsutgifter.

I 2004 besluttet Forsvaret å etablere Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk (NMP) for skadet personell, veteraner og pårørende med tilbud om langtidsoppfølging innenfor helse-, forsikrings- og trygdespørsmål. Poliklinikken skal være det sen- trale kontaktpunktet i Forsvaret for personell som har fått helseproblem etter tjeneste i Forsvaret, og tilbudet om helseoppfølging skal være åpent for personellet uavhengig av hvor lenge etter avsluttet tjeneste problemene oppstår. Poliklinikken samar- beider med sivile helseinstitusjoner ved oppfølgin- gen av personellet. Tilbudet ved NMP skal videre- utvikles, og kapasiteten ved klinikken må tilpasses etterspørselen etter hvert som tilbudet blir kjent og etterspurt. Det skal legges vekt på systematikk i oppfølgingen av personellet med mulighet til å etterprøve effekten av behandlingen.

I januar 2005 trådte forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av delta- kelse i internasjonale operasjoner mv., i kraft. For- skriften danner grunnlag for å yte økonomisk hjelp til personell som får psykiske belastningsskader som følge av tjenestegjøring i operasjoner i utlan- det. Regjeringen vil øke den samlede rammen fra 10 til 20 mill. kroner i 2006 for å dekke evt. erstat- ningsbeløp som innvilges på grunnlag av denne forskriften.

Kjønns- og likestillingsperspektivet

Det er en målsetting at kvinneandelen blant mili- tært personell i Forsvaret skal økes. I 2005 var andelen av kvinner som søkte befalsskolene, gjen- nomsnittlig 17 pst. Når kvinner fra 2006 blir innkalt til frivillig sesjon, forventes det at dette vil styrke rekrutteringen av kvinner. Det er et viktig sats- ningsområde å få flere kvinner til å velge Forsva- ret, både som vernepliktige, vervede, avdelingsbe- fal og yrkesoffiserer. Det er også viktig å rekrut- tere flere med innvandringsbakgrunn. Forsvaret

trenger flerkulturell kompetanse på alle nivå for å utvikle mangfoldet i organisasjonen.

Likestillingsloven stiller krav om planmessig arbeid med likestilling på alle samfunnsområder. For Forsvaret er det et viktig mål å få flere kvinner til organisasjonen, for at den skal preges av mangfold og likeverd. Innføring av ordningen med innkalling til frivillig sesjon for kvinner vil sende et tydelig signal til kvinner om at deres innsats er ønsket og forventet av Forsvaret. Undersøkelser tyder på at direkte innkalling vil føre til at flere kvinner vil møte til sesjon og på den måten får et bedre grunnlag for å vurdere de arbeids- og karrieremulighetene som finnes i Forsvaret. Det planlegges med at ca. 50 pst. av den kvinnelige delen av årskullet vil møte til sesjon, og at en vesentlig større andel av kvinner vil gjennomføre første-gangstjeneste og søke en befalsskoleutdanning etter at ordningen er innført enn hva tilfellet er i dag. Etablering av ordningen forutsetter både praktisk tilrettelegging og lovendring. Regjeringen vil om kort tid fremme en Odelstingsproposisjon om endring av vernepliktsloven. En omfattende informasjonsstrategi for å gjøre ordningen kjent, er også planlagt. Dette tiltaket er et strukturelt tiltak som forventes å gi en vesentlig effekt på likestillingen mellom kjønnene i organisasjonen på sikt. Forsvaret vil nøye følge effekten av tiltaket.

Reiseutgiftene i Forsvaret

Forsvarsdepartementet understreket i St.meld. nr. 29 (2004–2005) at reiseutgiftene var for høye, og nedsatte derfor en arbeidsgruppe som har laget egne retningslinjer for reisevirksomheten. Rapporten ble ferdigstilt primo september 2005, og retningslinjene vil bli lagt til grunn for reisevirksomheten f.o.m. 2006. Videre har forsvarssjefen besluttet å innføre tilnærmet reisestopp for å avhjelpe den anstrengte økonomiske situasjonen i Forsvaret i inneværende år grunnet merforbruket i 2004. For nøye å kunne følge utviklingen i reiseutgiftene, har Forsvaret innført måltall for reiser som rapporteres til Forsvarsdepartementet gjennom resultatkontrollrapporteringen. Forsvaret vil på bakgrunn av utviklingen i forbruket av reiser fortløpende vurdere behov for justering av tiltak, og behovet for nye tiltak.

Bruk av konsulenter

Alle typer konsulentoppdrag i Forsvarets militære organisasjon skal godkjennes av forsvarssjefen. Kapitleierne er pålagt å terminere oppdrag som ikke er strengt nødvendige. Det er foretatt en gjennomgang av konsulentoppdragsporteføljen. Gjen-

nomgangen munnet ut i en anbefaling om terminering av alle prosjekter som ikke var innenfor Forsvarsdepartementets retningslinjer for konsulenter. Dette arbeidet følges opp løpende.

Organisasjonskultur

Forsvaret skal i størst mulig grad gjenspeile utviklingen i samfunnet for øvrig og det stadig økende mangfoldet der. Forsvarets verdigrunnlag vies oppmerksomhet i all utdanning og tjeneste ved alle avdelinger og institusjoner i Forsvaret.

Forsvaret skal være en organisasjon preget av ansvarlighet, læringsevne og endringsvilje. Å utvikle organisasjonskulturen er vesentlig for å modernisere Forsvaret. Åpenhet og god kommunikasjon skal stå sentralt.

Ansvarlighet skal vises gjennom ledelse med tydelige mål og resultatkrav. Det må gjennomføres profesjonelle styringsdialoger der ansvar, myndighet og ressurser klargjøres. Etske konsekvensvurderinger skal være integrert i beslutningsprosessen. Ledere på ethvert nivå må være seg bevisst sin rolle som kulturbærere, slutte opp om beslutninger som er fattet og ha tilstrekkelig kompetanse og gode holdninger i arbeidsgiverrollen. Ledere skal vise vilje til å gjøre ansvar gjeldende på bakgrunn av oppnådde resultater i forhold til resultatkrav og styringsdialoger. Dette vil særlig bli vektlagt ved utvelgelse av personell til lederstillinger.

Forsvaret skal være en lærende organisasjon som aktivt bruker nyervervet kunnskap og erfaring som grunnlag for fortsatt endringsarbeid, beslutninger og handlingsplaner. Kompetanse skal erverves gjennom forskning og utvikling, evalueringer av arbeidsprosesser og ledere og ved samhandling med andre medarbeidere. Det skal legges til rette for at alle ser verdien av å tilegne seg kompetanse og dele den med andre. For at kunnskapen skal være til nytte, må ledere og medarbeidere være villige til å la kunnskapen være en avgjørende del av et hvert beslutningsgrunnlag. Forsvaret skal være villig til å ta risikoen med å prøve ut nye ideer slik at man ligger i forkant av utviklingen.

3.8 Eiendomsforvaltning og avhending

I den pågående omstillingen er det en klar målsetting å redusere Forsvarets driftsutgifter betydelig. Et viktig virkemiddel i denne sammenheng er avhending av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg (EBA). Forsvaret ligger så langt i omstillingen meget godt an ift. å nå målsettingen om EBA utrangering. I langtidsperioden 2005–2008 er det satt som mål å utrangere ytterligere 0,5 mill. kvm i

tillegg til de to mill. kvm som er utrangert i perioden 2002–2005. Forsvaret skal snarest mulig og senest innen utgangen av 2008 disponere et areal på maksimalt 3,5 mill. kvm. Nedtrekket i antall kvm vil bidra sterkt til å redusere fremtidige driftsutgifter. Dessuten skal husleieutgiften snarest mulig og senest innen 2008 reduseres med inntil 20 pst. sammenlignet med 2004-nivået.

Til grunn for avhendingen ligger kravet om maksimering av inntektene gjennom salg til markedspris. Dette innebærer fokus på god etterbruk i de områdene der Forsvaret selger seg ut gjennom en tett dialog med potensielle kunder og lokale myndigheter. I budsjettforslaget for 2006 er det lagt opp til et nettoresultat ved avhending av eiendom på 500 mill. kroner, hvilket er i underkant av 100 mill. kroner høyere enn i 2005-budsjettet.

Det forventes vesentlig lavere nettoresultat ved avhending av eiendom i de gjenværende årene i planperioden og i årene som følger. En vesentlig større andel av den gjenværende EBA-massen Forsvaret skal redusere med i perioden, vil bestå av objekter med store avhendingskostnader. Selv om målsettingen er å minimalisere disse kostnadene, vil krav ift. bl.a. opprydning og miljøvern bidra til å dimensjonere fremtidige utgifter.

Forsvarsbygg er en sentral bidragsyter til omleggingen av Forsvaret. Virksomheten skal bidra i realiseringen av målene for omleggingen og bidra til at Forsvaret samlet lykkes med omstillingen. Det vil kreves en signifikant effektivisering og rasjonalisering av Forsvarsbygg for å frigjøre ressurser i ønsket utstrekning.

Forsvarsbyggs hovedfokus skal fortsatt rettes mot å:

- effektivisere egen virksomhet med vekt på kostnadsreduksjoner overfor kunder i Forsvarets militære organisasjon for alle tjenester som ytes
- utvikle nye konsepter for eiendoms- og bygningsløsninger tilpasset et mindre stasjonært og mer fleksibelt forsvar, og gjennomføre prioriterte investeringer som er nødvendige for en rask og effektiv omlegging til ny struktur
- gjennomføre avhending av utrangert EBA så kostnadseffektivt som mulig for gjennom salgsinntekter fra avhendingen og reduserte driftskostnader, bidra til å sikre omstillingen og øke investeringstakten i prioriterte områder.

Det påhviler alle brukere av EBA et særskilt ansvar for å utrangere bygninger og anlegg som ikke lenger er nødvendige for å gjennomføre egen virksomhet.

I tilknytning til Stortingets behandling av Dokument nr. 3:7 (2004–2005) ble følgende forslag vedtatt:

«Stortinget trekker tilbake Forsvarsdepartementets fullmakt til å avhende fast eiendom ut av offentlig eie, jf. Stortingets vedtak XI 2. desember 2004 under behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2004–2005). Fullmakten gis til Kongen i statsråd.»

Nytt fullmaktsregime har fungert i nærmere et halvt år, fra begynnelsen av juni 2005. Det har i denne perioden vært fremsendt et tilstrekkelig antall saker til at man ser at nye rutiner knyttet til ivaretagelse av det offentliges og allmennhetens interesser fungerer etter sin hensikt. Antallet saker hvor kommuner kjøper eiendom direkte til takstverdi, har økt vesentlig og en ser også at koordineringen mot andre offentlige etater fungerer tilfredsstillende. Spesielt fremheves etablerte samarbeidsrutiner mot Direktoratet for naturforvaltning, som innebærer at ingen eiendommer legges ut for åpent salg eller selges direkte til kommune/fylkeskommune uten at eiendommens betydning for allmennhetens friluftsinnteresser er ivarettatt.

Riksrevisjonens kommentarer knyttet til enkelte formelle feil i forbindelse med salg av forsvarseiendom er fulgt meget nøye opp. Nødvendige organisasjonsmessige tilpasninger samt forbedring av regelverk og kvalitetssikringsrutiner er iverksatt slik at salg av forsvarseiendom nå skjer i henhold til formelle rammebetingelser. Forsvarsdepartementet vil følge opp slik at kvaliteten i salgsprosessen opprettholdes også over tid.

På bakgrunn av ovennevnte foreslår regjeringen at fullmakten til salg av eiendommer tilbakeføres til Forsvarsdepartementet.

3.9 Drift og vedlikehold

Utgifter til drift og vedlikehold i forsvarsgrenene vil bli fulgt nøye opp også i 2006. Det primære siktemål er å kunne omdisponere frigjorte ressurser til prioritert operativ virksomhet og materiellinvesteringer. Overskuddsmateriell som ikke blir omdisponert, skal utfases. Bruken av eiendom, bygg og anlegg (EBA) knyttet til lagring av ulike materiellkategorier skal gjennomgås slik at EBA-massen ytterligere tilpasses ny struktur og slik at målsettingen om areal- og kostnadsreduksjoner kan nås.

3.10 Investeringer

Stortinget ble ifm. fremleggelsen av St.prp. nr. 1 (2004–2005) orientert om Forsvarsdepartementets iverksettelse av et nytt konsept for fremskaffelse av materielle kapasiteter i forsvarssektoren, et konsept som bl.a. innebærer endringer i roller og ansvar innenfor investeringsvirksomheten. Et hovedsiktemål med konseptet er å sikre Forsvars-

departementet bedre strategisk styring, spesielt i de tidligere fasene av investeringsprosessene.

Investeringsvirksomheten i 2006 vil bli preget av videreføringen av tiltakene i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Samtidig er 2006 også et år som påvirkes av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), og de investeringsbeslutningene som ble fattet flere år tilbake. Det er forut for 2005 inngått en rekke kontrakter for å sikre leveranser til tidligere strukturmål.

Hovedutfordringen i 2006 er derfor å sørge for at investeringene blir rettet mot den strukturen som er beskrevet i langtidsplanen 2005–2008. Forsvarsdepartementet har satt i gang tiltak for å tilpasse porteføljen til de forutsetninger som legges til grunn i langtidsplanen for 2005–2008. De årlige investeringsplanene bygger opp under denne planen.

3.10.1 Materiellinvesteringer

Budsjettforslaget for 2006 innebærer en videre satsing på å etablere og modernisere strukturen. Budsjettforslaget til materiellinvesteringer er på 7,7 mrd. kroner (inkludert merverdiavgift (mva.)) som utgjør en realøkning på 1,9 pst. Forslaget viser en fortsatt satsing innenfor Sjøforsvaret, der fregattprosjektet er Forsvarets største enkeltinvestering. Stortinget besluttet i 2003 å anskaffe Skjold-klasse MTB-er, og kontrakten ble signert samme år. Dette prosjektet representerer den nest største omsetningen av investeringsmidler i 2006. Satsingen innenfor luftforsvarsstyrker videreføres med oppgradering av *Norwegian Advanced Surface to Air Missile System* (NASAMS), nye enhetshelikoptre og forskjellige prosjekter for kampflyvåpenet. Investeringer i hærstyrker omfatter bl.a. brukte Leopard-2 stridsvogner. De resterende investeringene i Hæren omfatter hovedsakelig videreføring av eksisterende prosjekter. Det er iverksatt arbeider for å utrede omfanget og evt. terminering av prosjektene 5026 Pansrede spesialkjøretøyer – brukt materiell og prosjekt 5036 Panserbekjempelsesvåpen – middels rekkevidde. Arbeidet er nødvendig ift. tilpasning av Forsvarets struktur slik denne fremkommer av langtidsplanen for 2005–2008. En felles satsing mot et nettverksbasert forsvar er representert bl.a. med store investeringer i Link-16.

Tabell 3.8 Hovedsatsinger – materiellinvesteringer

Prosjekt	
6088	Nye fregatter
6300	Skjold-klasse MTB
7660	Enhetshelikoptre til Forsvaret
6026	Nye sjømålsmissiler
5060	Brukte Leopard-2 A4
7611	NASAMS II
7102	Nye kortholdsmissiler og hjelmmontert sikte

De enkelte prosjektene er nærmere omtalt i del II, kapittel 1760.

3.10.2 Investeringer i bygninger og eiendommer

Bevilgningen til eiendoms-, bygg- og anleggsprosjekter (EBA-prosjekter) vil i hovedsak gå til å videreføre og ferdigstille igangsatte arbeider. De to største av de pågående prosjektene er Regionfelt Østlandet og ledelsesbygget på Akershus festning. I det fremlagte budsjettforslaget for 2006 er det satt av en ramme på 1,8 mrd. kroner (inkludert mva.) til investeringer, herav 1,2 mrd. kroner (inkludert mva.) til nasjonalfinansiert EBA.

Det er kun planlagt igangsatt noen få nye prosjekter med kostnadsramme under 100 mill. kroner (kategori 2). De nye prosjektene er knyttet til behov ifm. offentlige pålegg og innføring av nye materiellsystemer. I tillegg kommer etableringen av den permanente bygningen for Joint Warfare Center (JWC), hvor nasjonal andel (hovedsakelig mva.) overstiger 100 mill. kroner. Byggarbeidene forventes godkjent av NATO i løpet av 2005, med oppstart i 2006.

3.11 Program Golf

Program Golf består av flere prosjekter for å få etablert et felles integrert forvaltningssystem (FIF) i Forsvaret. Et viktig element er innføringen av et regnskapssystem for å kunne tilfredsstille økonomiregelverket i staten. Leveranseprosjekt 1 (LP 1) har gitt Forsvaret et nytt system for eksternregnskap. Med Leveranseprosjekt 2 (LP 2) vil Forsvaret innføre et system for internregnskap.

I budsjettproposisjonen for 2005 redegjorde regjeringen for at LP 2 ville bli lagt frem for Stortinget som et kategori 1-prosjekt for godkjenning, så snart de nødvendige beslutningsdokumenter er utarbeidet og har vært gjenstand for ekstern kvali-

Boks 3.1 Nye kampfly

Luftforsvarets F-16 jagerfly er nylig oppgradert, og er i dag et meget moderne kampfly. Flyenes begrensning ligger likevel i at hvert skrog har en endelig levetid som gjør at det i løpet av noen år må tas en beslutning om anskaffelse av et nytt kampfly til erstatning for F-16. I den forbindelse er det viktig å understreke at et moderne og høyverdig jagerfly utgjør en helt vesentlig del av inventaret i et moderne forsvar. Dette gjelder ikke bare dersom landet blir utsatt for et direkte angrep, men også i forbindelse med suverenitetshevdelse og krisehåndtering.

I en moderne konflikt vil luftoverlegenhet normalt være den faktor som mer enn noe annet bidrar til å avgjøre utfallet av kampene, også på bakken eller på havet. Luftoverlegenhetens betydning er blitt meget tydelig demonstrert i en rekke kriger og konflikter helt siden annen verdenskrig. Først når luftherredømmet har vært etablert har andre operasjoner blitt iverksatt, og da har avgjørelsen kommet meget raskt, uavhengig av styrkeforholdet på bakken. Et norsk forsvar uten et jagerflyvåpen som sammen med allierte fly kan bidra til å sikre luftoverlegenhet over egne områder vil være i så stor ubalanse at dette kraftig forringer verdien av andre materiellanskaffelser. Videre vil Norge uten kampfly ikke være i stand til å hevde sin nasjonale suverenitet eller drive selvstendig krisehåndtering i norsk luftrom og tilstøtende internasjonalt luftrom.

Luftrommet er en del av territoriet som er svært utsatt med tanke på utfordringer mot en stats suverenitet og forsøk på å sette den under politisk press i forbindelse med kriser. Dette skyldes at krenkelse av luftrommet med kampfly

er et meget tydelig signal om politisk og militær intensjon og styrke, samtidig som flyenes store hastighet og rekkevidde gjør at situasjonen om ønskelig raskt kan normaliseres etter en slik overflyging. Luftmakt er derfor et avgjørende og fleksibelt virkemiddel for gradert demonstrasjon av militærmakt i politisk øyemed. Evne til å hevde suverenitet i eget luftrom og kunne motsette seg slike krenkelser blir dermed tilsvarende viktig for en stat som ønsker å bevare sin politiske handlefrihet og sikre seg en evne til å motstå politisk press.

Hovedretningen for Forsvarets utvikling baserer seg på et fremtidig forsvar som er moderne, fleksibelt og oppgavebasert. Kampflyets egenskaper understøtter den sterke prioritering som legges på evnen til å raskt kunne løse hele spekteret av Forsvarets prioriterte oppgaver, både hjemme og ute. Norge må ha råderett over et sett med effektive militære kapasiteter som sikrer nødvendig nasjonalt handlingsrom i en krisesituasjon. Samtidig må vi kunne stille etterspurte kapasiteter til de fellesskapene vi er en del av.

Kampflyet som plattform innehar egenskaper som gjør det svært relevant i enhver forsvarsstruktur i overskuelig fremtid, og vil bidra til å gi Norge et troverdig forsvar som makter å løse de til enhver tid pålagte oppgaver.

En evt. fornyelse av kampflyflåten vil utgjøre en meget betydelig satsing for Forsvaret, også økonomisk. I denne sammenheng er det viktig å vurdere flere mulige løsninger for anskaffelser, drift og vedlikehold. Det vises til boks 9.1 i St. prp. nr. 42 (2003–2004). Se også omtale av nye kampfly under del II Budsjettforslag, kapittel 1760.

tetssikring. I St.meld. nr. 29 (2004–2005) om merforbruket på forsvarsbudsjettet i 2004, ble det redegjort for at Forsvaret, i første omgang, vil gjennomføre LP 2 i redusert omfang, som derved blir et kategori 2-prosjekt. Videre ble det redegjort for at LP 2 også ville inneholde løsninger for forsyninger og materiellregnskap.

På bakgrunn av en ny gjennomgang av helheten i programmet, er det behov for å vurdere innretningen på videreføringen av programmet, herunder også omfanget av LP 2. Forsvaret vil i tillegg vurdere å videreføre eksisterende IT-systemer for

å ivareta løsninger for forsyninger, vedlikehold og materiellregnskap, men i et meget redusert omfang ift. dagens 124 IT-systemer. Dette arbeidet vil i løpet av høsten 2005 og innen 31. desember 2005 konkludere med i hvor stor grad man bør videreføre arven, søke andre eksisterende løsninger i markedet, eller gå videre med SAP.

Det er videre viktig å fullføre innføringen av et nytt økonomisystem i Forsvaret. LP 2 vil nå bli konsentrert mot å innføre et internregnskapssystem som understøtter hele Forsvarets militære organisasjon. LP 2 vil også bidra til å ivareta anmerkning

ger i Dok. nr. 3:8 (2004–2005), Riksrevisjonens gjennomgang av Forsvarsdepartementets regnskap for 2004. Sammen med LP 1 vil LP 2 gjøre at Forsvarets militære organisasjon får et gjennomgående regnskapssystem i henhold til økonomiregelverket i staten. Etter innføringen av LP 2 skal Forsvaret ha etablert et fullstendig internregnskap med konsolidering, budsjettering og økonomioppfølging som legger grunnlaget for en effektiv vertikal styring og horisontal samhandel.

I budsjettproposisjonen for 2005 ble det redegjort for erfaringer med innføringen av LP 1. Forsvaret vil tillegge disse erfaringer betydelig vekt ved gjennomføringen av LP 2. Dette gjelder spesielt opplæring av personell, kvalitet på masterdata og grensesnittproblemer ved tilknytning til rand-systemer. Når det gjelder kompetanseoppbygging, skal det bl.a. utdannes lokale ekspertbrukere som vil få en dypere utdanning i løsningen (i LP 1 ble ikke ekspertbrukere benyttet). Disse skal delta i utviklingen, testingen, utdanning og innføringen av løsningen og vil på denne måten være en del av kompetanseutviklingen i Forsvaret. Ekspertbrukerne vil bli rekruttert på et tidlig stadium i prosjektet fra Forsvarets driftsenheter, og returnere til disse når løsningen innføres ved driftsenheten.

Etter at LP 1 ble innført fra 1. november 2003 har det for første gang vært mulig å foreta en avstemming mellom lønnsutbetalinger og regnskapet. Riksrevisjonen ser positivt på den utviklingen som nå finner sted omkring regnskapsføringen i Forsvaret. Det vil fortsatt ta tid før de gjennomførte og planlagte tiltakene for forbedringer sikrer gjennomgående systemunderstøttelse for tilfredsstillende av kravene til regnskapsførsel og økonomiforvaltning i regelverket for økonomistyring i staten fullt ut.

3.12 Ulike former for offentlig-private løsninger

For å oppnå økt fokus på strategiske områder, kvalitetsforbedring av kjernevirksomheten, større fleksibilitet og reelle kostnadsreduksjoner, vil Forsvaret aktivt benytte ulike former for løsningsmodeller som involverer privat virksomhet. Internt i forsvarsvarssektoren omtales dette som Offentlig privat partnerskap (OPP). I enkelte tilfeller vil slikt samarbeid også kunne omfatte andre deler av offentlig virksomhet. OPP er ett av flere sentrale virkemidler i den pågående moderniseringen av Forsvaret, og ikke et mål i seg selv. Samarbeid med, og leveranser fra, privat sektor er ikke nytt for Forsvaret. Forsvaret har alltid vært avhengig av samarbeid med og støtte fra det sivile samfunn, både i freds- og krisesituasjoner. Bruken av mili-

tære maktmidler er Forsvarets kjernevirksomhet. Den egne kompetansen og ressurser Forsvaret må ha i tilfelle krig eller krigslignende situasjoner, skal alltid sikres. Involvering av privat sektor i Forsvarets verdikjede krever et bevisst forhold til valg av leverandører. Forsvaret skal ikke sette bort virksomhet hvis operative eller sikkerhetsmessige hensyn vil komme svekket ut. Ingen private aktører tillates å utføre stridende funksjoner.

OPP i forsvarssektoren omfatter bortsetting, «*partnering*» og offentlig privat samarbeid. Bortsetting er prosessen med å overlate hele eller deler av en virksomhets funksjon(er) til en eller flere eksterne leverandører, som forpliktes til å levere avtalte ytelser tilbake. «Partnering» betegner ulike typer gjensidig forpliktende, langsiktige avtaler mellom to eller flere parter hvor integrerte samarbeidsformer ofte anvendes og hvor finansieringen i sin helhet eller i all hovedsak forestås av den offentlige part. Offentlig privat samarbeid er en samarbeidsform der privat leverandør finansierer størstedelen av en utbygging eller materielleveranse, og stiller sitt produkt til rådighet for det offentlige mot leie i et visst antall år.

Beslutninger om iverksetting av ulike former for offentlig-private løsninger skal baseres på grundige vurderinger, der alle relevante forhold belyses, herunder samfunnsøkonomiske hensyn. Hensikten med forslaget om innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift for alle ordinære forvaltningsorganer i statsforvaltningen, (jf. St.prp. nr. 1 (2005–2006) Gul bok) er å sikre en nøytral vurdering mellom egenproduksjon og kjøp av varer og tjenester. Endringen vil bidra til at beslutninger i større grad baseres på priser som avspeiler samfunnsøkonomiske kostnader. Dette kan bidra til mer effektiv ressursbruk også i forsvarssektoren. Ulike former for offentlig-private løsninger skal være totaløkonomisk fordelaktig. I tillegg skal faktorer som evne til fokus på kjernevirksomhet, kvalitet, fleksibilitet, tilgang på nødvendig kompetanse og operative hensyn vektlegges.

Ulike former for OPP-løsninger som strategisk virkemiddel, vil være et viktig bidrag i den moderniseringsprosess som skal stå i fokus for Forsvaret i perioden 2005–2008. Bl.a. ved å muliggjøre en omprioritering av ressurser fra støttevirksomhet til høyere prioritert virksomhet vil slike løsninger bidra betydelig i omleggingen av Forsvaret. Det er i den forbindelse viktig at Forsvaret, når det er formålstjenlig, benytter næringslivet både nasjonalt og internasjonalt til å levere varer og tjenester. Det er igangsatt en rekke vurderinger av OPP i Forsvarets logistikkorganisasjon. Påkrevde vurderinger tar nødvendigvis tid, men flere prosjekter er slutt-

ført. Arbeidet med andre prosjekter vil bli videreført. Forsvarets militære organisasjon har også kontrahert flere kystvaktfartøyer fra sivile leverandører. Forsvaret vil arbeide videre med andre prosesser med sikte på iverksetting av ulike former for offentlig-private løsninger.

3.13 Forskning og utvikling

Forskning og utvikling (FoU) er en integrert del av omstillingsarbeidet i Forsvaret. Gjennom FoU frembringes det grunnleggende innsikt i og kunnskaper om den vitenskapelige og teknologiske basis for utvikling av Forsvaret. Utvikling eller modifisering av teknologi for militære formål, samspillet med utvikling av konsepter og doktriner, og medvirkning i eksperimentering under øvelser og operasjoner er områder hvor FoU står sentralt. Hensikten er å sikre at Forsvaret over tid har best mulige kapabiliteter innenfor de budsjetttrammer som blir stilt til rådighet. FoU-miljøer skal konsentrere sin virksomhet på områder hvor bruk av ekstern kompetanse ikke er hensiktsmessig. Samarbeid med utenlandske eller andre eksterne fagmiljøer skal videreutvikles og styrkes på områder der dette er formålstjenlig. Forsvarets egne miljøer skal drive sin virksomhet på en kostnadseffektiv måte.

En stor andel av FoU i Forsvaret ligger innenfor investeringskapitlet, enten som egne poster eller som utvikling som er en integrert del av investeringsprosjekter. Forsvarsdepartementet yter dessuten midler til forskning og utvikling som ikke er materiellrettet. Formålet med dette er bl.a. å bidra til relevant kompetanseoppbygging i Norge, samt til øket kunnskap og innsikt i de sikkerhetspolitiske utfordringer og problemstillinger Norge står overfor. Som en konsekvens av målsettingen i gjeldende langtidsplan om å bruke mindre ressurser på FoU i langtidsperioden 2005–2008, vil basisbevilgningen til Forsvarets forskningsinstitutt være 5 mill. kroner lavere i 2006 enn i 2005.

3.14 Miljøvern

Forsvaret skal kontinuerlig forbedre sin innsats på miljøvernområdet. Miljøledelse, slik det beskrives i Forsvarets miljøhandlingsplan, skal videreutvikles og bidra til å gjøre miljøhensyn til en integrert del av alle plan- og beslutningsprosesser. Årlig miljøredegjørelse skal utarbeides, og system for miljørevisjon skal etableres.

Forsvaret skal ha oversikt og kontroll med virksomhet, herunder innsatsfaktorer og produkter, som vil eller kan skade miljøet på kort eller lang sikt. Forsvaret skal ha miljøinformasjon som er

relevant i forhold til eget ansvarsområde og funksjoner, og gjøre denne allment tilgjengelig. Forsvarets miljøhandlingsplan legges til grunn for miljøvernarbeidet i 2006. Spesielle innsatsområder er:

- Miljø- og kulturminnevern skal reflekteres i organisasjon, kompetanse og holdninger ved planlegging og gjennomføring av militær aktivitet og operasjoner i Norge så vel som i utlandet. Forsvaret skal ha oversikt over miljøkonsekvenser ved operativ virksomhet ved operasjoner i utlandet og ved øvingsvirksomheten, herunder utenlandske enheters bruk av skyte- og øvingsfelt i Norge.
- Forsvaret skal iverksette tiltak for å kartlegge og redusere bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, og må arbeide målrettet for å utfase prioriterte kjemikalier i takt med nasjonale målsettinger.
- Utslipp av klimagasser og NOX skal søkes redusert gjennom bruk av miljøteknologi ved anskaffelser og oppdateringer. Forbruk av ozonreducerende stoffer skal opphøre iht. nasjonale mål.
- Miljøhensyn skal inngå som en viktig planleggingsfaktor ved alle anskaffelser til Forsvaret, herunder eiendom, bygg og anlegg. Det skal være synlig og utvilsomt at Forsvaret, så langt som mulig, velger miljømessige og energieffektive løsninger.
- Det må etableres et helhetlig miljøforvaltnings-system for Forsvarets skyte- og øvingsfelt og annen eiendom, herunder undersøkelser, overvåking og forebyggende og avbøtende tiltak relatert til forurenset grunn og biologisk mangfold.

3.15 Komparativ analyse av det danske og norske forsvar

Forsvarsdepartementet offentliggjorde våren 2005 en komparativ analyse av det danske og det norske forsvar. Hovedmålet med analysen var å innhente erfaringer og informasjon, og belyse problemstillinger som kan være viktige i det videre langtidsplanarbeidet. Rapporten underbygger på sentrale områder viktigheten av at de vedtatte effektiviserings- og moderniseringsgrepene som nå gjennomføres i Forsvaret, må videreføres med full tyngde. Dette gjelder ikke minst på drifts- og personelloområdet.

Det er imidlertid en kompleks oppgave å sammenlikne to lands forsvar. Til tross for likheter eksisterer det en rekke grunnleggende forskjeller mellom de to landene og de overordnede rammene for forsvarets virksomhet. Dette illustreres bl.a. av forhold som geografi og innretning og prioritering

av forsvarssektorens oppgaver, men også i tilknytning til organisasjon, struktur og kapasiteter. Norge har spesielle utfordringer i Nordområdene og særlige forpliktelser knyttet til store havområder hvor Norge har forvaltningsansvar. Dette reflekteres i måten vi organiserer og innretter Forsvaret på. Danmark har gjennom fjorårets forsvarsforlik, avvirket eller kraftig redusert deler av sine operative kapasiteter, som ubåter og bakkebasert luftvern. Danmark har også et betydelig større innslag av fast tjenestegjørende befal og vervede, og legger for fremtiden opp til en begrenset førstegangstjeneste på 3–4 måneder for en liten andel av de mannlige årskull. Og mens de nye norske fregattene og de danske patruljeskip tilsynelatende er

sammenliknbare, dreier det seg om fartøyer med viktige forskjeller knyttet til bl.a. kapasitet.

Blant annet forhold av typen nevnt ovenfor gjør det vanskelig å trekke allmenngyldige og entydige konklusjoner knyttet til et sammenlignbart totalbilde av det danske og norske forsvar. Analysen har imidlertid bidratt til å identifisere flere konkrete områder og forhold som egner seg for oppfølging med tanke på forbedringer som en integrert del av det videre langtidsplanarbeidet, bl.a. med sikte på å oppnå en enda mer kosteffektiv drift og dermed sørge for at det skapes mer forsvar for pengene gjennom en økt prioritering av operativ evne. Dette er også hovedmålsettingen i den pågående moderniseringen av det norske forsvaret.

4 Rapport for virksomheten i 2004

4.1 Innledning

Forsvaret har siden medio 2001 gjennomført en omfattende omlegging, med det hovedformål å styrke Forsvarets operative evne. Det skal etableres et Forsvar som er bedre i stand til å reagere raskt med relevante kapasiteter for å håndtere et bredt oppgavespekter både nasjonalt og internasjonalt. Forsvaret skal raskt kunne settes inn der behovet oppstår, enten oppgavene skal løses hjemme eller ute, alene eller sammen med andre. Dette gir handlefrihet og fleksibilitet til å kunne håndtere et mer sammensatt trussel- og risikobilde.

2004 var det tredje året i omleggingsperioden 2002–2005. Omleggingen har i 2004 vært vellykket og i hovedtrekk gått etter planen. Gjennom omleggingen har Forsvaret i stor grad lykkes med å dreie ressursinnsats fra drift til investering, og fra støttevirksomhet til operativ virksomhet. Dette har vært avgjørende for å kunne styrke Forsvarets operative evne. Resultatet er forbedret stridsevne og kampkraft. Norges evne til å delta med høyt etterspurte og kompetente kapasiteter nasjonalt og internasjonalt er vesentlig forbedret. Evnen til å samvirke og operere med styrker fra andre land i henhold til definerte krav til reaksjonstid og anvendelighet, hjemme og ute, er forbedret for alle forsvarsgrenene.

Ved siden av å utvikle den operative strukturen, skal Forsvaret innen utgangen av 2005 ha spart minimum 2 mrd. kroner på drift sammenlignet med et alternativ basert på videreføring av 2000-nivået uten omlegging. Gjennom driftsinnsparende tiltak frigjøres ressurser som omdisponeres til prioriterte områder som øvelser og annen operativ virksomhet, samt investeringer.

Videre skal Forsvaret innen utgangen av 2005 ha redusert bemanningen med minimum 5 000 årsverk, eller ca. 24 pst. i forhold til september 2000. Ved utgangen av 2004 var bemanningen i forsvarssektoren redusert med 4 242 årsverk.

Utrangering av eiendom, bygg og anlegg går som planlagt. Forsvaret hadde ved utgangen av 2004 redusert antall kvm i bruk med 1,74 mill. kvm.

Beløpet som er brukt på investeringer i forsvarssektoren, har økt fra 6,4 mrd. kroner i 2000 til 9,4 mrd. kroner i 2004. Også i 2005 prioriteres betydelige midler til materiellinvesteringer.

Forsvaret har gjennomført en betydelig omlegging av sin virksomhet, og viktig moderniseringsaktivitet er blitt gjennomført. På denne bakgrunn fremmet regjeringen en ny langtidsplan i mars 2004. Bakgrunnen var behovet for en ytterligere styrking av Forsvarets operative evne og effektivisering av logistikk- og støttevirksomheten. Stortinget vedtok i juni 2004, ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), nye føringer for moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005–2008. Disse hadde innflytelse på virksomheten allerede fra siste halvår 2004 og er styrende for virksomheten fra og med 2005.

Det er to hovedårsaker til at omleggingen må videreføres. Den første og viktigste er at strategiske rammer og utviklingstrekk, som påvirker innretningen av Forsvaret, er i stadig utvikling og endring. Den andre hovedårsaken er økonomiske forhold, som først og fremst påvirker Forsvarets størrelse og de strategier og prioriteringer som er nødvendige for å skape et moderne og fleksibelt Forsvar.

Forsvarssektoren hadde i 2004 et uhjemlet brutto merforbruk på 1156,3 mill. kroner. Netto merforbruk var på 941 mill. kroner. At et slikt merforbruk først ble identifisert etter avslutningen av regnskapsåret, er ikke tilfredsstillende. Det alt vesentlige av merforbruket oppstod innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon og Hæren. Innenfor disse kapitlene var ikke personelldatabasen for egne ansatte korrekt, noe som medførte feilposteringer av lønn. I tillegg var det for mange personer med bestiller- og attestasjonsfullmakter. Dette, kombinert med mangelfull registrering/avklaring av faktiske bestillinger, og om disse var innenfor eller i tillegg til inngåtte leveranseavtaler, bidro til merforbruket. Manglende oversikt medførte at prognosene for årsresultatet ble feil, og hadde store og uakseptable avvik sammenlignet med faktisk resultat.

Årsakene til overskridelsene er sammensatte. Kostnadsbildet knyttet til leveranser fra Forsvarets logistikkorganisasjon, særlig knyttet til kunder i

Hæren, var basert på urealistiske forutsetninger. Videre var det for lite fokus på kundedialog i budsjetteringssammenheng. Et større fokus på og oppfølging av forpliktelsene gjennom året, ville økt muligheten for å endre kursen på et tidligere stadium og dermed forhindre merforbruket. Manglende bruk av tilgjengelig verktøy for å lage prognoser hos så vel leverandør som kunde, har bidratt sterkt til den situasjonen som oppstod.

Samtidig stod organisasjonen i 2004 overfor en del spesielle utfordringer. Forsvarets militære organisasjon hadde, fordi 2004 var det første hele driftsåret med det nye lønns- og regnskaps-systemet i bruk, et sterkt fokus på etablering og drift av Forsvarets regnskapsadministrasjon (FRA) og Forsvarets lønnsadministrasjon (FLA), samt det nye lønns- og regnskapsystemet. Dette var nødvendig for å sikre en effektiv etablering av den nye regnskaps- og lønnsorganisasjonen.

I 2004 ble det dessuten gjennomført en rekke tiltak for å rette opp forhold som var blitt påpekt av Riksrevisjonen ifm. avleggelsen av statsregnskapet for 2003. Riksrevisjonen konstaterte en rekke forbedringer fra 2003-regnskapet til 2004-regnskapet for Forsvarets militære organisasjon, blant annet konkrete forbedringer innenfor områdene ubetalte forfalte regninger og inkassosaker. Det ble også ryddet opp i balanseposter, og Forsvarets logistikkorganisasjon har etablert visitasjonsprotokoller og gjennomført materiellopptellinger.

Forsvarssjefen etablerte høsten 2004 Prosjekt regnskap 2004 for å redusere antall feil i personell- og organisasjonsdata. Dette resulterte i at antall feilbelastninger gikk betydelig ned gjennom hele 2004 på grunn av bedret datakvalitet og reduksjon av sporbarhetsproblemer.

Videre ble det for første gang i 2004 foretatt en helhetlig avstemming av regnskapet, og jevnlig avstemming mellom regnskaps- og lønnsmodulene i Forsvarets regnskaps- og lønnsystem. Dette hadde aldri tidligere vært gjennomført, og ble muliggjort av det nye lønns- og regnskapsystemet.

Forsvarssjefen har i løpet av 2004 utarbeidet nye retningslinjer for regnskapsføring av horisontal samhandel, som skal bidra til mer enhetlig regnskapsføring og bedre etterlevelse av gjeldende regelverk. Innføringen har bidratt til en bedring i forhold til regnskapsføringen og kvaliteten på regnskapsdata.

Mange av utfordringene Forsvaret står overfor – som kvalitet på stamdata, avstemming av lønnsregnskapet, kompetanseheving og budsjettstyring – representerer områder hvor oppfølging av tiltak pågår, men krever tid. Først med det nye lønns- og regnskapsystemet er det blitt mulig å avdekke vesentlige feil og mangler som tidligere lå skjult.

Samtidig viste budsjettoverskridelsene at det var gjort for mange feil i ulike deler av Forsvarets militære organisasjon og at prosessene og bruk av verktøy ikke har vært godt nok fokusert i deler av organisasjonen. En rekke tiltak er derfor satt i verk for å forbedre situasjonen i 2005.

4.2 Budsjettutvikling

Ved Stortingets sluttsaldering («Blå bok») var budsjettets utgiftsramme i 2004 på 29 216 mill. kroner. Endringer gjennom året gjorde at budsjettet bevilgningsmessig økte til 29 465 mill. kroner ved årets slutt, dvs. en økning på 249 mill. kroner. Bevilgningsmessige endringer er vist i detalj i tabellen nedenfor.

I tillegg til nevnte bevilgningsendringer hadde Forsvaret til disposisjon overførte midler fra 2003 på 404,8 mill. kroner.

Forsvarssektoren hadde som nevnt i 2004 et uhjemlet merforbruk på 1156,3 mill. kroner. Det uhjemlede merforbruket fremkommer ved at alle merinntekter, 635 mill. kroner, trekkes fra brutto merforbruk til delvis dekning av dette, jf. romertallsvedtak I Merinntektsfullmakter i saldert budsjett for 2004. Videre var det et mindreforbruk på til sammen 287 mill. kroner som er overført til 2005. Det vises for øvrig til St.meld. nr. 29 (2004–2005) og Revidert nasjonalbudsjett 2005.

Tabell 4.1 Bevilgningsmessige endringer

			(i 1000 kr)
+/-	Innstilling	Proposisjon (2003–2004) eller (2004–2005)	Sum
-	Budsjett-innst. S. nr. 1 (2003–2004)	St.prp. nr. 1 (2003–2004) Statsbudsjettet medregnet folketrygden – generelt rammekutt.	-20 227
+	Innst. S. nr. 235 (2003–2004)	St.prp. nr. 73 (2003–2004) Om endringer i Regulativ for tillegg o.a. til utskrivne vernepliktige mannskap («sol-datproposisjonen»).	23 433
-	Innst. S. nr. 250 (2003–2004)	St.prp. nr. 63 (2003–2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004. Forsvarsdepartementets andel av innsparringsfullmakt gitt av Stortinget til Finansdepartementet.	-15 819
-	Innst. S. nr. 60 (2004–2005)	St.prp. nr. 21 (2004–2005) Om endringer i løyvingar mv. i forsvarsbudsjettet for 2004 – omgruppering.	-52 036
		Kompensasjonen til statlige virksomheter som følge av innføring av el-avgift (R-8/2004).	22 000
		Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet.	292 399
=	Rammeøkning		249 750

4.3 Forsvarsdepartementet

Forsvarsdepartementet fulgte i 2004 opp den omfattende og nødvendige omleggingen som Forsvaret er i gang med. Å videreføre det pågående omstillingsarbeidet, og å sikre nye vedtak som ytterligere bidrar til et gripbart Forsvar i tråd med nasjonale og internasjonale behov, utgjorde en viktig ramme for Forsvarsdepartementets virksomhet.

Mye av arbeidet knyttet til fremleggelsen av Forsvarets langtidsproposisjon for perioden 2005–2008, ble gjennomført i 2004. Med denne langtidsproposisjonen har Forsvarsdepartementet foreslått en innretting av Forsvaret i tråd med endringene i internasjonale rammebetingelser, sikkerhetspolitiske utfordringer, og utviklingen av NATO som relevant allianse.

Utvidelsene av NATO iht. vedtakene på Praha-toppmøtet i november 2002, har krevd oppfølging fra departementet både i NATO og bilateralt. Forsvarsdepartementet vektla i 2004 også å videreutvikle Partnerskap for fred (PfP)-samarbeidet rettet mot ikke-medlemsland i NATO som søker tettere samarbeid med alliansen, herunder Sverige og Finland. I 2004 ble det videre lagt vekt på å ivareta norske interesser ift. utviklingen av EUs sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP), herunder norske styrkebidrag til EU og assosiert medlemskap i European Defence Agency.

Det bilaterale militære samarbeidet med Russland, ivaretagelse av norske interesser på rustningskontrollområdet, samt videreutvikling av alliert politikk knyttet til internasjonal terrorisme og asymmetriske utfordringer, var i 2004 prioriterte arbeidsoppgaver.

Forsvarsdepartementet videreførte i 2004 utviklingen av et krisestyringsregime for håndtering av kriser på politisk og militærstrategisk nivå. Dette innebar etablering av et monitoreringsregime og en effektiv krisestyringsorganisasjon. Det medførte også behov for avklaring av grensesnitt mot en rekke eksterne aktører, også på departementsnivå.

Forsvarsdepartementet har iverksatt et nytt konsept for investeringsstyring. Det er særlig lagt vekt på å styrke helhetlig og strategisk styring både med hensyn til nyanskaffelser og erstatning av vedtatte kapasiteter. Arbeidet med detaljert avklaring av roller og ansvar, oppdatering av Forsvarets prosjektstyringsrutiner (PRINSIX) samt verktøy for porteføljestyling, har fortsatt i 2005.

Forsvarsdepartementet begynte i 2004 en utprøving av et nytt internt styringssystem, nødvendiggjort av at Forsvarsdepartementet har fått utvidet sitt ansvarsområde og er blitt styrket med forsvarssjefens strategiske element og militær kompetanse. Forsvarssjefen er fortsatt etatssjef for Forsvarets militære organisasjon, samtidig som

han ivaretar en rådgiverrolle i det integrerte Forsvarsdepartementet.

4.4 Likestillings situasjonen i Forsvarsdepartementet

Forsvarssjefen og hans strategiske planleggingsfunksjoner ble integrert i Forsvarsdepartementet 1. august 2003. Dette innebar at tilnærmet 100 offiserer ble innbeordret til Forsvarsdepartementet, derav fem kvinnelige offiserer. Pr. 31. desember 2004 arbeidet det 214 menn og 86 kvinner i Forsvarsdepartementet.

Integreringen bidro til en skjev kjønnsfordelingen i Forsvarsdepartementet med en andel kvinner på kun 29 pst. På sivil side utgjør kvinneandelen for tiden 41,4 pst. Den skjeve kjønnsfordelingen i Forsvarsdepartementet viser seg også på topp- og mellomledernivå. På saksbehandlersiden er det en overvekt av kvinnelige førstekonsulenter (68 pst.), mens det på seniorrådgivernivå er flest menn (62,5 pst.). På rådgivernivå er det en liten overvekt av kvinner (54 pst.).

Hvert år utarbeider Forsvarsdepartementet interne lønns- og personalstatistikker. Disse gir en oversikt over likheter og forskjeller mellom menn og kvinner i forhold til bl.a. stillingskategori og lønn. Etter blant annet føringer fra sentralt inngåtte avtaler, vil Forsvarsdepartementet ved lokale lønnsforhandlinger søke å fremme likestilling i forhold til lønn og stillingskategori mellom kvinner og menn.

Likestillingsutfordringene vektlegges i Forsvarsdepartementets personalpolitiske retningslinjer.

Forsvarsdepartementet tilstreber å innkalle kvinner til intervju ved ansettelser. I 2003/2004 var 43 pst. av intervjukandidatene kvinner, og det ble ansatt fire kvinner ifm. sju nytilsetninger. Tallene for 2004/2005 viser at 70 pst. av intervjukandidatene var kvinner, og at Forsvarsdepartementet ansatte fem kvinner ifm. seks nytilsetninger.

Likestillingsarbeidet skal inngå som en naturlig del av, og integreres i, den daglige virksomheten i Forsvarsdepartementet. I 2002 vedtok regjeringen at det innen 1. juli 2006 skal være minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger i statlig sektor. Forsvarsdepartementet ser det som vanskelig å nå denne målsettingen innen fristen, men Forsvarsdepartementet skal ved hver nyansettelse av topp-/mellomleder påse at det er kvinner med i rekrutteringsgrunnlaget. Alle ledere med personalansvar skal ivareta likestillingsaspektet ved nyrekruttering og interne ansettelser. Det skal særlig arbeides med å rekruttere flere kvinner på områder der kvinneandelen er lav.

Målet for militært ansatte kvinner i Forsvarsdepartementet er minimum 7 pst. i løpet av 2005. Dette samsvarer med måltallet for Forsvarets militære organisasjon. Andelen kvinner i militære stillinger i Forsvarsdepartementet var 5 pst. i 2004.

4.5 Struktur og organisasjon

Forsvarsgrenene og Heimevernet ble i 2004 omorganisert videre i tråd med vedtatt omstilling av Forsvaret. Forsvarets styrkestruktur bygges opp med kapasiteter og personell som vil kunne løse oppgaver både hjemme og ute, slik at de vil gi gjensidig forsterkende effekter i løsningen av de ulike oppgavene.

Fra og med 1. januar 2004 ble ledelsen av Hæren omorganisert ved innføring av tre styringslinjer. Sjef Hærens styrker (HSTY) med ansvar for å gjennomføre utdanning og leveranse av operative kapasiteter, sjef Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK) med ansvar for utvikling av nye konsepter og doktriner og sjef Hærens jegerkommando (HJK) med ansvar for produksjon av spesialstyrkekapasitet for forsvarssjefen.

I april var oppdateringen av Hauk-klasse MTB fullført, og to minerydderfartøy ble faset ut i løpet av året.

Utdanningen ved Befalsskolen for Sjøforsvaret ble lagt om og baseres nå på et konsept med opplæring om bord på seilskutene Statsraad Lehmkühl og Christian Radich, tilpasset Sjøforsvarets behov. Sjøforsvaret og Luftforsvaret har fulgt opp Stortingets vedtak gjennom iverksettelse av interne prosesser. Heimevernet har i 2004 gjennomført planlegging av kvalitetsreformen. Den nye strukturen med 13 HV-distrikter og et revitalisert og bedre tilpasset Sjøheimevern ble vedtatt i juni 2004.

4.6 Virksomhetsområder

4.6.1 Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

Arbeidet med videreutviklingen av FLO pågikk gjennom hele 2004. En prosessbasert internstruktur, i utgangspunktet basert på en struktur med fire divisjoner, ble opprettet 1. januar 2004 som følge av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 93 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 12 (2003–2004).

Arbeidsgruppe omstilling/FLO ble etablert sommeren 2004 og startet opp arbeidet med å reorganisere den driftsrelaterte virksomheten i FLO i en enda mer prosessbasert modell med utgangspunkt i prosessene systemstyring, vedlikehold og forsyning samt IKT. Modellen innebar bl.a. at divisjonsledelsenivået, samt produksjons- og

resultatenhet (PRE)-nivået skulle legges ned, og mest mulig av den utførende virksomheten desentralisert til de områder der de operative enheter driver sin virksomhet. Regjeringen informerte Stortinget om dette i St.prp. nr. 1 (2004–2005).

I Budsjett-innst. S. nr. 7 (2004–2005) viste Stortinget til at fastsettelse av vedtatt organisasjonsstruktur, innenfor de rammer og effektiviseringskrav Stortinget har gitt, er delegert. På denne bakgrunn ble det gjennomført lokale forhandlinger og drøftinger vedrørende ny organisasjonsstruktur i FLO i tråd med kravene i hovedavtalene.

4.6.2 Program Golf

Program Golf er Forsvarets felles satsning på nytt styringssystem for økonomi, personell og logistikk, og er således et viktig omstillingsverktøy for å nå målene for moderniseringen av Forsvaret iht. Stortingets vedtak. Dette innebærer at Forsvarets militære organisasjon (FMO) får felles prosesser på tvers av alle forsvarsgrener og avdelinger, understøttet av en felles IT-løsning, hvilket bl.a. vil bidra til at FMO vil tilfredsstillere kravene i statens økonomiregelverk. Program Golf er inndelt i leveranseprosjekter for å redusere omfanget på de enkelte prosjekter og derigjennom redusere risikoen knyttet til gjennomføringen.

Program Golf hadde i 2004 fokus på å forbedre grunnlagsdata knyttet til det nye lønns- og regnskapssystemet, som ble innført med Leveranseprosjekt 1 (LP 1). Stamdata knyttet til personell og organisasjon var i en innledende fase mangelfulle, og medførte feilutbetalinger av lønn og forsinket betaling av fakturaer. I tillegg ble det startet opp et arbeid for å se på mulige forbedringer av LP 1-løsningen. Arbeidet er avsluttet, og Program Golf vil i 2005 gjennomføre enkelte endringer i lønns- og regnskapssystemet, som f.eks. å rette opp feil knyttet til utbetaling av lønn til personer på overenskomst.

Riksrevisjonens antegnelser til statsregnskapet for 2003 påpekte at regnskapsføring av horisontal samhandel (HS) mellom Forsvarets enheter ble praktisert ulikt, bl.a. med ulik praksis i forsvarsgrene. For å bedre situasjonen innførte Forsvarssjefen nye midlertidige faktureringsrutiner og en datavarehusløsning for HS i Forsvaret. Elektronisk fakturering av HS ble innført 24. januar 2005. Datavarehusløsningen gjør det mulig for Forsvarets logistikkorganisasjon å hente ut et fakturagrunnlag fra de eksisterende forsynings- og vedlikeholdssystemene, og dermed lettere kunne fakturere sine kunder korrekt.

Innføringen av et nytt system for ledelse og styring er et ledd i å forbedre styringen med FMOs

bruk av ressurser. Systemet gjør det mulig å trekke ut relevant informasjon fra de forskjellige forvaltningssystemene, og derved gi ytterligere forbedret beslutningsgrunnlag for FMO og Forsvarsdepartementet.

Program Golf overtok i 2004 ansvaret for drift av alle eksisterende IT-systemer innenfor forvaltning. I tillegg til systemet for lønn og regnskap, som ble innført med LP 1, omfatter dette ca. 120 gamle IT-systemer. Mange av disse planlegges avvirket ved gjennomføring av senere leveranseprosjekter.

Det ble gjennomført et forprosjekt for et Leveranseprosjekt 2 (LP 2) for å beskrive omfanget av en IT-løsning som er tilpasset Forsvarets behov. Dette er brukt som underlag ved utarbeidelsen av beslutningsdokumentasjon for et LP 2. Videre fremdrift for dette leveranseprosjektet er beskrevet i del II Budsjettforslag.

Program Golf forbrukte i 2004 totalt 497,6 mill. kroner fordelt på 240,9 mill. kroner til gjennomføringskostnader og 256,7 mill. kroner til investeringer. De største enkeltpostene under gjennomføringskostnader var drift av programorganisasjonen, Forprosjekt 2 og drift av LP 1-løsningen. På investeringssiden var de største postene sluttbetaling for LP 1 og Forprosjekt 2.

4.6.3 Utdanning

Kompetanseutvikling og innføring av akademiske grader

I 2004 var antall elever på grunnleggende befalsutdanning, samt grunnleggende og videregående offisersutdanning, i tråd med målsettingene, og som en følge av strukturens reduserte omfang, lavere enn forutgående år. Krigsskolene fortsetter omleggingen til en tre-årig profesjonsutdanning, som vil oppfylle de formelle kravene til en bachelorgrad. Denne omleggingen forventes ferdigstilt i løpet av 2005.

Stortinget vedtok 10. juni 2004 at Forsvaret, ved Forsvarets skolesenter (FSS), skal opprette et masterstudium som videregående offisersutdanning. I samarbeid med FSS, Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), forberedte Forsvarsdepartementet en søknad om delvis innlemning under universitets- og høyskoleloven, akkreditering av FSS som høyskole, og akkreditering av en erfaringsbasert 120 studiepoengs mastergrad i militære studier. Utdanningen vil bestå av et ett-årig stabsstudium, og en ett-årig påbygning til mastergrad. På sikt skal en mastergrad i militære studier kunne baseres på en tre-årig bachelorgrad fra

krigsskolene. FSS starter mastergradsutdanningen fra høstsemesteret 2005, og Forsvarsdepartementet vil fortsette arbeidet med å få utdanningen godkjent.

Arbeidet med å sikre kvalitet i utdanningstilbudet er en kontinuerlig prosess. I tillegg til allerede standardiserte prosedyrer for kvalitetssikring, er flere prosedyrer planlagt iverksatt i forbindelse med mastergradsutdanningen. Evalueringsprosedyrene er planlagt beskrevet både i en årsrapport og en kvalitetshåndbok for FSS, og utarbeidelsen av disse vil foregå i samarbeid med NOKUT. Prosedyrene vil etableres med utgangspunkt i internasjonale og nasjonale standarder for kvalitetsstyring.

Forsvaret besluttet i 2003 å gjennomføre pilotprosjektet «Felles opptak og seleksjon (FOS)», der befalsskolene i Forsvaret gjennomførte felles opptak og utvelgelse av befalsaspiranter på Kjevik. Forsvarets ingeniørhøgskole, Forsvarets tekniske befalsskole, Forsvarets militærpolitiskole, Hærens befalsskole og Luftforsvarets befalsskole er med i dette nasjonale fellesopptaket. Fra neste år legges det opp til at også Befalsskolen for Sjøforsvaret inntas i ordningen. Modellen skal øke kvaliteten på lederutvelgelsen, og gjøre den mer effektiv og fleksibel, samt bidra til kostnadsbesparelser. Erfaringene fra 2004 er gode, og modellen ligger også til grunn for felles opptak til krigsskolene i 2005.

Voksenopplæringen (VO)

I 2004 ble det totale volumet av VO redusert, og antall underviste timer og avlagte eksamener var færre enn tidligere. Allmennfaglig utdanning ble redusert med ca. 50 pst. Imidlertid har antall elever innen området allmennfaglig utdanning økt fra 3 782 elever i 2003 til 5 272 i 2004. VO gir dermed tilbud om økt sivil kompetanse for videre utdanning og fremtidig arbeidsliv. Dette er også et

bidrag for å redusere arbeidsledigheten ved dimittering. I 2004 var det en reduksjon i antall vernepliktige som deltok i individuell yrkes- og studieveiledning/karriereplanlegging. Det var imidlertid en økning i antall vernepliktige som tok i mot tilbud om kurs og spesielt tilrettelagt undervisning for elever med lese- og skrivevansker.

I St.prp. nr. 4 (2003–2004) varslet regjeringen en gjennomgang av Voksenopplæringen i Forsvaret for å sikre et helhetlig og kostnadseffektivt tilbud. En partssammensatt arbeidsgruppe oppnevnt av Forsvarsdepartementet fikk som mandat å fremme forslag til fremtidig organisering og utnyttelse av VO. I denne forbindelse ble også en sammenslåing mellom VO og Forsvarets fjernundervisning vurdert. Konklusjonen var imidlertid at dette ikke var hensiktsmessig. Innstilling ble avlevert 13. desember 2004 med anbefaling om at VO på sentralt nivå organiseres som en del av Forsvarets skolesenter (FSS). Forsvarsstaben er gitt i oppdrag å organisere VO som en organisasjon hvor fagmyndighet og direktivansvar tilligger FSS, innen utgangen av 2005.

Førstegangstjeneste

I 2004 var Forsvarets behov styrende for antall vernepliktige mannskaper som avtjente førstegangstjeneste. Det ble i 2004 levert riktig antall vernepliktige mannskaper i henhold til Forsvarets behov. Styrke første utdanningsdag var lik rekvisisjonstallet. Mannskapene som møtte til tjeneste i 2004, var både kvalifiserte og godt motiverte for førstegangstjenesten. Et utvalg av disse mannskapene ble motivert for videre befalsutdanning eller kontrakt for internasjonal tjeneste. Selv om antall vernepliktige som skal gjennomføre førstegangstjenesten er redusert, er behovet for en god seleksjon blitt viktigere, siden kravene til mannskaper er strengere enn tidligere.

Tabell 4.2 Førstegangstjeneste

Førstegangstjeneste	2000	2001	2002	2003	2004
Planlagt styrke første utdanningsdag	16 042	13 661	13 588	11 883	10 813
Faktisk styrke første utdanningsdag	15 278	13 671	15 292	12 144	10 763
Andel faktisk styrke ift. planlagt (pst.)	95	100	112	102	99
Fullført førstegangstjeneste	12 876	10 866	10 257	11 991	9 464
Andel ift. faktisk styrke første utdanningsdag (pst.)	77	77	70	88	88

Med bakgrunn i vedtak i Stortinget 10. juni 2004 ble Forsvarsdepartementets klagenemnd i vernepliktssaker etablert for å ivareta behandlin-

gen av klager i forbindelse med innkalling til førstegangstjeneste. Klagenemnda ble opprettet i

desember 2004 og består av en lagdommer fra Gulating lagmannsrett, samt to offiserer.

1. november 2004 ble klareringsmyndigheten overført fra Vernepliktsverket (VPV) til Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA). FSA vil i fremtiden foreta personkontroll på alt mannskap som er inne til førstegangstjeneste, befalsskole, internasjonal tjeneste og repetisjonstjeneste.

Heimevernets rullerføreransvar for eget personell opphørte 31. desember 2004 og ansvaret er overført til Vernepliktsverket.

Rekrutteringstjenesten er i 2004 blitt styrket. Det ble i 2004 laget ferdig ny sesjonsvideo for Forsvaret, som gir et mer realistisk bilde av hva som møter de vernepliktige i førstegangstjenesten.

I løpet av 2004 er 13 048 befal og menige avtaket for gjennomført verneplikt.

Lærlinger

Det var 626 lærlinger i Forsvaret ved utgangen av 2004. Totalt er det 750 lærlingplasser. Dette gir en utnyttelse på 83,5 pst. av tilgjengelige lærlingplasser.

4.6.4 Tillitsmannsordningen (TMO)

TMO har i likhet med Forsvaret for øvrig, vært under omstilling de siste årene. TMO/Landsekretariatet er med organisatorisk tilknytning til Forsvarsstaben og Forsvarets forvaltnings- og service-senter, plassert fjernere fra Forsvarets politiske ledelse enn tidligere, men samarbeidet med departementet fungerer godt. Det samme gjelder forholdet og samarbeidet mellom tillitsvalgte og befal. Det er et forbedringspotensial med hensyn til rapportering fra TMO-møter. Forholdet er innskjerpet overfor avdelingene. Dagens TMO legger større vekt på helhetlige tema på et overordnet og prinsipielt nivå, framfor enkeltsaker. Enkeltsakene blir i stor grad løst på lavere nivå, slik ordningen er forutsatt å virke. Revidert TMO-reglement forutsettes å tre i kraft fra 1. januar 2006.

4.6.5 Internasjonalt militært engasjement

Regnskapsførte kostnader direkte forbundet med Norges deltakelse i militære utenlandsoperasjoner var i 2004 778 mill. kroner. Inkludert overføringer fra året før og ulike inntekter, innebar dette et merforbruk på om lag 6 mill. kroner. Det operative tyngdepunktet flyttet seg i løpet av året fra Balkan til Afghanistan, men med fortsatt aktivitet i Kosovo, Irak og i et antall andre operasjoner.

I Kosovo stilte Norge frem til sommeren 2004 en lett bataljon (NORTF). Denne avdelingen var

stilt direkte under KFOR-sjefens kommando, og viste seg svært verdifull i forbindelse med opptøyene i Kosovo i mars 2004. Annet halvår 2004 bidro Norge med et lett transporthelikopterelement, som også var direkte underlagt sjefen for KFOR. Helikopterelementet imøtekommer et behov som NATO sterkt har vektlagt. Hovedoppgaven er transport av KFORs hurtigreaksjonsstyrke, men elementet har også hatt oppdrag knyttet til rekognosering og transport av viktig personell, inkludert deltakere i den politiske prosessen om provinsens fremtid. Videre forberedte Norge deltakelse i den EU-ledede operasjonen Althea, som vil overta etter NATO-operasjonen SFOR i Bosnia-Hercegovina. Deployeringen av et samlet bidrag på 15 personell begynte i desember 2004.

Norges innsats i Afghanistan har vært konsentrert om den NATO-ledede operasjonen ISAF (*International Security Assistance Force*), som har mandat fra FNs sikkerhetsråd. Norges deltakelse har omfattet et mekanisert infanterikompani i Kabul Multi-national Brigade (KMNB), og ett brann- og havarilag til NATOs driftselement ved Kabul flyplass (*Kabul International Airport, KAIK*). Våren 2004 overtok Norge ledelsesansvaret for Battle Group 3, en av de tre bataljonsgruppene i KMNB. Personellet til denne tjenesten ble i hovedsak trukket fra Panserbataljonen ved Setermoen. Høsten 2004 innledet videre Norge deltakelse med om lag 20 personell i et britiskledet PRT (*Provincial Reconstruction Team*) i Meimaneh i Nord-Afghanistan. PRT er et nytt konsept som tar sikte på å bistå styresmakter på provinsnivå i å bedre sitt tjenestetilbud til befolkningen, og dermed styrke sin legitimitet og bedre utsiktene til varig stabilitet og sikkerhet.

Norge videreførte sitt ingeniørkompani i det sørlige Irak frem til sommeren 2004. Kompaniet sto under britisk ledelse, og var deployert med hjemmel i FNs sikkerhetsrådsresolusjoner 1483 og 1511. Avdelingen utførte oppdrag av direkte nytte for lokalbefolkningen, inkludert eksplosivrydding og reparasjon av broer, elektrisitetsforsyning og vanningsanlegg. Norge sekonderte også et lite antall stabsoffiserer til de britiske og polske divisjonshovedkvarterene i Irak.

I forventning om en endelig fredsavtale for Sør-Sudan, har Norge deltatt med en nasjonal militær observatør ved fredsforhandlingene, og vi har deltatt i FNs operasjon UNAMIS som var en interimstyrke frem til hovedoperasjonen UNMIS ble vedtatt av Sikkerhetsrådet i mars 2005. I tillegg ble i underkant av 30 personell holdt i beredskap for raskt å kunne deployere i kjølvannet av en fredsavtale.

Forsvaret bidro for øvrig med om lag 20 observatører og annet personell til FN-operasjoner i Midt-Østen (UNTSO), Etiopia/Eritrea (UNMEE), og Kosovo (UNMIK). I tillegg deltok norsk personell i MFO (*Multilateral Force and Observers*) i Sinai, og i JMC (*Joint Military Commission*) i Sudan.

4.6.6 Støtte ved flomkatastrofen i Sørøst-Asia

I forbindelse med norsk innsats for de flomrammede i Sørøst-Asia romjulen 2004, klargjorde SAS Braathens i samarbeide med Forsvarets sanitet et MEDEVAC-fly i løpet av 24 timer 28.–29. desember – 12 timer kortere enn avtalefestet responstid. I løpet av fem flighter ble ca. 110 pasienter evakuert hjem til Norge. Militærmedisinsk fagpersonell ga pasientene medisinsk bistand både under transport og mellomlandingene.

4.6.7 Investeringer

Materiellinvesteringer (post 45)

Materiellinvesteringene i Forsvaret har som mål å gi økt stridsevne og tilpasning til ny struktur og nye oppgaver, og omfanget og fremdrift tilpasses de økonomiske rammer og ny struktur. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004 ble det bevilget 7 399 mill. kroner til materiellinvesteringer (post 45). Bevilgningene ble i løpet av året økt med 47 mill. kroner. Totalt disponibelt beløp for materiellinvesteringer i 2004 ble dermed 7 446 mill. kroner. Regnskapet viser et forbruk på 7 538 mill. kroner i 2004. Etter merinntekter ga dette et netto merforbruk på 74,4 mill. kroner.

Status for og fremdrift i de enkelte kategori 1-materiellprosjektene er omtalt under prosjektbeskrivelsen under kapittel 1760, post 45. Budsjettmidlene i 2004 ble i hovedsak benyttet til tidligere godkjente anskaffelser.

Hæren mottok i 2004 deler til nytt ildledningssystem til artilleriet. Hærens taktiske treningssenter på Rena ble tatt delvis i bruk i 2004. Anlegget forventes fremfor alt å styrke kvaliteten på avdelingenes evne til kampoperasjoner. I forbindelse med norsk deltakelse i operasjoner utenlands ble det gjennomført en rekke ombygginger og tilleggsinvesteringer på materiellet, for bedre å kunne operere under de rådende forhold i ulike operasjonsområder.

Sjøforsvarets største oppgave på investeringsområdet var videreføringen av fregattprosjektet. Første fartøy ble sjøsatt og døpt i juni 2004. Fremdriften var i henhold til plan i 2004. Også fremdriften i anskaffelsen av Skjold-klasse missiltorpedobå-

ter var i henhold til plan, med gjennomgang av tekniske løsninger ift. tekniske krav i kontrakten. Ombygging av forseriefartøyet KNM Skjold startet, og byggingen av første nye fartøy i serien ble påbegynt. Utviklingen av nytt sjømålsmissil fortsatte hos Kongsberg Defence & Aerospace (KDA), med fokus på håndtering av tekniske utfordringer. KDAs utviklingsfyring i juni 2004 var vellykket. Det ble i 2004 inngått kontrakt med KDA om en overgangsfase for missilsystemet for å sikre at Forsvaret kan oppfylle sine forpliktelser i fregattprosjektet, jf. Innst. S. nr. 220 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 54 (2003–2004).

Luftforsvaret har hatt som målsetting å videreutvikle plattformene og tilføre forbedret stridsevne innenfor luft-til-bakkerollen og luft-til-luftrollen. Arbeidet med anskaffelse av helikoptre til de nye fregattene og til kystvaktfartøyene fortsatte gjennom året, samtidig med at oppdateringen av luftvernssystemet NASAMS fortsatte. Arbeidet med forberedelse til anskaffelse av nye kampfly ble videreført.

Heimevernet hadde fokus på investeringsområdet rettet mot bordingskapasitet til Sjøheimevernet og personlig utrustning. Forsvarets sanitet anskaffet kirurgisk enhet for å bidra med en mobil kirurgisk kapasitet. Anskaffelsene for å få alt materiellet til denne fullføres i 2006.

Nasjonalfinansierte EBA-investeringer (post 47)

Nasjonalfinansierte investeringer finansieres over kapittel 1710, post 47, og gjennomføres av Forsvarsbygg, jf. omtale under kapittel 4.7.

Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider (post 48–NATO-prosjekter)

Utgifter til gjennomføring av fellesfinansierte investeringsprosjekter i Norge, som over tid dekkes av NATO gjennom tilsvarende inntekter, hadde i sum disponibelt beløp på 182 mill. kroner (post 48). I tillegg hadde de nasjonale utgifter i tilknytning til fellesfinansierte prosjekter (post 44) i sum disponibelt beløp på 105 mill. kroner.

Norge fikk autorisert ett større NATO-prosjekt i forbindelse med HF-radiokommunikasjon i 2004. For SINDRE I-prosjektene ble oppgradert signalbehandlingsenhet levert og satt under test. Utbetalingen for SINDRE II-radarene ble lav også i 2004. Dette skyldes problemer hos radarleverandøren med å nå de testkrav som er satt. Lav aktivitet og fremdrift førte til både utgifts- og inntektsreduksjon for de fellesfinansierte investeringspostene i omgrupperingen høsten 2004.

4.6.8 Drift og vedlikehold

Forsvarets militære organisasjon har i 2004 løst sine oppgaver på en god måte og aktiviteten har vært høy for å ivareta Forsvarets forpliktelser både nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet med å tilpasse beredskapsbeholdninger i henhold til ny forsvarsstruktur og utarbeidelse av operative krav for logistikkenheter, har fortsatt i 2004.

Forsvarsdepartementet har i 2004 utgitt nye retningslinjer for materiellforvaltning i Forsvaret for å sikre en helhetlig og strategisk styring av materiellforvaltningen. Disse retningslinjene har ligget til grunn for Forsvarssjefens direktiv for materiellforvaltning. Dette erstatter Tjenestereglement for Forsvaret klasse 7 (TFF kl. 7) materiellforvaltning.

Forsvarsstaben gjennomførte høsten 2004 inspeksjoner ved Forsvarets driftsenheter for å kontrollere at avdelingenes materiellforvaltningsrutiner, herunder rapporteringsrutiner, materielltellinger og kontroll av avdelingenes visitasjonsprotokoller gjennomføres som forutsatt.

4.6.9 Personell

I 2004 fortsatte arbeidet med ny befalsordning i Forsvaret, og Forsvarsdepartementet fremsendte forslag om lov om personell i Forsvaret til Stortinget. Med forslaget ønsket Forsvarsdepartementet blant annet å følge opp forslagene i St.prp. nr. 42 (2003–2004) som forutsatte endringer i eksisterende lover og nye lovhjemler. Dette gjaldt for eksempel endrede stillingsvernregler for befal, beordringsplikt til internasjonale operasjoner og

innføringen av en ny kategori befal, avdelingsbefal. På bakgrunn av Stortingets vedtak av lov 10. juli 2004 om personell i Forsvaret, utarbeidet Forsvarsdepartementet et direktiv om implementering av Lov om personell i Forsvaret og justert befalsordning for oppfølging. Forsvarsstaben har med utgangspunkt i dette iverksatt en revisjon av Forsvarets personellhåndbok.

I St.prp. nr. 42 (2003–2004) varslet Forsvarsdepartementet at det ville bli nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe for å utrede et kostnadseffektivt system for vervede som bygger på fastlønn. Arbeidsgruppen, som vurderte statushevende tiltak for vervede i en helhetlig sammenheng, hvor lønnsystemet inngikk som en av flere komponenter, avgav sin innstilling 15. september 2004.

Forsvarsdepartementet har gitt i oppdrag til Forsvarets forskningsinstitutt å utrede bl.a. lønnsutviklingen og forholdet mellom lønn og tillegg, samt fremme forslag som svarer på de utfordringene som utredningen avdekker.

Det ble i 2004 satt spesiell fokus på bemanning av ny organisasjon, nedbemanning og ivaretagelse av overtallig personell, et arbeid som videreføres i perioden 2005 – 2008. Frem til utgangen av 2004 fikk om lag 4 000 innvilget avgangsstimulerende tiltak. I forhold til i 2003 var fremdriften i nedbemanningen bedret, og i rute i henhold til plan.

Det ble i 2004 startet et arbeid med utvikling av en helhetlig og felles personellforvaltningsorganisasjon (HRM), herunder utvikling av helhetlige støttesystemer (dataløsninger SAP) for personellforvaltningen. Dette arbeidet vil bli videreført i perioden 2005–2008.

Tabell 4.3 Status avlønnede personer i FMO, omregnet til årsverk¹

Årsverk	01.09.2000			Endring pr. 01.01.2004 ift. 01.09.2000			Reduksjoner pr 31.12.2004 ift. 01.09.2000		
	Sivile	Militære	Sum	Sivile	Militære	Sum	Sivile	Militære	Sum
FMO	8 860	11 897	20 756	-1 076	109	-864	-2 948	-950	-3 898
FB	350	32	382	1478	7	1 496	-309	-35	-344
FTD	450	92	542	-450	-92	-542-			
FBOT	9	1	10	-9	-1	-10			
Totalt årsverk	9 669	12 021	21 689				-3 257	- 985	- 4 242

¹ Endringene er beregnet ift. september 2000. Endringene gjenspeiler de organisasjonsendringene som skjedde 1. januar 2002 ved at Forsvarets tele- og datatjeneste (FTD) og Forsvarets boligjeneste (FBOT) ble en del av Forsvarets militære organisasjon (FMO), mens Forsvarsbygg (FB) ble opprettet og overtok 1 496 årsverk fra FMO. Kapittel 1792 er holdt utenfor.

Rekruttering til internasjonal virksomhet

Det var i 2004 utfordringer knyttet til å rekruttere personell til internasjonale styrkebidrag. Særlig gjaldt dette personell innenfor uskadeliggjøring og rydding av eksplosiver, transportkontroll, kjernefysiske, biologiske og kjemiske krigføring, presse- og informasjonsoffiserer og psykologiske operasjoner. Videre var det et begrenset rekrutteringsgrunnlag for etterretningspersonell på bataljonsnivå og sambandsteknisk personell. For å bøte på dette vil man vurdere en økt styrkeproduksjon innenfor disse kategoriene, samtidig som oppfølgingen av reservepersonellet settes i fokus.

Rekruttering til, og bemanning av, de faste NATO-hovedkvarter og avdelinger, er gjennomført rutinemessig. Normal beordringslengde for denne type beordringer er på 3–4 år. «Utklaringsprogram for operasjoner» gjennomføres for alt personell som er beordret til utlandet og internasjonale stillinger i Norge. Personellet må være klarert «deployerbare» iht. NATOs nye konsept.

Personell og organisasjon i internasjonal tjeneste

Reduksjonen i antall utenlandsstillinger var ved utgangen av 2004 i rute. Konsekvensanalyser blir utført med hensyn på aktiviteten generelt og for MoU-er i forholdet til NATO. I 2004 ble det startet prosesser knyttet til nedtrekk av stillinger i utlandet, organisering av utenlandsengasjementet, etablering av nye oppsetningsplaner (OPL-er)/opprydding i gammel struktur, etablering av FISBasis i utlandet og reduksjon og sentralisering av støttefunksjoner i internasjonal tjeneste. Prosessene forventes avsluttet i løpet av 2005.

NATOs kommandostruktur

NATO gjennomførte en omfattende omorganisering av sin kommandostruktur. Forsvarsstaben deltok i samarbeid med Forsvarsdepartementet, Militærmisjonen i Brussel (MMB) og *Norwegian Military Representative* (NMR, NO/SHAPE) i forhandlingene vedrørende fordeling av stillinger i den nye organisasjonen. Forhandlingsresultatet er meget tilfredsstillende og Norge er godt representert i den nye kommandostrukturen på høyt nivå.

Andelen kvinner i Forsvaret

For å øke kvinneandelen i Forsvaret må det satses på både rekruttering av kvinner og på tiltak som får kvinner til å bli i organisasjonen. Forsvarets mediesenter, grenstabene og Forsvarets skoler

arbeidet i 2004 med ulike tiltak for å rekruttere kvinner til organisasjonen. Ved befalsskolene resulterte arbeidet i en markant økning i andelen kvinnelige søkere. I 2004 var det 21 pst. kvinner blant søkerne mens den i 2000 bare var på 13 pst. Forsvaret forberedte i løpet av 2004 også hjemmelsgrunnlaget for å kunne innkalle kvinner til sesjon, med sikte på å fremme en lovendring høsten 2005.

Mentorprogrammet for kvinnelige mellomledere gir sivilt og militært ansatte kvinner støtte til å utvikle seg i lederrollen og motiverer kvinner til å påta seg større lederoppgaver. Forsvaret har opprettholdt målsettingen om å ha minimum to kvinner representert i rådene som behandler tilsetninger i stillinger, samt i rådene som forestår uttak til utdanningsinstitusjoner. Kvinnerepresentasjonen i disse rådene skal bl.a. bidra til å ivareta kvinnes interesser og til å øke mangfoldet.

I arbeidet med å utvikle en organisasjon preget av mangfold, likestilling og kreativitet, vil Forsvarsdepartementet prioritere oppfølging av tiltak i Forsvarets organisasjon.

I 2004 ble likestillingsprisen igjen utdelt som et bidrag til å øke fokus på likestillingsarbeidet i Forsvaret. I forbindelse med prisutdelingen ble det arrangert et likestillingsseminar.

I desember 2004 var det 6,3 pst. kvinner blant befal og vervede i Forsvaret, totalt 646 kvinner. Blant de sivilt tilsatte var andelen kvinner 31 pst., totalt ca. 1850 kvinner. Antall sivilt ansatte kvinner har gått ned de siste årene som følge av at en rekke av Forsvarets støttefunksjoner nå kjøpes på det private markedet når dette er kosteffektivt. At Forsvarsbygg ble etablert som eget forvaltningsorgan direkte underlagt Forsvarsdepartementet fra 2002, har også hatt innvirkning på andelen sivilt ansatte kvinner i Forsvaret.

Avgangsstimulerende tiltak (AST)

Ved utgangen av 2004 har Forsvaret innvilget omlag 4 000 søknader om AST. En del av søknadene er innvilget frem i tid. Det vil si at personellet har fått innvilget sin søknad med fastsatt tidspunkt for når de skal slutte.

I løpet av hele 2004 ble det innvilget ca. 900 søknader om AST. Utviklingen er i henhold til planen for årsverkreduksjoner innen utgangen av 2005.

4.6.10 Øvelser og alliert trening i 2004

Planlagte øvelser for 2004 ble i all hovedsak gjennomført iht. forsvarssjefens øvingsprogram. Det har vært noen avvik i forhold til gjennomførte

avdelingsutvekslinger, samt i forhold til programmet for utenlandsk trening i Norge. Årsaken til dette ligger primært i høyere prioriterte oppgaver for innmeldte avdelinger fra andre nasjoner. Den største aktiviteten var vinterøvelsen *Joint Winter 2004*.

Forsvarets strategiske ledelse deltok i krisehåndteringsøvelsen *NATO CMX 04* sammen med øvrige departementer. Forsvarets operative ledelse gjennomførte en større stabsøvelse innen nasjonal krisehåndtering (øvelse GRAM). På bakgrunn av erfaringer fra øvelse GRAM er det foretatt justeringer av samhandlingen mellom FOHK og LDKN, samt iverksatt intern omorganisering og tilhørende ombygging av felles operasjonsrom ved FOHK. LDKN gjennomførte tre interne *Command Post Exercises* med tema krisehåndtering/-styring i nordområdene.

Øvelsen *Joint Winter 2004* ble gjennomført som en nasjonal invitasjonsøvelse i nordre deler av Nordland og søndre deler av Troms med deltakelse fra alle forsvarsgrener, samt stor deltakelse fra flere nasjoner, både i og utenfor NATO, inkludert Sverige og Finland. Øvelsens fokus var på taktisk samvirke. Øvelsen var i oppbygging tradisjonell, men inneholdt i større grad enn tidligere moderne øvingsmomenter i henhold til konseptet for *NATO Response Forces* (NRF). Resultatet var generelt meget tilfredsstillende. Øvelsen understøttet Forsvarets dreining mot et innsatsforsvar, og ble videreført i vinterøvelsen 2005.

LDKS ledet HV-øvelsene Nidaros og Kristiania, som fokuserte på HVs støtte til politiet iht. Bistandsinstruksen. Øvelsene avdekket behov for å fortsette med jevnlig samøvelser mellom etatene.

Marinejegerkommandoen (MJK) gjennomførte i 2004 en internasjonal øvelse for spesialstyrker med deltakelse fra flere NATO-land. Øvelsen har bidratt til økt interesse fra allierte spesialstyrker for øving i Norge. Øvelsene ga verdifull trening til Forsvarets og politiets kommandokjede og avdelinger med henblikk på planlegging og gjennomføring av kontraterroroperasjoner iht. Bistandsinstruksen, jf. Kgl. res. av 28. februar 2003.

Luftforsvaret gjennomførte en rekke operative evalueringer både i alliert og nasjonal regi, med oppløftende resultater. Hæren gjennomførte CREVAL (*Combat Readiness Evaluation*) av Telemark Bataljon (TMBN) i november 2004 som en del av sertifiseringen av avdelingen til NRF 4, med godkjent resultat.

Forsvaret har videreført sitt arbeid mht. Konseptutvikling og eksperimentering (CDE) i 2004. CDE er forutsatt å inngå som en integrert og

naturlig del av øvingsplanleggingen for alle større øvelser i Norge.

Interimsorganisasjonene for Senter for militære erfaringer (SME) og Alliert kompetansesenter for operasjoner under vinterforhold (AKOV) ble etablert på Jåtta/FOHK i løpet av 2004. SME har videreutviklet «Forsvarets erfaringsdatabase lessons learned» – FERDABALL. Prosedyrer for rapportering ifm. øvelser, operasjoner og evalueringer har blitt forbedret og vil bli tatt i bruk i løpet av 2005. AKOV ble etablert 1. august 2004. Avdelingen er aktivt markedsført av FOHK, og har i sammenheng med etableringen av et nasjonalt kompetansesenter etablert kontakter nasjonalt og mot NATO med tanke på godkjenning av et *Centre of Excellence* (COE) for *Cold Winter Operations* (CWO).

Øvelser i utlandet

Forsvaret deltar i stadig større grad med enkeltindivider og komponenter i utenlandsøvelser, i stedet for som tidligere med hele avdelinger. Dette bidrar til å bygge opp verdifull kompetanse, spesielt i stabs- og ledelsesfunksjoner. I fravær av et operativt NATO-hovedkvarter i Norge, er deltakelse på denne type øvelser avgjørende for oppbygging og vedlikehold av operativ kompetanse i Forsvarets operative ledelse.

Telemark bataljon (TMBN), inkludert Nasjonalt støtteelement og Nasjonal kontingentsjef, deltok på øvelse *Bison Prepare* i Tyskland i høsten 2004 som en viktig del av forberedelsene for TMBN før beredskapsperioden til NRF 4.

Utenlandsk trening i Norge

Blant våre nærmeste allierte er det en betydelig interesse for å trene i Norge, og denne trenden ble videreført i 2004. De enkelte lands deltakelse i ulike skarpe oppdrag verden rundt hadde, og vil fremdeles ha, innvirkning på treningsaktivitet i Norge. Endringer i planlagt aktivitet i Norge kan komme på relativt kort varsel, noe som i sin tur vil ha innvirkning på antall tjenestegjørende dager i Norge. Utenlandsk øvings- og treningsaktivitet var i 2003 uvanlig lav av økonomiske og operasjonelle årsaker. For 2004 steg antallet allierte trenings- og øvingsdøgn i Norge fra 202 000 i 2003 til 279 000, en økning på hele 38 pst.

Trenden er at interessen for å komme til Norge, spesielt blant britiske, nederlandske og til dels tyske styrker, fortsatt er høy. Tyskland startet i 2004 opp et langsiktig program for å gjennomføre videreutdanning av helikopterpiloter innen fjellfly-

ging i Norge. I tillegg ønsker Nederland og Sveits å øke treningen med jagerfly i Norge.

FOHK og JWC støtter hverandre gjensidig ifm. planlegging og gjennomføring av øvelser. Dette er viktig med tanke på kompetanseoverføring, og samarbeidet vil videreutvikles.

4.6.11 Beredskapssystemer

Revisjonen av Beredskapssystemet for Forsvaret (BFF) ble videreført i 2004. Systemet er tilpasset NATOs krisestyringsverktøy (NCRS), samt tilpasset endrede sikkerhetspolitiske forutsetninger og utfordringer. Revisjonen av BFF og Sivilt beredskapssystem (SBS) er koordinert opp mot hverandre.

4.6.12 Kystvakten

Kystvaktens operative leveranse er basert på tilgjengelighet av egnede fartøy og kompetent personell. Utnyttelsen av tilgjengelige ressurser og evne til oppgaveløsning var i hovedsak tilfredsstillende i 2004, og planlagt program ble gjennomført. Arbeidet med de helikopterbærende fartøyene rettet mot full operativitet på helikopteroperasjoner pågikk også i 2004, uten at operativ status var tilfredsstillende. Inntil full operativitet på luftkontroll-siden er sikret, vil disse fartøyene ikke kunne utnyttes med full effektivitet.

Kystvaktens prioriterte oppgaver var suverenitetshevdelse, overvåkning og ressurskontroll i havområder under norsk jurisdiksjon. Antall gjennomførte inspeksjoner var 2 412 i 2004. Dette er en liten økning i forhold til 2003, da antall inspeksjoner var 2 382. Overtredelsene innenfor fiskerieringen har blitt mer komplekse, og Kystvakten anmeldte eller brakte opp 2,2 pst. av de inspiserte fartøyene for alvorlige brudd på fiskeribestemmelsene. Dette er en økning fra 2003, hvor tilsvarende tall var 1,5 pst. Kystvakten prioriterer i samarbeid med Fiskeridirektoratet kontrollinnsatsen mot de mest sannsynlige problemområdene. Totalantallet reaksjoner (advarsler, anmeldelser og oppbringelser) utgjør 15 pst. av gjennomførte inspeksjoner. Som for tidligere år gjaldt de fleste anmeldelser norske fartøyer, mens de fleste oppbringelser gjaldt utenlandske fartøyer.

Det ble i oktober 2003 inngått kontrakt om innleie av et nytt havgående fartøy (KV Harstad). Dette fartøyet ble satt i operativ drift i februar 2005. I 2004 ble det inngått kontrakter om levering av fem nye fartøyer til Kystvakten. Fartøyene vil erstatte eldre fartøyer, og leveres fra medio 2006.

Kystvakten yter betydelig støtte til det sivile samfunn på en rekke områder, blant annet knyttet

til søk og redning, samt kystberedskap. To kystvaktfartøy deltok i den nasjonale slepeberedskapen i Nord-Norge i 2004. Samarbeidet med sivile etater ble videreutviklet, og økningen i antall oppdrag fortsatte i 2004. Økningen kan relateres til økt behov og etterspørsel. For sivile etater utføres flest oppdrag på vegne av politi, tollvesen og kystverket. Av særskilte hendelser nevnes Sjøforsvarets og Kystvaktens bistand i forbindelse med den tragiske Rocknes-ulykken.

Kystvakten har et omfattende samarbeid med andre land. Dette inkluderer også forhold under NEAFC-avtalen, som omhandler fiskerioppsyn. Samarbeidet med Russland på fiskerioppsynssiden er regulert i den såkalte «fire-partsavtalen», som er en samarbeidsavtale mellom Fiskeridirektoratet, norsk kystvakt, russisk grensevakt og det russiske fiskerioppsynet. Innenfor rammene av «fire-partsavtalen» ble det gjennomført utveksling av fiskeriinspektører mellom norsk kystvakt og russisk kystvakt. Kystvakten har bidratt i forbindelse med tiltaksplanen under det norsk-ukrainske samarbeidet, og i flere andre sammenhenger internasjonalt.

4.6.13 Forskning og utvikling (FoU)

FoU i Forsvaret har vært innrettet mot understøttelse til strategiske prosesser og strategiske beslutninger, understøttelse av investeringer, og gjennomføring av konseptuelle eksperimenter der tilgjengelig teknologi anvendes på nye måter. En betydelig del av FoU-innsatsen har vært knyttet til pågående og fremtidige materiellanskaffelser. Det ble i 2004 brukt betydelige ressurser på utvikling av nytt sjømålsmissil, samt i konsept- og definisjonsfasen av nye kampfly. FoU-oppdragene innenfor sektoren gikk i hovedsak til Forsvarets forskningsinstitutt, men også andre forskningsmiljøer og industri ble benyttet. Industrien ble i tillegg tilført ressurser indirekte gjennom utvikling knyttet til materiellanskaffelser.

4.7 Forsvarsbygg (FB)

Forsvarsbygg er delt i fire forretningsområder, etter at Forsvarsbygg Utvikling ble opprettet i november 2004 som et resultat av sammenslåing av Forsvarsbygg Eiendomsutvikling og Utbyggingprosjektet. I tillegg til Forsvarsbygg Utvikling består Forsvarsbygg av Forsvarsbygg Eiendomsforvaltning, Forsvarsbygg Rådgivning og Forsvarsbygg Skifte Eiendom.

Forsvarsbygg videreførte omstillingen i 2004. Pr. 31. desember 2004 ble det i Forsvarsbygg utført 1 515 årsverk, en nedgang på 258 årsverk i forhold

til 31. desember 2003. Målet ved utgangen av 2005 er 1 320 årsverk.

Forsvarsbygg Eiendomsforvaltning ivaretar utleie og forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av eiendommene. Stortinget stilte gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004) Om den videre moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005–2008, krav til effektivisering og rasjonalisering av Forsvarsbyggs virksomhet. Innenfor forretningsområdet eiendomsforvaltning skal kostnadene reduseres med 20 pst. innen utgangen av 2006 og ytterligere minimum 10 pst. innen utgangen av 2008. Rasjonaliseringen og effektiviseringen av virksomheten er stort sett i rute hva gjelder kostnadsreduksjoner, mens utviklingen i eiendomsmassens tekniske verdi (tilstandsgrad) ikke er entydig positiv. Det er derfor foreløpig noe uklart om Forsvarsbygg i 2004 maktet å opprettholde bruksverdien i bygningsmassen som skal videreføres i ny struktur, samtidig med kravet til kostnadsreduksjoner. Målsettingene vil bli fulgt opp.

Forsvarsbygg Utvikling skal bidra til at Forsvarets etablissementer blir bedre tilrettelagt for effektiv gjennomføring av Forsvarets virksomhet. I 2004 ble det investert for 1 520 mill. kroner. Dette resultatet er i samsvar med bevilgningen over kapittel 1710, post 47. Forsvarsbygg ferdigstilte i 2004 en rekke prosjekter bl.a. i Indre Troms, i Østerdalen, på Sessvollmoen og i Bodø. Stortinget har gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004) stilt krav om reduksjon av prosjektkostnadene pr. kvm med 10–20 pst., noe som i 4-årsperioden tilsvarer reduserte investeringer på ca. 200 mill. kroner. Rasjonaliseringen og effektiviseringen, herunder omorganisering av forretningsrådet, har startet opp, men konkrete innsparinger på enkeltprosjekter var i 2004 beskjedne. Målsettingen vil bli fulgt opp.

Avhending av eiendom, bygg og anlegg ga i 2004 et nettoresultat på 518,9 mill. kroner. Dette innebærer en merinntekt på 49 mill. kroner i forhold til budsjettkravet på 470 mill. kroner på kapittel 4710, post 47. I 2004 ble det totalt avhendet 385 000 kvm. Dette innebar at arealet som Forsvarsbygg forvaltet (eid og leid), ble redusert til 5,4 mill. kvm ved årsskiftet. Ved utgangen av 2004 var ytterligere 1,12 mill. kvm tatt ut av bruk (utrangert) fra FMO og klargjort for avhending.

Forsvarsbyggs regnskap for 2004 viser iht. kontantprinsippet et negativt avvik (merforbruk) på 170 mill. kroner i 2004. Avviket skyldes hovedsakelig utestående fordringer mot Forsvarets militære organisasjon med forfall i 2004. Prosedyrer og prosesser for økonomiforvaltning og administrative rutiner ble gjennomgått og forbedret i 2004, bl.a.

som følge av Riksrevisjonens antegnelser til regnskapet for 2003, og følges opp videre i 2005.

4.8 Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

FFI etablerte ved utgangen av 2002 et program for effektivisering av virksomheten. Dette har ført til at FFI utfører sine forskningsoppdrag for en timepris som i 2004 er i størrelsesorden 10 pst. lavere enn i 2002. Effektiviseringsarbeidet fortsatte også i 2004. Siden 1. januar 2004 er FFI organisert i fem avdelinger: Analyse, Ledelsessystemer, Land- og luftsystemer, Maritime systemer og Beskyttelse. I tillegg er det opprettet en felles planenhet. Et program for effektivisering av støttefunksjonene er etablert.

I tillegg til det ordinære forskningsprogrammet har virksomheten i 2004 vært preget av bidraget til arbeidet med St.prp. nr. 42 (2003–2004) Om den videre modernisering av Forsvaret 2005–2008, med tilhørende iverksettelsesbrev.

Virksomheten i 2004 har ellers i hovedsak fulgt instituttets langtidspålegg. Instituttets innsats og ressursbruk følger prioriteringer gjort i Forsvarets forskningspolitiske råd (FFR) og ved behandling av prosjektforslagene i Forsvaret.

De forskningsstrategiske programmene legger beslag på hoveddelen av basisbevilgningen, og følger opp viktige trekk i den teknologiske utvikling som anses å være relevant for Forsvaret. Disse programmene er grunnlaget for framtidige oppdragsfinansierte arbeider for Forsvaret. Etter anbefalinger fra FFR om strategisk satsing i perioden 2003–2006, ble nye prosjekter initiert innen forskningsområdene forsvarsstrukturelle konsepter og analyser, kommando-, kontroll- og informasjonssystemer, elektronisk krigføring, samt miljø, ABC og beskyttelse.

I løpet av året ble 24 prosjekter avsluttet og 20 igangsatt. Ved årsskiftet 2004/2005 pågikk 71 prosjekter. Instituttets totale omsetning i 2004 var på 476,1 mill. kroner, mens kostnadene var på 474,7 mill. kroner. Overskuddet ble tillagt egenkapitalen. Forsvarsdepartementets basistilskudd til FFI var 153,6 mill. kroner over kapittel 1710, post 51. Dette utgjorde 32,3 pst. av de samlede inntekter.

Innen oppdragsforskningen legger FFI særlig vekt på å gi tellende bidrag i forbindelse med valg av operasjonskonsepter og teknologiløsninger for Forsvarets materiellinvesteringer. Mange av prosjektene er tverrfaglige. Forsvarsdepartementet og Forsvarets militære organisasjon forestår prioriteringen av de oppdragsfinansierte prosjektene.

FFI utfører også næringspolitiske vurderinger ved materiellanskaffelser, som støtte til Forsvarsdepartementets næringspolitikk.

Forvaltningsoppdragene i 2004 omfatter deltakelse i internasjonale vitenskapelige og teknologiske fora på vegne av departementet. Instituttet ivaretok norsk deltakelse i forskningsprogrammene under *Western European Armaments Group* (WEAG)¹ og hovedtyngden av norsk deltakelse i NATO *Research and Technology Organisation* (RTO).

4.9 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

NSM har i 2004 justert sin organisasjon. Spesielt bør det nevnes at funksjonen som sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i IT-produkter og IT-systemer (SERTIT) er oppjustert til avdelingsnivå, og at det er etablert en ny avdeling for virksomhetsstyring og økonomi. Sistnevnte har gitt økt fokus på samarbeidet med etatsstyrende departement og på prioriteringer av og kontroll med NSMs ressursanvendelse. Oppdrag og rapportering i forhold til det todelte ansvar mellom Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet har fungert godt.

NSM har i 2004 utgitt en årlig sikkerhetsvurdering som beskriver risikobildet som det norske samfunnet står overfor og en oversikt over sikkerhetstilstanden. Det er videre utgitt sikkerhetsvurderinger etter behov med anbefalinger om konkrete sikkerhetstiltak som skal gjøre de enkelte virksomheter bedre i stand til å ivareta egen sikkerhet mot sikkerhetstruende virksomhet.

Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) har i 2004 blitt videreutviklet teknologisk og som konsept. VDI kan detektere og varsle om alvorlige infologiske angrep og fungerer som et varslingsystem for digitale angrep mot virksomheter med samfunnskritiske funksjoner.

NSM har i 2004 målt kunnskapen om sikkerhetsloven i de virksomheter som NSM fører tilsyn med. Det er NSMs vurdering at kunnskapen om sikkerhetsloven er gjennomgående for lav. NSM bidrar derfor rutinemessig med undervisningsstøtte om blant annet sikkerhetsloven, til relevante møter og på forespørsel. NSM er også pålagt å fremme forslag om policy og rutiner for den generelle veiledning innenfor sikkerhetstjenesten, herunder utdanning om sikkerhetsloven.

4.10 Miljøvern

Forsvarets organisasjon har i en lengre periode vært i stor omstilling. Det har vært utfordrende å opprettholde styrke og fokus på miljøvernarbeidet i denne perioden. I 2004 ble arbeidet med innføring av miljøledelse, som en forutsetning for det videre miljøvernarbeidet, videreført. Dette inkluderte også opplæring av miljøledere. I tillegg ble Forsvarets miljødatabase oppdatert.

Forsvarets påvirkninger på naturmiljøet ved øvelser og under internasjonale oppdrag er synlige, og det ble i 2004 gjennomført tiltak for å redusere denne belastningen. Det ble tatt initiativ for å utbedre negative forhold, og for å bedre kvaliteten på ivaretagelsen av miljøhensyn i forbindelse med øvelser og operasjoner i og utenfor Norge. Det foregår fortsatt arbeid for å møte kravene om miljøledelse knyttet til operativ virksomhet, og det arbeides med å øke kulturminnekompetansen relatert til militære aktiviteter.

Statens forurensningstilsyns ga i 2004 Forsvaret et pålegg om å undersøke og rydde opp 49 prioriterte lokaliteter med forurenset grunn innen 1. april 2005. Dette ble fulgt opp i 2004. Forsvarsbygg og Statens forurensningstilsyn etablerte i 2004 en felles database for forurenset grunn. Dette har forbedret og effektivisert saksbehandlingen. Forsvaret ble også pålagt av miljømyndighetene å gjennomføre kartleggings- og oppryddingstiltak over en lengre tidshorison. Dette arbeidet ble påbegynt i 2004. I tilknytning til avhending av Forsvarets eiendommer ble det i 2004 lagt stor vekt på miljøvurderinger av områder med påvist eller mulig miljørisiko.

Arbeidet med å kartlegge spredning av forurensning fra Forsvarets skytefelt ble videreført i 2004. Det ble iverksatt FoU-prosjekt for miljøvurdering av Forsvarets ammunisjon og utviklet metoder for å redusere spredning av tungmetaller.

Det ble tatt initiativ for å fremme miljøkrav i innkjøpsprosessen, og ved «Beste praksis – renhold» har andelen miljømerkede rengjøringsprodukter i bruk økt fra 13 til 70 pst. i 2004.

Enhetlig kildesortering ble innført ved flere avdelinger og arbeidet videreføres. Systemet inneholder rutiner for forsvarlig håndtering av farlig avfall.

Kartleggingen av biologisk mangfold på Forsvarets eiendommer ble videreført i 2004. Ved utgangen av året var 71 av i alt 92 aktuelle områder kartlagt. Syv pilotprosjekter for overvåking og rapportering av skader på verdifulle områder ble startet opp.

I 2004 ble det igangsatt støytiltak ved Bodø hovedflystasjon. Det ble gjennomført støybereg-

¹ WEAG ble formelt nedlagt i mai 2005 og underliggende forskningsprogram ble overført til *Western European Armaments Organisation* (WEAO). Det er en målsetning at de underliggende forskningsprogrammene skal overføres videre fra WEAO til *European Defence Agency* (EDA) i løpet av første halvdel av 2006

ninger og produsert støysonekart for en rekke skytebaner og skyte- og øvingsfelt. En rekke støytiltak ble imidlertid ikke gjennomført på grunn av økonomiske prioriteringer.

I alt 450 av Forsvarets kulturminner ble fredet av Riksantikvaren i 2004, som en oppfølging av Landsverneplan for Forsvaret. Verneplaner for Oscarsborg, Hegra, Kongsvinger og Fredriksvern festninger er ferdigstilt.

5 Informasjonssaker

5.1 Avhending av skyte- og øvingsfelt

Som en følge av endrede behov tas mange skyte- og øvingsfelt ut av Forsvarets struktur for avhending. Skyte- og øvingsfeltene ligger dels på leid grunn og dels på områder Forsvaret eier. Avhending av skyte- og øvingsfelt medfører rydding av eksplosiver og miljøopprydding tilpasset fremtidig bruk. Betydelig personellinnsats og kostnader vil måtte påregnes til dette over en lengre periode. Utgifter knyttet til eksplosivrydding dekkes over driftsbudsjettet, mens utgifter til eiendom, bygg og anleggsrelatert (EBA-relatert) miljøopprydding dekkes inn ved inntekter fra avhending av EBA. Kostnadene kan over tid bli større enn inntektene Forsvaret oppnår ved avhending av EBA for det enkelte budsjettår.

5.2 Psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell

Ved Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk blir det gjennomført et prøveprosjekt med psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell som har fått psykiske belastningsskader etter internasjonale operasjoner. Rapport fra prosjektet vil foreligge i januar 2006.

5.3 Western European Armaments Group (WEAG), norsk tilknytning til European Defence Agency (EDA) og norsk formannskap i Western European Armaments Organisation (WEAO)

EU opprettet i juni 2004 et mellomstatlig organ for utvikling av militære kapasiteter, materiellsamarbeid, forskning og utvikling, industri og marked, kalt *European Defence Agency* (EDA). EDA er en videreutvikling av det europeiske materiell- og teknologisamarbeidet innen *Western European Armaments Group* (WEAG) og *Western European Armaments Organisation* (WEAO), jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005).

WEAG ble lagt ned 23. mai 2005. Norge overtok fra samme dato formannskapet i WEAO, som ivaretar felles europeiske forsknings- og teknologi-

utviklingsprosjekter inntil disse kan overtas av EDA. WEAO legges ned når alle prosjektene er overført EDA, sannsynligvis i løpet av første halvår 2006.

Som medlem av WEAG og WEAO ble Norge og Tyrkia spesielt invitert til å inngå en samarbeidsavtale med EDA. Det har siden mai 2005 foreligget et utkast til samarbeidsavtale som regulerer de administrative rammene for samarbeidet mellom Norge og EDA. Samarbeidsavtalen vil gi Norge mulighet til å delta i programmer og prosjekter innenfor byråets virksomhetsområder, noe som vil være av stor betydning for Forsvaret og norsk industri. Avtalen legger videre opp til å etablere en konsultasjonsordning og et eget kontaktpunkt i byrået for samarbeidet med Norge. Dette vil gi anledning til å ivareta behovet for løpende dialog og gjensidig utveksling av informasjon, og gi mulighet for tidlig innsikt i planer, prosjekter og programmer som koordineres og ledes av EDA. Fra EUs side er det lagt opp til parallell behandling og signering av den norske og den tyrkiske avtalen.

Norsk målsetning er å få på plass samarbeidsavtalen på et tidligst mulig tidspunkt. Det har imidlertid oppstått forsinkelser i den politiske behandling av saken i EU, med utgangspunkt i forhold som ikke er relatert til den norske avtalen. Det arbeides derfor aktivt på ulike nivå fra norsk side med sikte på å få vår avtale på plass så raskt som mulig. Samtidig arbeides det både fra EDA og fra norsk side for å legge til rette for hensiktsmessige interimsordninger inntil en signering foreligger.

5.4 Revisjon av de teknologiske kompetanseområdene

Forsvarsdepartementet fikk i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), i oppdrag å gjennomgå de teknologiske satsningsområdene.

Dagens satsningsområder er fra 1991, og stammer fra et arbeid som ble utført i forbindelse med Forsvarskommisjonen av 1990. Den gang ble det gjort en rekke delstudier for å se hvilke behov Forsvaret hadde de kommende år, og hvordan dette behovet kunne dekkes gjennom forsvarsindustrien. Arbeidet resulterte i at det ble etablert tekno-

logiske kompetanse- og satsningsområder. Utgangspunktet for gjennomgangen som nå er gjennomført, har vært de næringspolitiske forhold som regjeringen redegjorde for i St.prp. nr. 42 (2003–2004), der det ble poengtert at de næringsmessige aspektene ved Forsvarets virksomhet, og den tilnærming som legges til grunn for Forsvarets materiellanskaffelser, først og fremst må bidra til å bygge opp under den videre utviklingen av Forsvaret.

Arbeidet med gjennomgangen ble startet opp høsten 2004, og har pågått helt fram til medio juni 2005. Alle relevante aktører i og utenfor Forsvaret, inkludert forsvarsindustrien, har deltatt i arbeidet. Disse er godt omforent om det endelige resultatet.

Dagens teknologiske satsningsområder vil bli erstattet av følgende åtte nye teknologiske kompetanseområder:

- informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- systemintegrasjon
- missilteknologi og autonome våpen- og sensor-systemer
- undervannsteknologi og sensorer
- simuleringsteknologi
- våpen- og rakettmotorteknologi, ammunisjon og militære sprengstoff
- materialteknologi
- maritim teknologi.

Et ytterligere arbeid vil bli igangsatt for å utdype og konkretisere kompetanseområdene, i et nært samarbeid mellom Forsvarsdepartementet, Forsvaret og industrien.

I Retningslinjene for gjenkjøp inngår dagens teknologiske satsningsområder som et virkemiddel for å nå de mål som ble satt for mellom Forsvaret og forsvarsindustrien for 15 år siden. Det er således naturlig at de nye kompetanseområdene blir innarbeidet i forbindelse med en revisjon av retningslinjene for gjenkjøp.

5.5 Nye kostnadsfordelingsnøkler for medlemsnasjonene i NATO

Kostnadsfordelingsnøkler som bestemmer hvor stor andel av fellesbudsjettene i NATO som hver enkelt nasjon skal betale, er ikke blitt oppdatert på mange år. Etter påtrykk fra en del av nasjonene, bl.a. Norge, er det nå utarbeidet en mer rettferdig modell basert på de enkelte landenes økonomiske yteevne. NATOs råd konkluderte med at det er nødvendig å innføre nye nøkler som er rettferdige, stabile, objektive og med automatiske rutiner for jevnlig oppdateringer. Med bakgrunn i at dette ville medføre relativt store endringer for enkelte nasjoner, ble det også enighet om at en overgangs-

ordning måtte innføres, men at denne ikke skulle vare utover 2015.

Nye kostnadsfordelingsnøkler innføres fra 1. januar 2006, og disse vil gjennomgå en avtalt revisjon annet hvert år frem t.o.m. 1. januar 2016. Fra 2016 vil alle nasjoners nøkkel være basert på brutto nasjonalinntekt (BNI), og den vil så bli justert annet hvert år med gjennomsnittet av BNI for de to foregående år.

For Norge betyr dette at vår andel vil bli noe lavere enn dagens. Norges andel for 2005, hvor alle 26 medlemsnasjonene deler på kostnadene, er på 1,8412 pst., mens den for 2006 vil være på 1,7259 pst.

Det har vært viktig for Norge å få en mer rettferdig fordelingsnøkkel. Selv om dette medfører økonomiske besparelser for Norge, har ikke det vært et sentralt motiv. Den viktigste grunnen har vært at det må være en fordeling av de økonomiske byrdene som oppfattes som rimelig og rettferdig for de fleste nasjoner. Dette er en nødvendig betingelse for fortsatt politisk støtte fra nasjonene til de fellesfinansierte programmene, helst slik at disse kan styrkes. Disse programmene har vært og er et av de viktigste virkemidlene for å skape og drive felleskapasiteter for alliansen, og NATO er avhengig av bærekraftige programmer for å kunne oppfylle sine militære ambisjoner.

De nye kostnadsfordelingsnøklerne er utarbeidet av *Senior Resource Board* (SRB). SRB anbefaler at disse benyttes som et viktig element når bemaning av militærstrukturen, inkludert «*flags to post*», skal revideres og fordeles mellom nasjonene.

5.6 Gjennomgang av godtgjørings-systemet for vernepliktige

Verneplikten er i de senere årene blitt tilpasset Forsvarets behov. Dette medfører at en redusert andel av årskullet gjør førstegangstjeneste samtidig som dreiningen av innkallingene kan komme i konflikt med det sivile utdanningsløpet for mange vernepliktige. Antallet akademikergrupper som Forsvaret nyttiggjør seg, har også økt uten at ordningen med vernepliktig akademisk befal (VAB) er justert tilsvarende. Fra de etablerte VAB-kategorier er det gitt uttrykk for at godtgjøring og avlønning som befal, ikke kan måle seg med inntektsmulighetene sivilt. Dette svekker tilsynelatende rekrutteringen av vernepliktige med høy kompetanse.

Forsvarsdepartementet vil derfor foreta en gjennomgang av godtgjøringsystemet for de vernepliktige og VAB-ordningen i lys av utviklingen i Forsvaret og i samfunnet for øvrig. Eventuelle forslag til justeringer i godtgjøringsystemet eller nye

statushevede tiltak blir fremlagt for Stortinget i soldatgodtgjøringsproposisjonen for 2006.

5.7 Familiepolitikk

Forsvaret har hatt fokus på familiepolitikk de siste årene. En rekke tiltak er iverksatt med utgangspunkt i lokale forhold og personellets behov. Personell som skal delta i internasjonale operasjoner eller i forberedelser til disse, er prioritert.

5.8 Evaluering av systemet med horisontal samhandel (HS) i Forsvaret

Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 272 (2004–2005), jf. St.meld. nr. 29 (2004–2005), vedtok Stortinget følgende: «Stortinget ber Regjeringen foreta en total evaluering av systemet med HS i Forsvaret». Forsvarsdepartementet har i samarbeid med forsvarssjefen iverksatt en slik evaluering, og vil på bakgrunn av gjennomgangen informere Stortinget om eventuelle hensiktsmessige endringer i praktiseringen av HS i Forsvaret i St.prp. nr. 1 (2006–2007), som fremlegges høsten 2006.

Forsvarsdepartementet har satt ned en gruppe som skal evaluere horisontal samhandel i Forsvaret. Gruppens mandat omfatter bl.a. å vurdere hvordan mekanismer slik som internhandel kan innføres og gjennomføres hensiktsmessig og mer kostnadseffektivt enn den tradisjonelle bevilgningsfinansieringen til tross for at Forsvaret er en kommandoorganisasjon. Det skal også vurderes hvordan HS kan anvendes for å effektivisere driften i Forsvaret. Videre skal det vurderes hvordan Forsvaret gjennom opprettholdelse av klare kommandolinjer og klare ansvarsforhold kan sikre at HS ikke skaper forsinkelser eller er et hinder for å løse operative oppdrag i krise og krig, og man skal også vurdere hvordan Forsvaret fortsatt skal opprettholde klare ansvarsforhold og god oversikt over økonomistyringen under den videre bruken av HS.

5.9 Miljøtiltak ved Forsvarets skytefelt

Det vises til Innst. S. nr. 7 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005), der Stortinget ber om at tiltak for å hindre avrenning av tungmetaller fra forurensete skytefelt blir prioritert høyt.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har, på oppdrag fra Forsvarsbygg, overvåket metallkonsentrasjoner i utvalgte bekker som drenerer 25 av Forsvarets skytebaner og -felt i opptil 14 år, med fokus på bly og kobber. Forsvarsbygg, Forsvarets

forskningsinstitutt og Forsvarets militære organisasjon har samarbeidet om problematikken i flere år. For å sikre at tiltak iverksettes på baner der den helse- og miljømessige risikoen er størst, har det vært nødvendig med kartlegging av forureningsforholdene og geografiske variabler for flere baner enn dem som har vært overvåket av NIVA.

Det er viktig å foreta kunnskapsvervelse for å sikre at tiltak gjennomføres med tilstrekkelig høy miljømessig kvalitet og på en kostnadseffektiv måte. Tiltakene er kostbare, og derfor er kostnadseffektivitet helt avgjørende. Det finnes pr. i dag ikke tiltak som er dokumentert å fungere tilfredsstillende, og det er derfor ikke hensiktsmessig å lage detaljerte tiltaksplaner. Forsvaret er opptatt av å tenke langsiktig og har derfor valgt å konsentrere arbeidet om å utvikle tiltak som kan dokumenteres å fungere, og som kan fungere i lang tid, før tiltakene implementeres.

Forsvaret samarbeider med andre nordiske land for å utveksle erfaringer for å finne løsninger på tungmetallproblematikken i skyte- og øvingsfelt. Det har vært lite fokus på utlekking av tungmetaller fra skytefelt og -baner i andre land, og det har derfor vært nødvendig å erverve kunnskap fra egen forskning og utvikling. Det planlegges med ett til tre fullskala testanlegg i 2006. Effekten av disse må dokumenteres før andre tiltak iverksettes.

5.10 Bruk av konsulenter i Forsvarets anskaffelsesvirksomhet

Bruk av konsulenter er særskilt regulert i Forsvarets anskaffelsesregelverk, ARF. ARF trådte i kraft 1. september 2004, og gjelder for all anskaffelsesvirksomhet i Forsvaret. Det fremkommer bl.a. av regelverket at en som er ansatt i Forsvaret ikke kan opptre som konsulent, og heller ikke som representant, for en leverandør overfor Forsvaret. ARF har videre klare regler for hvordan evt. innleie av konsulenter skal gjennomføres. Dette er for å sikre klare grenseskiller mellom Forsvaret som enhet og Forsvarets leverandører.

5.11 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

5.11.1 Anmodningsvedtak nr. 470 – Sentralisering av lager for håndvåpen

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2004–2005) Om merforbruket på forsvarsbudsjettet i 2004, jf. Innst. S. nr. 272 (2004–2005), ble bl.a. følgende anmodningsvedtak fattet:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget en vurdering av å samle håndvåpen og lettere militært utstyr fra ubevoktede lagre over i færre og bevoktede anlegg.»

Forsvarets våpenlagre har de senere årene flere ganger vært utsatt for innbrudd og tyverier. Tyverier av utleverte personlige våpen fra private hjem har også forekommet, likeså anvendelse av slike våpen i affekt. Målsettingen er at en størst mulig andel av våpnene skal sikres bedre mot misbruk og tyveri. Forsvaret har gjennomført en vurdering av hvordan man kan øke sikkerheten omkring forvaltning av våpen og ammunisjon. De kategorier våpen som antas å være mest attraktive å stjele, og som ikke er i daglig bruk, er allerede samlet i et meget begrenset antall fjellanlegg og bevoktede baser. Våpen i daglig bruk vil også bli bedre sikret enn hva tilfellet er i dag, ved innføring av ulike typer våpenstativer som reduserer faren for tyveri. Et større antall overflødige våpen vil bli avhendet. Disse våpnene blir midlertidig lagret i sikre anlegg inntil destruksjon eller avhending kan finne sted. Disse omstruktureringene av lagervirk-somheten vil kunne gjennomføres innenfor ram-mene av de beredskapskrav som stilles til de ope-rative avdelingene.

5.11.2 Anmodningsvedtak nr. 473 – Vurdering av gradsnivå for militære embeter

Ved behandling av St.prp. nr. 70 (2004–2005) Om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrivne vernepliktige mannskap» og om endring i gradsnivå for militære embete, fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak, jf. Innst. S. nr. 274 (2004–2005):

«Stortinget ber Regjeringen gjennomføre ytterligere vurdering av gradsnivået for militære embeter og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

Forsvarsdepartementet og befalsorganisasjo-nene har gjennomført fem samarbeidsmøter om behovet for endring av gradsnivået for militære embeter. Grunnlovens § 22 forutsetter at det skal være militære embetsmenn. Denne ordning har særlig sin begrunnelse i de operative oppgaver Forsvaret har, som i ytterste fall må løses gjennom organisert maktanvendelse. Utførelsen av disse oppgavene setter helt spesielle krav til lojalitet og

integritet. Både Forsvarsdepartementet og befalsorganisasjonene understreker behovet for å opprettholde ordningen med militære embetsmenn i ytre etat. Det er også viktig at antallet embetsmenn i ytre etat til enhver tid avstemmes mot behovet for embetsvern, og at det blir tatt hensyn til det spesielle tilsettings- og disponeringssystemet som gjelder for offiserer.

Det har ikke vært noen naturlig sammenheng mellom reduksjonen i antallet militære avdelinger og antallet militære embeter i ytre etat. Forsvarets omstilling, sammen med avgangen av offiserer på embetsmannsnivå, har ført til at antallet utnevninger i militære embeter har vært høyt. Forsvarsdepartementet vil derfor foreta en helhetlig gjennomgang av gradsstrukturen i dialog med befalsorganisasjonene. Hensikten med dette arbeidet er å legge de militære gradene på et riktigere nivå i forhold til de funksjoner som utføres av den enkelte offiser.

En justering av det laveste gradsnivået for militære embeter fra oberst/kommandør til brigader/flaggkommandør vil redusere antallet stillinger med embetsvern fra ca. 260 til nærmere 80 stillinger. Med dette antallet stillinger, vil det være en vesentlig bedre sammenheng mellom det antallet offiserer som leder militære avdelinger og antallet embetsmenn. Forsvarsdepartementet mener at det vil være behov for å opprettholde militære embeter også for særlige viktige stillinger og enkelte selvstendige sjefer på lavere nivå. Befalsorganisasjonen er enige.

En endring av gradsnivået for militære embeter har ingen innvirkning på befalets kommandomyn-dighet. Endringen har heller ingen virkning for den som allerede er utnevnt i et embete. Det foreslås derfor at gradsnivå for militære embeter som hovedregel ikke fastsettes lavere enn brigader/flaggkommandør.

Militære lederstillinger i Forsvarsdepartemen-tet er tidsbegrenset, og offiserer som disponerer slike stillinger vil utnevnes i grad av Forsvarsde-partementet og konstitueres i stilling av Kongen i Statsråd. Samme praksis følges for særlig viktige stillinger og enkelte selvstendige sjefer i Forsva-rets militære organisasjon på nivået under briga-der/flaggkommandør.

Regjeringen vil i fremtiden vurdere behovet for embetsvern knyttet opp til gradsnivå, de enkelte stillinger og funksjoner som utføres i Forsvaret.

Del II
Budsjettforslag

Programområde 04 Militært forsvar

Programkategori 04.10 Militært forsvar mv.

Kapitlene i budsjettet

De følgende to tabeller viser nominelle endringer på de forskjellige kapitlene. Det betyr at det i forslaget for 2006 er lagt inn pris- og lønnskompensasjon og virkningen i 2006 av soldatoppgjøret i 2005. Videre er utgiftsrammen justert i forbindelse med innføring av nettoordning for budsjettering og

regnskapsføring av merverdiavgift (mva.) i statsforvaltningen, som innføres i 2006.

På utgiftssiden er inkludert budsjetterte inntekter iht. etablert praksis. Dersom inntektene blir lavere enn budsjettert, vil forsvarsrammen bli tilsvarende redusert, om inntektene blir større enn budsjettert, gjelder Forsvarsdepartementets generelle merinntektsfullmakt.

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Militært forsvar m.v				
1700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	296 289	288 111	299 288	3,9
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)	970 152	870 000	739 000	-15,1
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	680 968	785 195	779 962	-0,7
1720	Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)	1 172 865	1 268 558	2 252 008	77,5
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	97 193	95 970	93 732	-2,3
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)	2 568 707	2 806 650	1 818 847	-35,2
1731	Hæren (jf. kap. 4731)	4 538 690	3 923 633	3 514 173	-10,4
1732	Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	2 793 564	2 855 369	2 461 005	-13,8
1733	Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	3 542 045	3 635 846	3 079 150	-15,3
1734	Heimevernet (jf. kap. 4734)	1 195 351	1 108 454	1 049 007	-5,4
1735	Etterretningstjenesten	679 074	691 845	705 604	2,0
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)	2 301 564	1 602 581	1 998 641	24,7
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	8 604 241	8 674 139	8 183 421	-5,7
1790	Kystvakten (jf. kap. 4790)	738 595	738 499	692 910	-6,2

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert bud- sjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
1791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	262 143	33 803	33 316	-1,4
1792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	778 902	800 000	793 004	-0,9
1795	Kulturelle og allmennyttige formål (jf. kap. 4795)	240 216	210 290	208 558	-0,8
	Sum kategori 04.10	31 460 559	30 388 943	28 701 626	-5,6
	Sum programområde 04	31 460 559	30 388 943	28 701 626	-5,6
	Sum utgifter	31 460 559	30 388 943	28 701 626	-5,6

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Militært forsvar m.v				
4700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)	5 462			
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)	518 875	402 605	500 000	24,2
4719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	167			
4720	Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)	18 516	32 464	17 097	-47,3
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)	4 888	303		-100,0
4725	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)	129 901	94 832	37 774	-60,2
4731	Hæren (jf. kap. 1731)	77 124	40 792	4 766	-88,3
4732	Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	52 015	16 215	5 674	-65,0
4733	Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	97 646	56 161	51 351	-8,6
4734	Heimevernet (jf. kap. 1734)	25 649	2 703	1 753	-35,1
4740	Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)	381 634	117 082	237 399	102,8
4760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	220 159	204 340	134 011	-34,4
4790	Kystvakten (jf. kap. 1790)	4 856	359	366	1,9
4791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)	232 799			
4792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)	34 770		10 000	

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
4795	Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)	11 480	746	2 261	203,1
4799	Militære båter	673	1 000	1 000	0,0
	Sum kategori 04.10	1 816 614	969 602	1 003 452	3,5
	Sum programområde 04	1 816 614	969 602	1 003 452	3,5
	Sum inntekter	1 816 614	969 602	1 003 452	3,5

Kap. 1700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)

					(i 1 000 kr)
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert bud- sjett 2005	Forslag 2006	
01	Driftsutgifter	287 602	280 473	291 588	
73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	8 687	7 638	7 700	
	Sum kap. 1700	296 289	288 111	299 288	

Korrigert for budsjettekniske endringer og mva. er post 01 reelt økt med 17,7 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005.

Nominelt er posten økt med 11,1 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., utgjør imidlertid 10,8 mill. kroner i 2006.

Reell økning skyldes i det vesentlige overføring av Situasjonssenteret fra Forsvarsstaben, flytting til nytt ledelsesbygg på Akershus festning samt at bruk av tjenester hos Akershus kommandantskap/Regional støttedfunksjon (AK/RSF) blir fakturert Forsvarsdepartementet. Det er i begrenset grad snakk om en netto økning i Forsvarsdepartementets forbruk.

Post 01 Driftsutgifter

Tildelingen på post 01 dekker Forsvarsdepartementets ordinære driftsutgifter som lønn og godtgjørelser, reiser inn- og utland, representasjon, kompetanseoppbygging, utgifter til husleie og vedlikehold og drift av bygningsmassen. I tillegg belastes alle utgifter til Norges delegasjon til NATO, departementets spesialutsending til den norske ambassaden i Washington, og utgifter til en norsk formann i NATOs komité for ressursplanlegging. I 2006 er det satt av 5,7 mill. kroner til utgifter ifm. flytting fra dagens lokaler i Myntgata til nybyg-

get på Akershus festning. Videre er det avsatt midler til dekning av utgifter ifm. lederansvaret for strategisk sjøtransport i NATO. Dette arbeidet omfatter også forbedring av koordineringen i regi av *Sealift Coordination Center* i Eindhoven, og arbeidet i styret for dette senteret. Det er innarbeidet i budsjettet utarbeidelse av kapabilitets-pakke for 2006. I tillegg er det avsatt 4 mill. kroner til kostnader knyttet til nasjonal beredskapskontrakt for ett RORO-fartøy. Under Forsvarsdepartementets driftsutgifter er det også avsatt midler til forvaltningsoppdrag i regi av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).

Fra august 2005 er Situasjonssenteret (SIT-SEN) i Forsvarsstaben etablert som ny seksjon ved Forsvarsdepartementets Avdeling for operasjons- og beredskapsplanlegging (FD III).

Målet for kommende planperiode er å legge grunnlaget for et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne. En videreføring av det pågående omstillingsarbeidet og gjennomføring av tiltak som ytterligere bidrar til et relevant og tilgjengelig forsvar i tråd med nasjonale og internasjonale behov, vil stå sentralt for Forsvarsdepartementets virksomhet. Forsvarsdepartementet vil derfor gjennomgå organisasjonen i den øverste ledelsen av Forsvaret, med sikte på å ytterligere styrke evnen til ressursstyring, krisehåndtering og internasjonalt samarbeid, og spesielt med tanke på behovet for å overføre ressurser fra ledelsesfunk-

sjoner til operativ virksomhet. Det vil være nødvendig å foreta reduksjoner i årsverksrammene for å bringe ressursbruken på ledelsesfunksjoner i den øverste forsvarsledelsen ned til det nivået som er angitt i St. prp. nr. 42 (2003–2004).

FFI utfører forvaltningsoppdrag etter behov for Forsvarsdepartementet. I 2005 er det satt av 16,6 mill. kroner for å finansiere slike oppdrag over Forsvarsdepartementets driftsbudsjett, og midlene skal dekke bl.a. representasjon i internasjonale fora og forvaltningsmessige utredninger. Som følge av en opprydding i finansiering av forvaltningsoppdrag, er oppdrag som til nå er finansiert over kapittel 1760 post 45, overført til Forsvarsdepartementets driftsbudsjett. Kapittel 1760 post 45 er redusert med 16 mill. kroner som en følge av dette. Det presiseres at endringen er av ren teknisk art og ikke medfører endringer i innretning og omfang av forvaltningsoppdragene. Som et ledd i oppryddingen er finansiering av aktiviteten hav- og miljøkartlegging i nordområdene flyttet til kapittel 1719 post 01 med en ramme på 16 mill. kroner.

Post 73 Forskning og utvikling

Forsvarsdepartementet støtter sikkerhets- og forsvarspolitisk forskning gjennom en årlig tildeling av prosjektmidler, og finansiering av seks doktorgradsstipender ved utvalgte institutter og et postdoktorstipend basert på fri konkurranse. Formålet er å bidra til relevant kompetansebygging i Norge, i form av økt kunnskap om og innsikt i de sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer og problemstillinger som vårt land står overfor, og i bakgrunnsfaktorene for norsk politikk på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området.

Forsvarsdepartementet har gitt tilsagn om å bidra over tre år med totalt 2,45 mill. kroner til etablering av internasjonal humanitær rett/krigens folkerett som nytt fagområde på Norsk senter for menneskerettigheter, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. Opprettelse av en førsteamanuensisstilling skulle i den forbindelse skjedd høsten 2004, men vil grunnet forsinkelser i ansettelsesprosessen først bli opprettet fra 1. januar 2006.

Kap. 4700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert bud- sjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	1 985		
16	Refusjon fødselspenger	1 996		
18	Refusjon sykepenger	1 481		
	Sum kap. 4700	5 462		

Kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert bud- sjett 2005	Forslag 2006
24	Driftsresultat	-549 944	-489 000	-501 000
47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 520 096	1 359 000	1 240 000
	Sum kap. 1710	970 152	870 000	739 000

Post 24 Driftsresultat

Posten viser et overskudd på 501 mill. kroner. Beløpet motsvarer kapitalelementet i husleien, som betales av Forsvarets brukere og er teknisk bestemt. Kapitalelementet fremstår som lineære

avskrivninger over bygningenes og anleggenes levetid, som normalt settes til 60 år. Dette beløpet og kapitlets totale utgiftsbeløp gir byggebevilgningene på post 47.

Kravet til overskudd er økt med 12 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005. Dette skyldes netto

endringer i bygningsmassens restverdi, dvs. endringer som følge av at nye bygg og anlegg ferdigstilles og eksisterende EBA utrangeres og avhendes.

Post 47 Nybygg og nyanlegg, kan overføres

Posten omfatter utgifter til oppføring av nybygg og nyanlegg og større moderniseringstiltak, og reddykes i størst mulig utstrekning til å omfatte tiltak som er rettet mot å øke verdien av Forsvarets eiendommer, bygninger og anlegg (EBA). Tiltak rettet mot å opprettholde verdien av Forsvarets EBA finansieres over post 24.

Posten kan også benyttes til erverv av EBA og gjennomføring av miljøtiltak.

Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med 139,2 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005, og skyldes i hovedsak at en rekke omstillingsrelaterte EBA-tiltak er gjennomført eller er ferd med å bli ferdigstilt.

Forsvarsbygg

Forsvarsbygg er et forvaltningsorgan organisert som egen virksomhet og drives etter tilnærmet forretningsmessige prinsipper – med de tilpasninger som er nødvendige for å oppfylle Bevilgningsreglementets prinsipp om kontantregnskap. Forsvarsbygg er etablert med eget styre og nettobudsjettet på post 24. Forsvarsbygg baserer sin inntjening på husleie og oppdrag fra sine kunder, hvorav Forsvarets militære organisasjon er den desidert største.

Forsvarsbygg planlegger virksomheten ut fra det oppdragsomfang og de inntekter etaten kan planlegge å motta fra oppdragsgiverne. Husleieinntektene forutsettes fullt ut å dekke kostnadene ved bruk av EBA, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002–2003). Dette innebærer at husleien også inkluderer et kapitalelement som sammen med de andre kostnadselementene synliggjør de reelle kostnader ved bruk av EBA. Husleieutgiftene pr. kvadratmeter skal reduseres med inntil 20 pst. innen utgangen av 2008, og så langt i perioden ser denne målsettingen ut til å være innen rekkevidde.

Forsvarsbygg yter også andre tjenester, bl.a. rådgivning til Forsvaret. I tillegg utfører Forsvarsbygg faste oppdrag for Forsvarsdepartementet hvor utgiftene er budsjettet under kapittel 1719, post 01.

Forsvarsbygg nettobudsjetteres på kapittel 1710, post 24 og drives etter forretningsmessige prinsipper så langt det er mulig innenfor gitte rammebetingelser. Det er derfor behov for løpende periodisering av økonomien fra et budsjettår til et

annet. Forsvarsbygg har et reguleringsfond for slik periodisering av årets regnskapsmessige resultat. Ved regnskapsavslutningen for 2003 ble fondet i sin helhet benyttet til å regulere utgiftsnivået, og det var heller ikke rom for å sette av midler til fondet ved regnskapsavslutningen for 2004. Det er en målsetting at reguleringsfondet ved utgangen av 2005 reetableres på samme nivå som ved inngangen til 2003, dvs. ca. 40–50 mill. kroner, som bør være tilstrekkelig til avskrivning av driftsresultatet for det enkelte år.

Også for omstillingsperioden 2005–2008 er det en klar målsetting å redusere Forsvarets driftsutgifter betydelig. Som for omstillingsperioden 2002–2005 vil et viktig virkemiddel være avhending av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg. Dette er nærmere omtalt i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), der det fremgår at målsettingen er å redusere Forsvarets bruk av EBA med ytterligere 500.000 kvm til maksimalt 3,5 mill. kvm. Forsvarets militære organisasjons utrangering av EBA går som planlagt, og Forsvarsbygg – som står for gjennomføring av EBA-avhendingen – foretar fortløpende salg, riving og annen avhending for å sikre at EBA-massen går ut av Forsvarets eie. Avhendingsprosessen er imidlertid tidkrevende, og en vesentlig andel av den gjenværende EBA-massen Forsvaret skal kvitte seg med i perioden, består av objekter med betydelige avhendingskostnader. Selv om målsettingen er å minimalisere disse kostnadene, vil krav ift. miljøvern etc. bidra til å dimensjonere fremtidige utgifter. Til grunn for avhendingen ligger kravet om optimalisering av inntektene gjennom salg til markedspris. For å være i stand til å oppfylle dette kravet er Forsvaret avhengig av et godt omdømme i markedet. Dette innebærer fokus på god etterbruk i de områdene Forsvaret selger seg ut av gjennom en tett dialog med potensielle kunder og lokale myndigheter. Innføringen av ordningen med forkjøpsrett til forsvarseiendommer aktuelle for friluft- og/eller kulturformål for kommuner og fylkeskommuner for 2005 videreføres i 2006. Nettoinntektene fra avhendingen budsjetteres på kapittel 4710, post 47.

Investeringer i eiendom, bygg og anlegg

Bevilgningen til eiendom, bygg og anleggsprosjekter (EBA-prosjekter) vil i 2006 i hovedsak gå til å videreføre og ferdigstille igangsatte prosjekter. Det er derfor bare planlagt å starte noen få nye prosjekter i 2006, og ingen har kostnadsramme over 100 mill. kroner. De nye prosjektene er knyttet til behov ifm. offentlige pålegg og innføring av nye materiellsystemer.

Generelt er det et mål å bygge fleksibelt og kostnadseffektivt. Departementet vil derfor videreføre praksis med at det ved planleggingen av nye byggeprosjekter vurderes ulike alternativer for å dekke brukernes behov. Dette medfører at alternativer som flyttbare eller mobile løsninger, leie eller offentlig-privat partnerskap (OPP) også vurderes for å finne den beste løsningen.

Som en del av forsvarssektorens oppfølging av Regjeringens handlingsplan for universell utforming, ble det i St.prp. nr. 1 (2004–2005) orientert om tiltak som var planlagt gjennomført i 2005. Det er innarbeidet et punkt om universell utforming i malen for utarbeidelse av forprosjekter, slik at dette blir vurdert i alle nye byggeprosjekter. Intensjonen i universell utforming skal i størst mulig grad følges også ved Forsvarets investeringer i bygg og anlegg. Dette hensynet må imidlertid vurderes i det enkelte prosjekt, og gjennomføres i den grad det er naturlig og økonomisk forsvarlig. I 2006 vil informasjon og opplæring av Forsvarsbyggs prosjektledere videreføres, og intensjonen i handlingsplanen følges opp i arbeidet med enkeltprosjekter.

Nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner

Det er ikke planlagt igangsatt nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner.

Andre spesielle prosjekter

Kostnadsrammene i det etterfølgende (post 47) er oppgitt inklusive merverdiavgift.

Laksevåg – restaurering og tilbygg Sjøkrigsskolen

Prosjektet for modernisering og utvidelse av Sjøkrigsskolen på Laksevåg ble vedtatt ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Oppdatert kostnadsramme for prosjektet i St.prp. nr. 1 (2004–2005) var 142 mill. kroner. Hensikten med byggeprosjektet var å modernisere den eldste delen av skolebygningen og utvide skolen slik at den skulle bli mer tilpasset dagens undervisningsmetodikk samt tilfredsstillende lover og forskrifter.

Byggeprosjektet er nå ferdig og leietaker har tatt bygget i bruk. Prosjektet har imidlertid fått en sluttkostnad som er noe høyere enn kostnadsrammen. Årsaken er blant annet at anbudsbeskrivelsen hadde enkelte uteglemte poster og for lave mengder. Dette har medført økte kostnader til prosjektering og utførelse. Det var også kompliserte

sprengningsarbeider, og under sprengningsarbeidene viste det seg at fjellet i enkelte områder var dårligere enn forutsatt. Derfor har kostnadene til utførelse og sikring økt. Gjennomføringstiden for prosjektet ble lengre enn forutsatt, som igjen har ført til økte rigg- og driftskostnader. Prosjektets endelige kostnad inkludert gjennomføringskostnader etter 2004 er derfor 150 mill. kroner.

Forsvarsbygg har iverksatt tiltak for å forhindre tilsvarende kostnadsavvik på andre prosjekter. Forsvarsbygg vil bl.a. sørge for at prosjektstyringsverktøyet brukes riktigere og mer aktivt, og prosjektledere skal få bedre opplæring. Den interne kommunikasjonen i Forsvarsbygg skal også forbedres for å styrke prosjektstyringen.

Hele landet – bakke til luftradioer

Prosjektet for bygge- og anleggsdelen av materiellprosjektet 7048 Bakke til luftradioer ble godkjent ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2002–2003), jf. St.prp. nr. 53 (2002–2003). Oppdatert kostnadsramme for bygge- og anleggsdelen var i St.prp. nr. 1 (2004–2005) på 242 mill. kroner. Byggearbeidene består av oppgradering, tilbygg og nybygg ved 50 radiostasjoner fordelt over hele landet, men med hovedvekt på de tre nordligste fylker.

Materielldelen av prosjektet er stoppet for at man skal kunne gjøre en ny vurdering og utarbeide revidert prosjektdokumentasjon. For bygge- og anleggsdelen vil derfor kun byggearbeidene på de ti første påbegynte stasjonene bli fullført. Gjennomføring av resten av stasjonene stilles inntil videre i bero. Etter at materielldelen er revidert, vil det bli gjennomført en ny vurdering av bygge- og anleggsdelen.

Ramnesodden – skyte- og øvingsfelt

Ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2004–2005) styrket Stortinget kapittel 1710, post 47 med 10 mill. kroner. Hensikten var at Marinejegerkommandoens skyte- og øvingsfelt i Ramsund skulle bli utrustet på en slik måte at feltet dekket Marinejegerkommandoens behov og kan være et attraktivt øvingsfelt også for spesialstyrker i allierte land.

Byggeprosjektet for etablering av et anlegg for krig i tettbebyggelse (*Close Quarter Battle*) vil bli videreført i henhold til Stortingets vedtak og rammer.

Tørrdokk til Sjøforsvarets større fartøyer

Det vises til Stortingets beslutning om at det skal investeres i en ny og utvidet tørrdokk ved Haakonvern med en samlet kostnad på 235 mill. 2002-

kroner, tilsvarende 270 mill. 2006-kroner, iht. Innst. S. nr. 232 (2001–2002). Det vises også til videre informasjon om saken i St.prp. nr. 12 (2003–2004), St.prp. nr. 1 (2003–2004), St.prp. nr. 42 (2003–2004), St.prp. nr. 1 (2004–2005) og St.prp. nr. 65 (2004–2005).

I tråd med Stortingets vedtak ble prosjektering for bygging i Forsvarets regi satt i gang. Etter gjennomført anbudskonkurranse, viser de innkomne anbudene å ligge over den kostnad som ble lagt til grunn ved Stortingets behandling. En utvidet og ombygget tørrdokk vil ved bygging i Forsvarets regi ha en samlet kostnadsramme på minst 314 mill. kroner.

Undersøkelser viser at det allerede eksisterer verft i Norge og Nordsjø-området som har operativ forsvarlig kapasitet til å ta nødvendige vedlikeholdsoppdrag for Sjøforsvarets større fartøyer. Tilbudet i eksisterende privat verkstedsstruktur nasjonalt og internasjonalt, sett sammen med at investeringen er meget kostbar, tilsier at bygging av en egen tørrdokk i Forsvarets regi er en lite hensiktsmessig løsning. Det betyr at 270 mill. kroner frigjøres til høyere prioriterte formål.

Parallelt med prosjektering og anbudskonkurranse i Forsvarets egen regi, har man sett på ulike muligheter for å realisere et offentlig-privat samarbeid (OPS) vedrørende tørrdokken på Haakonsværn. En av årsakene til dette, er at FLO/TV bare vil kunne utnytte 50 pst. av kapasiteten for større fartøyer i en utvidet og ombygget tørrdokk. Det ble derfor vurdert som hensiktsmessig at private aktører fikk benytte seg av restkapasiteten, mot at de bidro med deler av investeringskostnadene. I tilknytning til vurderingene rundt evt. omdanning av FLO/TV til aksjeselskap, er forhold knyttet til OPS-løsninger for tørrdokken blitt overveid på nytt. Det tidligere forventede inntektsgrunnlaget kan etter nye vurderinger imidlertid ikke forsvare en investering i den størrelsesorden det her er snakk om. En markedsleie for tørrdokken er anslått til 12 000 kroner pr. dag. Dette vil kunne forrente en investering på maksimalt 64 mill. kroner. Det synes derfor ikke mulig å oppnå tilfredsstillende avkastning for en privat aktør uten at staten går inn med betydelige midler og/eller garantier.

I gjenkjøpsavtalen med Navantia, som er inngått ifm. fregattanskaffelsen, legges det opp til at eksisterende norske verft skal tilføres kompetanse som skal kunne gjøre dem konkurransedyktige i kampen om vedlikehold av våre nye fregatter. Det vil også i dette perspektiv være lite hensiktsmessig å bidra til, gjennom å bygge en ny dokk, at private norske verft må konkurrere med Forsvaret.

En videre oppfølging av Stortingets tidligere vedtak om å investere i ny tørrdokk på Haakonsværn, vurderes ut ifra det ovennevnte som lite hensiktsmessig. Regjeringen foreslår derfor at det ikke blir investert i utvidet og ombygget tørrdokk på Haakonsværn.

Kategori 1-prosjekter – Status og fremdrift

Akershus festning – Forsvarets ledelsesbygg

Byggeprosjektet for nytt ledelsesbygg for Forsvaret ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Prosjektet omfatter et nybygg kombinert med rehabilitering av eksisterende bygninger i Verkstedgården på Akershus festning.

Kontrakt på byggarbeidene ble signert høsten 2004, og alle arbeidene følger planlagt fremdrift. Råbygget på den nye delen vil være på plass i løpet av 2005, mens oppussing av de eksisterende bygningene skjer parallelt. Forsvarets ledelsesbygg er planlagt ferdigstilt i 2006. Prosjektets kostnadsramme (post 47) er 580 mill. kroner. I tillegg kommer møblering, IKT- og AV-utstyr.

Regionfelt Østlandet

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Regionfeltet i Østerdalen vil bli brukt til å øve angrepsoperasjoner med skarpskyting, manøvrering og samvirke mellom enheter fra ulike våpen. De planlagte anleggene omfatter bl.a. skytefeltadministrasjon med infrastruktur, angrepsfelt, område for langdistanseskyting, ammunisjonslager samt anlegg for øving på strid i bebygd område.

I løpet av 2005 vil arkeologiske utgravninger i Regionfelt Østlandet i hovedsak være ferdigstilt. Arkeologiske registreringer og utgravninger har pågått i perioden 1999–2005 og har gitt et stort tilfang av ny kunnskap. Arealplanleggingen i regionfeltet avsluttes i 2005.

Byggearbeider i Regionfelt Østlandet er igangsatt i tråd med godkjente reguleringsplaner. En del av hovedveisystemet er ferdigstilt. Arbeidene med angrepsfelt sør er godt i gang. Forhandlinger om erstatninger pågår fortløpende, og det er oppnådd avtale om minnelig løsning om oppgjør for om lag to tredeler av grunneierne. Erstatningsprosessen for de som ønsker makeskifte som erstatningsform, håndteres gjennom en pågående jordskifteprosess. Prosjektets kostnadsramme (post 47) er 2 057 mill. kroner. Av dette er foreløpig ca. 1 150 mill. kroner brukt eller merkantilt forpliktet.

Tabell 6.1 Prosjekter over 100 mill. kroner (i mill. kroner)

Sted	Prosjektnavn	Ramme 2006	Anslått	
			utbetaling 2006	utbetaling senere
Akershus	Forsvarets ledelsesbygg	580	208	2
Bodø	Miljøtiltak	234	111	29
Gråfjell	Regionfelt Østlandet	2057	300	357
Hele landet	Bakke til lufradioer	249	25	142
Hele landet	Oppgradering transmisjonsnettets FDN	146	20	42
Mauken-Blåtind	Sammenslåing av skytefelt	182	30	85
Setermoen	Flerbrukshall	139	82	5

Modernisering av statens bygge- og eiendoms- virksomhet

I juni 2004 nedsatte regjeringen et interdepartementalt utredningsutvalg under ledelse av Moderniseringsdepartementet for å se på hele statens bygge- og eiendomsvirksomhet. Det vises til nærmere omtale i Moderniseringsdepartementets fagproposisjon.

For å kunne implementere reformer i statens bygge- og eiendomsvirksomhet fra og med 1. januar 2007, med basis i utvalgets anbefalinger, arbeider regjeringen med videreutvikling av en

rekke mulige tiltak med sikte på å kunne fremlegge konkrete forslag i løpet av 2006.

Flere av utvalgets anbefalinger vil være viktige bidrag til å nå målene tilknyttet Forsvarets EBA-forvaltning som fastsatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Flere tiltak vil bli forberedt i løpet av 2005/2006. Dette gjelder bl.a. konkurranseeksponering av Forsvarsbygg og forberedelser for evt. overføring av kulturhistoriske eiendommer fra Forsvarsbygg til Statsbygg, med unntak av Akershus og Bergenhus festninger.

Kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert	
			budsjett 2005	Forslag 2006
47	Salg av eiendom	518 875	402 605	500 000
	Sum kap. 4710	518 875	402 605	500 000

Post 47 Salg av eiendom

Posten omfatter netto inntekter fra salg av fast eiendom. Korrigert for priskompensasjon er pos-

ten økt med 89,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005.

Endringen skyldes økt salg av eiendom.

Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	307 279	400 743	403 531
43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet		20 000	20 000
51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	163 104	151 749	154 255
71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	54 205	52 703	52 176
78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	156 380	160 000	150 000
	Sum kap. 1719	680 968	785 195	779 962

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns- og priskompensasjon, samt merverdiavgift (mva.), er posten økt med 1,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 4,7 mill. kroner i 2006.

Posten er tilført 16 mill. kroner ifm. drift av forskningsfartøyet MS HU Sverdrup II. Dette er en teknisk endring, da kostnadene tidligere ble finansiert over kapittel 1700 Forsvarsdepartementet. Reell reduksjon blir således 14,6 mill. kroner. Reduksjonen skyldes bl.a. reduserte omstillingskostnader i Forsvarsbygg, generell innsparing på utenlandsstillinger, reduserte kostnader vedrørende Forsvarsbyggs lønnsrelaterte kostnader knyttet til avhending av eiendom, samt generell innsparing på posten. Videre er posten tilført 25 mill. kroner ifm. tilbakeføring av Hjerkinns skytefelt til sivile formål.

Forsvarsattacheer og militærrådgivere

Forsvarsattacheene er Forsvarsdepartementets representanter ved norske utenriksstasjoner. Departementet har videre militærrådgivere ved Norges delegasjoner til de Forente Nasjoner (FN) (to personer) og Organisasjonen for sikkerhet og

samarbeid i Europa (OSSE) (én person). Forsvarsattacheene og militærrådgiverne skal holde seg godt orientert om de sikkerhetspolitiske, forsvarspolitiske og militære forhold i det eller de land, eller den delegasjonen, der de er akkreditert. Forsvarsattacheene og militærrådgiverne er styringsmessig underlagt departementet. Ved sin rapportering skal de gi konstruktive bidrag til beslutningsprosesser og beslutningsgrunnlag i departementet og Forsvaret.

Som representant for Norge skal forsvarsattacheene og militærrådgiverne fremme norske interesser og redegjøre for norske myndigheters syn på aktuelle militære, sikkerhets- og forsvarspolitiske saksfelt. Attacheene skal videre fremme leveranser for norske forsvarsleverandører der det tjener norske interesser. Dette skal skje gjennom nær kontakt med Forsvarsdepartementet, og ved behov gjennom samråd med de aktuelle instanser i forsvaret.

Attachéordningen er kontinuerlig under vurdering og forsvarsattacheenes plassering og sideakkreditering kan derfor bli endret over tid. I løpet av 2005 har departementet foretatt visse justeringer i plasseringen av attacheene. Fra 1. august har Norge en forsvarsattaché i Romania med kontor i Norges ambassade i Bukarest. Denne attacheen er sideakkreditert til Bulgaria, Kroatia og Makedonia.

Tabell 6.2 Forsvarsattachéer ved norske utenriksstasjoner

Misjon	Sideakkreditering	Tidligere lokalisering		Fremtidig lokalisering	
		Attaché	Ass. attaché	Attaché	Ass. attaché
Finland (Helsinki)		1		1	
Frankrike (Paris)	Belgia, Luxembourg	1		1	
Italia (Roma)	Slovenia, Ungarn	1	1	1	
Latvia (Riga)	Estland, Litauen	1	1	1	
Nederland (Haag)	Danmark	1		1	
Polen (Warszawa)	Tsjekkia, Slovakia	1		1	
Russland (Moskva)	Hviterussland, Kirgisistan, Tadsjikistan, Ukraina, Usbekistan, Kasakhstan	1	1	1	1
Romania (Bukarest)	Bulgaria, Kroatia, Makedonia			1	
Spania (Madrid)				1	
Storbritannia (London)	Irland	1		1	
Sverige (Stockholm)		1		1	
Tyrkia (Ankara)	Aserbajdsjan	1		1	
Tyskland (Berlin)	Sveits, Østerrike	1		1	
USA (Washington)	Canada	1	2	1	2

Militærmisjonen i Brussel (MMB)

Militærmisjonen i Brussel er Norges militære representasjon ved NATO-hovedkvarteret. Misjonen ivaretar norske militære interesser og representasjon i relevante fora. MMB er «dobbelhattet» og ivaretar samtidig den stedlige militære representasjon og behandling av saker knyttet til den Europeiske union (EU). MMB spiller en sentral rolle ifm. Forsvarsdepartementets og Forsvarets beslutningsprosesser knyttet til håndtering av militærfaglige spørsmål overfor NATO og EU.

FN-relatert virksomhet

FN arbeider for å forbedre egen evne til å planlegge og lede militære operasjoner, som et ledd i arbeidet med å reformere FN-systemet, og øke samarbeidet med regionale organisasjoner som NATO, EU og AU (African Union). Forsvarsdepartementet deltar i dette arbeidet bl.a. ved deltakelse i den årlige sesjonen til Spesialkomiteen for fredsbevarende operasjoner. Forsvarsdepartementet stiller også eksperter til disposisjon for FN under gjennomføring av prosjekter, f.eks. utvikling av felles treningsstandarder og forbedring av refusjons-

systemet for nasjoner som stiller ressurser for FN-ledete operasjoner.

SHIRBRIG

Norge vil i 2006 ha halvannen stabsoffisersstilling ved staben til *Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations* (SHIRBRIG) i Danmark. Videre stiller Forsvaret tre beredskapsstillinger i brigadestabens ikke-permanente del, som øves to til tre ganger årlig.

NORDCAPS

Som en del av det nordiske samarbeidet ble *Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace-Support* (NORDCAPS) etablert i 1998. Norge har en stabsoffiser i det permanente planelementet i Stockholm. Hensikten med NORDCAPS er å koordinere felles nordiske innsatser i operasjoner ledet av FN, NATO eller EU. En revisjon av NORDCAPS for å forbedre og tilpasse konseptet til både dagens fredsoperasjoner, inkludert i form av EU-stridsgrupper, forventes ferdigstilt ultimo 2005. Norge vil i 2006 inneha formannskapsvervet for NORDCAPS styringsgruppe.

Sikkerhetssektorreform og demokrati- fremmende tiltak i stabiliseringsoperasjoner og partnerskapssamarbeid

Dagens konfliktmønstre understreker betydningen av et bredt engasjement for å skape stabilitet i konfliktrammede områder. Forsvarsdepartementet har derfor tatt initiativ til å studere hvordan Norge best kan bistå legitime myndigheter i svake og konfliktrammede stater i å styrke kontrollen med og bedre effektiviteten til sine væpnede styrker. Dette supplerer demokratifremmende tiltak innen andre samfunnssektorer, og tillater raskere reduksjon av internasjonalt militært nærvær. Tiltakene fokuserer på sivil kontroll med de væpnede styrkene, og omfatter opplæring av parlamentarikere, forvaltningsapparatet og den øverste militære ledelsen.

Midler til dekning av utgifter til bilaterale tiltak med partnerland

Forsvarsdepartementet forvalter midler til dekning av utgifter forbundet med ekstraordinære tiltak ifm. samarbeid med partnerlandene på omkring seks mill. kroner. Midlene går i hovedsak til gjennomføring av bilaterale aktiviteter og tiltak iht. Forsvarsdepartementets samarbeidsplaner med utvalgte land, herunder støtte til kurs/seminarer i regi av Forsvarsdepartementet og Forsvarets militære organisasjon. Tiltakene spenner fra støtte til demokratisering av de væpnede styrkene som f.eks. medie- og informasjonsseminar og kurs i folkerett, til tiltak for å øke evnen til å operere sammen med NATO i tilknytning til PfP *Partnership Work Programs* (PWP). Midlene har vært prioritert til samarbeidsprosjekter med Russland, Ukraina og Balkan. Forsvarsdepartementet planlegger å finansiere deler av de nye tiltakene til støtte for reform av sikkerhetssektoren for å skape stabilitet i konfliktrammede land over dette kapitlet.

Baltikum

Norge fortsetter å bidra med betydelige støtte til oppbyggingen av de baltiske staters forsvar. Støtten har form av målrettede og omfattende forsvarsrelaterte bidrag, med fokus på tiltak innen områder som er relevante iht. NATOs planer og behov. I løpet av 2005 har Norge bidratt til at de baltiske land har fått en regional kapasitet til militær luftovervåkning. I 2006 vil Norge fortsatt ha flere faste rådgivere og instruktører i regionen. Den bilaterale støtten i sin nåværende form vil bli opprettholdt ut 2007. Deretter vil samarbeidet fortsatt

være tett, men finne sted innenfor rammen av NATO-medlemskapet.

Norsk støtte til omskolering av russiske og ukrainske offiserer

Hovedmålet med det norske omskoleringsprosjektet er gjennom sivil utdanning å øke mulighetene for overtallige offiserer til å bli bedre rustet til det sivile arbeidsmarkedet. Dette tiltaket er en støtte først og fremst av sosiale årsaker, i lys av den omfattende nedbyggingen av de respektives nasjonale forsvar, mer enn av sikkerhetspolitiske begrunnelser. Tiltakene har også som formål å bidra til forsterket tillit og gjensidige forståelse på det forsvarsrelaterte området.

Arctic Military Environmental Cooperation (AMEC)

AMEC-samarbeidet ble opprettet i 1996, da forsvarsministrene i Norge, Russland og USA undertegnet en felles erklæring om forsvarsrelatert miljøsamarbeid i Arktis. Storbritannia ble med i 2003. Innenfor AMEC samarbeider russiske, britiske, amerikanske og norsk myndigheter for å løse forsvarsrelaterte miljø- og sikkerhetsutfordringer, herunder redusere risikoen for spredning og bruk av kjernefysisk materiale som terrorvåpen. Dette samarbeidet er et viktig supplement til atomsikkerhetssamarbeidet på sivil side. Et annet sentralt aspekt ved AMEC-samarbeidet er å bidra til kontakt og tillit mellom de respektive lands myndigheter.

Tilskudd til Norges hjemmefrontmuseum

FD har siden 2001 støttet et omfattende arbeid ved Norges Hjemmefrontmuseum om det britiske *Special Operations Executive* og dets befatning med Norge under den annen verdenskrig. Grunnet sykdom har arbeidet med prosjektet blitt kraftig forsinket, og støtten fra FD, 455 000 kroner per år over tre år fra og med 2004 til og med 2006, vil av den grunn bli forskjøvet. Det forventes derfor ingen utbetaling av støtte i 2006.

Tjenester som Forsvarsbygg utfører for departementet

Forsvarsbygg utfører en rekke oppgaver for Forsvarsdepartementet, som ikke er finansiert gjennom husleien eller investeringer i eiendom, bygg og anlegg (EBA). Dette er aktiviteter knyttet til utøvelse av myndighetsoppgaver, salg av eiendom, bygninger og anlegg, forskning og utvikling samt

bidrag til opprettholdelse av forsvarsspesifikke kompetansemiljøer.

For 2006 er det satt av 95 mill. kroner til formålet over post 01, hvilket er en økning på 13 mill. kroner. kroner ift. saldert budsjett for 2005. Av dette beløpet er ca. 32,5 mill. kroner Forsvarsbyggs lønnsrelaterte kostnader knyttet til avhending av eiendom. Økningen skyldes at posten er tilført 25 mill. kroner til tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål.

Tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål

Ved behandlingen av St.meld. nr. 11 (1998–99) om regionalt skyte- og øvingsfelt for Forsvarets avdelinger på Østlandet – Regionfelt Østlandet, jf. Innst. S. nr. 129 (1998–99), ble det vedtatt at Hjerkinnskytefelt skulle legges ned. Nedleggelsen er bl.a. ledd i en omfattende plan for utvidet vern av Dovrefjell gjennom Sunndalsfjella nasjonalpark, som forlengelse av Dovrefjell nasjonalpark, og landskapsområder vestover fra Rondane nasjonalpark. Tilbakeføring av Snøheim til Den norske Turistforening i 2005 er en del av tilretteleggelsen for sivil bruk av området.

Tilbakeføring av skytefeltet er anslått å pågå frem til 2020 og planlegges gjennomført i to faser. Fase 1, perioden 2006–2012, omfatter eksplosivrydding, fjerning av de største landskapsinngrepene med landskapstilpassing, sikring av forurensning og høyst nødvendig overvåking av forurensningssituasjonen i skytefeltet, riving av bygninger og fjerning av veier som har størst naturverneverdier. Enkelte veistrekningspotensial blir liggende. Fase 1 omfatter også avvikling av sivile avtaler.

Fase 2, perioden 2013–2020, omfatter ryddetiltak knyttet til erfaringer fra eksplosivryddingen i fase 1 samt avklaring av akseptabelt risikonivå ved nedlagte skytefelt. Fasen omfatter også gjenværende EBA-tiltak. Det er betydelig usikkerhet knyttet til omfanget av fase 2, og Forsvarsdepartementet vil forelegge denne fasen for Stortinget på et senere tidspunkt.

Tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål foreslås gjennomført som et totalprosjekt. Fase 1 av totalprosjektet realiseres i perioden 2006–2012 innenfor en kostnadsramme på 321 mill. kroner, hvorav kostnadene til eksplosivrydding og EBA-tiltak utgjør hhv. 126 mill. kroner og 195 mill. kroner. For 2006 foreslås det avsatt 25 mill. kroner.

Omstillingskostnader Forsvarsbygg

Forsvarsbygg har i perioden 2002–2005 redusert antall årsverk i organisasjonen betydelig. Målset-

tingen om bemanningsreduksjoner på ca. 540 årsverk – som representerer Forsvarsbyggs andel av Forsvarets reduksjonsmål på 5 000 årsverk – er nådd. For å oppnå dette har det vært nødvendig å ta i bruk avgangsstimulerende tiltak (AST). Bruken av ordningen påfører Forsvarsbygg forpliktelse ut over omstillingsperioden, og for 2006 foreslås det avsatt 67,4 mill. kroner til formålet, hvilket er en reduksjon på 11,6 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Hav- og miljøkartlegging i nordområdene

Som et ledd i en teknisk opprydding i finansiering av forvaltningsoppdrag som utføres av Forsvarets forskningsinstitutt, er finansieringen av hav- og miljøkartlegging i nordområdene flyttet fra kapittel 1700 post 01. Hav- og miljøkartlegging i nordområdene er en videreføring av eksisterende aktivitet uten endringer i omfang og innretning. Aktiviteten utføres av Forsvarets forskningsinstitutt. For 2006 er det satt av 16 mill. kroner til formålet over post 01.

Post 43 til disposisjon for Forsvarsdepartementet

Posten videreføres på samme nivå i 2006 som i 2005, og nyttes til finansiering av uforutsette utgifter som trenger rask avklaring.

Post 51 Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

Korrigert for priskompensasjon er posten uendret. Økt sats for pensjonsinnbetalinger til Statens pensjonskasse og innføring av kostnadsdekkende husleie medfører økte kostnader på 5 mill. kroner i 2006. Videre legges opp til en reduksjon i basisfinansieringen av FFI fra 2005 til 2006 med 5 mill. kroner, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Dette er ett av tiltakene for å nå målet om reduksjon i årlige utgifter til forskning og utvikling i 2008. Det foreslås at 154 mill. kroner gis som basisfinansiering fra Forsvarsdepartementet i 2006. FFI forventer en samlet omsetning på om lag 500 mill. kroner. Basisbevilgningens andel av FFIs omsetning vil med dette bli ca. 30 pst.

FFI er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Styret er instituttets øverste organ, og er ansvarlig overfor departementet for instituttets virksomhet. Instituttet har som formål å drive forskning og utvikling for forsvarssektoren. Et hovedfokus for FFI skal være å gi råd med sikte på å bistå Forsvaret, herunder spesielt Forsvarets øverste ledelse, i utviklingen av fremtidig struktur og kostnadseffektiv drift. FFI skal gjennom sin virk-

somhet bidra til transformasjon av forsvarssektoren. Instituttet skal ha spesielt fokus på den vitenskapelige og teknologiske utvikling som kan påvirke forsvarsplanleggingen, og har ansvar for å viderebringe kunnskap om dette til Forsvarets øverste ledelse. Instituttet skal støtte opp under Forsvarets målsetning om styrket internasjonalt materiellsamarbeide og økt kjøp av hyllevarer til erstatning for egenutvikling av teknologi. Det understrekes at FFI fortsatt skal være Forsvarets sentrale forskningsinstitusjon.

FFIs virksomhet finansieres av basisbevilgningen og strategiske oppdrag fra Forsvarsdepartementet, samt oppdragsforskning og forvaltningsoppdrag fra Forsvaret og andre. Basisbevilgningen er en viktig forutsetning for instituttets langsiktige kompetanseoppbygging og dets selvstendige rådgivende rolle overfor Forsvarets øverste ledelse.

Etter Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), er det klart at hovedtrekkene i FFIs virksomhet videreføres i perioden 2005–2008. Videre vil dagens tilknytningsform bli videreført.

Post 71 Overføring til andre

Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med 1,31 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Dette skyldes en generell innsparing på posten.

Frivillige forsvarsopplysningsorganisasjoner

Forsvarsdepartementet gir støtte til en rekke frivillige organisasjoner for å styrke befolkningens kunnskap om, og forståelse for, norsk forsvars- og

sikkerhetspolitikk. Støtten til disse organisasjonene videreføres også i 2006.

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) varslet Forsvarsdepartementet en gjennomgang av omfanget og kriteriene for tildelingene til frivillige organisasjoner i løpet av 2005. Denne gjennomgangen vil inngå i grunnlaget for vurderingen av tildelinger i 2007-budsjettet.

Budsjettposten «Diverse prosjektstøtte» reduseres fra 2005 som følge av en generell innsparing på posten. Det gjøres oppmerksom på at støtte til enkeltprosjekter under posten «Diverse prosjektstøtte» kan gis til så vel enkeltpersoner som organisasjoner. Prosjektstøtten tildeles etter fastlagte kriterier. Aktivitetene skal støtte departementets mål om å fremme kunnskap om, forståelse for og oppslutning om norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Videre skal prosjektene ha størst mulig informasjonseffekt og aktualitet.

Det frivillige skyttervesen

Forsvarsdepartementet viderefører driftsstøtten til Det frivillige skyttervesen i deres arbeid for å styrke forsvarsviljen, fremme praktiske skytterferdighet blant det norske folk og derved dyktiggjøre landets forsvar. Dette forutsettes gjort gjennom forpliktende samarbeid med Forsvaret.

FN-Veteranenes Landsforbund

FN-Veteranenes Landsforbund (FNVLFF) får 2 mill. kroner som tilskudd til drift av organisasjonen. I tillegg får FNVLFF 3 mill. kroner til å drive kameratstøttearbeid og ulike tiltak for FN-/NATO-soldater og deres familier. Totalt får FNVLFF derved 5 mill. kroner.

Tabell 6.3 Tildeling til sivile organisasjoner

Organisasjon	Fordeling 2006	Organisasjon	Fordeling 2006
Det frivillige skyttervesen	28 750	Norges Forsvarsforening	630
Folk og Forsvar	6 700	Oslo Militære Samfund	175
Den norske Atlanterhavskomiteé	3 800	Norsk militært tidsskrift	100
Norske Reserveoffiseres Forbund	2 200	Diverse prosjektstøtte	1 398
Kvinner Frivillige Beredskap	2 000		
Norges Lotteforbund	1 423		
FN-Veteranenes Landsforbund	5 000		
Sum			52 176

Post 78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett

Korrigert for lønns- og priskompensasjon, er posten redusert med 12,4 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. Fordi NATOs faste råd ennå ikke har fattet vedtak om taket på militærbudsjettet, er budsjettforslaget basert på en antakelse om ingen nominell vekst på de fleste delene av budsjettet bortsett fra utgifter til fredsoperasjoner og drift av *Nato Airborne Early Warning and Control*-flyene (NAEW&C) (*Airborne Warning and Control System* – AWACS), der det forventes en liten vekst. Reduksjonen skyldes i hovedsak lavere driftskostnader for NATOs kommandostruktur samt revisjon av NATOs kostnadsfordelingsnøkler hvor Norge får en noe redusert andel.

Posten dekker Norges bidrag til driftsbudsjettene i NATO, som omfatter drift av komman-

dostrukturen, overvåkings- og kommunikasjons-systemer, øving av NATO-styrker, pensjonsutbetalinger og den fellesfinansierte delen av NATO-ledede fredsoperasjoner. Videre dekker posten Norges tilknytning til materiellsamarbeidet innenfor rammen av det forsvarspolitiske samarbeidet i NATO samt Norges bidrag til Den vesteuropeiske union, WEU.

Det tas forbehold om en fortsatt relativt gunstig valutakurs og at konseptet for finansiering av NATO-ledede operasjoner ikke endres. Det diskuteres i NATO hvorvidt større deler av operasjonene skal fellesfinansieres sammenlignet med dagens finansieringsordninger. Dette kan medføre økning i utbetalingene. På den andre siden kan det medføre at nasjonale utgifter til fredsoperasjoner reduseres. Det vises for øvrig til informasjonssak 5.5 om nye kostnadsfordelingsnøkler for medlemsnasjonene i NATO.

Kap. 4719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	167		
	Sum kap. 4719	167		

Kap. 1720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	1 172 865	1 268 558	2 086 508
50	Overføringer Statens Pensjonskasse, kan overføres			160 000
70	Renter låneordningen, kan overføres			5 500
	Sum kap. 1720	1 172 865	1 268 558	2 252 008

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er post 01 reelt redusert med 65,6 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005.

Nominelt er posten økt med 818 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 77,0 mill. kroner i 2006. Reduksjonen i budsjettet for øvrig

skyldes i hovedsak en rendyrking av kapitlet for å reflektere de nye fellesavdelingene som er opprettet og underlagt Forsvarsstaben, samt den nye organiseringen av Forsvarsstaben. I tillegg vil samlokalisering av Forsvarsstaben og departementet i nytt bygg på Akershus festning og rasjonalisering og rendyrking av Forsvarets operative ledelse (FOL) gi budsjettmessig uttelling i 2006.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt på post 01:

Tabell 6.4 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	818,0
Lønns- og priskompensasjon	-33,2
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	77,0
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	861,8
Fellesutgifter for Forsvarets militære organisasjon overført fra kapittel 1725	-226,6
Midler til avgangsstimulerende tiltak tilført fra kapittel 1725	-678,1
Drift av Forsvarets regnskapsadministrasjon tilført fra kapittel 1725	-31,2
Drift av Forsvarets lønnsadministrasjon tilført fra kapittel 1725	-29,9
Drift av Forsvarets personeltjenester tilført fra kapittel 1725	-181,0
Drift av Forsvarets mediesenter og Forsvarsforum tilført fra kapittel 1725	-52,6
Drift av Vernepliktsverket tilført fra kapittel 1725	-127,4
Drift av Situasjonssenteret overført til kapittel 1700	8,0
Drift av utenlandsavdelinger overført til kapittel 1725	200,8
Driftsutgifter til NATO-enheter i Norge (FORACS, JWC, CAOC III og FOL Ørland) overført til kapittel 1725	107,4
Drift av Forsvarets sikkerhetsavdeling overført til kapittel 1725	41,2
Regional støttefunksjon overført til kapittel 1740 FLO	24,9
Drift av Loran C overført til kapittel 1740	17,1
Reell endring av posten	-65,6

Departementet legger vekt på å få dreid mest mulig ressurser over mot den operative siden av Forsvaret, og i den forbindelse skal Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) gis en ytterligere sentral rolle. FOHK er tilført midler til dekning av alle merutgifter ifm. gjennomføring av øvelse *Cold Response*.

Generelt

Kapitlet omfatter Forsvarsstaben samt FOHK, inkludert Landsdelskommando Nord (LDKN) på Reitan. I tillegg er kapitlet tilført midler i tråd med den rendyrking som er gjort ift. kapittel 1725 for å klargjøre ansvarslinjer og styrke økonomistyringen av fellesavdelingene under Forsvarsstaben.

Forsvarsstaben

Forsvarsstaben skal støtte forsvarssjefen i hans rolle som etatssjef for Forsvarets militære organisasjon. Staben har på vegne av forsvarssjefen gjennomførings- og oppfølgingsansvaret for oppdrag gitt av Forsvarsdepartementet. Generalinspektørene for Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet med egne staber, er en del av Forsvarsstaben. Det

er gjort visse justeringer i Forsvarsstabens organisasjon for å styrke fokuset på økonomi- og virksomhetsstyring, bl.a. ved å opprette en egen Personell-, økonomi- og styringsstab under ledelse av en generalmajor/kontreadmiral/økonomidirektør.

Forsvarets operative ledelse

Forsvarets operative ledelse (FOL) er forsvarssjefens utøvende operative ledd, og ledes av sjef FOHK. Sjef FOHK er forsvarssjefens fremste rådgiver i operative spørsmål og skal på vegne av han utøve operativ kommando over tildelte styrker for å løse pålagte oppdrag.

Sjef FOHK har ansvar for å koordinere øvingsvirksomheten i Forsvaret, herunder et spesielt ansvar ifm. planlegging og gjennomføring av fellesoperative øvelser. Dette ansvaret inkluderer tilrettelegging for utenlandsk øving og trening i Norge som ivaretas gjennom allierte treningssentra. Sjef FOHK har ansvaret for å videreutvikle Alliert kompetansesenter for operasjoner under vinterforhold (AKOV, i NATO betegnet som *Centre of Excellence for Cold Winter Operations*) og Senter for militære erfaringer (SME). FOHK er samlokalisert med NATOs *Joint Warfare Center* (JWC), som driver

med fremtidsrettet planlegging, utdanning og samtrening av styrker. Samarbeidet med JWC er bygget på foreløpige avtaler. Behovene vil bli videreutviklet i 2006, og nye avtaler vil bli inngått.

Sjef FOHK har ansvaret for deployering/redeployering av norske styrker til/fra utlandet, samt for utøvelse av nasjonal, operativ kommando og kontroll under pågående operasjoner. Han har også det fulle operative og logistikkmessige ansvaret for norske styrker i internasjonale operasjoner.

Det er gjennomført en omorganisering av FOL som et ledd i den samlede reduksjon i ledelsesapparatet i Forsvaret. Dette er en viktig del av arbeidet med å redusere ledelses- og støttestrukturer og rendyrke FOLs organisasjon mot operativ virksomhet. I tillegg vil det bidra til å bringe ressursbruken på ledelsesfunksjoner ned til de måltall som er gitt i St.prp. nr. 42 (2003–2004).

LDKN er underlagt FOHK og vil bli videreført som en nasjonal krisestyringskommando for Nordområdene. LDKN har en viktig rolle i håndteringen av enkeltstående hendelser og daglige situasjoner som i utgangspunktet ikke forventes å ha omfattende sikkerhetspolitiske implikasjoner.

Forsvarets personelltjenester

Som et ledd i moderniseringen av personellforvaltningen i Forsvaret, opprettes Forsvarets personelltjenester (FPT) 1. januar 2006 som en avdeling under Forsvarsstaben. FPT vil være en sentral tjenesteytende enhet innenfor personellområdet i Forsvaret og skal bidra til at personellforvaltningen blir mer profesjonell og effektiv, tilpasset de utfordringer Forsvaret nå står overfor. FPT vil dekke de områdene som tidligere ble dekket av

Forsvarets ressursorganisasjon (RO), Forsvarets boligjeneste (FBOT), Forsvarets forvaltnings- og servicesenter (FF&S). Det vil bli vurdert å sentralisere forvaltningen av utenlandsstillinger til FPT.

Vernepliktsverket

Vernepliktsverket har ansvaret for felles vernepliktsforvaltning og skal bl.a. rekruttere de best egnede og mest motiverte kvinner og menn til tjeneste i Forsvaret. I 2006 starter innkalling av kvinner til frivillig sesjon i henhold til Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Sesjonen skal samtidig utvikles til å bli et bedre rekrutterings- og seleksjonsverktøy. Vernepliktsverket er videre rulleførende enhet for alt vernepliktig personell som ikke er inne til militærtjeneste. Dette innebærer at Vernepliktsverket bl.a. har ansvaret for historisk registrering av personell som har vært i internasjonal tjeneste.

Post 50

Posten gjelder førtidspensjonering av sivile før Folketrygden overtar ansvaret. Korrigert for priskompensasjon er posten økt med 27,2 mill. kroner. Økningen skyldes økte utgifter ifm. nedbemanningen i Forsvaret.

Post 70

Posten gjelder utgifter til rentestønad for å dekke differansen mellom utlånsrenten i Befalets låneordning og markedsrenten, samt utbetalinger av garantiansvar. Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med 3,8 mill. kroner.

Kap. 4720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Saldert		
		Regnskap 2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	12 657	32 464	9 826
16	Refusjon fødselspenger	1 814		
17	Refusjon av lærlinger	3		
18	Refusjon sykepenger	4 042		
70	Renter låneordning			2 138
90	Lån til boligformål			5 133
	Sum kap. 4720	18 516	32 464	17 097

Post 01

Korrigert for priskompensasjon er post 01 redusert med 23,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyldes hovedsakelig en teknisk flytting av inntekter mellom kapitlene grunnet overføringen av avdelinger mellom kapitlene 4720 og 4725, samt overføringen av regionale støttefunksjoner (RSF) til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) på kapittel 4740.

Post 70

Korrigert for priskompensasjon videreføres post 70 uendret i 2006 sammenlignet med saldert bud-

sjett for 2005. Posten gjelder renteinntekter fra Forsvarets låneordning og renter fra misligholdte lån.

Post 90

Korrigert for priskompensasjon videreføres post 90 uendret i 2006 sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Posten gjelder tilbakebetaling av avdrag innenfor Forsvarets låneordning, samt forskudd og avdrag på regresskrav i Befalets låneordning, der Forsvaret har overtatt lånene fra bankene.

Kap. 1723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	97 193	95 970	93 732
	Sum kap. 1723	97 193	95 970	93 732

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.), er post 01 reelt redusert med 1,3 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Nominelt er posten redusert med 2,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., utgjør 2,4 mill. kroner i 2006.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er et direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. NSM rapporterer (med faglig ansvarslinje) i militær sektor til Forsvarsdepartementet, og til Justisdepartementet i sivil sektor. Alle oppdrag til NSM gis av Forsvarsdepartementet som etatsstyrende departement.

NSM skal i henhold til lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven), ha et kontrollerende og koordinerende ansvar for sikkerhetstiltak i tilknytning til forebyggende sikkerhetstjeneste. En forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter i Norge alle tiltak for å sikre skjermingsverdig informasjon og objekter mot sikkerhetstruende virksomhet. Ansvaret omfatter så vel den offentlige forvaltning som de deler av privat sektor som gjennom sin virksomhet

må håndtere sikkerhetsgradert informasjon. Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) inngår som en del av NSMs virksomhet, og yter en sårbarhetsreducerende tjeneste til sentrale aktører i norsk næringsliv. NSM er i tillegg sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i IT-produkter og IT-systemer.

For å styrke den nasjonale IT-sikkerheten, skal NSM i 2006 etablere en nasjonal enhet (CERT – *Computer Emergency Response Team*) for varsling, rådgivning, assistanse ved og håndtering av sikkerhetshendelser, analyse og trusselvurdering – spesielt for kritisk infrastruktur/samfunnsviktige funksjoner. Den nasjonale CERT skal integreres mot det eksisterende VDI (Varslingssystem for digital infrastruktur) i NSM. CERTs driftsutgifter vil være åtte mill. kroner pr. år, og skal samfinansieres med privat sektor. Moderniseringsdepartementet brukerfinansierer for statlig sektor 5 mill. kroner over statsbudsjettet, mens de resterende 3 mill. kroner skal hentes inn ved privat brukerfinansiering. CERT skal sammen med VDI også inngå i en nasjonal helhet der Senter for informasjonssikring på Gjøvik, sektor-CERT-er, Post- og teletilsynet og andre sektororganer skal inngå.

Kap. 4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	2 882	303	
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	575		
18	Refusjon av sykepenger	1 431		
	Sum kap. 4723	4 888	303	

Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	2 362 806	2 666 652	1 818 847
50	Overføring Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	202 557	130 871	
70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	3 344	9 127	
	Sum kap. 1725	2 568 707	2 806 650	1 818 847

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.), er posten reelt redusert med 157,5 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Nominelt er posten redusert med 847,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva.,

122,7 mill. kroner i 2006. Reduksjonen i budsjettet for øvrig skyldes i hovedsak en rendyrking av kapitlet for å reflektere de nye fellesavdelingene som er opprettet og underlagt Forsvarsstaben, samt den nye organiseringen av Forsvarsstaben.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.5 Budsjettekniske endringer

(i mill. kroner)

Nominell endring 2005-2006	-847,8
Lønns- og priskompensasjon	-31,0
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	122,6
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	-756,2
Fellesutgifter for Forsvarets militære organisasjon overført til kapittel 1720	226,6
Midler til avgangsstimulerende tiltak overført til kapittel 1720	678,1
Drift av Forsvarets regnskapsadministrasjon overført til kapittel 1720	31,2
Drift av Forsvarets lønnsadministrasjon overført til kapittel 1720	29,9
Drift av Forsvarets personeltjeneste overført til kapittel 1720	181,0
Drift av Forsvarets mediasenter og Forsvarsforum overført til kapittel 1720	52,6
Drift av Vernepliktsverket overført til kapittel 1720	127,4
Regional støttefunksjon overført til kapittel 1740 FLO	75,8
Drift av utenlandsavdelinger overført fra kapittel 1720	-200,8

Tabell 6.5 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Driftsutgifter til NATO-enheter i Norge (FORACS, JWC, CAOC III og FOL Ørland) overført fra kapittel 1720	-107,4
Drift av Forsvarets sikkerhetsavdeling overført fra kapittel 1720	-41,2
Drift av Forsvarets kompetansesenter logistikk overført fra kapitlene 1731 og 1733	-242,5
Drift av Forsvarets kompetansesenter kommando-, kontroll- og informasjonssystemer overført fra kapitlene 1731, 1732, 1733 og 1734	- 127,2
Drift av Forsvarets arkivadministrasjon overført fra kapitlene 1731, 1732, 1733 og 1734	-5,4
Drift av tannlegetjenesten til Forsvarets sanitet overført fra kapitlene 1731, 1732, 1733 og 1734	-22,5
Kostnader for elever på hovedstudiet ved Forsvarets skolesenter overført fra kapitlene 1731, 1732 og 1733	-55,4
Utgifter til Ridderrennet overført Forsvarets sanitet fra kapittel 1731 Hæren	-1,5
Reell endring av posten	-157,5

Forsvarets sanitet

Forsvarets sanitet skal utgi direktiver og reglement for helsetjenester i Forsvaret og føre fortløpende forvaltningsmessig kontroll over disse. I 2006 skal Forsvarets sanitet videreutvikle et modulbasert og fleksibelt sanitetssystem som en gripbar fellesressurs med en reaksjonsevne tilsvarende de styrker som skal støttes iht. internasjonale og nasjonale forpliktelser.

Forsvarets sanitet (FSAN) skal yte helsetjenester til Forsvarets ansatte og de vernepliktige. Forsvarets tannleger yter helsetjenester til forsvarspersonell og, i den grad kapasiteten tillater det, også private helsetjenester til personellet.

Forsvarets helseregister skal kontinuerlig kunne holdes oppdatert om helsetilstanden til de ansatte. Sjef FSANs råd for militærmedisinsk forskning og utvikling skal prioritere og koordinere all medisinsk relatert forskning i Forsvaret.

Forsvarets skolesenter

Forsvarets skolesenter (FSS) ble opprettet 1. januar 2002. Iht. St.prp. nr. 42 (2003–2004) ble ny organisasjon etablert 1. august 2005. Skolesenteret er organisert i seks avdelinger: Forsvarets høyskole (FHS), Forsvarets stabsskole (FSTS), Institutt for forsvarsstudier (IFS), Forsvarets institutt for ledelse (FIL), Norges idrettshøgskole/Forsvarets institutt (NIH/F) og Forsvarets kurscenter (FKS). I tillegg kommer stab, elever og stipendiat.

Sjef FSS har det overordnede faglige ansvar for all akademisk virksomhet i Forsvaret. Skolesenteret skal levere tidsriktig og målrettet kompetanse

gjennom forskningsbasert utdanning innenfor militærmakt, militær ledelse og fellesoperasjoner. Innføringen av bachelor- og masterutdanning i det militære utdanningssystemet gir FSS ansvar for at akkreditert utdanning oppfyller de formelle vilkårene for kompetanse, og at det er progresjon mellom de ulike utdanningsnivåene i Forsvaret. Dette har medført behov for økt forsknings- og utviklingskompetanse samt innføring av et kvalitetssikringssystem tilpasset universitets- og høyskoleloven. Utvikling innenfor dette området vil fortsette i 2006.

FSS skal, sammen med forsvarsgrenene, videreutvikle Forsvarets utdanningssystem. Forsvaret skal ikke dublere sivile utdanningstilbud. FSS er et sentralt organ med ansvar for styring av kompetanseformidling både ift. kjøp av og kvalitet i sivile utdanningstilbud. Skolesenteret vil gjennom Forsvarets kurscenter etablere en regionalt oppdelt organisasjon som skal ivareta koordinering mot sivile utdanningsinstitusjoner og formidling av kompetanse.

Forsvaret vil innføre et kompetansestyringssystem som ivaretar en målrettet produksjon rettet mot Forsvarets behov.

Forsvarets kompetansesenter for logistikk (FKL)

Forsvarets kompetansesenter for logistikk (FKL) ble etablert på Sessvollmoen med en interimsorganisasjon i 2004. Avdelingen ble etablert med grunnlag i Hærens avdelinger på Sessvollmoen og vil bli videreutviklet i 2006 som et felles kompetansesenter som utvikler, produserer og leverer kapasiteter til støtte for operasjoner både i Norge og i

utlandet. FKL omfatter operativ logistikk, forvaltning og miljøvern, militærpoliti, hundetjeneste, vern mot kjernefysiske, radiologiske, biologiske og kjemiske trusler samt eksplosiv- og bomberydning.

Forsvarets kompetansesenter for kommando-, kontroll- og informasjonssystemer (FK KKIS)

FK KKIS ble etablert med en interimorganisasjon på Jørstadmoen i 2004, og vil være fullt operativ innen utgangen av 2005. Forsvarsstaben rapporterer pr. 22. september 2005 at etableringen er i rute. FK KKIS legger grunnlaget for en felles informasjonsinfrastruktur og en felles ramme for utvikling av materiell og organisasjon. Som en integrert del av senteret opprettes en operativ KKIS-enhet som skal støtte deployering av norske styrker nasjonalt og i utlandet.

Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA)

FSA er det overordnede sikkerhetsorgan i Forsvarets militære organisasjon. FSA utøver forsvarssjefens overordnede virksomhetsansvar iht. sikkerhetsloven, og dekker områdene personellsikkerhet og informasjonssikkerhet.

Forsvarets arkivadministrasjon (FAA)

FAA er etablert på Jørstadmoen og forestår en sentral arkivtjeneste med mer effektive arkiv- og saksbehandlingsprosesser i hele Forsvarets militære organisasjon.

Erstatning for psykiske belastningsskader

Ordningen med økonomisk kompensasjon for psykiske belastningslidelser etter tjeneste i internasjonale operasjoner ble etablert i 2005. Erstatningen baseres på medisinsk invaliditet og er oppad begrenset til seks ganger folketrygdens grunnbeløp. Beløpet avsatt til erstatning for slike psykiske skader er økt til 20 mill. kroner i 2006, sammenlignet med 10 mill. kroner som var avsatt i 2005.

Kreftundersøkelse

I samarbeid med relevante fagmiljøer vil Forsvarsdepartementet sette i gang et prosjekt for å finne ut om personell som har arbeidet ved Forsvarets radarer er utsatt for økt risiko for å få kreft. Det innledende kartleggingsarbeidet starter opp i 2005 og fortsetter i 2006, og er beregnet å koste totalt 500 000 kroner, hvorav 400 000 kroner i 2006.

Kap. 4725 Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	85 488	87 701	37 774
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	143		
16	Refusjon fødselspenger	6 362		
17	Refusjon lærlinger	1 286		
18	Refusjon sykepenger	24 088		
70	Renter låneordning	1 963	2 097	
90	Lån til boligformål	10 571	5 034	
	Sum kap. 4725	129 901	94 832	37 774

Korrigert for priskompensasjon er post 01 redusert med 51,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyldes hovedsakelig en teknisk flytting av inntekter mel-

lom kapitlene grunnet overføringen av avdelinger mellom kapitlene 4720 og 4725, samt overføringen av regional støttefunksjon (RSF) til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) på kapittel 4740.

Kap. 1731 Hæren (jf. kap. 4731)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Saldert		
		Regnskap 2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	4 538 690	3 923 633	3 514 173
	Sum kap. 1731	4 538 690	3 923 633	3 514 173

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten reelt økt med 219,2 mill. kroner iht. saldert budsjett for 2005.

Hærens aktivitet i 2006 anbefales økt i forhold til aktiviteten i 2005. Aktiviteten knyttet til grensevakt og vakthold av kongehus holdes på nåværende nivå. Aktiviteten ved Hærens jegerkommando (HJK) vil bli prioritert og øke iht. ambisjonene for Forsvarets spesialstyrker og planlagt deltakelse i flernasjonale operasjoner. Hærens hurtige reaksjonsstyrke vil øke omfanget ved etablering av et tredje manøvelement i Telemark bataljon, samtidig som også aktiviteten vil øke i 2006.

Nominelt er posten redusert med 409,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør rene tekniske beregningsendringer knyttet til mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 211,7 mill. kroner i 2006. Reduksjonen i budsjettet skyldes i hovedsak overføring av Hærens kompetansesentre for logistikk og samband til kapittel 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben samt at Hærens andel av de regionale støttefunksjonene er overført til kapittel 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.6 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	-409,5
Lønns- og priskompensasjon	-63,4
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	211,7
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	-261,2
Forsvarets kompetansesenter for logistikk (FKL) overført kapittel 1725	238,3
Forsvarets kompetansesenter for kommando, kontroll og informasjonssystemer (FK KKIS) overført kapittel 1725	96,4
Regional støttefunksjon overført kapittel 1740 FLO	109,0
Drift av Forsvarets arkivadministrasjon (FAA) overført kapittel 1725	1
Hærens utgifter til Ridderrennet overført Forsvarets sanitet (FSAN) på kapittel 1725 for totalbudsjettering av oppdraget	1,5
Driftsmidler for Hærens elever på hovedstudiet ved Forsvarets stabsskole overført Forsvarets skolesenter (FSS) på kapittel 1725	23,4
Drift av tannhelsetjenesten overført Forsvarets sanitet (FSAN) på kapittel 1725	10,8
Reell endring av posten	219,2

Reell økning fra 2005 på 219,2 mill. kroner knytter seg til økningen i Hærens ressursforbruk som følger av oppbygging og økning av operative kapasiteter iht. planene for langtidsperioden 2005–2008. Denne oppbyggingen muliggjøres gjennom en kombinasjon av økte driftstilskudd og realisering

av gevinster ved avhending av eiendom, bygg og anlegg (EBA) samt Hærens andel av gevinstrealiseringen som skal finne sted innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) iht. reviderte planer. Hæren vil i tillegg fortsette omstillingen gjennom struktur- og effektiviseringstiltak i 2006.

Overordnede oppgaver

Hærens hovedoppgaver er styrkeproduksjon til Forsvarets styrkestruktur og operative engasjement, å gjennomføre pålagt fredsoperativ virksomhet, samt å bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig, både nasjonalt og internasjonalt.

Prioritet gis i 2006 til grensevakt og vakt av kongehuset samt til opprettelse av et siste mekanisert infanterikompani i Telemark bataljon, slik at denne blir fullt oppsatt med tre manøverelementer. Telemark bataljon, som del av Hærens hurtige reaksjonsstyrke, vil i første halvår 2006 utgjøre grunnlaget for deltakelsen i de flernasjonale operasjonene i Afghanistan. HJK prioriteres og videreutvikles i 2006 iht. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), og vil være i stand til å stille styrker til nasjonal og internasjonal beredskap, samt støtte til sivile myndigheter.

Hæren vil fortsatt være største nasjonale bidragsyter til flernasjonale operasjoner, med hovedvekt på *International Security Assistance Force* (ISAF) i Afghanistan, herunder *Provincial Reconstruction Team* (PRT), *Quick Reaction Force* (QRF/ISAF), *Forward Support Base* (FSB/ISAF), *Regional Command North* (RCN/ISAF), *National Contingent Commander* (NCC), samt noe logistikkstøtte.

Som en del av omstillingen vil Panserbataljonen kalles inn i januar 2006, og utgjøre en viktig rekrutteringsbasis for flernasjonale operasjoner fra våren 2007. Det vil også bli gjennomført nødvendige forberedelser for at Hæren skal kunne bidra til å videreføre Norges internasjonale militære engasjement høsten 2007, da særlig med hensyn til engasjementet i Afghanistan.

Organisering og styrkestruktur

Hæren fortsetter omstillingen iht. Stortingets vedtak og føringer, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Målet med omleggingen er å videreutvikle Hærens strukturelementer slik at de er relevante og gripbare kapasiteter som kan operere sammen med øvrige forsvarsgrener og allierte. Hele strukturen, med unntak av Brigade 6, grensevakten og Hans Majestet Kongens Garde (HMKG), skal være deployerbare også internasjonalt, og ha evnen til å operere i høyintensitetskonflikter som del av en alliert styrke både hjemme og ute.

Hærens operative styrkeproduksjons- og kompetansevirksomhet er organisert langs to styringslinjer, hhv. Hærens styrker (HSTY) og Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRA-

DOK). I tillegg er Hærens Jegerkommando direkte underlagt generalinspektøren for Hæren.

Utdanning og trening av Hærens operative kapasiteter skjer i de operative avdelingene innenfor rammen av HSTY.

TRADOK forestår utvikling, tilpassing og implementering av nye konsepter for Hæren innen doktrine, strukturelementer, operative kapasiteter og materiell. I tillegg gjennomføres kurser og officersutdanning.

Elementer innenfor rammen av Brigade Nord, etableringen av den taktiske mobile landkommandoen og oppbyggingen av en felles ISTAR-kapasitet (*Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance*) for overvåking, etterretning, målidentifikasjon og rekognosering vil bli prioritert senere i perioden 2005–2008.

Personell, utdanning og kompetanse

Omleggingen vil fortsatt stille store krav til personellet. Ny befalsordning er iverksatt for å sikre at Hæren innehar rett kompetanse og en hensiktsmessig alders- og gradsstruktur. Det er et mål at strukturen i personellkorpset balanserer Hærens behov over tid. Spesielt vil avdelingsbefalsordningen styrke erfaringsnivået og kompetansen på lavere nivå i organisasjonen. Innføringen av avdelingsbefal startet opp i 2005 og vil utvides ytterligere i 2006. I tillegg vil utviklingen av Hærens avdelinger i gripbar og deployerbar retning medføre en økt andel vervede.

Hæren har implementert ny befalsskolemodell, der grunnleggende befalsutdanning søkes gjennomført i de operative avdelinger i Hærens styrker, samt ved Hærens befalsskole. Disse endringene vil danne grunnlaget for kapasitetsøkningen som er planlagt i langtidsperioden, spesielt med tanke på rekruttering av vervede og avdelingsbefal.

Rekruttering av personell i hele strukturspekteret må sikres, ikke minst til avdelinger på høy beredskap som skal kunne deployeres til flernasjonale operasjoner, hvor grunnlaget for rekruttering og utdanning i all hovedsak tilrettelegges ifm. avdelingsutdannelsen i Nord-Norge. Fokus på personellsiden i 2006 vil derfor være rekruttering og kompetanseutvikling av personell til Hærens hurtige reaksjonsstyrke, Hærens jegerkommando og øvrige avdelinger som skal kunne delta i flernasjonale operasjoner.

I 2006 vil Hæren utdanne og trene omtrent det samme antall vernepliktige som i 2005.

Hæren vil ha spesiell fokus på å sikre at den nye utdanningsordningen blir implementert på en effektiv og hensiktsmessig måte. Innholdet i

utdanningen skal tilpasses de krav generalinspektøren for Hæren stiller til sitt personell, og samtidig ivareta endringer knyttet til alderssammensetning i strukturen. Fokus vil bli rettet mot Hærens

primære virksomhet og avdelingenes operative evne. Behovet for spesial-/fagkompetanse blir større i ny struktur og vil vies spesiell oppmerksomhet.

Tabell 6.7 Utdanning i Hæren

Kategorier	Mål 2005	Mål 2006	Endring 2005–2006
Grunnleggende befalsutdanning	250	326	76
Krigsskole-/bachelorutdanning	57	80	23
Videregående utdanning for befal	20	17	-3
Sum	327	423	96

Det var usikkerhet knyttet til elevkvotene til grunnleggende befalsordning i 2005 ifm. innføring av avdelingsbefalsordningen. Endringene fra 2005

til 2006 reflekterer personelløkningen i Hærens avdelinger i 2006, samt behovet for en økt rekrutteringsbase til avdelingsbefal.

Kap. 4731 Hæren (jf. kap. 1731)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	44 865	40 792	4 766
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	144		
16	Refusjon fødselspenger	7 418		
17	Refusjon lærlinger	4 121		
18	Refusjon sykepenger	20 576		
	Sum kap. 473	77 124	40 792	4 766

Korrigert for priskompensasjon er post 01 redusert med 36,8 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyldes hovedsakelig en teknisk flytting av inntekter mellom kapitlene

grunnet overføring av regional støttefunksjon (RSF) til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) på kapittel 4740.

Kap. 1732 Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	2 793 564	2 855 369	2 461 005
	Sum kap. 1732	2 793 564	2 855 369	2 461 005

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten redusert med 152,6 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005. Sjøforsvarets aktivitet i 2006 videreføres på samme nivå som i 2005. Operativ aktivitet knyttet til opera-

tive seilingsdøgn styrkes. Seilingsmønsteret, med bl.a. tilstedeværelse i Nord-Norge, opprettholdes. Aktiviteten ved Marinejegerkommandoen øker iht. økte ambisjoner for Forsvarets spesialstyrker.

Nominelt er posten redusert med 394,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 158,7 mill. kroner i 2006. Reduksjonen i budsjettet relaterer seg til egenrasjonalisering, realisering av gevinster ved avhending av eiendom, bygg og anlegg

(EBA), samt Sjøforsvarets andel av gevinstrealiseringen som skal finne sted innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) i henhold til reviderte planer. Operativ virksomhet blir dermed opprettholdt på omkring samme nivå som i 2005.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.8 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	-394,3
Lønns- og priskompensasjon	-41,0
Beregnet mva for 2006 (jf. nettoordning mva.)	158,7
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva	-276,6
Forsvarets kompetansesenter for kommando, kontroll og informasjonssystemer overført til kapittel 1725	19,0
Drift av Forsvarets arkivadministrasjon (FAA) overført til kapittel 1725	2,9
Driftsmidler for Sjøforsvarets elever på Forsvarets stabsskole overført Forsvarets skolesenter på kapittel 1725	15,5
Drift av tannhelsetjenesten overført Forsvarets sanitet (FSAN) på kapittel 1725	6,4
Regional støttefunksjon overført kapittel 1740 FLO	81,1
Utgifter målfly tilført fra kapittel 1790	-0,8
Reell endring av posten	-152,5

Overordnede oppgaver

Sjøforsvarets hovedoppgaver er å produsere til Forsvarets styrkestruktur, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet og bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Sjøforsvaret skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid. Sjøforsvaret skal utføre suverenitetshevdelse i norsk territorialfarvann, ivareta norske suverene rettigheter gjennom nødvendig myndighetsutøvelse til havs, og støtte de andre forsvarsgrenene, HV og totalforsvaret for øvrig. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasiteter skal kontinuerlig tilpasses ny struktur.

Organisering og styrkestruktur

Omleggingen av Sjøforsvarets organisasjon fortsetter og gir forsvarsgrenen en organisasjon som styrker den operative evnen og gir økt tilgjengelighet. Sjøforsvaret organiseres langs tre søyler: Kystvakten, Kysteskadren og Sjøforsvarets skoler. Det er foretatt mindre justeringer av oppgavefordelingen mellom søylene.

Kystvakten ledes av en stab i Oslo med KV Sør lokalisert til Haakonsværn og KV Nord til Sortland.

I Kysteskadren gjøres det strukturelle endringer som totalt sett styrker Sjøforsvarets operative enheter og legger til rette for en bedre samordning av øving, utdanning og styrkeproduksjon. Flotiljeinndelingen erstattes av en inndeling med våpen for hver av de ulike fartøyene og enhetene. Hvert våpen får sitt eget treningsmiljø slik at en større del av Sjøforsvarets ansatte blir flyttet over til det styrkeproduserende leddet. Samtidig samles den operative logistiske understøttelsen, som tidligere var organisert i flotiljene, i en organisatorisk enhet som støtter alle marinens fartøyer.

Marinejegerkommandoen, Kystjegerkommandoen og Minedykkerkommandoen videreføres.

Sjøforsvarets skoler organiseres fortsatt i KNM Tordenskjold, KNM Harald Haarfagre, Sjøkrigsskolen og befalsskolen, men får endrede oppgaver og redusert bemanning. Den grunnleggende utdanningen som pr. i dag gjennomføres ved KNM Tordenskjold, vil delvis bli overført til treningsmiljøene. Befalsskolen for Sjøforsvaret videreføres og skal etter planene gjennomføre fellesopptak med de øvrige befalsskoler fra 2006.

Personell, utdanning og kompetanse

En utfordring i 2006 vil være å tilpasse personellstrukturen ytterligere til ny organisasjon. Dette innebærer bl.a. omskolering og rekruttering. Personell- og aldersstrukturen vil bli gjenstand for vurderinger, for å sikre en struktur som er balansert over tid med hensyn til antall, kompetanse og alderssammensetning. Disse endringene og vurderingene vil danne grunnlaget for senere i langtidsperioden å øke kapasiteten igjen, spesielt med tanke på rekruttering av vervede og avdelingsbefal.

De nærmeste årene vil kompetanseutvikling for, og bemanning av, nye fregatter og MTB-er utgjøre en hovedutfordring for Sjøforsvaret. Befalsutdanningen søkes effektivisert og tilpasset fremti-

dige behov og justeringene i befalsordningen. Spesielt vil avdelingsbefalsordningen styrke erfaringsnivået og kontinuiteten på lavere nivå i organisasjonen. Avdelingsbefalsordningen vil kunne nyttes i et bredt spekter av stillinger med krav om teknisk kompetanse. Innføring av avdelingsbefal vil måtte skje gradvis, etter som ressurser frigjøres og kompetent personell utdannes, og opptrappingen videreføres i 2006. Virksomheten ved Sjøforsvarets skoler vil bli modernisert og rettet inn mot ny struktur. Behovet for spesial-/fagkompetanse blir større i den nye strukturen, og vies derfor spesiell oppmerksomhet. Økt bruk av simulatorer og teknologibasert opplæring skal bidra til høyere læringseffekt og bedre utnyttelse av ressursene.

Tabell 6.9 Utdanning i Sjøforsvaret

Utdanning i Sjøforsvaret	Mål 2005	Mål 2006	Endring 2005–2006
Grunnleggende befalsutdanning ¹	68	120	52
Krigsskole-/bachelorutdanning ²	53	57	4
Videregående utdanning for befal ³	18	17	-1
Sum	139	194	55

¹ Innføring av avdelingsbefalsordningen fører til at det er en viss usikkerhet knyttet til elevkvotene til grunnleggende befalsutdanning i 2006.

² Inkluderer militære elevplasser på sivile utdanningsinstitusjoner.

³ På grunn av innføring av ny utdanningsordning og bortfall av krigsskole II-utdanningen er opptakskvotene ikke sammenlignbare med tidligere år. Fordelingen mellom forsvarsgrenene er tentativ og inkluderer videregående utdanning for befal i utlandet.

Kap. 4732 Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	36 780	16 215	5 674
16	Refusjon fødselspenger	4 126		
17	Refusjon lærlinger	3 374		
18	Refusjon sykepenger	7 735		
	Sum kap. 4732	52 015	16 215	5 674

Korrigert for budsjettekniske endringer er post 01 redusert med 10,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyl-

des i all hovedsak overføring av regional støttefunksjon (RSF) til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og derved overføring til kapittel 4740.

Kap. 1733 Luftforsvaret (jf. kap. 4733)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	3 542 045	3 635 846	3 079 150
	Sum kap. 1733	3 542 045	3 635 846	3 079 150

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten reelt redusert med 208,1 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Luftforsvarets aktivitet i 2006 videreføres ift. aktiviteter i 2005 innenfor de fleste områder. Aktivitetene knyttet til maritim overvåking og taktisk transport reduseres noe, mens aktiviteten ifm.

kampfly, luftovervåking og stridsledelse videreføres.

Nominelt er posten redusert med 556,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 299,3 mill. kroner i 2006.

Følgende overordnede justeringer er foretatt:

Tabell 6.10 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	-556,7
Lønns- og priskompensasjon	-53,2
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	299,3
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	-310,5
Regional støttefunksjon overført kapittel 1740 FLO	69,6
Drift av Forsvarets kompetansesenter logistikk (FKL) overført til kapittel 1725	4,3
Drift av Forsvarets kompetansesenter KKIS (FK KKIS) overført til kapittel 1725	11,1
Drift av Forsvarets arkiv administrasjon (FAA)	1
Driftsmidler for elever ved Forsvarets stabsskole overført til kapittel 1725	16,5
Drift av tannlegetjenesten ved Forsvarets sanitet	3,9
Tilført midler til grunnutdanning av flygere fra kapittel 1790	-4
Reell endring av posten	-208,1

Reduksjonen i budsjettet relaterer seg til egenrasjonalisering, nedtrekk i antall personell i henhold til plan, realisering av gevinster ved avhending av eiendom, bygg og anlegg (EBA), samt Luftforsvarets andel av gevinstrealiseringen som skal finne sted innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) iht. reviderte planer. Operativ virksomhet blir dermed opprettholdt på omkring samme nivå som i 2005. Luftforsvaret fortsetter å gjennomføre omfattende struktur- og effektiviseringstiltak. Fokus i omstillingen ligger på produksjon av operativ evne, bl.a. gjennom å opprettholde et høyt aktivitetsnivå. Omstilling i organisasjonen rettes mot å effektivisere og rasjonalisere logistikk- og støttetjenester samt den operative virksomheten.

Overordnede oppgaver

Luftforsvaret skal i 2006 produsere styrker til Forsvarets styrkestruktur og operative engasjement, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet og bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Luftforsvaret skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid. Luftforsvaret skal utføre suverenitetshevdelse i norsk luftterritorium, og støtte de andre forsvarsgrenene, HV og totalforsvaret for øvrig. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasiteter skal kontinuerlig tilpasses ny struktur.

Organisering og styrkestruktur

Innenfor rammen av Stortingets føringer i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), vil utviklingen av Luftforsvarets styrkestruktur bli videreført, med fortsatt satsing på mobilitet og fleksibilitet for alle operative avdelinger. Dette innebærer et modulbasert luftstridskonsept og en modulbasert organisering. En viktig utfordring er å iverksette en organisasjon som er tilpasset dette nye operasjonskonseptet, samtidig som det sikres at alle ressurser utnyttes så kostnadseffektivt som mulig. All aktivitet tilknyttet mobiliseringsflyplassene avvikles. Ytterligere rasjonaliseringer av Luftforsvarets struktur, innenfor rammen av Stortingets føringer, vil bli vurdert.

Ved å gjennomføre mindre justeringer av organisasjonen, viderefører Luftforsvaret arbeidet med å bidra til å nå de overordnede målene som er etablert for perioden 2005–2008. Fokus vil fortsatt være å endre Luftforsvarets operative struktur i retning av mer fleksible og deployerbare styrker med kort reaksjonstid.

Omstillingen gjennomføres innenfor vedtatt base- og systemstruktur. Luftforsvarets operative virksomhet organiseres som luftvinger lokalisert til Andøya flystasjon, Bardufoss flystasjon, Luftforsvarets stasjon Sørreisa, Bodø hovedflystasjon, Ørland hovedflystasjon, Rygge flystasjon, Luftforsvarets stasjon Mågerø og Sola flystasjon.

Forsvarsdepartementet viser til Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), og de vedtak som ble fattet i tilknytning til departementets pågående arbeid med å finne frem til en hensiktsmessig fordeling av virksomheten ved Gardermoen, Rygge og Kjeller. Det avventes avklaring fra Samferdselsdepartementet ift. prøveflyging, jf. kapittel 3. Ved Gardermoen flystasjon opprettholdes virksomheten inntil nødvendige avklaringer foreligger.

Skole- og utdanningsvirksomheten ved Luftforsvarets skolesenter Kjevik og Luftkrigsskolen vil bli videreført.

For å tilpasse struktur og kostnadsnivå til Stortingets føringer, har Generalinspektøren for Luft-

forsvaret besluttet at grunnleggende fagutdanning innenfor luftvern planlegges flyttet fra Rygge flystasjon til luftvernbataljonene ved Ørland hovedflystasjon og Bodø hovedflystasjon. Videregående fagskolevirksomhet flyttes fra Rygge flystasjon til Bodø hovedflystasjon som en del av luftvernbataljonene.

Deler av den grunnleggende utdanning innenfor baseforsvar, som i dag gjennomføres ved Bodø hovedflystasjon, planlegges flyttet til Rygge flystasjon og slås sammen med dagens baseforsvarsutdanning der.

Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004), ble Luftforsvarets utdannings- og kompetansesenter (LUKS) opprettet som en organisatorisk overbygning/benevnelse på inspektorat og fagskolevirksomhet. En rekke inspektorater ble lagt ned, og virksomhetene videreført under LUKS. LUKS planlegges omorganisert ved å skille ut fagmyndigheten som eget inspektorat. Navnet endres til Luftforsvarets utviklings- og kompetansesenter. Den samlede fagmyndigheten i Luftforsvaret videreføres under betegnelsen Luftoperativt inspektorat (LOI). Enhetene blir likestilte, direkte underlagt Generalinspektøren for Luftforsvaret.

Justeringene i Luftforsvarets organisasjon bidrar til effektivisering i drift og vedlikehold av materiell, og bidrar til større økonomisk og personellmessig synergi mellom operativ virksomhet og utdanning.

Utdanning og kompetanse

Omleggingen fordrer at Luftforsvarets kompetanseutvikling fortsatt effektiviseres og tilpasses en situasjon med krav til økt kvalitet og redusert personellstruktur. Luftforsvaret skal rekruttere og utdanne offiserer og vernepliktige i et omfang som er tilpasset Luftforsvarets struktur. Behovet for spesial-/fagkompetanse blir større i ny struktur og må derfor vies spesiell oppmerksomhet. Dette behovet vil i stor grad bli dekket gjennom den nye avdelingsbefalsordningen, som vil øke muligheten for kontinuitet og spesialisering.

Tabell 6.11 Utdanning i Luftforsvaret

Kategorier	Mål 2005	Mål 2006	Endring 2005–2006
Grunnleggende befalsutdanning ¹	122	96	-26
Krigsskole-/bachelorutdanning ²	36	40	4
Videregående utdanning for befall ³	17	17	0
Sum	175	153	-22

¹ Innføring av avdelingsbefalsordningen fører til at det er en viss usikkerhet knyttet til elevkvotene til grunnleggende befalsutdanning i 2006.

² Inkluderer militære elevplasser på sivile utdanningsinstitusjoner.

³ På grunn av innføring av ny utdanningsordning og bortfall av krigsskole II-utdanningen er opptakskvotene ikke sammenlignbare med tidligere år. Fordelingen mellom forsvarsgrenene er tentativ og inkludere videregående utdanning for befall i utlandet.

Personell

Et redusert personellkorps vil være en avgjørende faktor for å redusere Luftforsvarets driftsutgifter. Personell- og aldersstrukturen vil bli gjenstand for

vurderinger, og Luftforsvarets behov vil ses i sammenheng med den nye befalsordningen. Det skal sikres en personellstruktur som er balansert over tid, både mht. antall, kompetanse og alderssammensetning.

Kap. 4733 Luftforsvaret (jf. kap. 1733)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	73 862	56 161	51 351
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	8		
16	Refusjon fødselspenger	4 857		
17	Refusjon lærlinger	3 710		
18	Refusjon sykepenger	15 209		
	Sum kap. 4733	97 646	56 161	51 351

Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med 5,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyldes tek-

nisk flytting av inntekter mellom kapitlene ved at Regional støttefunksjon (RSF) er overført til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Kap. 1734 Heimevernet (jf. kap. 4734)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	1 195 351	1 108 454	1 049 007
	Sum kap. 1734	1 195 351	1 108 454	1 049 007

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten reelt redusert med 3,5 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Inkludert forventet forbruk av investeringsmidler på 200 mill. kroner vil Heimevernet (HV) ha en total ramme på 1 249 mill. kroner, noe som viser

en klar prioritering av HV. Prioriteringen av HV vil videreføres årlig i langtidsperioden.

Nominelt er posten redusert med 59,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for

budsjettering og regnskapsføring av mva., 42 mill. kroner i 2006.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.12 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	-59,4
Lønns- og priskompensasjon	-18,1
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	42,0
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	-35,5
Forsvarets kompetansesenter for kommando, kontroll og informasjonssystemer (FK KKIS) overført til kapittel 1725	0,8
Regional støttedfunksjon overført kapittel 1740 FLO	29,3
Drift av Forsvarets arkivadministrasjon (FAA) overført til kapittel 1725	0,4
Drift av tannhelsetjenesten overført Forsvarets sanitet (FSAN) på kapittel 1725	1,5
Reell endring av posten	-3,5

Reell reduksjon fra 2005 knytter seg til reduksjoner i driftskostnadene gjennom effektivisering og avhending av EBA, og HVs andel av gevinstrealisering innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). Etter etablering av ny distriktsstruktur og nye styrke kategorier, vil fokus i 2006 være etablering av nytt treningsmønster og trening av styrkene. Styrkeproduksjon og operativ virksomhet vil derfor øke i 2006.

Overordnede oppgaver

Endringene i risikobildet betyr at HVs tradisjonelle oppgaver ikke lenger alene vil være dimensjonerende for HVs struktur. Etter gjennomført kvalitetsreform vil et modernisert HV være relevant for suverenitetshevdelses- og nasjonale krisehåndteringsoppdrag, og for bistand til å ivareta samfunnsikkerhet for øvrig. HV skal kunne forsterke annen militær tilstedeværelse i utsatte områder og ivareta andre typer spesielle oppdrag som forsterket grensevakt, styrkebeskyttelse, sikring av nasjonale styrker og mottak av allierte forsterkninger. I tillegg kan HV etter anmodning yte bistand til sivile myndigheter.

HV må derfor settes bedre i stand til å kunne løse mer omfattende territorielle og styrkeproduksjonsoppgaver, og *konsentrere styrker* der behovet måtte oppstå. HV er for disse formål i ferd med å utvikle en kjerne av styrker på høy beredskap –

innsatsstyrker – mens de mer tradisjonelle oppgavene lokalt ivaretas av *forsterknings- og oppfølgingsstyrker*.

Heimevernsdistriktssjefene er territorielle sjefen i fred, krise og krig, underlagt sjefen for Fellesoperativt hovedkvarter.

Organisering og styrkestruktur

HVs nye distriktsstruktur med 13 distrikter var etablert 1. august 2005. HVs nye styrkestruktur med innsats-, forsterknings- og oppfølgingsstyrker på henholdsvis 5 000, 20 000 og 25 000 personell vil være etablert i 2006 iht. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). I tillegg skal HV ha en reserve på 33 000 personell. Totalt vil HV derved ha en nominell mobiliseringsstyrke på 83 000 personell.

Personell

Omleggingen av HV vil fortsatt stille store krav til personellet. Bemanningsstrukturen HV trenger i fremtiden, må være balansert mellom befal og sivile, med riktig alderssammensetning, noe som bl.a. oppnås gjennom innføring av ny befalsordning. Det tas sikte på at strukturen i personellkorpset balanserer HVs behov over tid. Gjennomføringen av kvalitetsreformen sikrer i tillegg en god og riktig rekruttering fra alle forsvarsgrenene.

Utdanning og kompetanse

Utdanning og trening i 2006 vil gjennomføres iht. kvalitetsreformen i HV. I 2006 vil det nye treningsmønsteret for årlige treninger av heimevernsmannskaper basert på operative krav og prioriteter, bli gjennomført. Treningen gjennomføres etter et differensiert treningsmønster, med prioritet til befal, spesialister og prioriterte avdelinger. Dette innebærer for innsatsstyrkene seks til 30 dagers årlig trening, og for forsterknings- og oppfølgingsstyrkene inntil ni dagers årlig trening for befal og seks dager for mannskapsstyrkene. Årlig trening og utdanning vil bli gjennomført slik at ressursene utnyttes best mulig og slik at HVs samlede militære kapasitet blir størst mulig.

Førstegangstjenesten i HV skal være på minimum fire måneder, og videreføres i 2006 på Værnes for Landheimevernet. Det er planlagt oppstart av HVs mannskapsutdanning på Porsangmoen, med en innkallingsstyrke av omtrent et kompani størrelse i januar 2006. Operative styrker til Sjøheimevernet overføres fra Sjøforsvaret, mens personell til Luftheimevernet overføres primært fra Luftforsvaret. Den grunnleggende befalsutdanningen opprettholdes på Værnes og Porsangmoen i 2006, og er tilpasset de endringer som foretas i grunnleggende befalsutdanning i Forsvaret for øvrig. HVs egen befalsutdanning vil fortsette som før gjennom en rekke korte, målrettede kurs ved Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS), og vil komplettere ordningen med overføring av vernepliktig befal fra forsvarsgrenene.

Tabell 6.13 Utdanning i Heimevernet

Kategorier	Mål 2005	Mål 2006	Endring 2005–2006
Grunnleggende befalsutdanning	210	100	-110
Sum	210	100	-110

Reduksjonen i grunnleggende befalsutdanning i forhold til 2005 skyldes økt overføring av personell med befalsutdanning fra forsvarsgrenene.

Kap. 4734 Heimevernet (jf. kap. 1734)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	17 493	2 703	1 753
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	14		
16	Refusjon fødselspenger	1 312		
17	Refusjon lærlinger	866		
18	Refusjon sykepenger	5 964		
	Sum kap. 4734	25 649	2 703	1 753

Korrigert for priskompensasjon er post 01 redusert med 1,0 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005. Reduksjonen skyldes hovedsakelig en teknisk flytting av inntekter mellom kapitlene

grunnet overføring av regional støttefunksjon (RSF) til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) på kapittel 4740.

Kap. 1735 Etterretningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Spesielle driftsutgifter	679 074	691 845	705 604
	Sum kap. 1735	679 074	691 845	705 604

Etterretningstjenesten skal iht. lov av 20. mars 1998 nr. 11 om Etterretningstjenesten, innhente, bearbeide og analysere informasjon som angår norske interesser ift. fremmede stater, organisasjoner eller individer. På denne bakgrunn skal det utarbeides risikoanalyser og etterretningsvurderinger som kan bidra til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Etterretningstjenesten skal betjene militære brukere og støtte internasjonale oppdrag der Norge er engasjert. Dette er en ordinær del av E-tjenestens aktivitet, som må prioriteres og i hovedsak dekkes innenfor E-tjenestens budsjett. I tillegg skal tjenesten holde Forsvarsdepartementet og andre berørte departementer orientert om relevante endringer i den militære og politiske situasjon i norsk interesseområde. Bidrag til kampen

mot internasjonal terrorisme og spredning av massedeleggelsesvåpen utgjør en sentral og økende del av E-tjenestens aktiviteter.

På områder som tjener nasjonale interesser skal det etableres og opprettholdes samarbeid og gode forbindelser med tilsvarende tjenester i andre land.

For å ivareta de oppdragene som er tillagt tjenesten, vektlegges høy faglig kompetanse tilpasset det nye trusselbildet, og videreutvikling av den tekniske standarden. Dette, kombinert med en svært hurtig og omfattende teknologisk utvikling, gjør det nødvendig å iverksette og videreføre tiltak for å modernisere tjenesten, samt foreta en videre forskyvning av ressurser fra mindre prioriterte til prioriterte oppgaver knyttet til fremtidens forsvar.

Kap. 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	2 301 564	1 602 581	1 998 641
	Sum kap. 1740	2 301 564	1 602 581	1 998 641

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten økt med 440,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 76,2

mill. kroner i 2006. Endringen skyldes i hovedsak en teknisk overføring av midler fra de forsvarsgrenvise kapitler etter at de regionale støttefunksjonene er overført til Forsvarets logistikkorganisasjon.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.14 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	396,1
Lønns- og priskompensasjon	-31,5
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	76,2
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt netto-ordning mva.	-440,8
Regional støttefunksjon overført fra de forsvarsgrenvise kapitler	-404,4
Driftsutgifter for Loran-C overført fra kapittel 1720	-17,1
Reell endring av posten	19,3

Reell endring fra 2005 knytter seg til en omstillingstakt som er noe redusert i forhold til tidligere planer, og oppbygging av Forsvarets logistikkorganisasjons (FLO) operative logistikkbasen. Denne oppbyggingen muliggjøres også gjennom realisering av gevinster ved avhending av EBA, og gevinstrealisering som skal finne sted innenfor egen organisasjon.

Posten skal dekke utgiftene til FLO/konsernstab, utgifter knyttet til FLOs bygningsmasse, oppdrag knyttet til forvaltning (fagmyndighet) av Forsvarets materiell, utgiftene ved Forsvarets uniformsalg og driften av Forsvarets lufttransport-system som utøves gjennom FLO/Transport. Fra 2006 dekker posten også utgiftene for driften av de regionale støttefunksjonene (RSF).

Driftsutgifter knyttet til leveranser til øvrige deler av Forsvarets militære organisasjon betales av brukerne og inntektsføres på utgiftskapitlet 1740.

Overordnede oppgaver

FLOs hovedoppgaver er å utøve fagmyndighet og forvaltningsoppgaver, anskaffe og levere materiell, forsyninger, vedlikehold av materiell og andre varer på rett sted, til riktig tid og til avtalt pris og kvalitet. FLO skal omorganiseres og utvikles i henhold til Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 25 (1999–2000), jf. St.prp. nr. 55 (1999–2000), og Innst. S. nr. 232

(2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Det vises også til Innst. S. nr. 232 (2002–2003), jf. St.prp. nr. 53 (2002–2003). Målet med omleggingen er å effektivisere logistikkfunksjonene, i betydelig grad redusere de faste kostnader forbundet med støttefunksjoner i Forsvaret, samt sørge for en helhetlig ressursutnyttelse, Forsvarets behov sett under ett. Omleggingen av FLO er på denne måte en forutsetning for modernisering av Forsvarets operative struktur.

Organisering og styrkestruktur

Omstillingen av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fokuseres langs to dimensjoner: ved å øke den operative tilgjengeligheten i logistikk- og støttetjenesten og ved å søke å foreta betydelige effektiviseringer av den totale virksomheten. Ny intern organisering av FLO ble iverksatt 1. september 2005. Gjennom en forenkling av organisasjonen og en flatere organisasjonsstruktur, vil den nye organisasjonen kunne løse sine oppgaver på en mest mulig kostnadseffektiv måte.

Moderniseringen av en kompleks organisasjon som FLO, er krevende. Viktige gevinster er tatt ut ifm. etableringen av den nye strukturen, men også i 2006 vil fokus i FLO måtte ligge på gevinstrealisering, også for å følge opp Stortingets føringer. Det vises for øvrig til nærmere omtale av omstillingen av FLO i Del I, kapittel 3.

Kap. 4740 Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	312 386	117 082	237 399
15	Refusjon fra arbeidsmarkedtiltak	276		
16	Refusjon av fødselspenger	11 787		
17	Refusjon lærlinger	3 050		
18	refusjon av sykepenger	54 135		
	Sum kap. 4740	381 634	117 082	237 399

Korrigert for priskompensasjon er posten økt med 118 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Økningen skyldes den tekniske overføringen av midler fra de forsvarsgrenvise kapitler etter at de regionale støttefunksjonene er overført til Forsvarets logistikkorganisasjon, samt

refusjon fra Fiskeridepartementet for driftsutgifter til Loran-C.

Posten relaterer seg til inntekter ved Forsvarets uniformsutsalg, FLO/Transport og salg av materiell ifm. avhending.

Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	756 338	819 410	760 096
44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	103 082	104 728	111 454
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 538 216	7 435 000	6 933 191
48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	85 920	181 828	243 701
75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap 1760, post 44</i>	120 685	133 173	134 979
	Sum kap. 1760	8 604 241	8 674 139	8 183 421

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns- og priskompensasjon, samt merverdiavgift (mva.), er posten redusert med 60,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva.-trekk iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva. utgjør 12,3 mill. kroner i 2006.

Posten skal dekke gjennomføringskostnader til anskaffelsesprosjekter i Forsvaret og gjenspeiler den prosjektporteføljen som til enhver tid er under gjennomføring.

Post 44 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel

Korrigert for priskompensasjon, samt mva-trekk, er posten økt med 32,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva-trekk i henhold til nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva. utgjør 27,1 mill. kroner i 2006.

Posten skal dekke de nasjonale utgiftene som er knyttet til gjennomføringen av NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge. Økningen skyldes oppstart av hovedbygg ved *Joint Warfare Centre* og forsinket fremdrift på *Sindre II* som kom-

mer til utbetaling. Posten skal dekke alle nasjonale utgifter i prosjekter som er autorisert for gjennomføring og utgifter til forhåndsfinansierte prosjekter.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Korrigert for priskompensasjon, samt mva.-trekk, er posten økt med 143,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva.-trekk iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva. utgjør 755,9 mill. kroner i 2006.

Økningen er nødvendig for å videreføre omstillingen av Forsvaret, hvor en reduksjon av driftsutgiftene gjennom effektivisering, skal overføres operativ drift og investering.

Post 48 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel

Korrigert for priskompensasjon er posten økt med 59,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Posten dekker utgifter til NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge. Økningen skyldes oppstart av hovedbygg ved *Joint Warfare Centre* og forsinket fremdrift på *Sindre II* som kommer til utbetaling.

For autoriserte prosjekter forskutteres utgifter på grunnlag av prognoser for forbruk. I utgangspunktet skal disse utgiftene refunderes av NATO og inntektsføres på kapittel 4760, post 48 samme år som de påløper. I den grad prognosene ikke holder, må innbetalingene justeres i den påfølgende oppgjørsterminen. Utgiftene på kapittel 1760, post 48, er derfor ikke alltid overensstemmende med inntekten på kapittel 4760, post 48 i det enkelte budsjettår. Refusjon fra NATO på prosjekter som er prefinansiert over post 44, vil også bli inntektsført på kapittel 4760 post 48.

Post 75 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet

Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med 0,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Posten skal dekke Norges bidrag til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, og den utgjør ca. to prosent av alliansens utgifter. Den presise andelen er avhengig av hvor mange land som deltar i de enkelte prosjektene.

Materiellinvesteringer – generelt

Hovedutfordringen på investeringssiden i 2006 er å rette investeringene inn mot den struktur som ble

vedtatt ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Samtidig skal de fleste av beslutningene truffet ifm. behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), søkes videreført. Disse og tidligere investeringsbeslutninger foreligger i dag i stor grad som kontrakter med juridiske forpliktelser.

Det er forut for 2005 inngått en rekke kontrakter for å sikre leveranser til tidligere besluttede strukturmål. Forsvarsdepartementet gjennomfører tiltak for å tilpasse porteføljen til de forutsetninger som legges til grunn i Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Dette, i kombinasjon med at midlene satt av på dette området er noe redusert ift. plan, medfører at betalingsplaner for enkelte prosjekter må endres. Dette kan også innebære avslutning eller reforhandling av eksisterende juridisk bindende forpliktelser. Det er sannsynlig at dette medfører særskilte utgifter som må dekkes innenfor budsjettammene. Departementet har utarbeidet en materiellplan for perioden 2005–2008. De årlige investeringsplanene bygger opp under denne planen.

Totalporteføljen (post 45)

Budsjettforslaget for 2006 innebærer en videre satsing på å etablere og modernisere den vedtatte styrkestrukturen. Anskaffelsen av nye fregatter er den største enkeltinvestering i Forsvaret, samtidig som anskaffelsen av nye Skjold-klasse missiltorpedobåter tar en betydelig andel av Forsvarets investeringsmidler i 2006. Dette er årsaken til at den tyngste satsingen finner sted innenfor sjøsystemene. Prosjektet for anskaffelse av nye enhetshelikoptre har også relativt høye utbetalinger og står for en stor del av ressursbruken innenfor luftforsvarsstyrker, sammen med flere prosjekter rettet mot kampflyvåpenet. Investeringer i hærstyrker omfatter bl.a. brukte Leopard-2 stridsvogner. De resterende investeringene i Hæren omfatter hovedsakelig videreføring av eksisterende prosjekter. En felles satsing mot et nettverksbasert forsvar er representert ved store investeringer i Link-16, et prosjekt for overføring av felles situasjonsbilde mellom feltavdelinger og opprettholdelse av vår kapasitet til kommunikasjon med norske avdelinger globalt.

Forsvarets totale investeringsportefølje presenteres etter sine formål. De enkelte strukturelementene som skal fremskaffes, er innrettet mot å utføre funksjoner som knytter seg til Forsvarets ulike oppgaver. Planrammen med den forventede utbetaling inneholder både store enkeltprosjekter

og en lang rekke enkeltprosjekter av lavere kategori, som til sammen utgjør totalbeløpet. Totalrammen og den forventede utbetaling fordelt på formål varierer fra år til år fordi prosjekter innenfor formålene blir avsluttet og nye kommer til.

Kategori 1-prosjektene er listet i en egen tabell og beskrevet i den påfølgende teksten. Etter en gjennomgang av kostnadsrammene i formålstabellen og i tabellen over alle kategori 1-prosjektene, er de i tråd med gjeldende fullmakter blitt justert for

årlig priskompensasjon. Kostnadsrammene er oppgitt inklusive merverdiavgift (jf. innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen). I løpet av budsjettåret kan det bli nødvendig å endre leverings- og betalingsplaner som følge av den usikkerhet som alltid vil være til stede i et investeringsprogram. Oversikten over kontrakter og utbetalinger i 2006 er derfor foreløpige, og vil kunne bli justert gjennom budsjettåret.

Tabell 6.15 Formålstabell – materiellinvesteringer

Formål	Kostnadsrammer	Forventet gjenstående pr. 1/1 2006	(i mill. kroner)			
			Kontraktsforpliktet pr. 31/12 2005	Nye kontrakter 2006	Anslått utbetaling 2006	Behov for bestillingsfullmakter
Felles	21 409	12 463	3 199	3 053	1 742	4 510
Hær- og heimevernsstyrker ¹	27 614	10 985	1 678	4 679	1 542	4 815
Sjøforsvarsstyrker	31 281	11 958	6 717	1 631	2 920	5 428
Luftforsvarsstyrker	20 600	10 296	6 306	878	1 517	5 667
Totalt (inkl. mva.)			17 900	10 241	7 721	20 420
Mva.					756	
Totalt (ekskl. mva.)					6 965	

¹ Anskaffelser til Heimevernet ses i sammenheng med Hærens prosjekter, hvor omfanget derfor reflekterer både Hærens og Heimevernets behov. Heimevernets andel av forventet utbetaling blir ca. 150 mill. kroner.

Kategori 1-prosjekter

Kategori 1-prosjektene, som er Forsvarets største og viktigste investeringer, følges spesielt. Nye prosjekter og prosjekter med endringer i omfang/kostnadsramme, legges frem for Stortinget til godkjenning. Endringer forårsaket av pris- og valutaendringer (eskalering) krever ikke særskilt godkjenning, jf. Innst. S. nr. 118 (1992–93), Innst. S. nr. 197 (1992–93) og St.meld. nr. 17 (1992–93).

Kostnadsrammene er investeringsutgiftene på post 45. Det vises for øvrig til egen omtale av dette, jf. B.innst. S. nr. 7 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005). Enkelte spesielt store og langvarige prosjekter avviker fra det normale mønsteret. For tiden er det to slike prosjekter: Fregattprosjektet har en særskilt ordning for eskalering, jf. Budsjett-

innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002), og kostnadsrammen inkluderer gjennomføringskostnader, jf. Innst. S. nr. 192 (1999–2000), jf. St.prp. nr. 48 (1999–2000). Kostnadsrammen for anskaffelsen av Skjold-klasse missiltorpedobåter omfatter også følgekostnader, se Innst. S. nr. 11 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 82 (2002–2003). Det vises til omtalen under det enkelte prosjekt.

I de prosjekter der utviklingsfasen er spesielt omfattende, vil denne fasen defineres som et eget prosjekt. Kostnadsrammen omfatter da normalt bare utviklingsfasen. Det bes ikke om særskilt godkjenning av faseoverganger for prosjekter der utviklingsfasen er en integrert del av prosjektet, eller for andre faseoverføringer. Når hoveddelen av materiellet er anskaffet, blir slike prosjekter normalt foreslått overført til en lavere kategori.

Tabell 6.16 Kategori 1-prosjekter – materiell

Evt. endring	Formål/prosjektbetegnelse	Kostnadsramme (post 45)	Forventet gjenstående 1/1 2006	Anslått utbetaling 2006 (post 45)	Bestillingsfullmakter (post 45)
	FELLESFORMÅL				
	2765 Link-16	970	754	145	479
Avsluttet	2933 FISBasis	1 357	0	0	0
	5112 Multi-rolle radio (MRR)	2 294	247	75	41
	HÆRSTYRKER				
	5013 Divisjonsartilleri	1 535	622	0	400
	5025 Pansrede spesialkjøretøy på stridsvognchassis	1 324	255	35	195
	5026 Pansrede spesialkjøretøy brukt materiell1	1 148	598	235	455
	5036 Panserbekjempelsesvåpen, middels rekkevidde2	957	508	73	12
	5060 Brukt Leopard 2 A4	1 394	523	271	101
	5284 Taktisk treningssystem	600	85	73	12
	58xx Program Soldat 2000	461	105	15	12
	SJØFORSVARSSTYRKER				
	6026 Nye sjømålsmissiler – utviklingsfase	1 910	155	2333	97
	6081 Ny MTB-struktur – utvikling	1 756	190	0	0
	6088 Nye fregatter U/A/O-fasene	16 665 ⁴	5 355	1 665	3 990
	6300 Skjold-klasse MTB	4932 ⁵	2 306	704	1 164
	LUFTFORSVARSSTYRKER				
	7102 Nye kortholdsmissiler og hjelmontert sikte	1 394	1 107	233	97
	7512 F-16 EK	882	54	42	10
	7611 NASAMS II	1 035	304	245	0
	7660 Enhetshelikopter	5 599	3 708	192	2 597
				4 236	9 252

¹ Forsvarsdepartementet har til hensikt å redusere omfanget av prosjektene, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005), og egen omtale av prosjektene.

² Forsvarsdepartementet har til hensikt å få anskaffelsen endret i omfang eller avsluttet, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005), og egen omtale av prosjektene.

³ Beløpet inkluderer overgangsfasen, jf. Innst. S. nr. 220 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 54 (2003–2004).

⁴ Denne rammen inkluderer post 01. Post 45 utgjør 15 803 mill. kroner.

⁵ Denne rammen inkluderer post 01 og kapittel 1710 post 47. Post 45 utgjør 4 658 mill. kroner.

Kategori 1-prosjekter – Nye prosjekter for godkjenning

Forsvarsdepartementet legger ingen nye kategori 1-prosjekter frem for godkjenning i denne proposisjonen.

Kategori 1-prosjekter – Godkjenning av endring av omfang og kostnadsrammer

Forsvarsdepartementet legger ikke frem noen kategori 1-prosjekter med endring av omfang og

kostnadsramme for godkjenning i denne proposisjon.

Kategori 1-prosjekter – Status og fremdrift

Fellesformål

2765 *Link-16*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 220 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 54 (2003–2004). Prosjektet omfatter anskaffelse av Taktisk Datalink-16 (TDL-16) til overføringer av felles situasjonsbilde mellom Forsvarets taktiske enheter. Anskaffelsen er helt nødvendig i utviklingen av Forsvaret mot et nettverksbasert forsvar. Anskaffelsen omhandler TDL-16-terminaler til F-16 jagerfly og NASAMS luftvernssystem. Videre anskaffes det et antall mobile og deployerbare kommunikasjonsmoduler med Link-16-kapasitet som kan benyttes av Hærens avdelinger i Norge og Forsvarets avdelinger i internasjonale operasjoner. Det etableres i tillegg et fast Link-16-bakkenettverk i tilknytning til Ørland hovedflystasjon for trening på nettverksbaserte operasjoner. Dette kan også nyttes i samarbeid med allierte. Dermed kan Norge tilby en treningskapasitet som er etterspurt i NATO.

Anskaffelse av Link-16-terminaler vil i stor grad gjøres fra amerikanske myndigheter. Kontrakt for integrasjonsarbeidet mot NASAMS luftvernssystem, samt etablering av Link-16-bakkeinfrastruktur (bakkenettverk) går etter planen og vil bli fremforhandlet i løpet av 2005.

Kontrakt for integrasjonsarbeidet mot beslutningsstøttesystemer forventes inngått i 2007.

Som en følge av anskaffelsen har Forsvarsdepartementet startet opp arbeidet med samarbeidsavtaler mot mulige amerikanske leverandører.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 970 mill. kroner.

5112 *Multi-rolle radio*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1993–94), jf. St.prp. nr. 1 (1993–94). Prosjektet omfatter utvikling og anskaffelse av en ny generasjon VHF-radioer til Hæren. I tillegg vil samme radio bli anskaffet til Luftforsvaret samt i begrenset omfang til Sjøforsvaret. Det ble i 1990 inngått en kontrakt og senere utløst opsjoner for en samlet leveranse av 7 000 radioer. Det gjenstår hovedsakelig leveranser av reservedeler, og prosjektet planlegges terminert i 2007.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 2 294 mill. kroner.

Hærstyrker

5013 *Divisjonsartilleri*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet skal tilføre Hærens artilleri tilstrekkelig rekkevidde, ildkraft og overlevelses-evne. Anskaffelsene omfatter tolv selvdrevne fler-rørs rakettkastere av forbedret utgave (MLRS), navigasjonsopplegg, verkstedutrustning, beredskapsammunisjon, øvingsammunisjon og dokumentasjon.

Prosjektet skulle også anskaffe to ulike typer bomblet-ammunisjon, langtrekkende og selvøkende panserbrytende ammunisjon og logistikk for våpensystemet. I prosjektet gjenstår bl.a. nå anskaffelse av ammunisjon med selvødeleggesmekanisme. Så langt har kravet til selvødeleggesmekanisme ikke latt seg oppfylle, og det er derfor ikke anskaffet slik ammunisjon til våpensystemet. Det legges av denne grunn opp til at slik ammunisjonsanskaffelse skal vurderes i fremtiden når kravene evt. lar seg oppfylle, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Øvrige leveranser i prosjektet er i hovedsak ferdigstilt. En fremtidig ammunisjonsanskaffelse vil være basert på Forsvarets struktur og behov for denne ammunisjonstype, og en evt. anskaffelse vil bli etablert som et nytt prosjekt.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 535 mill. kroner.

5025 *Pansrede spesialkjøretøy på stridsvognchassis*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet inkluderer prosjekt 5027 som ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95). Disse to prosjektene ble slått sammen etter vedtak ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1995–96), jf. St.prp. nr. 1 (1995–96).

Anskaffelsen skal gi mobilitet og beskyttelse for avdelinger og funksjoner som støtter pansrede avdelinger i strid. Materiellet vil også være viktig for å støtte avdelinger som deltar i internasjonale operasjoner.

Chassis av Leopard-1 og brukte bergningspanservogner er anskaffet. Alle ni bropanservogner med broer er levert, 22 ingeniørpanservogner er levert og ni av 13 bergningspanservogner er levert, resten er planlagt levert innen medio 2006.

Prosjektet er planlagt terminert i 2010. Arbeidet med gjennombrytningspanservogner har vært stilt i bero. Dersom sistnevnte vogntype ikke anskaffes, kan prosjektet termineres i 2006.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 324 mill. kroner.

5026 Pansrede spesialkjøretøy – brukt materiell

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1995–96), jf. St.prp. nr.1 (1995–96).

Prosjektet skal tilføre Hærens mekaniserte brigader pansrede brukte spesialkjøretøyer innen år 2007, og tilføre FIST-H pansrede brukte spesialkjøretøyer av typen M-113.

Det er anskaffet 204 brukte vogner fra utlandet samt reservedeler og oppgraderingssett til samtlige kjøretøy. De øvrige vognene kommer fra egen beholdning. Det er hittil levert 206 ferdig ombygde vogner.

Forsvarsdepartementet har til hensikt å redusere omfanget av prosjektet, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Forsvarsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget med informasjon om dette i løpet av 2006.

Prosjektets vedtatte kostnadsramme (post 45) er 1 148 mill. kroner.

5036 Panserbekjempelse – middels rekkevidde

Prosjektet ble vedtatt av Stortinget ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Panserbekjempelse middels rekkevidde er et supplement til eksisterende våpensystemer med hhv. kort og lang rekkevidde.

Forsvarsdepartementet har til hensikt å få anskaffelsen endret i omfang eller avsluttet, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Forsvarsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget med informasjon om dette i løpet av 2006.

Prosjektets vedtatte kostnadsramme (post 45) er 957 mill. kroner.

5060 Brukte Leopard 2A4

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr.1 (2000–2001).

Prosjektet omfatter anskaffelse av 52 moderne stridsvogner av typen Leopard-2 fra Nederland. Vognene har bedre ytelse med hensyn til beskyttelse og ildkraft enn de stridsvogner Hæren hittil har disponert. Av hensyn til nasjonal struktur og logistikk anskaffes to bataljonsenheter, hver med 26 stridsvogner. Avtale ble inngått med Nederland

i 2001. Vognene er levert, og innføres i perioden 2003–2006. De skal erstatte et tilsvarende antall gamle stridsvogner (Leopard-1). Prosjektet planlegges avsluttet i 2008.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 394 mill. kroner.

5284 Taktisk treningssystem

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1997–98), jf. St.prp. nr. 1 (1997–98). Prosjektet har anskaffet et system for taktisk trening i et miljø mest mulig likt virkelig strid. Systemet gir automatisk tilbakemelding av hendelsesdata for etterfølgende analyser. Det er levert materiell til et treningssenter med kapasitet til å gjennomføre tosidige øvelser på kompaninivå med normale støttefunksjoner.

Treningssenteret er etablert på Rena leir og har gitt en betydelig heving av kvaliteten på utdannelsen til strid på kompaninivå og ned til den enkelte soldat. Kontrakt ble inngått i 2001, og leveranser av materiellet startet i 2002. Prosjektet planlegges avsluttet i 2006.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 600 mill. kroner.

58xx Program Soldat 2000

Programområdet består av fire prosjekter for å gi den enkelte soldat bedre beskyttelse, utholdenhet og mobilitet. De tre første prosjektene i programmet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1995–96), jf. St.prp. nr. 1 (1995–96), mens det fjerde prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1996–97), jf. St.prp. nr. 1 (1996–97).

Den nye strukturen i Hæren vil være betydelig mindre enn den struktur som opprinnelig lå til grunn for programmets anskaffelser. Det vil bli gjennomført anskaffelser med sikte på å utruste det alt vesentlige av den mobile strukturen med personlig bekledning og utrustning fra Program 2000. Spesialstyrker vil som tidligere få tildelt spesialutrustning. Programmets fremdrift er blitt redusert fordi den er tilpasset den fremtidige strukturen, jf. Innst. S. nr. 234 (2003–2004) og St.prp. nr. 42 (2003–2004). Det gjenstår kun en mindre anskaffelse av ARBC-utrustning. Prosjektet planlegges avsluttet i 2006.

Programmets kostnadsramme (post 45) er på 461 mill. kroner.

Sjøforsvarsstyrker

6026 Nye sjømålsmissiler

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet omfatter utvikling av et missilsystem for bekjempelse av sjømål, og koordineres med fregattprosjektet og anskaffelse av nye MTB-er av Skjold-klassen. Stortinget ble gjennom behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2004–2005), jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005) informert om at utviklingsfasen vil pågå frem til og med 2005. Grunnet utenforliggende forhold, som bl.a. uhell ved det franske skytefeltet, er det imidlertid oppstått forsinkelser i prosjektet. Utviklingsfasen forventes å pågå frem til og med 2006. Det er gjennomført to vellykkede utviklingsavfyringer av missilet sommeren 2005. Departementet har bevilget midler til en overgangsfase for å sikre integrering av NSM på Fridtjof Nansen-klasse fregatter og Skjold-klasse MTB, og for å tilrettelegge for en senere anskaffelsesfase. Overgangsfasen vil bli integrert i anskaffelsesprosjektet når dette er etablert.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 910 mill. kroner.

6081 Ny MTB-struktur

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95) og Innst. S. nr. 207 (1998–99), jf. St.prp. nr. 65 (1998–99). Prosjektet ble ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1996–97), jf. St.prp. nr. 1 (1996–97), vedtatt utvidet med oppdatering av Hauk-klassen. Prosjektet har omfattet utviklingen av forseriefartøyet for nye MTB-er, KNM Skjold, og oppdateringen av Hauk-klasse MTB-er. Sistnevnte arbeid omfatter bl.a. oppdatering av skipsteknisk utstyr, anskaffelse av ildledningsutstyr, kommando- og våpenkontrollsystemer og nytt øvingssystem. Prosjektet er i termineringsfasen og forventes terminert i 2005. Forsvarets fremtidige MTB-struktur ivaretas videre i prosjekt 6300 Skjold-klasse MTB.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 756 mill. kroner.

6088 Nye fregatter

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 207 (1998–99), jf. St.prp. nr. 65 (1998–99). Hovedkontrakt for utvikling, design og

levering av fem fartøyer med tilhørende våpensystem og kommando- og kontrollsystem ble inngått med *Empresa Nacional Bazan* (senere Izar og nå Navantia). Forsert anskaffelse av Taktisk Datalink-16 (TDL-16) til de nye fregattene, med tilhørende omfangs- og rammeøkning for prosjekt 6088, ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 225 (2002–2003), jf. St.prp. nr. 50 (2002–2003). Integrasjon og anskaffelse av TDL-16 til fregattene er nå en integrert del av prosjekt 6088.

Kjølen til første fartøy, Fridtjof Nansen, ble strukket i april 2003, og i juni 2004 ble fartøyet sjøsatt for videre ferdigstilling ved verftet. Fartøy nummer to, Roald Amundsen, ble sjøsatt ultimo mai 2005, og fartøyet planlegges levert siste kvartal 2006. Deretter planlegges ett fartøy levert pr. år.

Det fremgår av St.prp. nr. 1 (2001–2002) at i tråd med vanlig praksis for større kontrakter der produksjon og leveranser skjer over en lengre periode, er det også for fregattprosjektet avtalt at kontraktsprisen skal omregnes årlig for å gjenspeile den aktuelle utviklingen i lønns- og materialkostnader i leverandørlandet.

Prosjektets kostnadsramme (post 45 og post 01) er 16 665 mill. kroner.

Risikobildet i fregattprosjektet er fortsatt stort sett uforandret sett ift. det risikobildet som kom frem i rapporten fra Holteprosjekts analyse i januar 2000, og som Stortinget ble informert om gjennom St.prp. nr. 48 (1999–2000), jf. Innst. S. nr. 192 (1999–2000). Senere analyser av risikoen i prosjektet viser også at en ikke kan forvente å se større forandringer i risikobildet før en er vel i gang med testprogrammet for første fartøy, etter årsskiftet 2005/2006. Tidligst på dette tidspunkt vil en kunne se klare tendenser til om risikoen i prosjektet avtar, forblir uforandret eller øker. Det er med andre ord tidligst på dette tidspunkt at en vil få nærmere bekreftelse på hvorvidt risikoavsetningen i prosjektet er tilstrekkelig eller ikke. Departementet vil i tiden fremover nøye overvåke risikobildet i prosjektet og i samråd med Forsvaret vurdere og eventuelt implementere ytterligere risikoreduserende tiltak.

Regjeringen orienterte i St.meld. nr. 29 (2004–2005) om den omstrukturering som Izar har vært gjenstand for og om at all militær verftsvirksomhet i det tidligere Izar nå er samlet i et nytt selskap, som har fått navnet Navantia. Arbeidet med å overføre alle Izars forpliktelser overfor Forsvaret til det nye selskapet, er nå fullført. Overføringen av hovedkontrakten fra Izar til Navantia ble formelt foretatt ved signering av et «*Novation Agreement*» mellom partene 12. mai 2005. I samme omgang ble Izars gjenkjøpsforpliktelser overført til Navantia.

Videre orienterte regjeringen om en intensjonsavtale mellom Navantia og to norske verft om å bygge opp systemkompetanse ved de to verftene, slik at de er i stand til å by på fremtidige vedlikeholdskontrakter på fartøyene. En avtale er inngått mellom Navantia og ett av de to verftene, Bergen Yards.

Kompetansehevingen skal gjøre at Forsvaret har mulighet til å konkurransenutsette vedlikeholdskontrakter i fremtiden. En slik konkurransenutsetting vil skje iht. normale anskaffelsesprosedyrer og Forsvarets behov.

Navantia har etter fem år oppfylt 67 pst. av sin forpliktelse iht. industriavtalen. Avtalen varer frem til 2011. Selskapet ligger i så måte godt foran planen. I industriavtalen forpliktet spanske myndigheter seg å ivareta en relativt stor del av det spanske verftets forpliktelse. Dette har spanske myndigheter gjort på en meget god måte, og flere norske bedrifter har fått leveranser til spanske myndigheter eller via disse. Lockheed Martin er den største underleverandøren til Navantia, og har derigjennom ansvar for i underkant av halvparten av forpliktelsene. De har oppfylt ca. 50 pst. av sin andel og er således iht. plan.

6300 Skjold-klasse MTB

Prosjektet ble vedtatt av Stortinget ved behandling av Innst. S. nr. 11 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 82 (2002–2003). Prosjektet omfatter anskaffelse av fem nye Skjold-klasse missiltorpedobåter (MTB) og tilpasning av forseriefartøyet KNM Skjold, samt anskaffelse av våpensystemer og løsninger for logistikk og opplæring.

Kontrakt ble undertegnet i november 2003, og fartøyene planlegges levert i perioden 2006–2009, med operativ drift fra 2009. Prosjektets fremdrift er i henhold til planen.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 4 658 mill. kroner. Rammen for gjennomføringskostnader, kap. 1760 post 01, er 125 mill. kroner. Rammen for bygge- og anleggskostnader, kap. 1710 post 47, er 149 mill. kroner.

Prosjektets totale kostnadsramme er 4 932 mill. kroner.

Luftforsvarsstyrker

7102 Nye kortholdsmissiler og hjelmontert sikte

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Prosjektet skal anskaffe nye kortholdsmissiler og et hjelmbasert siktesystem til F-16. Våren 2003 ble det europeiske missilet IRIS-T

valgt. Missilene skal benyttes med et avansert hjelmbasert siktesystem som er en del av prosjektet. Kontrakt på missiler ble inngått i 2004.

Missiler og hjelmsikter er planlagt levert i perioden 2004–2008. Prosjektet er planlagt avsluttet innen 2011.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 394 mill. kroner.

Luftforsvarsstyrker

7512 F-16 EK

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1997–98), jf. St.prp. nr. 1 (1997–98), og omfatter elektronisk krigføringmateriell, med nødvendig støtte- og kontrollsystemer.

Leveranser av jammeutstyr og opphengsmekanismer for disse vil slutføres i 2005. Styringssystemet er under levering. Styringssystemet kan leveres med to programvarekonfigurasjoner, en for eksisterende F-16 og en for oppdaterte F-16. Forsvaret gjennomfører en oppdatering av alle F-16. Dette skal avsluttes i 2009.

Nylig ble det klart at programvaren for styringssystemet til de eksisterende flyene ikke er sertifisert av flyets produsent. En slik sertifisering er kundens ansvar, og det norske forsvaret ville bli eneste bruker av dette for F-16. De andre nasjonene i det europeiske F-16-samarbeidet (EPAF) anskaffer styringssystemet kun til sine oppdaterte fly. En sertifisering av programvaren i styringssystemet til å kunne benyttes på eksisterende fly, vil kunne komme til å koste opp mot 50 mill. kroner. Dette er en uønsket merutgift som ikke er regningssvarende i forhold til at alle F-16 er i ferd med å bli modernisert i løpet av de neste fire år.

Basert på den beskrevne situasjonen vil kun styringssystemet til oppdaterte fly leveres, og prosjektet forlenges til 2009 for å følge produksjonstakten til prosjekt 7521 F-16 oppdatering.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 882 mill. kroner.

7611 NASAMS II (Norwegian Advanced Surface-to-Air Missile System)

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1999–2000), jf. St.prp. nr. 1 (1999–2000), med en kostnadsramme på 804 mill. kroner. Prosjektet gjennomgikk senere en fornyet vurdering av omfang og kostnader, for å bli tilpasset struktur og materiell som blir brukt av våre allierte. Det reviderte prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Prosjektet omfatter en systemteknisk oppgradering av NASAMS. Alle nødvendige kontrakter er inngått og alle kostnader er nå forpliktet. Både levering og kostnader er iht. plan, og prosjektet regner med å overføre materiellet til brukeren i 2007.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 1 035 mill. kroner.

7660 Enhetshelikopter til Forsvaret

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001).

Leveringen av det første av 14 helikoptre til Kystvakten og fregattene er foreløpig forsinket med 18 måneder fra oktober 2005 til april 2007. Dette skyldes forsinkelse i utvikling og sertifisering av NH-90 grunnversjoner, som den norske NH-90-varianten er utviklet fra. Design og utvikling av de norske tilpasningene er også forsinket, og det er en risiko for ytterligere forsinkelser. Til tross for forsinkelsene gjennomføres materiellanskaffelsesdelen i prosjektet fortsatt innenfor den godkjente økonomiske rammen.

Anskaffelse av treningsmateriell inkludert simulator krever samarbeid med flest mulig nasjoner for å kunne dele kostnader. Utdfordringer når det gjelder samarbeid mellom nasjoner med ulike syn og utilfredsstillende forhandlingsresultat har resultert i at planlagt kontraktsinngåelse er utsatt fra 2005 til 2006.

Frist for innløsning av opsjon på redningshelikoptre til Justisdepartementet er forlenget til 1. februar 2006.

Prosjektets kostnadsramme (post 45) er 5 599 mill. kroner.

Prosjekter som avsluttes

2933 FISBASIS

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001). Kontrakt for utvikling, realisering samt drift og vedlikeholdstjenester ble inngått i januar 2001. Kontrakten ble reforhandlet for å ivareta endret omfang (inkludering av Sjøforsvaret og Luftforsvaret) i januar 2002. Prosjektets målsettinger er nådd, gjennomført raskere enn opprinnelig planlagt og med avtalt kvalitet. Brukernes erfaring er også gode. Prosjektet er overført til driftsorganisasjonen i Forsvarets logistikkorganisasjon. Prosjektet ble gjennomført til en kostnad (post 45) av 1 170 mill. kroner. Kostnadsrammen for prosjektet er 1 357 mill. (2006-kroner). Prosjektkostnadene er ikke kompensert for 2006-kroneverdi, men ligger

godt innenfor godkjent ramme. Forsvarsdepartementet har til hensikt å terminere prosjektet.

7188 Oppdatering av P-3C Orion maritime patruljefly

Prosjekt 7188 ble slått sammen med prosjekt 7189, og det ble etablert en kostnadsramme på 424 mill. kroner i 1994. I 2000 ble kostnadsrammen økt til 815 mill. kroner for å dekke forsinkelseskostnader, prisstigning, reservedeler, valutatap og endringer i tekniske løsninger. Det er registrert utbetalinger på til sammen 860 mill. 2005-kroner. En justering av kostnadsrammen til 2005-kroner gir en ramme på 940 mill. kroner.

Det henvises for øvrig til den detaljerte redegjørelsen for prosjektet, lagt frem i St.meld. nr. 29 (2004–2005).

Flyet fremstår i dag som et moderne og effektivt maritimt patruljefly, fullt ut kapabelt til å utføre pålagte oppgaver og roller.

Forsvarsdepartementet har til hensikt å terminere prosjektet.

Øvrige programmer og prosjekter med spesiell omtale

6344 Kapasitetsmessig videreutvikling av ULA-klassen

Prosjektets målsetting er å oppdatere Ula-klassen slik at fartøyene har en sikker fremdrift og navigering i neddykket tilstand, samt å oppgradere fartøyene slik at de kan delta i flernasjonale operasjoner i henhold til NATO-standard.

Oppdateringen vil medføre anskaffelse av nye sonar- og navigasjonssystemer for samtlige seks fartøyer. Oppgraderingen vil bestå av anskaffelse av taktisk datalink (Link-11) for alle fartøyer, antenner til satellittkommunikasjon for tre fartøyer og installering av kjøleanlegg for to fartøyer. De to kjøleanleggene kommer i tillegg til det anlegget som allerede er installert på KNM Ula.

Arbeidet med oppdatering og oppgradering er planlagt å gjennomføres frem til utløpet av 2008.

Kystvakten – radarer

Dagens radarsystem om bord på Kystvaktens fire helikopterbærende fartøyer fungerer ikke tilfredsstillende, og møter ikke krav som stilles til sikker kontroll med helikopteroperasjoner under de værforhold Kystvakten ofte opererer under. Saken ble omtalt i St.prp. nr. 1 (2003–2004), St.prp. nr. 42 (2003–2004) og St.prp. nr. 1 (2004–2005). Kortsiktige tiltak, som mindre tilpasninger, har vært vurdert og er gjennomført. Tiltakene har gitt Kystvak-

ten mulighet til å operere helikoptre med begrensninger i forhold til dårlig sikt og mørke.

For å oppnå full operativitet for Kystvaktens helikopterbærende fartøyer, er det etablert et eget prosjekt for å fremskaffe en permanent løsning. Kontrakt med radarleverandør er undertegnet, og prosjektets fremdriftsplaner legger opp til at ny radar skal installeres på første fartøy tidlig i 2006, og på siste fartøy i første del av 2007. Integrasjonsarbeider mot fartøyenes kommando-, kontroll- og informasjonssystem skjer parallelt. Inntil nye maritime helikoptre er på plass, vil dagens Lynx operere fra fartøyene, når radarsystemet er testet og godkjent etter installeringsarbeidene.

Forskning og utvikling

Nær all forskning og utvikling (FoU) i Forsvaret finansieres over materiellinvesteringsskapitlet. En vesentlig del av denne FoU-virksomheten er integrert i materiellinvesteringsprosjekter. De midlene som ikke er integrert i materiellinvesteringsprosjekter, styres i hovedsak direkte av Forsvarsdepartementet. Styringen skjer i dialog mellom Forsvarets militære organisasjon, Forsvarsbygg, Forsvarets forskningsinstitutt, relevante forskningsmiljøer og departementet. Den FoU som følger som en integrert del av Forsvarets materiellinvesteringsprosjekter, bestemmes av de investeringsbeslutninger som treffes.

Markedsstøtte

Det er i Forsvarets interesse at materiell som produseres i Norge og som Forsvaret bruker eller planlegger å anskaffe, har en stor internasjonal brukergruppe. Økt utbredelse av slikt materiell vil kunne gavne Forsvaret rent økonomisk, ved at utviklings-, oppdaterings- og vedlikeholdsutgifter kan deles på flere brukere. I tillegg gavner det Forsvaret at allierte styrker benytter teknologi som samvirker funksjonelt, dvs. at styrkene er kompatible og interoperable. Dette bidrar til økt effekt av felles trening, øvelser og flernasjonale operasjoner.

Av denne grunn setter Forsvarsdepartementet hvert år av midler til industrirelatert markedsstøtte overfor utenlandske myndigheter. Midlene disponeres til å bistå industriens markedsføring av forsvarsmateriell utenlands, det vil si teknologi som faller inn under Forsvarets teknologiske kompetanseområder.

Midlene brukes primært til å dekke reise- og oppholdsutgifter til Forsvarets personell som bidrar til å profilere forsvarsteknologi i utlandet. Personellet har ikke noe ansettelses-/konsulentforhold til forsvarsindustrien, men bistår som refe-

ransekunde. I kraft av sin operative innsikt og faglige kompetanse, kan Forsvarets representanter fremstå som troverdige referanser fra sluttbrukermiljøet ved produktpresentasjoner bedrifter i Norge gir til utenlandske myndigheter.

Fremtidige prosjekter

6027 Nye sjømålsmissiler – Anskaffelse

Basert på resultatene fra P 6026 Nye sjømålsmissiler – Utviklingsfasen, vil departementet eventuelt etablere et eget prosjekt for anskaffelse av nye sjømålsmissiler. Prosjektet vil i så fall bli lagt frem for Stortinget for godkjenning.

UAV – ubemannede luftfartøyer (Unmanned Aerial Vehicle)

Forsvaret vurderer å fremskaffe en taktisk UAV-kapasitet som skal være operativ fra 2009. Enheten består av et antall UAV-er med sensorer, og et antall mobile bakkestasjoner med tilknytning til informasjonsinfrastrukturen. UAV-kapasiteten er planlagt integrert i Forsvarets ISTAR-enhet, men vil også kunne nyttes utenfor rammen av ISTAR. Det planlegges en minimumskapasitet, med mulighet for evt. senere kapasitetsutvidelse.

UAV-er benyttes hovedsakelig i situasjoner der bemannede plattformer ikke er hensiktsmessige av hensyn til ressursbruk, utholdenhet eller risiko for tap av menneskeliv, og i spesielle situasjoner, som f.eks. i områder forurenset av kjernefysiske, radiologiske, biologiske eller kjemiske kilder. UAV-er vil gi evne til overvåking og informasjonsinnhenting i nær sann tid, med derav følgende redusert risiko og økt situasjonsforståelse, spesielt i ovennevnte situasjoner.

Foruten sitt direkte bidrag til operasjoner, vil en taktisk UAV-kapasitet gi verdifull kompetanse som kan brukes til evt. senere utvidelse av kapasitetsområdet.

Nye kampfly

Stortinget besluttet i 2001, jf. Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), at en anskaffelse av nye kampfly skal forberedes. Endelig beslutning om vår fremtidige nasjonale kampflykapasitet tas i tilknytning til Langtidsplanen for 2009–2012, dvs. våren 2008.

Norge undertegnet i juni 2002 et *Memorandum of Understanding* (MoU) for deltagelse i utviklingen av *Joint Strike Fighter* i *System Development and Demonstration* (JSF SDD) fasen. Det er videre inngått en industriavtale med Eurofighter GmbH og en myndighetsavtale om Eurofighter med *Nato*

EF2000 and Tornado Development, Production and Logistics Management Agency (NETMA).

I Innst. S. nr. 234 (2003–2004) mente flertallet at Norges deltagelse i utviklingen av JSF er spesielt viktig for Forsvaret, men også for industriens muligheter, og Norge burde derfor fortsette deltakelsen i JSF. Samtidig har regjeringen økt den statlige andelen av samarbeidet med Eurofighter GmbH med 50 mill. kroner i perioden 2005–2009. Med denne økningen vil Forsvarets andel av industriavtalen med Eurofighter GmbH utgjøre i størrelsesorden 130 mill. kroner for perioden 2003–2009. For 2006 utgjør dette 26 mill. kroner.

Kampfly er en kapasitet som kan svare på ulike utfordringer, over et stort geografisk område, på meget kort varsel og med en tilpasset virkning. Et kampflyvåpen med dets ubestridte posisjon for å opprette og beholde luftoverlegenhet kan være helt avgjørende for at Forsvarets andre kapasiteter kan virke effektivt. Kampfly kan yte viktig våpenstøtte til øvrige kapasiteter, det være seg på sjøen, over land eller i luften. En effektiv kampflykapasitet er en forutsetning for at Forsvaret for øvrig skal kunne fungere i tråd med fastlagte mål. Kampfly har et meget bredt anvendelsesområde innen hele spekteret av Forsvarets og Natos oppgaver.

I St.prp. nr. 42 (2003–2004) Den videre moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005–2008, ble det beskrevet en mulighet for et tett luftoperativt samarbeid med nære allierte, som Danmark, Nederland og Storbritannia. I det arbeidet som ledes fra departementet fokuseres det på det potensialet som ligger i et internasjonalt samarbeid på kampflysiden. Et slikt samarbeid kan foregå innenfor logistikk, utdanning, vedlikehold eller felles operasjoner.

Arbeidet med å analysere de ulike kandidatene vil bli intensivert i kommende periode. Vår fortsatte deltakelse i utviklingen av JSF, og industri-samarbeidet med Eurofighter samt oppfølging av andre kandidater, vil gi viktige bidrag til dette arbeidet, som vil være nødvendig for å forberede en eventuell fremtidig utskifting og erstatning av dagens kampflyflåte.

Joint Strike Fighter (JSF)

Vår deltagelse som partner i utviklingen av JSF gir viktige bidrag til Forsvaret som får inngående kjennskap til dette flyets muligheter, kapasiteter og begrensninger. Dette øker norsk industris muligheter til å kunne få kontrakter parallelt med at en evt. kjøpsavtale inngås, samtidig som vi får del i de operative forbedringer og kunnskaper som utvikles. I denne sammenheng har det hele tiden vært lagt spesiell vekt på de muligheter JSF vil gi for å

videreføre et tett operativt og logistikkmessig samarbeid med våre nære allierte, i første rekke Danmark og Nederland. I fremtiden vil logistikk og utdanningskostnader være av like stor betydning som anskaffelseskostnader. Derfor er partnerfokus viktig.

JSFs utviklingsutfordringer har særlig vært knyttet til en av JSF-variantene, *Short Take-Off and Vertical Landing (STOVL)*, en variant som for øvrig ikke er aktuell for Norge. Disse problemene er nå tilnærmet løst. Dette har medført en kostnadsøkning og en forsinkelse i utviklingsprogrammet totalt. Det er imidlertid viktig å presisere at det norske bidraget til utviklingskostnadene ikke er endret som følge av kostnadsøkningen.

Det amerikanske forsvarsdepartementet mener å ha en god balanse mellom fremdrift, teknologi og økonomi, og at man har et godt system for risikostyring. Det er her viktig å påpeke at vi forholder oss til amerikanske myndigheter når det gjelder informasjon relatert til fremdrift og usikkerhet i programmet.

Industriell deltagelse i JSF

Forsvarsdepartementet har under hele vår deltagelse i utviklingen av JSF arbeidet målrettet for at forsvarsindustri i Norge skal kunne konkurrere seg til kontrakter ifm. utviklingen av flyet. Den industrielle filosofien til dette våpensystemet er basert på å være best og billigst, noe som har gjort «best value» til både et mål og en utfordring for industrien.

Spesielt er det utfordringer relatert til behovet for tilstrekkelig teknologisk informasjon og innsikt i flyets tiltenkte systemer og delsystemer. Slik informasjon er nødvendig dersom forsvarsindustrien skal være i stand til å utvikle og designe løsninger for flyet innenfor dette «best value»-konseptet.

Forsvarsdepartementet arbeider aktivt både mot Lockheed Martin (LM) og amerikanske myndigheter for at teknologiske løsninger fra Norge skal kunne inngå som en del av JSFs kapasiteter. Departementet har et spesielt fokus på muligheter innenfor integrering av løsninger som omfatter våpen, kommunikasjon og trening. Spesielt bør nevnes utviklingen av Nytt sjømålsmissil (NSM), hvor gjennomførte studier har vist at dette missilet kan innpasses i våpenrommet på to av de tre planlagte JSF-variantene. Arbeidet med å starte opp neste fase er nå i prosess.

En rekke små og mellomstore norske bedrifter har store muligheter knyttet til JSF, og flere bedrifter har allerede inngått kontrakter eller er i konstruktive dialoger om fremtidige muligheter. Den

norske industrielle deltagelsen i utviklingen av JSF er i stadig bedring, og flere muligheter vil kunne materialiseres når den første produksjonen av flyene starter opp. Dialogen mellom norsk industri og deres amerikanske motparter må imidlertid styrkes, samtidig er det interne norske samarbeidet mellom myndigheter og industri forsterket med hyppige møter og konsultasjoner.

Regjeringen vil presisere at målet er å sikre tilfredsstillende industriell deltagelse fra bedrifter i Norge i utviklingen og særlig i produksjonen og vedlikeholdsfasen av JSF.

Produksjonsavtale

Første forhandlingsmøte om en fremtidig Produksjons-MoU for JSF ble avholdt i slutten av mai 2005. Det er viktig å presisere at denne MoU-en ikke vil være en juridisk bindende avtale for kjøp av fly, men vil gi partnerne rett til å anskaffe fly til på forhånd avtalte vilkår. Det gir Norge rett til en lavere pris på flyene enn om vi utsetter MoU-en til en senere fase. MoU-en vil således være ett viktig bidrag til å fremskaffe et best mulig grunnlag før en evt. beslutning om å anskaffe flyet skal foreligge. Den må legge forholdene til rette for en felles anskaffelse og understøttelse av JSF og forplikte deltakernasjonene til en forholdsmessig deling av felles oppstartkostnader. Forsvarsdepartementet har også presisert at MoU-en må være iht. både de ulike nasjonale beslutningsprosesser og de enkelte nasjonale fremdriftsplaner.

Viktige avtaleområder for Norge er styring og ledelse av samarbeidsprogrammet, samt drift og vedlikehold av hele våpensystemet. Videre vektlegger vi behovet for tilgangen på og bruk av økonomisk og teknisk informasjon, samt kontraktuelle forhold. Den overordnede fremdriftsplanen for disse forhandlingene står ved lag, nemlig et ferdig forhandlet resultat sommeren 2006, med ønske om en felles undertegning 15. desember samme år.

Departementet vil understreke at arbeidet med denne MoU-en ikke vil endre tidspunktet for eller prosessen knyttet til norsk valg av fremtidig kampfly som etter nåværende planer er forventet lagt frem for Stortinget våren 2008 i tilknytning til neste 4-årsplan for 2009–2012.

Eurofighter

Eurofighter er et europeisk utviklings- og anskaffelsesprosjekt med Italia, Spania, Tyskland og Storbritannia som deltagere. Norge har tidligere undertegnet to myndighetsavtaler med Eurofighter. Den undertegnede *Letter of Understanding (LoU)* med Nato EF2000 and *Tornado Development, Production and Logistics Management Agency (NETMA)* gir norske myndigheter tilgang til relevant informasjon om utviklingen av operative og logistiske kapasiteter i Eurofighterprogrammet. Det er opprettet en dialog med NETMA om hvilken informasjon Norge har tilgang til og hvordan denne skal presenteres.

Samtidig har en inngått *Industrial Participation Agreement (IPA)* med Eurofighter Jagdflugzeug GmbH (EF) gitt norsk industri muligheten til å inngå utviklingskontrakter med Eurofighter. Tidligere er det inngått kontrakter innenfor en total ramme på 23,27 mill. euro, hvorav norske myndigheters andel har utgjort 50 pst. Det er nå vedtatt å benytte ytterligere 100 mill. kroner over en femårsperiode, hvorav den statlige andelen fortsatt vil være 50 pst. dvs. 10 mill. kroner pr. år. De resterende 50 pst. betales av industrien selv.

På bakgrunn av dette blir det inngått flere utviklingskontrakter med bedrifter i Norge. Dette arbeidet er startet opp, og ytterligere kontraktsmuligheter er identifisert. Nye kontrakter blir inngått etter at det er gjennomført en vurdering av den operative verdien, markedspotensialet og teknologisk modenhet.

Andre kandidater

Forsvaret har ikke kompetansemessige eller økonomiske ressurser til å inngå tilsvarende myndighetsavtaler med Rafale og JAS Gripen i tillegg til de avtalene som allerede er inngått med JSF og Eurofighter. Regjeringen vil ha en dialog med disse kandidatene for å bli holdt oppdatert om utviklingen i de respektive programmer.

Fellesfinansierte eiendoms-, bygg- og anleggsprosjekter, postene 44 og 48

NATO-finansiert bygge- og anleggsvirksomhet i Norge vil i 2006 i vesentlig grad bestå i ferdigstillelse og levering av luftvarslingsradarene SINDRE II og etableringen av *Joint Warfare Centre (JWC)*.

Tabell 6.17 Fellesfinansierte prosjekter (postene 44, 48 og 01)

		(i mill. kroner)				
Sted	Prosjektnavn	Kostnads- ramme NATO- finansiert (post 48)	Kostnads- ramme nasjonal andel (post 44)	Forventet utbetaling i 2006 (post 48)	Forventet utbetaling i 2006 (post 44)	Forventet utbetaling i 2006 (post 01)
Senja	Luftvarslings-radar Sindre II	394	129	20,1	4,8	0,9
Njunis	Luftvarslings-radar Sindre II	569	160	30,5	9,4	1,2
Honningsvåg	Luftvarslings-radar Sindre II	234	82	14,1	10,8	0,8
Stavanger (ny)	Joint Warfare Centre (JWC)	525	165	65,5	16,3	2,5
Hele landet				20,8	20,5	7,5

Stavanger – etablering av Joint Warfare Centre (JWC) (nytt prosjekt)

NATO har etablert JWC i Stavanger med en foreløpig redusert kapasitet. JWC er lokalisert i midlertidige og delvis utrangerte lokaler på Ulsnes og i permanente og midlertidige lokaler på Jåtta. JWC skal etableres i sin helhet på Jåtta gjennom NATOs investeringsprogram for sikkerhet. Etableringen går som planlagt. Et midlertidig modulbasert kontorbygg til 150 personer er etablert på Jåtta og tas i bruk av JWC i løpet av høsten 2005. Bruk av eksisterende NATO- og nasjonale anlegg, samt et permanent nybygg på 13 000 kvm, vil gi nødvendige lokaliteter til å etablere full kapasitet. Prosjektet er høyt prioritert av NATO, og alliansen har høye forventninger til fremdrift. Prosjektet ventes ferdigstilt høsten 2008. Hele prosjektet er kostnadsberegnet til 765 mill. kroner. Av dette beløpet er den nasjonalfinansierte andelen (post 44) 165 mill. kroner. Disse utgiftene vil i hovedsak dekke merverdi-

avgift til Norge. Det vurderes om dette evt. kan dekkes ved tilleggsfinansiering eller fritak av merverdiavgift fra norske myndigheter.

Post 75 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet

Norges utgifter til NATOs investeringsprogram for sikkerhet er blitt redusert som følge av en økning av antallet medlemsland, samtidig som den totale budsjetttrammen har vært tilnærmet uendret de siste år. Norge har vært sterkt engasjert i utvikling av en ny kostnadsfordelingsnøkkel, som skal fordele utgiftene til programmet på en mer rettferdig måte. Kostnadsfordelingsnøkkel basert på brutto nasjonalinntekt skal gradvis innføres, og vil ytterligere redusere Norges utgifter til programmet. Det vises for øvrig til informasjonssak 5.5 om nye kostnadsfordelingsnøkler for medlemsnasjonene i NATO.

Kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	94		
16	Refusjon fødselspenger	651		
17	Refusjon lærlinger	6		
18	Refusjon sykepenger	1 124		
45	Store nyanskaffelser	50 745		
48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	167 539	204 340	134 011
Sum kap. 4760		220 159	204 340	134 011

Post 48 Fellesfinansierte bygg- og anleggsinntekter

Korrigert for priskompensasjon er posten redusert med ca. 74 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Posten gjelder refusjoner fra

NATO ifm. NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge. Reduksjonen skyldes at flere av de større prosjektene er avsluttet, og SINDRE II er i sin avsluttende fase. Inntektene blir justert hvert år ift. fremdrift og forbruk i autoriserte prosjekter i Norge.

Kap. 1790 Kystvakten (jf. kap. 4790)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	738 595	738 499	692 910
	Sum kap. 1790	738 595	738 499	692 910

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten økt med 28,9 mill. kroner. Kystvaktens antall patruljedøgn videreføres på samme nivå som i 2005, men med en kvalitativ bedring i Kystvaktens evne til å løse sine oppgaver. Deltagelsen i den statlige slepebåtberedskapen vil bli videreført på samme nivå som i 2005.

Nominelt er posten redusert med 45,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 66,8 mill. kroner i 2006 og er årsak til reduksjonen i budsjettet.

Følgende overordnede tekniske justeringer er foretatt:

Tabell 6.18 Budsjettekniske endringer

	(i mill. kroner)
Nominell endring 2005–2006	-45,6
Endring justert for lønns- og priskompensasjon	-11,7
Beregnet mva. for 2006 (jf. nettoordning mva.)	66,8
Endringer justert for lønns- og priskompensasjon, samt nettoordning mva.	9,5
Regional støttefunksjon overført kapittel 1740 FLO	14,6
Utgifter målfly overført kapittel 1732	0,8
Grunnutdanning piloter NH-90 overført kapittel 1733	4,0
Reell endring av posten	28,9

Overordnet oppdrag

Kystvaktens virksomhet har sitt formelle grunnlag i Lov om kystvakten. Den mest sentrale oppgaven er å hevde norsk suverenitet i norsk sjøterritorium og suverene rettigheter i havområder under norsk jurisdiksjon. Som kyststat har Norge omfattende rettigheter og plikter i den økonomiske sonen, Fiskevernsonen ved Svalbard, Fiskerisonen ved Jan Mayen og på kontinentalsokkelen. Dette gjelder ikke minst innenfor ressurs- og miljøforvaltning, hvor Kystvakten utfører omfattende kontroll- og oppsynsoppgaver. Kystvakten er dessuten en ver-

difull ressurs i kystberedskapen. Parallelt med de militære oppgavene utfører Kystvakten oppgaver på vegne av andre offentlige etater. På områder hvor andre myndigheter er tillagt primæransvar, skal Kystvaktens kontroll så langt som mulig skje etter anmodning fra vedkommende kontrollmyndighet.

Styrkestruktur og operativ evne

Kystvaktens organisasjon består av to skvadroner, én i nord og én i sør. Fartøysflåten består av private innleide og/eller eide fartøyer fordelt på to kyst-

vaktelementer: Havgående fartøyer og fartøyer for patruljering i kystnære områder. I tillegg støtter seks helikoptre, maritime patruljefly og to innleide sivile fly Kystvaktens virksomhet. Kystvaktens produkt er tilstedeværelse med egnede enheter og kompetent personell, og måler sin produksjon bl.a. i antall patruljedøgn. Patruljedøgn alene sier derimot lite om effekten av Kystvaktens arbeid. Derfor har samspillet mellom etterretning, overvåking, radarkjede, satellitter, luftforsvarets fly og marinens fartøyer fått økt betydning. Et kystvaktfartøy på patrulje vil normalt dekke et spekter av oppgaver som overvåking, suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og ressurskontroll. Rett kontroll på rett sted til rett tid avhenger av det totale overvåkingsbildet Norge kan produsere. Kystvakten representerer samtidig ved sin tilstedeværelse statens evne og vilje, og det utgjør også en viktig innsatsberedskap ift. havarier, ulykker og miljøforurensing.

Kystvakten er statens primære myndighetsutøver i norske jurisdiksjonsområder til havs og skal håndtere episoder utenfor territorialfarvannet i fredstid. Dette, kombinert med et stort og vedvarende press på ressursene i havet, gjør tilstedeværelse og kontrollvirksomhet til havs til et prioritert område også i 2006. Det planlegges en videreføring i havgående fartøyers patruljedøgn i 2006 ift. i 2005. To innleide havgående fartøy vil bli erstattet gjennom nytutlysning av kontrakter, hvorav ett vil

ha slepebåtkapasitet. Hele Nordkapp-klassen og KV Svalbard vil fortløpende være under oppdatering for å kunne bære nye enhetshelikoptre NH-90 og oppdatering av radarsystemene. Det vil således seile ti havgående fartøyer og syv fartøy i kystnære områder.

Regjeringen vil videreføre slepebåtkapasiteten i Nord-Norge. Forsvarsdepartementet vil gjennom Kystvakten også i 2006 støtte Fiskeri- og kystdepartementet i løsningen av denne oppgaven. Dette innebærer at to kystvaktfartøy vil bidra i den statlige slepebåtkapasiteten i 2006, med ytterligere opsjon på nok et nytt fartøy i 2007.

Ved beredskap og i krig overføres Kystvaktens ressurser til Kysteskadren.

Utdanning, trening og øvelser

Gjennom kryssende tjeneste mellom Kystvakten og Kysteskadren ønsker man å oppnå optimal utnyttelse av Sjøforsvarets personell for å løse freds-, krise- og krigsoppgavene. Derfor må Kystvakten også på dette området ses i sammenheng med kapittel 1732 Sjøforsvaret. Utdanningen fokuserer på å videreutvikle kompetansen med tanke på håndhevelse av norsk jurisdiksjon og løsning av oppgaver til havs og i indre farvann. Kystvakten gjennomfører jevnlig øvelser for å opprettholde en tilfredsstillende kompetanse mht. freds-, krise og krigsoppgavene.

Kap. 4790 Kystvakten (jf. kap. 1790)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	989	359	366
16	Refusjon fødselspenger	328		
17	Refusjon lærlinger	2 410		
18	Refusjon sykepenger	1 129		
	Sum kap. 4790	4 856	359	366

Korrigert for priskompensasjon er posten uendret ift. saldert budsjett 2005.

Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	262 143	33 803	33 316
	Sum kap. 1791	262 143	33 803	33 316

Korrigert for budsjettekniske endringer og merverdiavgift (mva.) er posten reelt økt med 2,2 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2005.

Redningshelikoptertjenestens aktivitet videreføres i 2006.

Nominelt er posten redusert med 0,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Av dette utgjør mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., 3,2 mill. kroner. Økningen skyldes en tilpasning innenfor FDs andel av utgiftene til Redningshelikoptertjenesten.

Overordnet oppdrag

Forsvaret støtter redningstjenesten med 330-skvadronen på permanent basis. Faglig og budsjettmessig ansvar for tjenesten tilligger Justisdepartementet, som finansierer tjenesten og setter krav til beredskap og tilgjengelighet. Også nyanskaffelse av neste generasjon redningshelikoptre sorterer under Justisdepartementet. Hovedoppgaven for 330-skvadronen i fred er å utføre søk- og redningsoppdrag så hurtig og sikkert som mulig ifm. ulykker til sjøs og til lands, spesielt når det er fare for at menneskeliv kan gå tapt. Det skal utdannes og trenes nødvendige besetninger til å sikre en tilfredsstillende redningshelikoptertjeneste. I tillegg til ivaretagelse av redningstjeneste, skal helikoptrene kunne yte transportstøtte ifm. krisehåndtering i norske områder. Det er avgjørende med synergieffekt og samarbeid mellom fregatthelikoptre, kystvakthelikoptre og redningshelikoptre i fremtiden.

Styrkestruktur og operativ evne

Redningshelikoptertjenesten videreføres for 2006 og inntil nyanskaffelser er klarert i Justisdeparte-

mentet med tolv Sea King-helikoptre, organisert i 330-skvadronen. Regjeringen har til hensikt å komme tilbake til Stortinget i løpet av stortings-sesjonen 2005–2006 med et beslutningsgrunnlag knyttet til anskaffelse av nye redningshelikoptre. Søk- og redningsoppdrag innenfor norsk myndighetsområde utføres etter oppdrag fra hovedredningsentralene. Det samme gjelder for luftambulansoppdrag. Militære oppdrag utføres etter oppdrag fra Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) og koordineres med Hovedredningsentralen (HRS) eller JD.

Organisering av Redningshelikoptertjenesten

Det er foretatt en kartlegging av relevante kostnadsfaktorer for Redningshelikoptertjenesten. På dette grunnlag er det fastlagt en fordelingsnøkkel for kostnader mellom sivile oppdrag som skal belastes JD, og militære oppdrag som skal belastes FD. Denne fordelingsnøkkelen blir løpende vurdert. Dette innebærer for 2006 at JD vil dekke i overkant av 90 pst. av de budsjetterte kostnader til operativ og teknisk drift. Forsvaret vil dekke i overkant av ni pst. av de budsjetterte kostnadene, og i tillegg kostnader til utdanning av personellet. Justisdepartementet fastlegger sammen med Helse- og omsorgsdepartementet bruk av 330-skvadronen til luftambulansetjenester.

FD vil fakturere JD for de utgifter som påløper. Utgiftskapitlet vil således bli belastet mot tilsvarende inntekter på kapittel 4791.

En etablering av tilstedevakt på redningshelikopterbasene, som vedtatt av Stortinget, planlegges videreført av JD, og er forutsatt finansiert utenfor forsvarsrammen.

Kap. 4791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2006
		2004	Saldert budsjett 2005	
01	Driftsinntekter	232 553		
16	Refusjon fødslespenger	65		
18	Refusjon sykepenger	181		
	Sum kap. 4791	232 799		

De tidligere inntektene på kapitlet tilfaller Jus-
tisdepartementet etter overføring av budsjettan-
svaret til JD.

Kap. 1792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2006
		2004	Saldert budsjett 2005	
01	Driftsutgifter	778 902	800 000	793 004
	Sum kap. 1792	778 902	800 000	793 004

Korrigert for lønns- og priskompensasjon, samt merverdiavgift (mva.), er posten uendret ift. sal-
dert budsjett 2005. Mva.-trekk, iht. nettoordning
for budsjettering og regnskapsføring av mva.
utgjør 16,9 mill. kroner i 2006.

Overordnede målsettinger

Deltagelse i flernasjonale militære operasjoner er et sentralt element i vår forsvars- og sikkerhetspoli-
tikk, og tjener flere sentrale målsettinger. For det første demonstrerer det vårt lands vilje til å ta ansvar for å sikre stabilitet og menneskerettigheter i konfliktrammede områder. Videre tjener det vår egen sikkerhet ved å hindre at konflikter sprer seg og evt. utvikler seg til trusler mot Norge, og bidrar til at vi opprettholder et godt samarbeid med sentrale NATO-allierte, som igjen er garantister for vårt eget lands sikkerhet. Endelig innebærer slik deltagelse løpende testing og utvikling av Forsvarets operative evne.

Afghanistan

International Security Assistance Force (ISAF) utgjør i dag hovedsatsingsområdet for NATOs militære engasjement. Den største utfordringen i Afghanistan er knyttet til utbredelsen av sentralmyndighetenes autoritet og kontroll i provinsene.

NATO er gjennom den gradvise utvidelse av ISAFs operasjonsområde i ferd med å ta et økende ansvar for de sikkerhetsmessige aspekter ved stabiliteten i hele landet, gjennom etableringen av regionale stabiliseringslag (PRTer, *Provincial Reconstruction Teams*). Samtidig tar afghanske myndigheter selv i økende grad over ansvaret for sikkerheten i Kabul. Den vellykkede gjennomføringen av presidentvalget høsten 2004 og parlamentsvalget den 18. september 2005, og de så langt i hovedsak positive resultatene fra avvæpning og integrasjon av tidligere militært personell, er synlige indikatorer på at utviklingen i Afghanistan er på riktig spor. Samtidig gjenstår flere større utfordringer, hvorav den økende narkotikaproduksjon og manglende økonomisk utvikling framstår som to av de største.

Fra norsk side vil vi bidra til varig stabilitet og demokrati i Afghanistan. Vi vil derfor også i 2006 legge stor vekt på ISAF som hovedsatsingsområde for vårt militære engasjement i utlandet. Det legges opp til å opprettholde vårt bidrag på samme nivå som i 2005, dvs. samlet ca. 380 personer. Vi vil imidlertid justere innretningen på vårt styrkebidrag, gjennom å konsentrere våre styrker i nord sammen med ledernasjonen Tyskland, i tillegg til Danmark, Finland, Island, Nederland og Sverige. Norge har allerede påtatt seg oppgaven som ledernasjon for det regionale stabiliseringslaget i Meymaneh. Videre vil Norge utvide engasjementet i

nord, ved å tilby kapasiteter til *Regional Command-stab (RC)* og *Forward Support Base (FSB)* i Mazar-e-Sharif, inkludert en utrykningsstyrke og en sanitetsenhet. Samtidig vil vi trekke mesteparten av våre styrker ut av Kabul. Justeringen understøtter NATOs prioriteringer i retning av økt tilstedeværelse i provinsene.

Luftstyrker blir stadig viktigere i takt med at ISAF utvider sitt operasjonsområde. Hoveddelen av styrkene er utstyrt med lette våpen og er således sårbare. Norge vil derfor tilby tre til fire F-16 jagerfly med tilhørende støttefunksjoner til ISAF i 2006. Bidraget vil være tidsavgrenset til tre måneder og er basert på en generell anmodning fra NATO til medlemslandene. F-16 fra Nederland og Belgia har allerede deployert fra midten av 2005, og det er viktig at norske jagerfly som del av en rotasjonsordning tar sin andel av EPAF-landenes NATO-opdrag (EPAF, *European Participating Air Forces*, er et samarbeid mellom land som har F-16). Våre fly vil operere ut fra flybaser i Afghanistan, og vil ha som hovedoppgave å gi støtte til NATOs landstyrker. Flyene vil være utstyrt for å gi nærstøtte til styrkene og dermed bidra til sikkerheten for ISAF. Flyene vil også være en viktig ressurs for å overvåke operasjonsområdet, og dermed bidra til sikkerheten til styrkene i takt med ISAFs utvidelse. Norske F-16 har også tidligere hatt oppdrag i Afghanistan (2002), men var da stasjonert i Kirgisistan og opererte innenfor rammen av operasjon *Enduring Freedom*. Økt synergi og samspill mellom ISAF og *Enduring Freedom*, med vektforskyvning i retning av ISAF gjør det naturlig denne gang å støtte NATO-operasjonen.

Irak

Situasjonen i Irak er fortsatt vanskelig og uoversiktlig. Det største utestående problem er knyttet til sikkerhet, som igjen er en forutsetning for politisk og økonomisk utvikling. Varig stabilitet og gjenoppbygging forutsetter at irakiske myndigheter selv settes i stand til å ivareta egen sikkerhet, gjennom oppbygging av irakiske sikkerhetsstyrker. Det vil være behov for internasjonal militær tilstedeværelse fremover, både for å stabilisere situasjonen i landet og for å bidra til opplæring av irakisk personell som etter hvert skal ivareta egen sikkerhet. Norge deltar i dag med i alt inntil 20 offiserer i Irak, fordelt på ti i NATOs treningsmisjon (NTM-I) og ti i den multinasjonale stabiliseringsstyrken (MNF-I). Etter beslutning på NATOs toppmøte i Istanbul i juni 2004 og etter direkte anmodning fra FN, har NATO tatt en viktig rolle i opplæring og utdanning av irakisk militært personell

gjennom etableringen av NTM-I. Vi ønsker derfor fra norsk side i 2006 å styrke vårt bidrag til NTM-I gjennom å tilføre ytterligere inntil ti offiserer, samtidig som vi avslutter engasjementet i MNF-I. Vi opprettholder dermed vårt samlede bidrag til Irak på samme begrensede nivå som i dag, men konsentrerer innsatsen om NATOs treningsmisjon. Ved å prioritere NATO-misjonen framfor den multinasjonale stabiliseringsstyrken støtter Norge den kollektive beslutningen fra toppmøtet i Istanbul. Irakiske sikkerhetsstyrker trenes også ved NATO-fasiliteten på Jåttå i Norge. Denne treningen vil etter planen videreføres også i 2006.

Balkan

Selv om demokratiseringsprosessen på Balkan langsomt går i riktig retning, vil det fortsatt være behov for internasjonal militære tilstedeværelse. Det internasjonale militære nærværet ivaretas i dag av NATO i Kosovo og EU i Bosnia. Utfallet av standardgjennomgangen sommeren 2005, og de påfølgende statusforhandlingene for Kosovo, vil bli meget viktige for den videre utvikling, og understreker at vi står nå foran en kritisk periode, hvor kravene til det internasjonale militære nærvær kan bli høye.

I NATO er det enighet om å legge om KFOR til en Task Force-struktur for å øke styrkens fleksibilitet og mobilitet, herunder evnen til å effektivt håndtere plutselig oppståtte kriser. I lys av den uforutsigbare sikkerhetssituasjonen fremover, ønsker NATO derimot ikke å redusere antall militært personell før det anses forsvarlig.

Norge tar sikte på å videreføre vår støtte til NATO i form av et militært bidrag til KFOR også i 2006. I juli 2005 ble den norske helikoptervervingen som inngikk i KFOR erstattet av en etterretnings- og analyseenhet. Videre tjenestegjør norske stabsoffiserer i KFOR-hovedkvarteret. Spørsmålet om ytterligere norske militære og sivile bidrag vil kunne melde seg i etterkant av statusforhandlingene for Kosovo.

EU har siden januar 2005 hatt ansvar for den flernasjonale operasjonen i Bosnia-Hercegovina (Operasjon Althea), hvor også Norge bidrar med et begrenset antall militært personell. Det er i norsk interesse å bidra til stabilisering av sikkerhetssituasjonen i et av våre nærområder, herunder å bidra til en styrket europeisk evne til krisehåndtering. Det tas følgelig sikte på å videreføre vårt bidrag til Operasjon Althea i 2006. I tillegg vil vi være representert i NATOs hovedkvarter i Sarajevo.

Active Endeavour

NATOs maritime overvåkningsoperasjon i Middelhavet (*Operation Active Endeavour*, OAE) vil bli videreført også i 2006. OAE inngår i NATOs arbeid for bekjempelse av terrorisme, og har bidratt til økt stabilitet og sikkerhet i området. Norge deltar høsten 2005 med maritime patruljefly og planlegger å delta i OAE med en ubåt i 2006.

Sudan

Den omfattende fredsavtalen (CPA, *Comprehensive Peace Agreement*), som ble undertegnet 9. januar 2005, markerer et vendepunkt i en årelang konflikt mellom nord og sør i Sudan. Konflikten har hatt negative konsekvenser ikke bare for Sudan, men for hele regionen. Det er derfor meget viktig at det internasjonale samfunn lykkes med å bidra til å legge forholdene til rette for varig fred i landet.

Den nye sudanske samlingsregjeringen står overfor store interne politiske og økonomiske utfordringer. Sentrale utfordringer vil være å få i gang en fruktbar nord-sør dialog, samt tilrettelegging for tilbakevending av internt fordrevne. Fremdriften i implementeringsprosessen har vært begrenset, og det er derfor vesentlig at det internasjonale samfunnet fortsatt vier partene oppmerksomhet. Det er videre uklart hvordan tidligere visepresident og SPLA-leder John Garangs bortgang vil påvirke utviklingen. FNs fredsoperasjon i Sudan, UNMIS, står helt sentralt i å understøtte implementeringen av den omfattende fredsavtalen.

Det er regjeringens målsetting å videreføre det norske militære bidraget til UNMIS på minst inntil 30 militært personell også i 2006.

Nord-sør-avtalen medfører ikke nødvendigvis at andre konflikter i landet løser seg. Darfur-regionen omfattes ikke av CPA, men det er samtidig vanskelig å se Darfur isolert fra denne prosessen. En vedvarende konflikt i Darfur kan undergrave muligheten for å oppnå varig fred i landet. Den African Union (AU)-ledede overvåkningsoperasjon i Darfur, AMIS, er begrenset, og AU har bedt om logistisk støtte fra EU og NATO for å trappe opp sin operasjon der. Samtidig har AU understreket at dette er en afrikansk operasjon, og at NATO/FN i første rekke er ment å støtte operasjonen. NATO har vedtatt å ta en begrenset støtterolle i Darfur, noe som først og fremst er et sentralt bidrag til å håndtere en svært vanskelig situasjon, men som også vil profilere NATO-alliansen ift. nye sikkerhetsutfordringer og understreke dens relevans, samt bidra til å utvikle et konstruktivt samarbeidsforhold med andre organisasjoner (AU, FN). NATOs behov for personell til AMIS har blitt hentet fra den integrerte kommandostrukturen.

Øvrige

I tillegg planlegges det for 2006 med begrensede militære bidrag til enkelte andre FN-operasjoner (UNMIK i Kosovo, UNTSO i Midt-Østen, UNMEE i Etiopia/Eritrea) og til MFO i Sinai på samme nivå som i 2005. Det dreier seg her om et mindre antall militære observatører og stabsoffiserer.

Operasjon	Budsjett (mill. kr)	Merknader
Afghanistan/ISAF	Provincial Reconstruction Team Utrykningsstyrke Stabspersonell Kirurgisk enhet	Videre vil vi bidra med F-16 kampfly og et flynavigasjons- system (TACAN)
Afghanistan/OEF	Spesialstyrker	Avgrenset tidsperiode i 2005, avvikles ila. jan 06
Bosnia/Althea	Forbindelses- og stabspersonell	
Kosovo/KFOR	Etterretnings-/analyseenhet Stabspersonell	
Irak/NTM-I	Instruktører	
Middelhavet/OAE	Ubåt	Antall varierer

Operasjon		Budsjett (mill. kr)	Merknader
Sudan, UNMIS	Observatører	50	
Etiopia/Eritrea/ UNMEE	Observatører	40	
UNTSO	Observatører		
Sinai/MFO	Stabspersonell		
E-tjenesten		41	

Kap. 4792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsinntekter	33 705		10 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	44		
18	Refusjon sykepenger	1 021		
	Sum kap. 4792	34 770		10 000

Post 01 er tilført 10 mill. kroner for å dekke inntekter/refusjoner fra samarbeidsnasjoner ifm. operasjoner i utlandet. Særlig gjelder dette FN-bidra-

get til Sudan der Norge vil motta refusjoner fra FN for det norske styrkebidraget.

Kap. 1795 Kulturelle og allmenntilgittige formål (jf. kap. 4795)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	
		2004	budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	183 904	154 583	187 833
60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	53 250	19 500	19 500
72	Overføringer til andre	3 062	36 207	1 225
	Sum kap. 1795	240 216	210 290	208 558

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns- og priskompensasjon, samt merverdiavgift (mva.), er post 01 økt med 36,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Mva.-trekk, iht. nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av mva., utgjør 5,6 mill. kroner i 2006.

Posten er tilført 38 mill. kroner som tilskudd til nasjonale fetningsverk. Dette er en teknisk endring, da kostnadene i 2005 ble finansiert over post 72. Reell reduksjon blir således 1,5 mill. kroner, som skyldes generell innsparing på posten.

Forsvarets musikk

Forsvarets musikk skal i første rekke dekke behovet for militær musikk i Forsvaret, og markering av nasjonale høytider. Dette kan være oppdrag som parader, oppstillinger og avslutningshøytideligheter. Dette legges til grunn i de årsplaner som legges, innenfor de arbeidstimer som finansieres over forsvarsbudsjettet. Forsvarets musikk skal også gjennomføre virksomhet rettet mot det sivile samfunn, når ekstern ressurstilgang og andre relevante hensyn gjør dette hensiktsmessig.

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 42 (2003–2004) å redusere antall profesjonelle korps fra fem til tre

med den hensikt å øke ressursene til det enkelte korps. Ved behandling av Innst. S. nr. 234 (2003–2004), ønsket Stortinget å videreføre en struktur med fem korps samtidig som driftsutgiftene til korpsvirksomheten skulle reduseres med ti pst. Dette ville gitt en driftsreduksjon fra 99 mill. kroner til 89 mill. kroner i løpet av perioden 2004–2006. Erfaringer fra driften i 2005 tilsier at en slik reduksjon vil få større konsekvenser enn først antatt for korpsvirksomheten, og regjeringen foreslår derfor å opprettholde et budsjettnivå tilnærmet 2003-nivå for å opprettholde et forsvarlig aktivitetsnivå. Dette tilsier også økt vektlegging av Forsvarets behov innenfor ordinær arbeidstid, og økt ekstern finansiering av øvrige oppdrag.

Forsvarsmuseet

Forsvarsmuseet skal informere publikum generelt, og skoleelever særskilt, om norsk forsvarshistorie og Forsvarets rolle i dagens samfunn gjennom ulike museale virkemidler og utstilling av Forsvarets materiell. Museet skal gjennom innsamling, registrering, konservering og vitenskapelig arbeid ivareta en viktig kulturarv. For ytterligere å bidra til styrking og profesjonalisering av museumsvirksomheten, har Forsvarsstaben oppnevnt et styre for Forsvarsmuseet. Det konstituerte seg i mai 2005, og konsentrerer seg i første omgang om å ha en intern omorganiseringsprosess for å finne riktig struktur og bemanning.

Nasjonale festningsverk

Tilskudd til nasjonale festningsverk skal, sammen med leieinntekter fra militære, øvrige statlige og sivile brukere av festningene, dekke Forsvarsbyggs kostnader for å ivareta festningsverkene slik at disse fremtrer med verdighet. Tilskuddet er etter en grundig gjennomgang av både kostnads- og inntektssiden økt med 3 mill. kroner, fra 35 mill.

kroner i 2005 til 38 mill. kroner i 2006. Kostnadene var i 2005 synliggjort på post 72.

Post 60 Tilskudd til kommuner, kan overføres

Tilskudd til Kommunal- og regionaldepartementet

Omleggingen av Forsvaret fortsetter, og medfører betydelige utfordringer på mange områder for kommunene som blir berørt. Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har i samarbeid med Forsvarsdepartementet utarbeidet et opplegg for å støtte de kommunene som blir hardest rammet. KRD fordeler midlene fylkesvis, bl.a. på bakgrunn av innspill fra Forsvarsdepartementet. Fylkeskommunene har fått delegert myndigheten til å behandle og avgjøre søknader om omstillingsbistand fra de berørte kommunene. Forsvarsdepartementet legger opp til å støtte dette arbeidet i 2006 med 19,5 mill. kroner.

Post 72 Overføringer til andre

Stiftelsen Akershus Festning for Kunst og Kultur

Stiftelsen gjennomfører hvert år et sommerarrangement med fremføring av bl.a. historiske spill og konserter på Akershus festning. Stiftelsens arbeid bidrar til å levendegjøre festningens historie og bevare den norske kulturarven. Stiftelsen foreslås støttet med i overkant av 0,9 mill. kroner.

Nordland Røde Kors Krigsminnesmuseum i Narvik

Museet formidler historien om kampene rundt Narvik i 1940 og okkupasjonstiden i byen under den annen verdenskrig. Museets lokaler brukes også ved offentlige tilstelninger, og til å avholde foredrag for besøkende. Museet foreslås støttet med 0,3 mill. kroner i ordinær driftsstøtte for 2006.

Kap. 4795 Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		
		2004	budsjett 2005	Saldert Forslag 2006
01	Driftsinntekter	8 340	746	2 261
16	Refusjon fødselspenger	705		
18	Refusjon sykepenger	2 435		
	Sum kap. 4795	11 480	746	2 261

Korrigert for priskompensasjon er post 01 økt med 1,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2005. Økningen skyldes økte inntekter til musikken.

Kap. 4799 Militære bøter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Saldert		
		Regnskap 2004	budsjett 2005	Forslag 2006
80	Militære bøter	673	1 000	1 000
	Sum kap. 4799	673	1 000	1 000

Inntektene gjelder militære bøter og er basert på erfaringstall.

Forsvarsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1700–1795	kr	28 701 626 000
b. Sum inntekter under kap. 4700–4799	kr	1 003 452 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 1700–1795, 4700–4799

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	Alle			
1700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)			
	01 Driftsutgifter		291 588 000	
	73 Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>		7 700 000	299 288 000
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)			
	24 Driftsresultat		-501 000 000	
	47 Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>		1 240 000 000	739 000 000
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet			
	01 Driftsutgifter		403 531 000	
	43 Til disposisjon for Forsvarsdepartementet		20 000 000	
	51 Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt		154 255 000	
	71 Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>		52 176 000	
	78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>		150 000 000	779 962 000
1720	Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)			
	01 Driftsutgifter		2 086 508 000	
	50 Overføringer Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>		160 000 000	
	70 Renter låneordningen, <i>kan overføres</i>		5 500 000	2 252 008 000
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)			
	01 Driftsutgifter		93 732 000	93 732 000
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725)			
	01 Driftsutgifter		1 818 847 000	1 818 847 000
1731	Hæren (jf. kap. 4731)			
	01 Driftsutgifter		3 514 173 000	3 514 173 000
1732	Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)			
	01 Driftsutgifter		2 461 005 000	2 461 005 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
1733	Luftforsvaret (jf. kap. 4733)			
	01 Driftsutgifter		3 079 150 000	3 079 150 000
1734	Heimevernet (jf. kap. 4734)			
	01 Driftsutgifter		1 049 007 000	1 049 007 000
1735	Etterretningstjenesten			
	21 Spesielle driftsutgifter		705 604 000	705 604 000
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)			
	01 Driftsutgifter		1 998 641 000	1 998 641 000
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>		760 096 000	
	44 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>		111 454 000	
	45 Større utstørsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		6 933 191 000	
	48 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>		243 701 000	
	75 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>		134 979 000	8 183 421 000
1790	Kystvakten (jf. kap. 4790)			
	01 Driftsutgifter		692 910 000	692 910 000
1791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)			
	01 Driftsutgifter		33 316 000	33 316 000
1792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)			
	01 Driftsutgifter		793 004 000	793 004 000
1795	Kulturelle og allmennyttige formål (jf. kap. 4795)			
	01 Driftsutgifter		187 833 000	
	60 Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>		19 500 000	
	72 Overføringer til andre		1 225 000	208 558 000
	Sum alle			28 701 626 000
	Sum departementets utgifter			28 701 626 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
		Alle		
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1710)			
	47 Salg av eiendom		500 000 000	500 000 000
4720	Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)			
	01 Driftsinntekter		9 826 000	
	70 Renter låneordning		2 138 000	
	90 Lån til boligformål		5 133 000	17 097 000
4725	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben (jf. kap. 1725)			
	01 Driftsinntekter		37 774 000	37 774 000
4731	Hæren (jf. kap. 1731)			
	01 Driftsinntekter		4 766 000	4 766 000
4732	Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)			
	01 Driftsinntekter		5 674 000	5 674 000
4733	Luftforsvaret (jf. kap. 1733)			
	01 Driftsinntekter		51 351 000	51 351 000
4734	Heimevernet (jf. kap. 1734)			
	01 Driftsinntekter		1 753 000	1 753 000
4740	Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 1740)			
	01 Driftsinntekter		237 399 000	237 399 000
4760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)			
	48 Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter		134 011 000	134 011 000
4790	Kystvakten (jf. kap. 1790)			
	01 Driftsinntekter		366 000	366 000
4792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)			
	01 Driftsinntekter		10 000 000	10 000 000
4795	Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)			
	01 Driftsinntekter		2 261 000	2 261 000
4799	Militære bøter			
	80 Militære bøter		1 000 000	1 000 000
	Sum alle			1 003 452 000
	Sum departementets inntekter			1 003 452 000

*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan:

1. benytte alle merinntekter, med fradrag av betalt merverdiavgift, til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

a) inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.

b) inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kapittel 1760 Nyan-skaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

2. ta med ubrukte merinntekter ved utregning av overførbart beløp.

*Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger*III
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan:

1. foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme inklusiv mva.
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	
	01	Driftsutgifter	80 mill. kroner
1731		Hæren	
	01	Driftsutgifter	900 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	01	Driftsutgifter	800 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	01	Driftsutgifter	1 600 mill. kroner
1734		Heimevernet	
	01	Driftsutgifter	30 mill. kroner
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	
	01	Driftsutgifter	300 mill. kroner
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	
	01	Driftsutgifter	125 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel	100 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	24 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel	150 mill. kroner
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet	150 mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme inklusiv mva.
1790		Kystvakten	
	01	Driftsutgifter	46 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	01	Driftsutgifter	90 mill. kroner
1792		Norske styrker i utlandet	
	01	Driftsutgifter	10 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner utover det som dekkes av egne avsetninger.

IV Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan gi tilsagn om økonomisk støtte utover bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye til-

sagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	6 mill. kroner

Andre fullmakter

V Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kapittel 4760

Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold og kapittel 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI Organisasjon og verneplikt

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2006 kan fastsette Forsvarets organisasjon slik det går fram av redegjørelsen i St.prp. nr. 1 (2005–2006).
2. Forsvarsdepartementet i 2006 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimeverntjenesten slik det går fram av St.prp. nr. 1 (2005–2006).
3. Forsvarsdepartementet i 2006 kan gi øvrige bestemmelser slik det går fram av St.prp. nr. 1 (2005–2006).
4. Forsvarsdepartementet i 2006 kan verve personell innenfor rammen av de foreslåtte bevilgninger.
5. stasjonære kystartillerianlegg tas ut av strukturen fra 1. januar 2006.
6. utfasingen av KNM Horten utsettes til senest 31. desember 2008.
7. gradsnivået for militære embeter som hovedregel ikke fastsettes lavere enn brigader/flaggkommandør.

VII
Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som presentert under Nye prosjekter i foreliggende proposisjon, innenfor de kostnadsrammer som er anført i St.prp. nr. 1 (2005–2006).
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i St.prp. nr. 1 (2005–2006), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer av lavere kategori, samt byggeprosjekter med en nasjonal andel som ikke overstiger 100 mill. kroner.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i St.prp. nr. 1 (2005–2006).
5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. igangsette prosjektering av byggeprosjekter med en samlet utgift tilsvarende 5 pst. av bevilgningen på de respektive poster.

VIII
Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2006 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål, kan de likevel selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris. I slike tilfeller kan de også selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX
Diverse fullmakter

Det investeres ikke i ny og utvidet fregattdokk ved Haakonvern.

Vedlegg 1

Ordninger i tilknytning til verneplikten

I det etterfølgende gis en oversikt over de bestemmelser som gjøres gjeldende for verneplikten i 2006. Dette er i hovedsak en sammenfatning av tidligere vedtaksposter for ordninger som vil bli videreført uten nevneverdige endringer. For detaljene i vedtaksformuleringene vises det til St.prp. nr. 1 (1989–90) og Innst. S. nr. 7 (1989–90). Senere tidsordninger er anført med budsjettåret i parentes.

Ordninger i tilknytning til førstegangstjenesten

Det forutsettes at tjenestetidsreduksjonene ikke vil få konsekvenser for beredskap eller svekke rekrutteringsgrunnlaget for flernasjonale fredsoperasjoner. Eventuelle utdanningsmessige svakheter skal det i størst mulig grad tas hensyn til ved mobiliseringsfordeling av mannskapene, f.eks. ved at de overføres til Heimevernet.

Særordninger

Arbeidsledige har prioritet ved innkalling til førstegangstjeneste (1990).

Personell med eneomsorg for barn gis utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år (1991).

Personell som driver selvstendig husdyrhold gis under særskilte vilkår utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år (1998).

Fellesbestemmelser

Til hjelpetjeneste i tilknytning til repetisjonstjeneste og etterutdanningskurs kan det kalles inn vernepliktige, som ikke er mobiliseringsdisponert til militær avdeling eller ved Forsvarets fellesinstitusjoner.

Vernepliktig personell (befal og menige) som er mobiliseringsdisponert ved staber eller avdelinger, og som det er påkrevet å trene eller å øve hvert år, kan kalles inn til kort repetisjonstjeneste/kurs hvert år.

Vernepliktig og utskrevet befal kan innkalles til etterutdanningskurs av inntil tolv dagers varighet. Hæren kan kalle inn vernepliktig og utskrevet befal som sier seg villige til sjefsstillinger og forutbestemte nøkkelstillinger på lavere og midlere nivå, til etterutdanningskurs av inntil fem ukers varighet (1996).

Innkallinger for repetisjonstjeneste/-kurs skal skje innen rammen av det totale antall dager og antall ganger som er fastsatt for slik tjeneste.

Leger, tannleger, veterinærer, farmasøyter, psykologer, teologer og studenter i disse fag som har gjennomført tolv måneders førstegangstjeneste, og som er utskrevet til (rulleført ved) Forsvarets overkommando/sanitetsstaben eller Feltprestkorpsset, kan innkalles til 90 dages tjeneste ved stab eller avdeling. Leger kan i stedet gjøre tjeneste ved styrker i utlandet hvor Norge deltar. (2000).

Teologer som har gjennomført 15 måneders førstegangstjeneste kan pålegges repetisjonstjeneste tre ganger (1995).

Vernepliktig personell som gis utsettelse med sin tjeneste, kan kalles inn til avtjening av resttjeneste ved andre avdelinger, uansett rulleførende enhet og om nødvendig i annen budsjettermin.

I tillegg til repetisjonstjenesten kan vernepliktig og utskrevet befal, menige spesialister og spesielle faggrupper for en mindre del av den enkelte avdelings organisasjonsplan i krig gis inntil ti dagers tjeneste. Befal og spesialister i Heimevernet kan gis inntil tre dagers tjeneste.

Felles øvre grense for samlet ordinær tjenesteplikt er 19 måneder.

